

Štefan Zeman

Leges

Trestnoprávne a kriminologické aspekty sexuálneho zneužívania detí

teoretik

**TRESTNOPRÁVNE
A KRIMINOLOGICKÉ
ASPEKTY SEXUÁLNEHO
ZNEUŽÍVANIA DETÍ**

Štefan Zeman

leges

Vzor citácie:

ZEMAN, Š. *Trestnoprávne a kriminologické aspekty sexuálneho zneužívania detí*. Praha: Leges, 2023. 240 s.

Recenzenti:

prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.

prof. JUDr. Peter Polák, PhD.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Zeman, Štefan, 1984-

Trestnoprávne a kriminologické aspekty sexuálneho zneužívania detí / Štefan Zeman. --

Vydání první. -- Praha : Leges, 2023. -- 240 stran. -- (Teoretik)

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7502-749-8 (brožováno)

* 364.633-053.2 * 343 * 343.97 * (437.6) * (4) * (048.8)

– sexuální zneužívání dětí -- Slovensko

– trestní právo -- Slovensko

– trestní právo -- Evropa

– kriminologie

– monografie

343 - Trestní právo [16]

Monografia vznikla s finančnou podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja v rámci riešenia projektu APVV-19-0050 s názvom „Trestnoprávna ochrana slobody“, zodpovedná riešiteľka projektu doc. JUDr. Eva Szabová, PhD.

Vydalo Nakladatelství Leges, s. r. o., Lublaňská 4/61, Praha 2,
v roce 2023 jako svou 950. publikaci.

Vydání první

Edice Teoretik

Návrh obálky Michaela Vydrová

Redakce Mgr. Mária Pavláková

Sazba Gradis

Tisk Tiskárna PROTISK, s. r. o., České Budějovice

www.knihyleges.cz

© JUDr. Štefan Zeman, PhD., 2023

ISBN 978-80-7502-749-8

OBSAH

Úvod	5
1 Historický vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania detí na našom území	21
1.1 Sexuálne zneužívanie v antike	21
1.2 Právna úprava sexuálneho zneužívania v prvej Československej republike na českých územiach	24
1.3 Právna úprava sexuálneho zneužívania v prvej Československej republike na území Slovenska	28
1.4 Snahy o unifikáciu trestného práva v prvej Československej republike	31
1.5 Sexuálne zneužívanie v právnej úprave Trestného zákona z roku 1950	36
1.6 Právna úprava sexuálneho zneužívania podľa Trestného zákona z roku 1961	39
1.7 Sexuálne zneužívanie v právnej úprave po páde totalitného režimu a v rekonštruovanom Trestnom zákone z roku 2005	43
2 Medzinárodné a európske záväzky Slovenskej republiky v boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí	47
2.1 Ochrana detí pred sexuálnym zneužívaním v dokumentoch Organizácie Spojených národov	47
2.2 Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním	50
2.3 Boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí ako jedna z prioritných politík Európskej únie	58
3 Trestný čin sexuálneho zneužívania v trestnom zákone <i>de lege lata</i> a existujúce aplikačné problémy	68
3.1 Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ – znaky základnej skutkovej podstaty	68
3.2 Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ – znaky kvalifikovaných skutkových podstatí	83
3.3 Sexuálne zneužívanie podľa § 201a TZ a existujúce aplikačné problémy našej právnej úpravy	93

3.4	Sexuálne zneužívanie podľa § 201b TZ a jeho aplikačné nedostatky	106
3.5	Sexuálne zneužívanie podľa § 202 TZ	111
3.6	Vzájomný vzťah trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202 TZ a iných trestných činov (vzťah k iným ustanoveniam)	115
3.7	Ako by malo právo reagovať – diskusia k špecifickému návrhu <i>de lege ferenda</i>	119
4	Sexuálne zneužívanie v zahraničných právnych úpravách a ich komparácia so slovenskou právnou úpravou	123
4.1	Česká republika	123
4.2	Maďarsko	130
4.3	Rakúsko	133
4.4	Nemecko	137
4.5	Švajčiarsko	141
4.6	Taliansko	143
4.7	Belgické kráľovstvo	148
5	Vybrané kriminologické aspekty sexuálneho zneužívania detí ...	152
5.1	Kto môže byť páchatelom sexuálneho zneužívania detí	152
5.2	Muži ako páchatelia sexuálneho zneužívania detí	157
5.2.1	Vybrané typológie mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí	162
5.2.2	Deviantný cyklus u mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí	170
5.3	Ženy ako páchatelky sexuálneho zneužívania detí	180
5.3.1	Typológie páchateliek sexuálneho zneužívania detí	184
5.4	Fenomenológia sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022	185
	Výsledky a závery	199
	Zoznam použitej literatúry, prameňov a zdrojov	219

ÚVOD

Verejnosť je vďaka masovokomunikačným prostriedkom prakticky denne konfrontovaná s kriminalitou akéhokoľvek druhu vrátane mravnostnej kriminality. Mravnostné trestné činy hlboko narušajú predovšetkým psychickú integritu človeka, no dokážu spôsobiť neraz aj závažné poškodenie telesného zdravia, ktoré môže viesť až k smrteľným následkom. Trestné činy spadajúce pod mravnostnú kriminalitu, niekedy označované aj ako sexuálne motivované trestné činy, považujeme pritom za jedny z najzávažnejších druhov kriminalít, keďže hlboko zasahujú do azda najcitlivejšej sféry osobnej integrity človeka. Ak sa obeťou takéhoto trestného činu stane maloletá osoba, následky bývajú o to závažnejšie a spravidla nedozerné.

Príkladom *par excellence* je v tomto smere **fenomén sexuálneho zneužívania detí**,¹ pretože deti sú všeobecne najviac zraniteľnou skupinou voči sexuálnej viktimizácii. Ide o veľmi aktuálnu a citlivú tému, pred ktorou si spoločnosť už jednoducho nemôže zatvárať oči.

Je pritom tvrdou realitou súčasnej doby, že **obeťou nejakej formy sexuálneho násillia sa stane napr. len v Európe až päťina detí** (to znamená až 20 % európskych detí!). Z toho je podľa odhadov 70 – 85 % prípadov takých, kde je páchatelom niekto, koho dieťa pozná a komu dôveruje.² Podľa jednej z nedávnych metaanalýz sa globálny výskyt sexuálneho zneužívania detí pohybuje v rozmedzí od 8 do 31 % u dievčat a od 3 do 17 % u chlapcov.³ Podľa štúdií z 11 európskych krajín, penetratívne formy sexuálneho

¹ V odbornej literatúre sa často označuje skratkou CSA, z angl. Child Sexual Abuse. Dieťaťom budeme v tejto práci rozumieť osobu mladšiu ako osemnásť rokov, a to jednak na základe medzinárodných noriem, ako aj podľa vzoru ustanovenia § 127 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „TZ“ alebo „Trestný zákon“).

² K tomu pozri bližšie portál EÚ: *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií* [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>

³ K tomu pozri bližšie BARTH, J., BERMETZ, L., HEIM, E., TRELLE, S., TONIA, T. The current prevalence of child sexual abuse worldwide: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Public Health* [online]. 2013, vol. 58, no. 3, s. 469 – 483 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://typeset.io/papers/the-current-prevalence-of-child-sexual-abuse-worldwide-a-39e7ncixyk>

zneužitia zažilo približne 3 – 11 % dievčat a 0,6 – 6 % chlapcov, zatiaľ čo obeťou ostatných kontaktných foriem zneužitia sa stalo 10 – 40 % dievčat a 6 – 16 % chlapcov.⁴ Predpokladať, že by Slovensko bolo voči výskytu sexuálneho zneužívania detí imúnnejšie, nepovažuje popredná slovenská expertka v predmetnej oblasti Karkošková za nijako odôvodnené. Odvôľava sa pritom na výsledky ňou vykonaného výskumu, podľa ktorého sa penetratívne formy zneužitia vyskytli u 5,6 % slovenských dievčat a 1,3 % slovenských chlapcov do dovŕšenia osemnásteho roku ich veku, ostatné dotykové formy zažilo až niečo vyše 30 % dievčat a takmer 12 % chlapcov. Obeťou nedotkových foriem sa dokonca stalo až takmer 41 % dievčat a 18 % chlapcov na Slovensku. Viac ako polovica týchto prípadov sa odohrala v postpubescentnom období.⁵

Nemenej tragicky pritom pôsobia tie odhady expertov, že **až 90 % všetkých prípadov sexuálneho zneužívania detí zostane utajených**.⁶ To potvrdzujú aj zistenia vyplývajúce z viacerých zahraničných retrospektívnych výskumov, podľa ktorých iba 4 – 10 % prípadov sexuálneho zneužívania detí bolo naozaj oznámených orgánom činným v trestnom konaní.⁷ Miera latencie je teda osobitne v týchto prípadoch mimoriadne vysoká, pričom príčin je viacero. Veľmi často si totiž obeť, najmä vo veľmi nízkom veku, ani neuvedomujú, že niekto (a často ich blízka osoba) s ich telom mani-

⁴ K tomu pozri bližšie LALOR, K., McELVANEY, R. Overview of the nature and extent of child sexual abuse in Europe. In: In Council of Europe (ed.). *Protecting children from sexual violence – A comprehensive approach*. [online]. Strasbourg: Council of Europe, 2010, s. 13 – 43 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=aaschsslbk>

⁵ K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S., ROPOVIK, I. The Prevalence of Child Sexual Abuse among Slovak Late Adolescents. *Journal of Child Sexual Abuse* [online]. 2019, vol. 28, no. 4, s. 452 – 471 [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/326133049_The_prevalence_of_child_sexual_abuse_among_Slovak_late_adolescents. V tejto súvislosti možno tiež poznamenať, že TČ sexuálneho zneužívania (§ 201 až 202 TZ) je dlhodobo štatisticky najčastejším sexuálnym trestným činom v SR, a to s pomerne veľkým náskokom pred TČ znásilnenia (§ 199 TZ) a sexuálneho násillia (§ 200 TZ). Medzi mravnostnými trestnými činmi mu štatisticky konkuruje azda len rozširovanie detskej pornografie (§ 369 TZ). K fenomenológii predmetnej kriminality u nás pozri 5. kapitolu tejto monografie.

⁶ CHEIT, R. E., FREYD, J. J. Let 's have an honest fight against child sex abuse. *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter* [online]. 2005, vol. 21, no. 6, s. 8 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://pages.uoregon.edu/dynamic/jjf/articles/cf05.pdf>

⁷ K tomu pozri KARKOŠKOVÁ, S. *Obeť sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš: Ascend, 2014, s. 39.

puhuje tak, že sa to prieči dobrým mravom.⁸ Pri maloletých obetiach ešte v detskom veku sa tak zneužívanie nemá ako dostať na povrch, ak páchatel postupoval obozretne. Trestné oznámenie prakticky nemá kto podať. Obete o svojom zneužití dokážu hovoriť často až v puberte, keď si začínajú uvedomovať sexualitu, resp. až v dospelosti, ak teda vôbec. Hanba a možno dlhoročný strach, v ktorom obeť žili, postupne si uvedomujú, čo sa okolo nich deje, často totálne demoralizujú ich odhodlanie vec riešiť. Častým aplikačným problémom býva v predmetnej oblasti aj to, že ak vôbec dôjde k obvineniu, to je založené len na výpovedi maloletej obeť a pri nedostatku iných dôkazov je potrebné skúmať vierohodnosť predmetnej výpovede maloletého/maloletej. Ako v tejto súvislosti uvádza expertíza známej americkej advokátky Wendy Murphy, špecializujúcej sa na oblasť ochrany detí pred sexuálnym zneužívaním, aj keď sú prípady sexuálneho zneužívania formálne oznámené, v 50 – 75 % týchto prípadov zhromaždené dôkazy nepostačujú na to, aby páchatelovi mohla byť dokázaná vina.⁹ Veľmi častým javom býva aj to, že dospievajúci jedinci majú pohlavný styk dobrovoľne, hoci to nijako nezabavuje trestne zodpovedného páchatela jeho trestnej zodpovednosti, a tak tu zdanlivo ani nie je dôvod podávať trestné oznámenie. Možnosti identifikácie sexuálnych zneužití sú teda veľmi limitované, pretože tento druh trestnej činnosti sa zriedka odohráva za prítomnosti nejakých svedkov a páchatelia zvyčajne dokážu svoje konanie sofistikovane maskovať a účinne ovplyvňovať obeť vo svoj prospech.¹⁰ Niet sa čomu čudovať, že o sexuálnom zneužívaní detí v spoločnosti stále kolujú viaceré mýty, ktoré vážnosť tejto kriminality významne popierajú.¹¹ Nedostatočná informovanosť širokej verejnosti o predmetnom fenoméne potom neraz zvýhodňuje páchatelov a ich obeť stavia do značne nevýhodnej pozície.

⁸ PROKEJNOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 8.

⁹ MURPHY, W. J. The Overlapping Problems of Prosecution Sample Bias and Systematic Exclusion of Familial Child Sex Abuse Victims from the Criminal Justice System. *Journal of Child Sex Abuse* [online]. 2003, vol. 12, no. 2, s. 129 – 132 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/8600004_The_Overlapping_Problems_of_Prosecution_Sample_Bias_and_Systematic_Exclusion_of_Familial_Child_Sex_Abuse_Victims_from_the_Criminal_Justice_System

¹⁰ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 35.

¹¹ K tomu pozri napr. KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 14 – 15.

Nikto by pritom nemal utajovať, prehliadať alebo zľahčovať sexuálne zneužívanie, ale mal by sa snažiť deťom v ich nerovnom a bezbrannom postavení voči dospelému páchatelovi všemožne pomôcť. Sexuálne zneužívanie je totiž vždy aktom násillia, a to proti tým najbezbrannejším.

Sexuálne zneužívanie detí tak nepochybne patrí medzi **kritické sociálno-patologické javy súčasnej spoločnosti**, pričom v obetiach zanecháva ich zneužitie nesmierne hlbokú, spravidla až celoživotnú traumu. Ako zdôrazňuje Klimek a kol., spoločnosť si musí uvedomiť, že sexuálne zneužívanie detí sa väčšinou nestane len tak, ale deje sa dlhodobo.¹² To má za následok, že obeť pri ňom prežívajú dlhodobý extrémny stres, ktorý neraz vedie až k „psychickej smrti individuality“ dieťaťa, u ktorého spravidla dochádza k zásadným zmenám osobnosti, ktoré v nemalej miere sťažujú plynulú integráciu dieťaťa do normálneho života. Obete sexuálneho zneužívania veľmi často trpia úzkostnými a disociatívnymi poruchami, depresiami, majú pocit prázdnoty, nedôvery, beznádeje, pociťujú nenávisť a odpor nielen voči páchatelovi, ale aj svojmu okoliu a neraz aj voči sebe samým, čo potom vedie dokonca až k štatisticky nezanedbateľným samovražedným konaniam. Čoraz častejšie sa v klinickej praxi objavujú u obetí zneužívania aj poruchy príjmu potravy, rôzne formy závislostí, sexuálne poruchy a disfunkcie atď.¹³ Pre väčšinu detských obetí je ich sexuálne zneužívanie jednoducho až priveľmi silná trauma a hraničná psychická záťaž.¹⁴

Fenomén sexuálneho zneužívania detí je tak dnes už oprávnené **predmetom multidisciplinárneho vedeckého záujmu** práva, kriminológie, kriminalistiky, psychológie, psychiatrie, medicíny, sexuológie atď., pri-

¹² KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 362.

¹³ HULLOVÁ, M. Sexuálne zneužívanie detí ako spoločenský fenomén. *Notitiae Iudiciales Academiae Collegii Aedilium in Bratislava*. 2015, roč. 1, č. 1, s. 43.

¹⁴ Napriek tomu až 40 % detských obetí paradoxne nevykazuje žiadne symptómy traumy, pričom stopy fyzického násillia sú u obetí sexuálneho zneužívania pomerne zriedkavé. Aj u detí s históriou vážnych penetratívnych foriem v podobe vaginálneho či análneho styku sa medicínsky našiel nález iba v 5,5 % prípadov. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 14 – 15. Popredný český klinický psychológ Petr Weiss udáva veľmi podobne, že bezprostredné následky vo forme klinicky významnejších príznakov je možné pozorovať len u 20 – 40 % zneužitých detí a v dospelosti možno zistiť vážnejšiu psychopatológiu len u neceljej pätiny z nich. K tomu pozri WEISS, P. Charakteristika sexuálnych deviací. In: CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 176.

čom výsledky vedeckého úsilia celosvetovo prinášajú množstvo poznatkov, ktoré majú následne zásadný význam pre aplikačnú prax. Oboznámenie sa s nimi môže prispieť k efektívnemu odstraňovaniu existujúcich aplikačných problémov v trestnoprávnej rovine, významne tiež napomáha k zlepšeniu kvality vyšetrovania a k správnej interpretácii záverov zo zhromaždených dôkazov, k zníženiu rizika druhotnej viktimizácie obetí a k ich efektívnejšej pomoci, k moderným preventívnym stratégiám, k systematickejšej spolupráci zainteresovaných orgánov a tretieho sektora, ako aj k ukladaniu primeraných trestov, ochranných opatrení, resp. povinností a obmedzení pre páchatelov, a tým k minimalizácii prípadnej recidívy.¹⁵

V právnej rovine nachádzame základné východiská pre ochranu detí pred sexuálnym zneužívaním už v **Dohovore OSN o právach dieťaťa** z 20. novembra 1989,¹⁶ ktorý v čl. 34 zaväzuje zmluvné strany prijať nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné medzinárodné opatrenia jednak na zabránenie zvädzania alebo donucovania detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti, ako aj na zabránenie využívania detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky na účely finančného obohacovania a napokon k zabráneniu využívaniu detí v pornografii a pri výrobe pornografických materiálov na finančné obohacovanie.

Kľúčovým dokument Rady Európy v oblasti ochrany pred sexuálnym zneužívaním detí je v súčasnosti **Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním** z 25. októbra 2007.¹⁷ Znaky trestných činov sexuálneho zneužívania sú vymedzené v čl. 18 tohto dohovoru ako sexuálne aktivity s dieťaťom, ktoré podľa príslušných ustanovení vnútroštátneho právneho poriadku nedosiahlo prá-

¹⁵ Významnými faktormi, ktoré zvyšujú riziko recidívy v prípadoch sexuálneho zneužívania detí, sú podľa štúdií najmä pedosexuálna dispozícia páchatela, páchatelova antisociálna porucha osobnosti, predchádzajúce odsúdenie za mravnostnú kriminalitu, detstvo v disfunkčnej rodine, telesné či sexuálne týranie v detstve, preferencia chlapcov ako obetí atď. K tomu pozri bližšie MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 89 (k tomu tiež pozri kapitolu 5.2 tejto monografie).

¹⁶ *Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb.* Pre zaujímavosť možno v tomto kontexte dodať, že tento dokument postupne ratifikovalo 193 krajín, v dôsledku čoho sa predmetný dohovor stal najširšie prijatou zmluvou o ľudských právach v histórii. K medzinárodným záväzkom SR v predmetnej oblasti pozri bližšie kapitolu 2.1 a 2.2 tejto monografie.

¹⁷ *Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR č. 164/2016 Z. z.* Ratifikovalo ho všetkých 46 členských štátov Rady Európy.

vom stanovený vek na sexuálne konanie; sexuálne aktivity s dieťaťom, ak sa používa nátlak, sila alebo hrozby, alebo zneužíva uznávaná pozícia dôvery, autorita alebo vplyv na dieťa vrátane rodiny, alebo ak sa zneužíva osobitne zraniteľná situácia dieťaťa, predovšetkým z dôvodu mentálneho alebo fyzického postihnutia alebo z dôvodu jeho odkázanosti.¹⁸ Každá zmluvná strana dohovoru má preto v zmysle čl. 4 povinnosť prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na predchádzanie všetkým formám sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania detí a na ich ochranu.

Povinnosť kriminalizovať sexuálne zneužívanie detí vyplýva aj zo **smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii**.¹⁹ Táto smernica sa stala prvým komplexným právnym nástrojom EÚ, ktorou sa stanovili minimálne pravidlá týkajúce sa boja proti predmetnej kriminalite. Smernica zdôrazňuje, že sexuálne zneužívanie a sexuálne vykorisťovanie detí a detská pornografia predstavujú závažné porušenie základných práv, najmä práv detí na ochranu a starostlivosť nevyhnutných pre ich blaho. V čl. 2 definuje základné pojmy, ako dieťa, detská pornografia, detská prostitúcia, v čl. 3 vymedzuje trestné činy súvisiace so sexuálnym zneužívaním, v čl. 4 trestné činy súvisiace so sexuálnym vykorisťovaním, v čl. 5 trestné činy súvisiace s detskou pornografiou a v čl. 6 zavádza trestný čin kontaktovania detí na účely ich sexuálneho zneužitia.²⁰

Pokiaľ ide o slovenský právny poriadok, **trestný čin sexuálneho zneužívania** je upravený v druhom diele druhej hlavy osobitnej časti Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. *de lege lata* medzi trestnými činmi proti ľudskej dôstojnosti. Predmetný trestný čin je **upravený v štyroch paragrafových ustanoveniach – § 201, 201a, 201b, resp. § 202 TZ**.²¹

¹⁸ K tomu pozri bližšie NETKOVA, B., MUSTAFA, A. Q. International Legal Standards in Combating Child Online Sexual Abuse and Exploitation. *Journal of Liberty and International Affairs* [online]. 2021, vol. 6, no. 3, s. 111 – 122 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/241/207>

¹⁹ *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011).*

²⁰ K tomu pozri bližšie kapitolu 2.3 tejto monografie.

²¹ Treba však aspoň v úvode podotknúť, že v súčasnom slovenskom trestnom práve je v zmysle § 201, 201a, resp. § 201b TZ pred sexuálnym zneužívaním chránené len dieťa

Na otázku, čo je vôbec **potrebné chápať pod pojmom „sexuálne zneužívanie detí“**, dáva odpoveď okrem uvedených právnych nástrojov aj mimoriadne kvalitne rozpracovaná odborná literatúra. Predovšetkým v anglo-americkom prostredí je tejto problematike venovaná intenzívna pozornosť už od 70. rokov minulého storočia, a to prakticky v nespočetnom množstve knižných aj periodických publikácií. To, samozrejme, úzko súvisí aj s veľkou početnosťou a variabilitou rozsiahlych zahraničných výskumov a expertíz. S výsledkami mnohých z nich frekventovane operujeme aj v tejto monografii. Pri jej písaní sme sa opierali predovšetkým o monografické diela a forenzné štúdie renomovaných amerických klinických psychológov, ako Anna Salter či Carla Van Dam, rakúskeho detského psychológa Maxa Friedricha, o diela českých expertov v predmetnej oblasti, predovšetkým Petra Weissa, Ludmily Čírtkovej, Jana Chmelíka a Reného Milfajta a osobitne nápomocná nám bola rozsiahla vedecká a výskumná publikačná činnosť Slávky Karkoškovej a Antona Heretika. Sme toho názoru, že diela uvedených autorov, spolu s početnými ďalšími predovšetkým z oblasti trestného práva, ktorých tu vyslovene nemenujeme, prispievajú naozaj ku komplexnému multidisciplinárnemu uchopeniu skúmanej problematiky.

Vráťme sa však k pochopeniu samotného ústredného pojmu tejto vedeckej monografie. V tejto súvislosti možno poznamenať, že väčšina definícií sexuálneho zneužívania detí berie do úvahy širokú škálu zneužívajúceho správania, jeho zámernosť a nerovnováhu moci medzi páchatelom a obeťou. Hoci mnohí autori stanovujú i minimálny vekový rozdiel medzi páchatelom a obeťou (spravidla päťročný), iní upozorňujú, že takéto vyme-

do dovŕšenia pätnásteho roku veku, kým v prípade sexuálneho zneužívania podľa ustanovenia § 202 TZ sa poskytuje ochrana deťom vo veku pätnásť rokov až do dovŕšenia osemnásteho roku ich veku, ktoré už teda môžu samy rozhodovať o svojom pohlavnom živote, avšak v danom prípade by boli vystavené osobitnému okruhu páchatelov, ktorých vymedzuje zákon a ktorí zneužijú ich vzťah alebo postavenie k dieťaťu (napr. rodič, učiteľ, lekár, kňaz) s cieľom ich sexuálne zneužiť. K analýze slovenskej trestnoprávnej úpravy v predmetnej oblasti vrátane aplikačných problémov pozri 3. kapitolu tejto monografie. Komparácii slovenskej právnej úpravy s úpravou sexuálneho zneužívania v Česku, Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Švajčiarsku, Belgicku a Taliansku je venovaná 4. kapitola tejto monografie.

dzenie vekového rozdielu môže relativizovať štatisticky nemenej významné prípady zneužívania medzi rovesníkmi.²²

Tak napr. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) a Medzinárodná spoločnosť pre prevenciu zneužívania a zanedbávania detí definuje sexuálne zneužívanie ako „*zahrnutie dieťaťa do sexuálnej aktivity, či už zo strany dospelých alebo iných detí, majúcich pozíciu zodpovednosti, dôvery a moci nad dieťaťom, ktorej dieťa plne nerozumie, nemôže k nej dať informovaný súhlas alebo na ktorú dieťa nie je ešte vývinovo pripravené, alebo ktorá inak porušuje zákony a sociálne zákazy spoločnosti*“.²³

Podľa českej klinickej psychologičky Marie Vágnerovej možno sexuálne zneužívanie definovať ako „*zneužití moci nad dítětem pro sexuální uspokojení dospělého. Vede k poškozování dítěte jak v oblasti tělesné, tak duševní*“.²⁴ Podľa uvedenej autorky takéto správanie na jednej strane významne narúša všeobecne akceptované sociálne tabu, ale je aj v príkrom rozpore s právnymi normami. Špecifickým znakom sexuálneho zneužívania je to, že sa dieťa stáva nedobrovoľným účastníkom sexuálnych praktík a nemôže sa v dostatočnom rozsahu brániť.

Elitná česká forenzná psychologička Čírtková chápe sexuálnym zneužívaním akúkoľvek interakciu medzi dieťaťom a dospelým, pri ktorej je dieťa degradované na objekt uspokojovania sexuálnych alebo sexualizovaných potrieb dospelého. Sexualizovanou potrebou pritom býva spravidla potreba moci a nadvlády nad niekým či potreba kontaktu s niekým, ktorá sa uspokojuje sexuálnym spôsobom.²⁵

Karkošková tiež uvažuje v už naznačených líniách, pričom navyše demonštruje **tzv. konceptuálny model sexuálneho zneužívania detí**, v kto-

²² LALOR, K., McELVANEY, R. Overview of the nature and extent of child sexual abuse in Europe. In: In Council of Europe (ed.). *Protecting children from sexual violence – A comprehensive approach* [online]. Strasbourg: Council of Europe 2010, s. 15 – 16 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=aaschsslbk>

²³ BUTCHART, A., FÜRNISS, T., HARVEY, A. P., MIAN, M. *Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence* [online]. Geneva: World Health Organisation and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect, 2006, s. 10 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_eng.pdf?sequence=1

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie pro pomáhající profese* [online]. Praha: Portál, 1999, s. 174 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <http://msk.comehere.cz/pspompr.pdf>

²⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 182.

rom sa zdôrazňujú štyri podmienky, ktoré musia byť splnené, aby bolo možné konanie považovať s určitou za sexuálne zneužívanie:²⁶

1. **Obet musí byť dieťaťom** – čo znamená, že daná osoba musí byť dieťaťom buď z vývinového hľadiska, alebo že musí byť pod právne vymedzenou hranicou dospelosti. Podľa už zmieneného Dohovoru OSN o právach dieťaťa je osoba dieťaťom do dovŕšenia osemnásteho roku veku. Obdobne uvažuje aj slovenský zákonodarca. Sexuálne zneužitie sa pritom môže vyskytnúť kedykoľvek v detstve, a to aj napriek tomu, že dieťa už dosiahlo zákonom stanovený vek na konsenzuálne sexuálne aktivity.
2. **Osoba je nespôsobilá poskytnúť skutočný súhlas alebo napriek spôsobilosti skutočný súhlas neudelila** – osoby mladšie ako osemnásť rokov by sa vo všeobecnosti mali chápať ako osoby, ktoré buď nemajú žiadnu, alebo majú len obmedzenú spôsobilosť poskytnúť skutočný súhlas s akoukoľvek sexuálnou aktivitou. Skutočný súhlas musí byť pritom plne informovaný, teda osoba musí plne rozumieť povahe a významu danej aktivity a okrem toho musí byť súhlas aj slobodný a dobrovoľný. To znamená, že fyzický, emocionálny, psychologický, kognitívny alebo ekonomický nátlak nie je zlučiteľný s pravým súhlasom. A už vôbec nemožno súhlas považovať za platný, pokiaľ bol získaný prostredníctvom hrozby, zastrasovania, násilím alebo zneužitím pozície autority voči dieťaťu. Karkošková v tejto súvislosti ešte zdôrazňuje, že sexuálne zážitky po pätnástom roku veku nemožno automaticky považovať za konsenzuálne, keďže deti sú aj v adolescentnom veku stále v značnej miere zraniteľné voči pokusom o manipuláciu zo strany osôb, ktoré by mali záujem ich sexuálne zneužívať. Napriek enormnému vývoju adolescentov z fyzickej stránky ich psychosociálna kapacita chápať dlhodobé dôsledky svojich rozhodnutí, primerane regulovať správanie a odolávať tlakom, je ešte len v raných štádiách vývoja.
3. **Skutok je sexuálnej povahy** – to znamená, že musí ísť o čin vykonaný zo strany páchatela buď s cieľom hľadať akékoľvek sexuálne uspokojenie pre seba alebo prípadne pre inú osobu, alebo je čin inak oprávnené dieťaťom prežívaný ako sexuálny. Avšak na to, aby čin pred-

²⁶ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 29 – 33.

stavoval sexuálne zneužitie, nemusí nutne spočívať vo fyzickom kontakte medzi páchatelom a dieťaťom, keďže aj nedotykové formy môžu mať jasne sexuálnu povahu (napr. fotografovanie nahých a obnažených detí a ich filmovanie, exhibicionizmus, voyerizmus, vystavovanie dieťaťa explicitným materiálom a verbálnym návrhom).

4. **Čin je zneužívajúci** – určujúcim momentom sexuálneho zneužívania je tá skutočnosť, že:
- dieťa je na základe svojich telesných, mentálnych, emocionálnych a kognitívnych charakteristík v pozícii nerovného, slabšieho a bezbrannejšieho (napr. v rámci rodinných vzťahov rodič – dieťa; inštitucionálneho vzťahu učiteľ – žiak, tréner – zverenec; ekonomického vzťahu zamestnávateľ – podriadený),
 - nemôže sa slobodne rozhodnúť alebo vyjadriť svoj súhlas, resp. nesúhlas, pretože buď nie je schopné situáciu mentálne pochopiť (napr. vzhľadom na nízky vek), alebo sa nemôže voči páchatelovi z určitých dôvodov autoritatívne a mocensky presadiť (napr. z dôvodu fyzickej či intelektuálnej výhody na strane páchatela),
 - páchatel využíva uvedenú zraniteľnosť dieťaťa, teda využíva nadradenú pozíciu vo svoj prospech a na úkor dieťaťa, ktorého ľudskú dôstojnosť tým hrubo degraduje, resp.
 - ak aj uvedené podmienky neboli naplnené, ale absentoval zo strany dieťaťa skutočný súhlas.

Takýmto vymedzením sexuálneho zneužívania sa potom vylučuje možnosť, aby sa dospelý páchatel bránil tvrdením, že bol dieťaťom sám zvedený alebo sa mu dieťa k činu ponúklo, prípadne že ho dieťa vyprovokovalo k činu.

Z už doposiaľ zmienených aspektov je pritom jasné, že **sexuálne zneužívanie detí zahŕňa dnes širokú škálu aktivít sexuálnej povahy**, ktoré sa môžu odohrávať jednorazovo alebo opakovane a dlhodobo, neraz aj v časovom rozpätí niekoľkých rokov. Sexuálne zneužívanie pritom zahŕňa akékoľvek neprístojné vystavovanie dieťaťa sexuálnemu kontaktu či už vo forme fyzického (kontaktného) zneužívania (vykonávaného buď aktívnym konaním páchatela, ktorý súloží s dieťaťom, dotýka sa jeho pohlavných orgánov atď., alebo aktívnym konaním dieťaťa, ktoré sa napr. dotýka pohlavných orgánov páchatela), alebo virtuálneho (bezkontaktného) zneužívania (napr. online kontaktovanie dieťaťa s úmyslom sexuálne ho zneužiť, navrh-

nutie stretnutia na tento účel, vystavovanie dieťaťa pornografickým záznamom, opakované bezkontaktné útoky exhibicionistu a podobne).²⁷

Napokon zostáva zodpovedať už len otázku, kto všetko sa môže stať páchatelom sexuálneho zneužívania. Odborníci sa pritom na základe empirických výskumov a kriminálnych štatistík jednoznačne zhodujú na tom, že **páchatelmi sexuálneho zneužívania detí sú v rozhodujúcej miere muži**. Podiel mužských páchatelov sa pritom v odbornej literatúre odhaduje na 85 – 90 %.²⁸ Avšak **neexistuje všeobecný alebo typický psychosociálny profil, ktorý by vystihoval každého páchatela sexuálneho zneužívania detí**, a pre páchatelov predmetnej kriminality je takto príznačná pomerne širokospektrálna diverzita.²⁹ Páchatelom môže byť v našich podmienkach prakticky ktokoľvek, kto sa dostal do takéhoto kontaktu s dieťaťom, resp. komu bolo dieťa zverené do starostlivosti, napr. rodič, príbuzný, priateľ, odborný, resp. dobrovoľný pracovník s deťmi a mládežou alebo aj celkom cudzia osoba.

Opäť však zdôrazňujeme, že v prípadoch sexuálneho zneužívania detí pôjde vždy o násilie na dieťati, a to bez ohľadu na to, či páchatel presadzuje svoje sexuálne záujmy fyzickým atakom na dieťa alebo jeho psychickým zastrášaním či odmeňovaním, prípadne iným zvýhodňovaním (napr. poskytnutím odmeny za vytvorenie pornografického zobrazenia),³⁰ alebo pôjde o sexuálny kontakt z obojstrannej „lásky“ v rámci citového vzťahu medzi páchatelom a poškodeným/poškodenou, a teda bez použitia násilia, či dokonca na výslovnú žiadosť zneužitej maloletej osoby.³¹ Základná premisa slovenského zákonodarcu v zmysle ustanovenia § 201, 201a, resp.

²⁷ ŠAMKO, P. *Výklad znakov skutkovej podstaty trestných činov sexuálneho zneužívania a výroby detskej pornografie* [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a143-vyklad-znakov-skutkovej-podstaty-trestnych-cinov-sexualneho-zneužívania-a-vyroby-detskej-pornografie>

²⁸ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 77; ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 168 – 169; WEBB, R., MITCHELL, J. *A Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://childluresprevention.com/resources/molester-profile/>

²⁹ KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 73.

³⁰ KLÍMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 364.

³¹ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 426.

201b TZ *de lege lata* totiž vychádza z toho, že deti mladšie ako pätnásť rokov musia byť absolútne chránené pred všetkými útokmi na ich sexuálnu nedotknuteľnosť,³² a to vzhľadom na ich správny ďalší mravný a fyzický vývoj.³³ V prípade sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ sa ochrana poskytuje v zákonom stanovených prípadoch až do dovŕšenia osemnásteho roku veku dieťaťa.

Predložená vedecká monografia si pritom kladie dva hlavné ciele, ktoré korešpondujú s dvomi nosnými časťami predloženej práce. **Cieľom prvej, trestnoprávnej časti práce**, ktorá pozostáva zo štyroch na seba úzko nadväzujúcich kapitol, je predovšetkým poskytnúť komplexnú hmotnoprávnu analýzu nielen slovenskej trestnoprávnej úpravy sexuálneho zneužívania aj s jej historickým vývojom, ale poukázať aj na existujúce medzinárodné záväzky SR v predmetnej oblasti. Vďaka pomerne rozsiahlej kazuistike a práci s judikatúrou máme taktiež ambíciu priblížiť skutkové podstaty tohto trestného činu a poukázať na existujúce nedostatky slovenskej právnej úpravy, ktoré môžu generovať značné problémy v aplikačnej praxi. Na ich minimalizáciu poskytneme preto viaceré návrhy *de lege ferenda*. Dôležitou súčasťou tejto trestnoprávnej analýzy bude, samozrejme, aj komparácia slovenskej právnej úpravy s úpravami sexuálneho zneužívania v Českej republike, Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Švajčiarsku, Taliansku a Belgicku s poukazom na prípadné možnosti inšpirácie aj pre slovenského zákonodarcu. Trestnoprávna analýza sa však vzhľadom na mimoriadne široký rozsah problematiky sexuálneho zneužívania detí a obmedzené možnosti tejto publikácie nevenuje trestnoprocesným aspektom, na ktoré však aspoň na viacerých miestach odkazuje.

Druhá časť monografie ponúka kriminologickú analýzu vybraných aspektov problematiky sexuálneho zneužívania a je predmetom 5. kapitoly. Prostredníctvom početných výskumov a typológií sa pokúsime priblížiť predovšetkým páchatela sexuálneho zneužívania detí a jeho osobnosť a motivácie, aby sme v úplnom závere tejto kapitoly prostredníctvom rozsiahlej práce so štatistickými dátami z dielne Ministerstva vnútra SR, Generálnej prokuratúry a Ministerstva spravodlivosti SR mohli mať naozaj reálnu predstavu nielen o dynamike páchania a postihovania predmetnej

³² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 412.

³³ STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 443.

registrovanej kriminality v SR, ale aj o vývoji jej objasnenosti, ako aj o zložení páchatelov a obetí sexuálneho zneužívania v SR napr. z hľadiska ich veku, pohlavia či miery recidívy.

Napokon považujeme za potrebné sa ešte vyjadriť **k použitým metódam**, s ktorými operujeme v predloženej publikácii. Je pritom nesporné, že analytická metóda sa vinie celým jej obsahom a pomáha nám v najväčšej miere pri správnom zhodnotení medzinárodných a európskych záväzkov Slovenskej republiky v oblasti sexuálneho zneužívania detí, pri rozbere slovenskej právnej úpravy obsiahnutej v Trestnom zákone *de lege lata*, osobitne pri výpočte a komentovaní aplikačných nedostatkov našej právnej úpravy, ako aj pri správnom interpretovaní dostupných štatistických ukazovateľov predmetnej kriminality. Historická metóda je mimoriadne prínosná najmä v prvej kapitole monografie pri popise vývoja právnej úpravy sexuálneho zneužívania na území Slovenska až po súčasnosť. Komparácia a dedukcia nachádzajú svoje opodstatnenie predovšetkým pri rozbere a vzájomnom porovnaní slovenskej právnej úpravy sexuálneho zneužívania detí s úpravami siedmich ďalších európskych krajín v danej oblasti. Syntéza sa napokon uplatňuje osobitne pri záveroch predloženej vedeckej monografie.

Veríme, že ciele, ktoré si stanovila, naplní.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNEJ ÚPRAVY SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA DETÍ NA NAŠOM ÚZEMÍ

1.1 Sexuálne zneužívanie v antike

Hoci prvé právne zmienky o sexuálnym zneužívaním detí máme zachované už z Chamurapiho zákonníka, čiže približne z obdobia 1700 rokov pred Kristom,³⁴ o doslova „kultúre“ rôznorodých foriem sexuálneho zneužívania maloletých nájdeme zrejme najviac zmienok v **antickom Grécku**. Súčasný americký historik Andrew Lear, ktorého výskum sa zameriava na sexualitu v starogréckej poézii a umení, opisuje vo viacerých svojich dielach sexuálne vzťahy medzi dospelými mužmi v postavení milovníkov (*erastai*) a chlapcami v postavení milovaných (*eromenoi*), ktoré boli nielenže tolerované, ale dokonca žiaduce, keďže prípadná absencia staršieho milovníka mala negatívny vplyv na povesť chlapca. Išlo o tzv. *pederastiu*, teda lásku dospelého muža k dospievajúcemu chlapcovi, pričom cieľom takéhoto vzťahu bolo svojimi skúsenosťami a formovaním hlavne naučiť mladých chlapcov čestným hodnotám a logickému mysleniu, ktoré im pomôžu pripraviť sa na dospelosť. Dospelý milenec bol muž starší ako dvadsať rokov a považoval sa za plnohodnotného občana. Naopak mladší chlapec, teda milovaný, mal mať iba dvanásť alebo trinásť až sedemnášť rokov. Obe strany však mali byť vo vzťahu rovnocenné. Koncepty takýchto vzťahov sa pritom nielenže nepovažovali za úchylku, ale dokonca ich dôverne môžeme poznať aj z antického umenia, keďže sú zobrazované na mnohých, predovšetkým krétskych antických vázových maľbách.³⁵ O predmetnej *pederastickej* praxi pohlavných stykov medzi dospelými mužmi a chlapcami,

³⁴ Je v ňom prikázané, aby muž, ktorý počal dieťa so svojou dcérou, bol hodený za brány mesta. O incestných vzťahoch v rámci rodiny sú poznatky aj zo starovekého Egypta a hovorí o nich aj Starý zákon, ktorý ich výslovne odsudzuje v 3. knihe Mojžišovej (Lv 18, 6 – 18). K histórii sexuálneho zneužívania v starovekých civilizáciách pozri bližšie napr. PÖTHE, P. Sexuální zneužívání dítěte v rodině. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání: Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 82 – 83, resp. SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KEY Publishing, 2014. 448 s.

³⁵ K tomu pozri bližšie LEAR, A. *Ancient Pederasty: an Introduction* [online]. [cit. 2023-

nájde sa však početné dôkazy aj na umeleckých dielach z antickej Théry (dnes Santorini), Atén, Sparty atď.³⁶ O praxi v antickej Sparte píše aj grécky filozof a historik Plutarchos: „*Chlapci sa v Sparte pridružovali k starším mužom, ktorí im venovali viac pozornosti, chodievali za nimi do gymnasií, sledovali ich, keď medzi sebou zápasili a tak si ich vyberali... Milovníci sa s chlapcami delili o obidvoje: o slávu i o jej opak. Rozpráva sa, že jedného dňa istý chlapec vyslovil neslušné slová a náčelník za to potrestal jeho milovníka... Žiarlivosť bola medzi nimi neznámym javom. Ba skôr sa stávalo, že muži, ktorí sa zalúbili do toho istého chlapca, uzatvárali priateľstvo milovníkov a neprestajne sa usilovali, aby svojho spoločného obľúbencu urobili čo najlepším.*“³⁷ Je však zaujímavé, že obdobná prax vo vzťahu k dievčatám bola v antickom Grécku už úplne vylúčená.³⁸

V antickom Ríme platili vo vzťahu k deťom odlišné princípy správania. Na rozdiel od antického Grécka bola totiž základnou cnosťou mládeže tzv. *pudicitia*, teda princíp telesnej čistoty a nedotknuteľnosti, ktorá bola dokonca aj sakrálne uctievaná. Aj keď sa kult mravnej čistoty postupne v Rímskej ríši na prelome letopočtov prakticky úplne vytratil, Rimania nikdy neholdovali opísaným gréckym praktikám, ktoré rímska spoločnosť vnímala negatívne.³⁹ Ako uvádzajú Beleš s Gregorom, prínos rímskej kultúry možno v tomto smere identifikovať práve v oblasti prvotných snáh o zabezpečenie mravnej čistoty detí, pričom uvádzajú viaceré konkrétne príklady.⁴⁰ Medzi nimi aj rodinnú legislatívu cisára Augusta, a to osobitne vo forme *lex Iulia de adulteriis*, teda zákona o trestaní cudzoložstva, ktorý zaviedol aj skutkovú podstatu trestajúcu nemanželský pohlavný styk s pannou, resp. akoukoľvek nevydatou ženou, a teda aj nedospelým diev-

10-10]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/6347593/Ancient_Pederasty_an_introduction

³⁶ K tomu tiež pozri SERGENT, B. *L'Homosexualité initiatique dans l'Europe ancienne*. Paríž: Payot, 1986. 297 s.

³⁷ PLUTARCHOS. *Životopisy slávnych Grékov a Rimanov*. Prvý zväzok. Bratislava: Kaligram, 2008, s. 108 – 109.

³⁸ BRTKO, R. *Filozofickoprávne východiská prirodzeného práva v klasickom a justiniánskom období rímskeho práva*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013, s. 43.

³⁹ WILLIAMS, A. C. *Roman Homosexuality: Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity*. New York: Oxford University Press, 1999, s. 107 a nasl.

⁴⁰ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 9 [cit. 2023-10-10]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

čaťom (tzv. *stuprum*).⁴¹ Pohlavný styk medzi mužmi bol sankcionovaný už podľa *lex Scantinia* majetkovými sankciami, pričom primárne bol tento zákon určený práve pre potieranie pederastie s maloletými chlapcami podľa gréckeho vzoru. Legislatíva cisára Augusta však po novom stíhala homosexuálne styky prísnejšie, a to na princípe už opísanej skutkovej podstaty *stupra*, chrániacej pred nemanželským pohlavným stykom primárne nedospelé dievčatá. Ak navyše došlo k súložiu alebo iným sexuálnym praktikám donútením obete, a to bez ohľadu na pohlavie, páchatel bol trestaný podľa *lex Iulia de vi*, teda zákona o násilí.⁴²

Je však nesporné, že myšlienka fyzickej a mravnej integrity dieťaťa ako trestnoprávne chránenej hodnoty sa dostáva do popredia až v legislatíve predovšetkým 20. storočia, aj keď osobitne pod vplyvom doktríny Katolíckej cirkvi⁴³ v stredovekých európskych právnych poriadkoch nájdeme aj trestanie nemanželského pohlavného styku v prípade, ak boli obeťami dievčatá, a smilstva proti prirodzenosti, ak šlo o pohlavný styk muža s chlapcom. Približne od 18. storočia dochádza aj k zákonnému vymedzeniu vekovej hranice stanovujúcej sexuálny kontakt za trestný. Spočiatku bol však minimálny vek pre legálny sex stanovený veľmi nízko a pohyboval sa v rozmedzí dovŕšeného desiateho až dvanásteho roku veku. Zvýšenie nastalo začiatkom 20. storočia, keď sa vo väčšine európskych krajín táto hranica zvýšila na trinásť rokov. Tieto hranice sa však zo začiatku týkali takmer výlučne len dievčat, až následne sa začala ochrana vzťahovať aj na heterosexuálne styky s maloletými chlapcami. Homosexuálny pohlavný styk bol spravidla trestný bez ohľadu na vek.⁴⁴

⁴¹ K tomu tiež pozri REBRO, K. Cisár Augustus, zákonodarca. *Právny obzor*. 1941, roč. 24, č. 2, s. 119.

⁴² GREGOR, M. *Rímsky štát a právo za vlády cisára Augusta*. Praha: Leges, 2018, s. 119, resp. s. 125 – 126.

⁴³ Katechizmus Katolíckej cirkvi, bod 2389: „K incestu možno priradiť pohlavné zneužívania páchané dospelými na deťoch alebo na dospievajúcich zverených ich opatere. V takom prípade sa previnenie znásobuje tým, že ide o pohoršlivý skutok proti fyzickej a morálnej neporušiteľnosti mladých, ktorí tým ostanú poznačení na celý život, a o zneuctenie výchovnej zodpovednosti.“ K súčasnej kánonickoprávnej úprave problematiky sexuálneho zneužívania maloletých pozri napr. POPOVIČ, J. Reedícia noriem o najťažších deliktach a delikty proti mravom a predpisy trestného zákona Slovenskej republiky. *Studia theologica*. 2021, roč. 23, č. 2, s. 171 – 191.

⁴⁴ MITLÖHNER, M. Právni aspekty sexuálneho zneužívania. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání: Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 18 – 19.

1.2 Právna úprava sexuálneho zneužívania v prvej Československej republike na českých územiach

Ako je všeobecne známe, po vzniku prvej Československej republiky v roku 1918 platili na jej území zákony ešte z obdobia Rakúsko-Uhorska, keď zákonom č. 11/1918 Sb. z. a n. recipovala na českých, moravských a sliezskych územiach platné právne predpisy rakúskej časti monarchie a na Slovensku a Podkarpatskej Rusi uhorské predpisy. Medzi nimi tak aj rakúsky Trestný zákonník č. 117/1852 ř. z. o zločinoch, prečinoch a priestupkoch (ďalej len „rakúsky TZ 1852“), resp. uhorský zákonný článok V/1878 Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch (ďalej len „uhorský TZ 1878“), čím sa v 1. ČSR prakticky uplatňoval stav právneho dualizmu.

Rakúsky TZ 1852 obsahoval trestné činy, ktoré je možné najviac prirovnať k tomu, čo dnes chápeme sexuálnym zneužívaním, v štrnásťtej hlave I. dielu pod názvom „*O násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva*“. Prvým, ktorý je potrebné uviesť, bol **TČ násilného smilstva** (obdoba dnešného TČ znásilnenia), ktorý bol upravený v § 125 až 127 rakúskeho TZ 1852, a poskytoval ochranu pred násilnou mimomanželskou súložou pre všetky ženy bez ohľadu na ich vek. Na účely sexuálneho zneužívania je pritom smerodajné predovšetkým ustanovenie § 127 TZ 1852,⁴⁵ ktorým sa ako násilné smilstvo stíhala aj mimomanželská súlož vykonaná s osobou mladšou ako štrnásť rokov (hoci aj dobrovoľne⁴⁶) alebo s osobou bezbrannou alebo v bezvedomí, ak páchatel sám na tento účel nevyvolal takúto bezbrannosť alebo bezvedomie obeť (inak by sa postupovalo podľa § 125 TZ 1852 hoci s rovnakými trestnými sadzbami). Ako to však vyplýva z dikcie predmetného ustanovenia § 127 rakúskeho TZ 1852, obeťou sexuálneho zneužívania vo forme mimomanželskej súlože mohla byť len žena a páchatelom mohol byť len muž, čo opakovane vyvolávalo aplikačné

⁴⁵ § 127 rakúskeho TZ 1852: „*Mimomanželská soulož, předsevzatá s osobou ženskou, která bez přičinění pachatelova jest bezbranná nebo bez sebe, anebo, která ještě nedokonala čtrnáctý rok věku svého, budiž též pokládána za smilstvo násilné a potrestána buď podle § 126.*“

⁴⁶ Vážného sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních 3426 tr. (ďalej len „Vážný“), rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 470/28 z 22. marca 1929 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4393>

problémy.⁴⁷ Absolútna ochrana pred sexuálnym zneužívaním vo forme mimomanželskej súložie sa tak poskytovala týmto ustanovením len dievčatám do dovŕšenia štrnásteho roku veku, resp. aj dievčatám vo vyššom veku, ak by *ad hoc* boli voči páchatelovi bezbranné alebo v bezvedomí. Na dokonanie tohto TČ však postačovalo, že páchatelovo konanie voči obeti smerovalo k vykonaniu súložie, aj keď k spojeniu pohlavných orgánov vlastne ani nedošlo napr. preto, lebo pohlavné orgány obeť vzhľadom na jej nízky vek neboli ešte usposobené na vykonanie súložie⁴⁸ a už vôbec sa nevyžadovalo pohlavné uspokojenie páchatela.⁴⁹ Za tento úmyselný trestný čin násilného smilstva bolo pritom možné uložiť trest vo forme ťažkého žalára na päť až desať rokov a v prípade závažnej ujmy na zdraví alebo živote obeť na desať až dvadsať rokov, a ak bola spôsobená smrť, tak až na doživotie. To všetko bez ohľadu na to, či išlo o násilnú mimomanželskú súlož s dospelou ženou, prípadne s využitím jej bezbrannosti, alebo či išlo o sexuálne zneužitie vo forme mimomanželskej súložie so ženou mladšou než štrnásť rokov.

Druhým trestným činom v systematike štrnásťtej hlavy I. dielu rakúskeho TZ 1852 bol TČ *zprznění* upravený v § 128 rakúskeho TZ 1852, ktorého skutková podstata postihovala všetky ostatné formy pohlavného zneužívania osoby iné než súlož, ak išlo o osoby mladšie než štrnásť rokov, no tu sa už ochrana poskytovala bez rozdielu pohlavia chlapcom aj dievčatám, resp. aj osobám po dovŕšení štrnásteho roku veku, ak boli v stave bezbrannosti alebo v bezvedomí.⁵⁰ TČ *zprznění* bol tak v zmysle § 128 rakúskeho

⁴⁷ Napríklad ak by trestne zodpovedná žena vykonala súlož s chlapcom mladším ako štrnásť rokov, nebolo by možné ju stíhať. Ako uvidíme ďalej, trestnoprávny postih ženy voči chlapcovi by prichádzal do úvahy len vtedy, ak by sa páchatelka dopustila pohlavného zneužívania okrem súložie aj iným spôsobom, resp. ak konanie páchatelky k takému zneužívaniu aspoň smerovalo.

⁴⁸ Vážný 1259 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 357/23 z 1. septembra 1923 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4334>

⁴⁹ K tomu pozri Vážný 863 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 1189/21 z 27. mája 1922 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4370>

⁵⁰ § 128 rakúskeho TZ 1852: „*Kdo pro ukojení chlípných choutek svých hocha nebo děvčete, jimž není ještě čtrnáct let, anebo osoby nějaké, která jest bezbrannou nebo bez sebe pohlavně zneužije jiným způsobem, nežli tím, který uveden v § 127, dopustí se, ač není-li čin ten zločinem v § 129 lit. b) uvedeným, zločinu zprznění a potrestán buď těžkým žalářem od jednoho až do pěti let, jsou-li okolnosti velmi přitěžující, až do deseti let, a má-li to za následek zlo některé v § 126 naznačené, až do dvaceti let.*“ [online]. [cit. 2023-10-11].

TZ 1852 vo vzťahu subsidiarity k uvedenému závažnejšiemu TČ násilného smilstva podľa § 125 až 127 TZ 1852. V prípade TČ sprznenia je dôraz potrebné položiť v prvom rade práve na výraz „*pohlavné zneužitie iným spôsobom*“, na ktorý sa výlučne vzťahuje predmetné ustanovenie § 128 TZ 1852. Pod tento tzv. „iný spôsob“ bolo pritom možné zahrnúť na základe súdovej judikatúry všetky iné sexuálne praktiky než súlož, najmä orálny a análny styk, masturbáciu, dotyky na pohlavných orgánoch, a to aj cez spodnú bielizeň, dotyky na prsiach atď.⁵¹ Inak povedané, išlo o akýkoľvek fyzický kontakt mimo samotnej súlož, ktorý je však zneužitím tela dieťaťa alebo osoby v stave bezbrannosti alebo v bezvedomí, ktorý môže trvať aj krátko, pričom však nejde o náhodný kontakt, ale o taký, ktorý smeruje k uspokojeniu „*chlípných choutek*“ páchatela, ako doslova uvádza znenie tohto ustanovenia, o čom môže svedčiť aj skutočnosť, že bol páchatel pohlavne vzrušený,⁵² resp. že v tom nachádzal „*smyslný požitok*“.⁵³ Keďže išlo o úmyselný TČ, páchatel musel konať s úmyslom podráždiť svoju „pohlavnú zmyselnosť“. Následne je tiež potrebné vyzdvihnúť, že z ustanovenia § 128 rakúskeho TZ 1852 už síce vyplýva absolútna ochrana pred pohlavným zneužitím pre všetky osoby mladšie ako štrnásť rokov, ale len ak išlo o tzv. inú formu pohlavného zneužívania, t. j. mimo súlož. Zákon chránil rovnakým spôsobom aj osoby po dovŕšení štrnásteho roku veku, ak boli bezbranné, čiže ak neboli spôsobilé prejavíť svoju vôľu, resp. ak absolútne neboli spôsobilé sa brániť a prejavíť odpor alebo jednoducho ak len neboli pri vedomí, pričom však páchatelovým úmyslom musí byť pokrytá potom

Dostupné na internete: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?-documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4xgi2lmgfwpwq3brgqwta>

⁵¹ Judikatúra však pod sprznenie nezahrňovala napr. nadvihnutie sukne, ak nebol vykonaný ďalší kontakt, avšak siahnutie pod sukňu už tejto kvalifikácii podliehalo. K tomu pozri Vážný 1622 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 751/23 z 3. mája 1924 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4324>, resp. Vážný 4151 tr. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 468/30 z 24. apríla 1931 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4402>

⁵² Vážný 316 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 409/20 z 30. decembra 1920 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4386>

⁵³ Vážný 2443 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 420/26 z 20. júla 1926 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4322>

aj tá skutočnosť, že osoba sa nachádzala v stave bezbrannosti.⁵⁴ Pri týchto osobách bezbranných alebo v bezvedomí mal potom súhlas obete význam len vtedy, ak bol daný vopred, kým súhlas obete mladšej ako štrnásť rokov bol absolútne právne irelevantný.⁵⁵

Homosexuálne praktiky, a teda aj homosexuálne pohlavné zneužitie, trestal rakúsky TZ 1852 prostredníctvom **TČ smilstva proti prírode**, ktorý bol upravený v § 129 písm. b) rakúskeho TZ 1852,⁵⁶ a bolo vo vzťahu subsidiarity k TČ zprznění, hoci výška trestu vo forme ťažkého žalára bola prakticky totožná. Jednočinný súbeh týchto TČ bol preto vylúčený.⁵⁷ Najvyšší súd ČSR pritom definoval smilstvo proti prírode pomerne široko ako akékoľvek „použitie tela“ osoby rovnakého pohlavia, hoci aj oblečeného, na účel uspokojenia pohlavnej žiadostivosti páchatela.⁵⁸ Smilstvom proti prírode je takto potrebné chápať súlož a aj iné formy sexuálneho zneužitia (tak napr. aj vzájomnú masturbáciu).⁵⁹

Napokon je potrebné v kontexte našej problematiky uviesť ešte **TČ svedení ke smilstvu**, ktorý bol upravený v § 132 rakúskeho TZ 1852.⁶⁰ Ním sa postihovalo zvedenie osoby, ktorá bola zverená pod dohľad alebo výchovu páchatela, k smilnému činu. Zvedením sa pritom rozumelo iniciatívne pohnutie osoby k smilnému činu, inak povedané, ide o proaktívne konanie

⁵⁴ K tomu pozri Vážný 3740 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 228/29 z 21. januára 1929 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4366>

⁵⁵ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 11 [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁵⁶ § 129 rakúskeho TZ 1852: „Jako zločiny trestají se též další způsoby smilstva: I. smilstvo proti přírodě, to jest:

a) se zvířaty;

b) s osobami téhož pohlaví.“

⁵⁷ K tomu pozri Vážný 2094 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 401/25 z 18. septembra 1925 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4360>

⁵⁸ Vážný 395 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 265/20 Zm II 518/25 z 12. marca 1921 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4328>

⁵⁹ Porovnaj Vážný 2321 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 518/25 z 19. marca 1926 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4322>

⁶⁰ § 132 rakúskeho TZ 1852: „Svedení, jímž někdo osobu svěřenou jeho dohledu nebo vychování nebo vyučování přiměje k vykonání nebo dopuštění smilného činu.“

páchatela s cieľom pôsobiť na vôľu druhého dostatočne na to, aby sa páchatelovi podrobila a vykonala tak smilný čin, ktorý by inak obeť nevykonala.⁶¹ Prostredníctvom tohto ustanovenia tak bola chránená každá osoba zverená pod dohľad alebo výchovu páchatela, a to bez stanovenia hornej hranice veku chránenej osoby. Samotné zverenie pod dohľad si pritom nevyžadovalo formálny právny úkon, stačilo, ak bola osoba odovzdaná páchatelovi, aby na ňu napr. dával pozor. Zverená pod dohľad tak mohla byť aj mladistvá nevlastná dcéra, ktorá žila v domácnosti otčima.⁶² Trestom za tento čin bol opäť ťažký žalár od jedného do piatich rokov, pričom súbeh tohto trestného činu s TČ zprznění nebol vylúčený, pretože predmetný TČ svedení ke smilstvu nezahŕňal už priamo aj akt pohlavného zneužitia, teda skutkové podstaty sa nekryli.⁶³

1.3 Právna úprava sexuálneho zneužívania v prvej Československej republike na území Slovenska

Na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi ostal v zmysle už uvedeného právneho dualizmu v platnosti uhorský TZ 1878, pričom mal do určitej miery odlišnú koncepciu postihu sexuálneho zneužívania maloletých v porovnaní s rakúskym TZ 1852, platným na českých, moravských a sliezskych územiach 1. ČSR. Mravnostné trestné činy boli upravené v štrnásťtej hlave II. dielu **uhorského TZ 1878** pod názvom „*Zločiny a prečiny proti cudnosti*“.

Hneď prvým trestným činom v systematike predmetnej hlavy bol **TČ násilnej súlož**e (obdoba dnešného TČ znásilnenia) upravený v § 232 uhorského TZ 1878,⁶⁴ ktorý podobne ako rakúska právna úprava chránil síce všetky ženy, ale opäť iba pred mimomanželskou súložou, ak tá bola spácha-

⁶¹ Vážný 2714 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 786/26 z 26. marca 1927 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4314>

⁶² Vážný 84 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 326/19 zo 4. októbra 1919 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4386>

⁶³ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 14 [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁶⁴ § 232 uhorského TZ 1878: „*Zločinu násilnej súlož*e sa dopúšťa a potrestá sa trestnicou do desať rokov, kto:

1. *násilím alebo hrozbou násilia núti ženu k mimomanželskej súlož*i alebo

ná násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia či zneužitím bezbrannosti ženy. V základnej skutkovej podstate sa ukladal trest odňatia slobody až na desať rokov. Tu teda zásadný rozdiel medzi právnymi úpravami nebol a možno ich hodnotiť ako porovnateľné.

Na rozdiel od rakúskej právnej úpravy však tá uhorská poskytovala ochranu ženám aj pred inými násilnými formami mimomanželského sexuálneho správania než súlož, a to bez ohľadu na ich vek. V takýchto prípadoch sa skutok kvalifikoval ako **TČ násilia proti cudnosti** (obdoba dnešného TČ sexuálneho násilia, ibaže hmotným predmetom útoku tu mohla byť len žena) a v zmysle ustanovenia § 233 uhorského TZ 1878⁶⁵ sa v základnej skutkovej podstate ukladal trest odňatia slobody do piatich rokov odňatia slobody. Tento trestný čin bol takto subsidiárny voči uvedenému TČ násilnej súlož. Tresty odňatia slobody sa v zmysle ustanovenia § 235 ods. 2 uhorského TZ 1878 zdvojnásobili pri oboch trestných činoch, ak bola páchatelom násilnej súlož alebo násilia proti cudnosti osoba poverená poručníctvom, opatrovníctvom, vyučovaním, výchovou, dozorom, liečením alebo starostlivosťou o obeť.

Vzhľadom na uvedené preto pôsobí až paradoxne ustanovenie § 236 uhorského TZ 1878, v ktorom je upravený **TČ sprznenia**⁶⁶ a v ktorom badať zásadne rozdielne koncepcie sprznenia v trestných kódexoch platných v 1. ČSR. V protiklade s rakúskou úpravou sprznenie v uhorskom ponímaní totižto chránilo výlučne iba dievča, ktoré muselo byť navyše početné a mladšie ako štrnásť rokov, a aj to len pred vykonaním súlož, bez postihovania ostatných spôsobov pohlavného zneužitia, pričom páchatelom sprznenia v uhorskom TZ 1878 mohol byť len muž. Trestom bolo odňatie slobody do päť rokov, a ak bola týmto činom spôsobená smrť obeti, v zmysle § 237 uhorského TZ 1878 bolo potrebné uložiť doživotný trest odňatia slobody. To zaiste muselo vyvolávať početné aplikačné problémy, veď

2. kto zneužije bezvedomie ženy alebo takého jej stavu, v ktorom nemôže prejavíť svoju vôľu alebo sa brániť pred mimomanželskou súložou, bez rozdielu, či tento stav sám spôsobil alebo nie.“

⁶⁵ § 233 uhorského TZ 1878: „Zločinu násilia proti cudnosti sa dopúšťa a potrestá sa trestnicou do päť rokov ten, kto ženu donúti násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia k mimomanželskej necudnosti alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť alebo bezvedomie uvedené v druhom bode § 232, pokiaľ jeho skutok nezakladá vážnejší zločin.“

⁶⁶ § 236 uhorského TZ 1878: „Muž, ktorý súloží s počestným dievčaťom, ktoré nedovŕšilo štrnásť rok svojho veku, dopúšťa sa zločinu sprznenia, a potresce sa trestnicou do päť rokov.“

ak by sa žena dopustila zneužitia chlapca napr. formou orálneho styku alebo inej sexuálnej praktiky s maloletým chlapcom, na rozdiel od rakúskej právnej úpravy nebolo by ju možné trestne stíhať za sprznenie. Rovnako by nebolo možné stíhať muža, na rozdiel od rakúskej právnej úpravy v TZ 1852, ktorý by sa dopustil súložie s dievčaťom, ktoré síce ešte nedovŕšilo štrnásť rok veku, ale už nebola pannou. A takisto by nebolo možné stíhať na rozdiel od rakúskej právnej úpravy ani muža, ktorý by sa voči dievčaťu, ktoré ešte nedovŕšilo štrnásť rok veku, dopustil iných sexuálnych praktík než súložie. V tomto smere bola teda rakúska právna úprava sprznenia neporovnateľne komplexnejšia, keďže poskytovala ochranu pred pohlavným zneužitím, s výnimkou súložie, tak chlapcom, ako aj dievčaťom, ak ešte nedovŕšili štrnásť rok veku, pričom páchatelom mohol byť muž aj žena.

Zaujímavosťou uhorskej právnej úpravy v tomto smere je tiež tá skutočnosť, že tak TČ sprznenia, ako aj TČ násilnej súložie a TČ násilia proti cudnosti stíhali sa v zmysle § 238 uhorského TZ 1878 len na návrh poškodenej bez uplatnenia zásady legality zo strany štátneho zástupcu, až na určité výnimky upravené v § 239 (napr. ak bola v dôsledku trestného činu obeti spôsobená smrť). V prípade týchto mravnostných trestných činov išlo teda o návrhové, súkromnožalovacie delikty. Zaujímavým sa javí aj ustanovenie § 240 uhorského TZ 1878, ktoré zakotvovalo osobitný spôsob zániku trestnosti týchto 3 trestných činov, ak páchatel s poškodenou uzavrel manželstvo ešte pred vyhlásením odsudzujúceho rozsudku súdu prvého stupňa. Rakúsky TZ 1852 takéto ustanovenia neobsahoval.

Podobne však ako rakúsky TZ aj ten uhorský kriminalizoval homosexuálne praktiky prostredníctvom osobitného **TČ smilstva proti prírode**, ktorý bol upravený v § 241 a 242 uhorského TZ 1878.⁶⁷ Na rozdiel od rakúskej právnej úpravy však boli v uhorskom práve trestné len homosexuálne praktiky medzi mužmi, ako to vyplýva z dikcie § 241 uhorského TZ 1878, a to bez ohľadu na ich vek. Vekom trestnej zodpovednosti sa na základe § 1 ods. 1 zákona č. 48/1931 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží určil vek štrnásť rokov, čiže v prípade styku dvoch osôb mužského pohlavia sa voči osobe staršej ako štrnásť rokov vyvodzovala trestná zodpovednosť a osoba

⁶⁷ § 241 uhorského TZ 1878: „Smilstvo medzi mužmi a smilstvo človeka so zvieratom je prečinom smilstva proti prírode a potresce sa väzením do jedného roka“. § 242 uhorského TZ 1878: „Smilstvo proti prírode je zločinom a potresce sa žalárom do päť rokov, ak bolo spáchané medzi mužmi násilím alebo hrozbou násilia, a ak bola spôsobená činom smrti poškodeného, potresce sa páchatel doživotnou trestnicou.“

mladšia ako štrnásť rokov zostala chránená a beztrestná.⁶⁸ Uhorská právna úprava platná na slovenských územiach 1. ČSR tak spôsobovala aj v tomto smere dozaista aplikačné problémy, keď nielenže nepostihovala zneužitie chlapca ženou, ako sme to už uviedli pri TČ sprznenia, ale v zmysle dikcie § 241 a 242 uhorského TZ 1878 neumožňovala ani zneužitie dievčaťa ženou. Smilstvo medzi ženami bolo trestné iba v prípade TČ krvismilstva podľa § 243 a 244 uhorského TZ 1878. Ten však, na rozdiel od súčasnej právnej úpravy, postihoval aj vykonanie iných sexuálnych praktík, nielen súlože medzi príbuznými v priamom rade alebo so súrodencom.

V kontexte ochrany maloletých pred sexuálnym zneužívaním možno napokon uviesť ešte **TČ zvädzania na smilstvo** upravený v § 247 uhorského TZ 1878, ktorého sa dopustí rodič, ktorý zviedol svoju manželskú alebo nemanželskú dcéru na súlož s iným alebo ktorý zviedol svoje manželské alebo nemanželské dieťa na pohlavné smilstvo proti prírode s iným (teda na smilstvo medzi mužmi, resp. na smilstvo človeka so zvieratom). Tým istým trestom trestnice do päť rokov sa potrestal i ten, kto zviedol na taký čin osobu zverenú do jeho poručníctva, opatrovníctva, výchovy, vyučovania alebo dozoru.

1.4 Snahy o unifikáciu trestného práva v prvej Československej republike

Právny dualizmus, ktorý sa uplatňoval v 1. ČSR, trápil aj oblasť trestného práva a bol evidentný aj v práve zmienených rozdielnych koncepciách postihu sexuálneho zneužívania platných v Čechách a na Slovensku. Snahy o unifikáciu trestného práva možno pritom vidieť už v roku 1921, keď akademici vypracovali osnovu všeobecnej časti Trestného zákona, ktorá bola neskôr včlenená do tzv. profesorskej osnovy z roku 1926.⁶⁹

Koncept problematiky pohlavného zneužívania podľa **osnovy 1926** sa vyznačoval tým, že TČ sprznení mal stratiť ochrannú funkciu vo vzťahu

⁶⁸ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 16 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁶⁹ Ďalej len „osnova 1926“. K tomu pozri bližšie JABLONICKÝ, T. Pokus o reformu československého trestného práva – osnova trestného zákona z let 1921 – 1926. *Právnehistorické štúdie* [online]. 2013, roč. 43, č. 1, s. 84 – 96 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://karolinum.cz/data/clanek/1130/PHS_43.84-96.pdf

k maloletým a mal byť obmedzený len na postihovanie smilného konania, kde páchatel zneužíval bezbrannosť svojej obete, hoci tento stav sám nevyvolal, inak by naďalej išlo o násilné smilstvo. Naproti tomu predmetná osnova 1926 počítala so zvýšením hranice legálneho sexu na šesťnásť rokov, pričom návrh zavádzal viacstupňovú ochranu detí a mladistvých voči sexuálnym útokom s tromi vekovými kategóriami mladistvých, a to mladších ako šesťnásť rokov, osôb mladších ako osemnásť rokov, resp. osôb neploletých, t. j. do dovŕšenia dvadsiateho štvrtého roku veku. Okrem toho osnova 1926 mala v kontexte ochrany maloletých za cieľ zaviesť novú skutkovú podstatu **TČ smilného jednání**,⁷⁰ pričom okrem samotného fyzického kontaktu páchatela a osoby mladšej ako šesťnásť rokov, kde mala byť trestná súlož aj iné smilné konanie, vyvolávala trestnoprávne konzekvencie tiež akákoľvek forma nahovárania takejto osoby na „*smilné jednání*“, ktorým osnova 1926 chápala „*mimomanželskú súlož a každé iné necudné správanie vykonané osobou iného, resp. rovnakého pohlavia pre uspokojenie alebo väčšie podráždenie pohlavného pudu*“.⁷¹

V prípade osôb, ktoré už dovŕšili šesťnásť rok veku, no ešte nedovŕšili osemnásť rokov, tzv. smilné konanie bolo trestné, iba ak išlo o páchatela rovnakého pohlavia ako jeho obeť.⁷² Ako to vyplýva z dikcie § 261 ods. 1 osnovy 1926, tento trestný čin mal teda len subsidiárnu povahu voči skutkovej podstate zneužitia osoby mladšej ako šesťnásť rokov, pričom osnova 1926 inak generálne vylúčila kriminalizáciu homosexuality. Jej predkladatelia boli toho názoru, že mládež do osemnásť rokov je zvlášť zraniteľná entita, ktorá môže k týmto sklonom prejavíť menšiu mieru odolnosti, a preto je v záujme spoločnosti chrániť mládež pred homosexualitou až do dovŕšenia osemnásť rokov veku.

⁷⁰ § 258 ods. 1 osnovy 1926: „*Kdo zneužije osoby mladší šesťnásť let ke smilnému jednání s ní, trestá se žalářem od šesti měsíců do tří let nebo vězením od tří měsíců do tří let.*“ Znenie § 258 ods. 2 osnovy 1926: „*Stejně se trestá, kdo zneužije osoby mladší šesťnásť let k tomu, aby vykonal před ní smilné jednání.*“

⁷¹ K tomu pozri bližšie BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 16 – 22 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁷² § 261 ods. 1 osnovy 1926: „*Kdo vykoná smilné jednání s osobou mladší osmnásť let téhož pohlaví, kdo svádí takovou osobu ke smilnému jednání s ní, trestá sa, není li čin trestný podľa § 258, žalářem od jednoho měsíce do tří let nebo vězením od čtrnácti dnů do tří let.*“

Napokon sa mala poskytovať osobitná ochrana pred už uvedeným tzv. *smilným jednaním* aj zvereným osobám, a to v dvoch prípadoch. Prvým prípadom boli neplnoletí do dvadsiatich štyroch rokov, ktorým sa poskytovala ochrana pred sexuálnym zneužívaním voči tým, ktorí boli poverení ich výchovou, vzdelávaním či výkonom starostlivosti o nich, kde chránenou osobou mohlo byť najmä nevlastné či prijaté dieťa, poručenec, opatrovanec, ale aj žiak a učeň, pričom ak by išlo o zneužitie vlastných potomkov, takéto konanie sa kvalifikovalo ako súlož medzi príbuznými. V druhom prípade sa ochrana poskytovala osobám mladším ako osemnásť rokov pred smilným konaním zo strany všetkých zamestnancov detských domov, polepšovni, nemocníc, väznic a ďalších ústavov sociálneho typu vrátane aj ich vlastníkov, kde bola takáto osoba umiestnená.

Po tom, čo nedošlo k schváleniu predmetnej osnovy 1926, bol o desať rokov neskôr vypracovaný „úradnícky“ návrh nového spoločného československého trestného zákona (ďalej len „osnova 1937“), ktorá však nebola schválená pre následné dejinné udalosti a rozpad prvej Československej republiky. Koncept **osnovy 1937** naďalej počítal s TČ *zprznění*, ktorý bol upravený v § 324 a 325 osnovy 1937, pričom na rozdiel od osnovy 1926 postihoval každého, kto vykoná zneužitie formou „*smilného jednání*“ nielen na bezbrannej osobe, ktorá nedokáže rozpoznať význam takéhoto konania pre duševnú chorobu, slabomyselnosť alebo poruchu vedomia, ale mal postihovať aj tých, ktorí smilne konali voči osobám mladším ako štrnásť rokov. Osnova 1937 zároveň v porovnaní s rakúskym TZ 1852 upustila od rozdielnej právnej kvalifikácie vykonania súložu a vykonania iných sexuálnych praktík, resp. v porovnaní s uhorským TZ 1878 upustila aj od rozdielnej kvalifikácie na základe pohlavia zneužitej osoby. Okrem toho mala za cieľ zaviesť aj TČ *zneužití osoby mladší než šestnáct let* podľa § 330 a 331 osnovy 1937.

Koncept osnovy 1937 tak v princípe kumuloval v trestnom čine sprznenia znaky sexuálneho zneužívania a znásilnenia, resp. sexuálneho násillia v dnešnej koncepcii slovenského trestného práva, keďže mal postihovať vykonanie súložu alebo iných sexuálnych praktík na bezbrannej osobe (§ 324 osnovy 1937), čo samo osebe nepatrí medzi znaky TČ sexuálneho zneužívania, no zároveň aj na osobe mladšej ako štrnásť rokov (§ 325 osnovy 1937), čím sa teda hranica legálneho sexu mala opäť znížiť v porovnaní s osnovou 1926. Naďalej sa vyžadovala úmyselná forma zavinenia, pričom úmyslom museli byť pokryté všetky znaky skutkovej podstaty TČ, vrátane

veku chránenej osoby. Ak bola vykonaná na osobe mladšej ako štrnásť rokov súlož, trestom bol žalár vo výmere dvoch až desiatich rokov, ak bolo vykonané smilné konanie okrem súlož, sadzba mala byť znížená na jeden až päť rokov. Pri spôsobení ťažkého poškodenia tela alebo zdravia, potratu alebo nebezpečenstva nákazy pohlavnou chorobou sa zvyšovala trestná sadzba na päť až pätnásť rokov. Najprísnejší trest žalára, ktorý bolo možné uložiť na základe kvalifikovanej skutkovej podstaty, sa zvyšoval na desať až dvadsať rokov, ak bola spôsobená smrť poškodeného. Beleš s Gregorom v tejto súvislosti dokonca poukazujú aj na súdobé úvahy Alberta Miloty, bývalého rektora Univerzity Komenského v Bratislave a neskôr profesora Karlovej univerzity v Prahe, aby sa v budúcnosti dôsledne zvažilo, či by nový trestný zákon nemal obsahovať aj trest sterilizácie (ba istú formu kastrácie), a to pre páchatelov trestných činov násilného smilstva, prznenia detí, vrážd na základe sexuálneho motívu, ako aj notorických alkoholikov s kriminálnou minulosťou.⁷³ Za zavedenie kastrácie pre zločincov s chorobne vystupňovaným pohlavným pudom charakteristickým ťažkou perverznosťou a sadizmom sa prihovárал aj sudca a senátny prezident Najvyššieho súdu ČSR Vilém Herrnritt, odvolávajúc sa najmä na vysokú mieru recidívy u mnohých takýchto páchatelov ihneď po prepustení z výkonu trestu.⁷⁴

Veková hranica absolútnej ochrany pred pohlavným zneužitím bola pritom osnovou 1937 stanovená na štrnásť rokov predovšetkým preto, lebo v európskych podmienkach dospieva mládež pohlavne práve v tomto veku a do štrnásťich rokov sa preto prezumovala fyzická a psychická nezrelosť na sexuálne správanie, čo zdôrazňovala aj súdobá judikatúra z čias 1. ČSR.⁷⁵ Okrem toho dôvodová správa argumentovala aj tým, že keďže vek štrnásť rokov je rozhodujúcim vekom pre ukončenie povinnej školskej dochádzky, aj páchatel, ak mal vedomosť o školskej dochádzke svojej obete,

⁷³ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 20 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁷⁴ HERRNRITT, V. Několik poznámek k otázce sterilisace. In: *Pocta k sedmdesátým narozeninám univ. prof. Dr. Augusta Miříčky. Sborník věd právnických a státních Československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. XXXIII, s. 126 – 127.

⁷⁵ K tomu pozri Vážný 1230 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 213/22 z 9. júna 1923 [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4334>

musel si byť vedomý, že jej obeť je chránená zákonom a vykonanie súlož alebo iných sexuálnych praktík s obeťou je trestnoprávne sankcionované.

Ako sme to už načrtli, osnova 1937 počítala aj s **TČ zneužití osoby mladší než šestnáct let** podľa § 330 a 331 osnovy 1937. Podľa prvej skutkovej podstaty sa postihoval ten, kto pohol osobu mladšiu ako šestnáť rokov iného pohlavia, aby s páchatelom vykonala *smilné jednání*, resp. aby na sebe strpela takéto páchateľovo konanie, prípadne ju k tomu zvädzal. Iniciatíva na vykonanie činu teda mala vychádzať od páchatela, nie od obeť. Predmetná kvalifikácia sa mala využívať subsidiárne vtedy, keď nebolo možné skutok kvalifikovať ako TČ zprznení podľa § 324 a 325 osnovy 1937, keďže sa páchateľovi nepodarilo preukázať aj úmysel zahrňajúci práve tú skutočnosť, že osoba bola mladšia než štrnásť rokov, resp. ak páchateľ ešte len zvädzal osobu mladšiu ako štrnásť rokov, avšak k samotnému aktu nedošlo. Vzhľadom na predmetnú subsidiaritu bol vylúčený nielen jednočinný súbeh TČ sprznenia a TČ zneužitia osoby mladšej ako šestnáť rokov, ale nižšie boli aj tresty, pričom sa umožňovalo uloženie tuhého väzenia vo výmere jeden mesiac až šesť mesiacov. Druhá skutková podstata TČ zneužitia osoby mladšej ako šestnáť rokov mala napokon postihovať páchatela, ktorý pohol osobu mladšiu ako šestnáť rokov rovnakého alebo opačného pohlavia, aby pred ním vykonala „*soulož, smilstvo alebo neducné jednání*“. V tomto prípade sa počítalo s trestom tuhého väzenia od jedného mesiaca do jedného roka. Osnova 1937 tak kriminalizovala na jednej strane situáciu, keď páchateľ sledoval súlož alebo iné sexuálne praktiky obeť, resp. na druhej strane, keď obeť sledovala súlož alebo iné sexuálne praktiky páchatela. Vzhľadom na to, že TČ zprznení tieto formy konania nepostihoval, išlo opäť o subsidiárny postih akéhosi „predpolia“ voči sprzneniu, ktorého aplikácia bola preto vylúčená.

Vzhľadom na dikciu TČ zneužití osoby mladší než šestnáct let je potrebné uviesť, že ak by konanie smerovalo voči osobe rovnakého pohlavia, skutok by bolo potrebné kvalifikovať ako **TČ smilstva s osobou téhož pohlaví** podľa § 335 osnovy 1937 ako prísnejšie trestný. Zo systematiky osnovy 1937 možno napokon vyzdvihnúť v kontexte ochrany maloletých pred sexuálnym zneužívaním aj TČ *smilstva so zverenou osobou*, ktorý bol upravený v § 332 osnovy 1937, pričom chránil neploleté osoby do dovŕšenia dvadsiateho štvrtého roku veku pred smilným konaním páchatela, ktorému bola zverená do výchovy, vyučovania, starostlivosti a pod dozor.

1.5 Sexuálne zneužívanie v právnej úprave Trestného zákona z roku 1950

Trestné právo hmotné bolo v podmienkach Československa napokon re-
kodifikované a unifikované až **zákonom č. 86/1950 Sb. Trestný zákon**
(ďalej len „TZ 1950“), ktorý sa stal účinným od 1. augusta 1950. Trestné
činy proti slobode a dôstojnosti človeka boli obsiahnuté v siedmej hlave
osobitnej časti TZ 1950, pričom dôstojnosť človeka bola chránená osobit-
ne v II. diele tejto hlavy.

Nový TZ 1950 zaviedol významné koncepcné zmeny postihu sexuál-
neho zneužívania. Pojem *zprznění/sprznenie* bol nahradený pojmom *po-
hlavné zneužitie*, ktorého právnou úpravu bolo možné nájsť v § 239 a 240
TZ 1950. V porovnaní s recipovanými predpismi a osnovou 1926 či osno-
vou 1937 sa predmetná nová právna úprava vyznačovala zjednodušením
a zovšeobecnením znakov skutkovej podstaty skúmaného TČ, ako aj sys-
tematiky trestných činov proti dôstojnosti človeka ako takej. Nasledujúce
ustanovenie § 241 TZ 1950 zakotvovalo TČ pohlavného styku s osobou
toho istého pohlavia, čím sa nadviazalo na kriminalizáciu homosexuál-
nych stykov ešte z prvej republiky. Príťažujúcou okolnosťou pritom bol
v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 TZ 1950 pohlavný styk s osobou toho
istého pohlavia, ak išlo o osobu mladšiu ako osemnásť rokov. Na rozdiel
od staršej právnej úpravy, resp. úpravy podľa osnovy 1937, bol však súbeh
TČ pohlavného zneužitia a TČ pohlavného styku s osobou toho istého po-
hlavia možný.⁷⁶

Nová skutková podstata TČ *pohlavného zneužitia* obsiahnutá v § 239
TZ 1950,⁷⁷ obsahovala všeobecný subjekt, teda páchatelom mohla byť kto-
rákoľvek trestne zodpovedná osoba a už nielen muž, ako to bolo v uhor-
skom TZ 1878 platnom dovtedy na území Slovenska. Veková hranica trest-

⁷⁶ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Českosloven-
sku. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 23 [cit. 2023-10-13]. Dostup-
né na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

⁷⁷ § 239 TZ 1950: „(1) Kto vykoná súlož s osobou mladšou než pätnásť rokov, alebo kto takú
osobu ináč pohlavne zneužije, potresce sa odňatím slobody na jeden až desať rokov.
(2) Odňatím slobody na desať až dvadsať rokov sa páchatel potresce,
a) ak má čin uvedený v odseku 1 za následok ťažkú ujmu na zdraví, alebo
b) ak je tu iná obzvlášť príťažujúca okolnosť.
(3) Doživotným odňatím slobody sa páchatel potresce, ak má čin uvedený v odseku 1 za
následok smrti.“

nej zodpovednosti bola v zmysle § 10 TZ 1950 stanovená od dosiahnutia pätnásteho roku veku. Na druhej strane, absolútna ochrana pred akoukoľvek formou sexuálneho zneužitia sa poskytovala každej osobe mladšej ako pätnásť rokov, teda rovnako dievčatám aj chlapcom, a to opäť na rozdiel od uhorskej právnej úpravy, ktorá chránila len dievčatá do dovŕšenia štrnásteho roku veku, a aj to len „počestné“, navyše výlučne pred súložou, čiže bez postihovania ostatných foriem pohlavného zneužitia. Nový TZ 1950 tak postihoval akýkoľvek zásah do intímnej sféry osoby mladšej ako pätnásť rokov, čiže rovnako vykonanie súložie, ako aj iný spôsob pohlavného zneužitia, čo nadväzovalo na právnu úpravu podľa rakúskeho TZ 1852. Za iný spôsob pohlavného zneužitia, aj keď tento pojem nebol v TZ 1950 definovaný, považoval sa naďalej v zmysle vtedajšej judikatúry orálny styk, análny styk, masturbácia, ohmatávanie pohlavných orgánov, prs, stehien atď., ak je taký kontakt možné považovať za sexuálne zneužitie, teda nejde o náhodný dotyk alebo napr. kontakt smerujúci k zdravotnému alebo hygienickému ošetreniu tela.⁷⁸

Pokiaľ ide o okolnosti, ktoré viedli zákonodarcu k zvýšeniu vekovej hranice absolútnej ochrany zo štrnásť na pätnásť rokov, tie z dôvodovej správy nevyplývajú. Beleš s Gregorom sa domnievajú, že to malo zrejme súvis so stanovením deväťročnej povinnej školskej dochádzky v základných školách prvého a druhého stupňa, ktorá sa začínala po dovŕšení šiesteho roku veku v súlade s § 13 ods. 1 zákona č. 95/1948 Zb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) v znení neskorších predpisov, čím si TZ 1950 do určitej miery osvojil koncept osnovy 1937, ktorá taktiež poukazovala na súvis vekovej hranice absolútnej ochrany s povinnou školskou dochádzkou, ktorá však bola v 1. ČSR len do štrnástich rokov.⁷⁹ Možno preto konštatovať, že hranica absolútnej ochrany pred sexuálnym zneužívaním sa v zmysle novej právnej úpravy TZ 1950 viazala na povinnosť deväťročnej dochádzky na základné školy prvého a druhého stupňa, z čoho vyplýva, že už sama vedomosť páchatela o navštevovaní základnej školy obeťou mohla

⁷⁸ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR z 21. februára 1957, sp. zn. 1 Tz 3/57 (R 34/1957): „Jestliže se pachatel dotýká osoby mladší než patnáct let, aby se pohlavně vydráždil (ukojil nebo jinak uspokojil), jde o jiné zneužití takovéto osoby ve smyslu § 239 odst. 1 alin. 2 tr. zák., i když k pohlavnímu vydráždění nakonec nedošlo.“

⁷⁹ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívanie v Československu. *Historia et Theoria Iuris* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 24 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

implikovať jeho úmysel zneužiť obeť podliehajúcu absolútnej ochrane pred akoukoľvek formou sexuálneho kontaktu. Československo tak zaviedlo na rozdiel od väčšiny socialistických krajín vyššiu hranicu legálneho sexu.⁸⁰

Druhá základná skutková podstata **TČ pohlavného zneužívania** bola obsiahnutá v § 240 TZ 1950⁸¹ a zabezpečovala ochranu osôb až do dovŕšenia osemnásteho roku veku, ak išlo o osobu zverenú do páchatelovho dozoru a páchatel zneužíval jej závislosť. Oba tieto znaky pritom museli byť v zmysle judikatúry naplnené kumulatívne,⁸² čiže súd musel obligatórne skúmať, či páchatel zneužil závislosť zverenej osoby, čo jednak daný čin uľahčilo, no zároveň to zvýšilo jeho závažnosť. Zverenie do páchatelovho dozoru, čiže právo a zároveň aj povinnosť páchatela bdieť nad danou osobou, nemuselo spočívať podľa judikatúry iba v právnom pomere medzi páchatelom a obeťou,⁸³ postačoval aj faktický stav dominancie,⁸⁴ ktorý bol rozhodujúci pre vytvorenie vzťahu osobnej závislosti.

Možno napokon ešte dodať, že v prípade pohlavného zneužívania v zmysle skutkovej podstaty podľa § 239 TZ 1950 došlo v porovnaní s TČ *zprznění* v § 128 rakúskeho TZ 1852 k zostreniu penalizácie. Najprísnejší trest za pohlavné zneužitie, a to doživotný trest odňatia slobody v prí-

⁸⁰ Napr. v Bulharsku, Rumunsku, NDR a v Maďarsku bol minimálny vek stanovený na štrnásť rokov, v Poľsku na pätnásť. Zaujímavá bola v tomto smere právna úprava v ZSSR, keďže v zmysle čl. 119 TZ ZSSR 1960 sa poskytovala ochrana každej mladistvej osobe, ktorá ešte nedosiahla pohlavnú zrelosť a osobitne sa trestalo, ak na takejto osobe páchatel ukojil svoje pohlavné vášne zvlášť zvráteným spôsobom. Ako sa však prakticky zisťovalo *ad hoc* pohlavná zrelosť obeť, nie je autorovi známe. K tomu pozri bližšie JANDA, V. K postihu trestného činu pohlavného zneužívania. *Socialistická zákonnosť: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 2, s. 90 – 91.

⁸¹ § 240 TZ 1950: „Kto osobu mladšiu než osemnásť rokov alebo osobu zverenú jeho dozoru pohne k mimomanželskej súložii, zneužívajúc jej závislosť, alebo kto takú osobu, zneužívajúc jej závislosť, ináč pohlavne zneužije, potresce sa odňatím slobody na jeden až päť rokov.“

⁸² K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR zo 14. septembra 1956, *sp. zn. 1 Tz 281/1956* (R 90/1956): „K naplnění skutkové podstaty trestního činu pohlavního zneužití podle § 240 tr. zák. musí být splněn jak znak tohoto trestního činu, že jde o osobu svěřenou dozoru pachatele, tak i znak, že pachatel zneužil její závislosti. Ze skutečnosti, že šlo o osobu svěřenou dozoru pachatele, nelze bez dalšího dovodit, že šlo též o zneužití závislosti takové osoby. Soud musí proto tento znak vždy zvlášť zjišťovat.“

⁸³ Rozhodnutie Krajského súdu v Liberci z 11. júna 1952, *sp. zn. 4 Tk 142/1952* (R 47/1953).

⁸⁴ K tomu pozri Vážný 1547 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR, *sp. zn. Kr I 647/23* zo 14. marca 1924 [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4324>.

pade spôsobenia smrti pohlavným zneužitím (§ 239 ods. 3 TZ 1950), bol však neskôr zákonom č. 63/1956 Zb. zmenený na trest odňatia slobody na pätnásť až dvadsaťpäť rokov s účinnosťou od 1. januára 1957. Zároveň sa TZ 1950 zaviedol aj jednotný systém verejnej žaloby zo strany prokuratúry, takže sa definitívne zrušilo stíhanie pohlavného zneužívania ako návrhového deliktu na základe súkromnej žaloby aplikovaného ešte v právnej úprave uhorského TZ 1878, ktorý dovtedy platil na slovenských územiach ČSR.

1.6 Právna úprava sexuálneho zneužívania podľa Trestného zákona z roku 1961

K ďalšej rekonštrukcii trestného práva hmotného prišlo **zákonom č. 140/1961 Zb. Trestný zákon** (ďalej len „TZ 1961“), ktorý sa stal účinným od 1. januára 1962. **TČ pohlavného zneužívania** bol upravený v § 242 a 243 TZ 1961 a tvoril súčasť druhého oddielu (TČ proti ľudskej dôstojnosti) ôsmej hlavy (TČ proti slobode a ľudskej dôstojnosti) osobitnej časti Trestného zákona 1961.

Systematika právnej úpravy TČ pohlavného zneužívania v TZ 1961 zostala zachovaná ešte z TZ 1950, takže obdobne nachádzame dve základné skutkové podstaty podľa § 242 a 243 TZ 1961.⁸⁵ Obe základné skutkové podstaty pritom zostali zachované aj z hľadiska obligatórnych znakov. Absolútna ochrana bola naďalej poskytovaná osobám mladším ako pätnásť rokov bez ohľadu na pohlavie, pohlavnú zrelosť a sexuálne skúsenosti, a to pred všetkými formami pohlavného zneužitia či už vo forme súložie, alebo inými spôsobmi bez ohľadu na prípadný súhlas zneužitej osoby, ktorý

⁸⁵ § 242 TZ 1961: „(1) Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom pohlavne zneužije, potresce sa odňatím slobody na jeden rok až osem rokov.

(2) Odňatím slobody na dva roky až desať rokov sa páchatel potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1 na osobe zverenej jeho dozoru, zneužívajúc jej závislosť.

(3) Odňatím slobody na päť až dvanásť rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 ťažkú ujmu na zdraví.

(4) Odňatím slobody na desať až pätnásť rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 smrť.“

§ 243 TZ 1961: „Kto zneužívajúc závislosť osoby mladšej ako osemnásť rokov alebo osoby zverenej jeho dozoru pohne ju k mimomanželskej súložii, alebo kto takú osobu, zneužívajúc jej závislosť, iným spôsobom pohlavne zneužije, potresce sa odňatím slobody až na dva roky.“

by tak mal vplyv len pri posudzovaní závažnosti činu.⁸⁶ Veková hranica ochrany zostala zachovaná aj v prípade osoby zverenej do páchatelovho dozoru na úrovni osemnástich rokov. Veková hranica trestnej zodpovednosti zostala v zmysle § 11 TZ 1961 takisto zachovaná, a teda bola stanovená od dosiahnutia pätnásteho roku veku. Určité korekcie boli uskutočnené len v prípade trestných sadzieb, keď sa v základnej skutkovej podstate § 242 TZ 1961 znížila trestná sadzba na jeden až osem rokov, čím sa mierne depenalizovalo predmetné konanie v porovnaní s TZ 1950, kde bola horná hranica trestu odňatia slobody až desať rokov. Avšak ešte väčšiu mieru zníženia trestných sadzieb možno vidieť v prípade kvalifikovaných skutkových podstát v § 242 ods. 3 a 4 TZ 1961. Zaviedla sa zároveň nová kvalifikovaná skutková podstata, a to v podobe ods. 2 § 242 TZ 1961, ktorá postihovala páchatela pohlavného zneužívania, ak sa takéhoto konania dopustil na zverenej osobe, zneužívajúc jej závislosť, a vypustil sa znak inej obzvlášť priťažujúcej okolnosti, ktorý aj tak trpel nedostatkom určitosti. K zníženiu trestnej sadzby prišlo aj v prípade druhej základnej skutkovej podstaty, ktorá bola obsiahnutá v § 243 TZ 1961.

Zaujímavý a nie celkom pozitívny vývojový trend však začal v praxi 60. a 70. rokov v tom smere, že sa začal klásť oveľa väčší dôraz na spáchanie pohlavného zneužívania súložou, pričom v prípade iných spôsobov sa vnímala typová závažnosť ako oveľa menšia, na základe čoho sa odborná verejnosť čoraz častejšie prihovárala za vytvorenie dvoch skutkových podstát pohlavného zneužívania, kde by sa prostredníctvom trestnej sadzby jasne odlišila súlož od ostatných praktík s ustanovením miernejšieho trestu.⁸⁷ Sám zákonodarca v dôvodovej správe k TZ 1961 totiž zdôrazňoval, že „jako pohlavní zneužívaní podľa § 242 se postihne vedle soulože s osobou mladší 15 let jiné závažné pohlavní zneužití takové osoby“, preto pri menej závažných prípadoch súdy apelovali na skúmanie naplnenia materiálnych podmienok TČ. Najvyšší súd ČSSR dokonca zdôrazňoval, že naplnenie týchto podmienok je potrebné náležite skúmať „zejména tehdy, jestliže pachatel a poškozená si jsou věkově blízcí a existuje mezi nimi vzájemný citový vztah“, a to aj vtedy, ak „pachatelovo jednání sice formálně již naplňuje zákonný znak, jiným způsobem pohlavně zneužije, jde však o počínání

⁸⁶ K tomu pozri KRUPAUER, J. § 242. In: BREIER, Š. a kol. *Trestný zákon. Komentár*. Bratislava: Osveta, 1964, s. 830.

⁸⁷ K tomu pozri HLADIL, V. Ze zasedání legislativní sekce pro trestní právo. *Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 5, s. 294.

*nepríliš intenzívni (napr. ohmatávaní prsou přes oděv apod.). Jestliže půjde v podobných případech o pachatele mladistvého, musí soudy pečlivě hodnotit všechny rozhodné skutečnosti, neboť není možno vyloučit, že za výše uvede-
ných okolností bude stupeň nebezpečnosti činu pro společnost malý ve smyslu zák. ustanovení § 75 tr. zák. a mladistvý proto nebude trestně odpovědný.*⁸⁸

Aj vo vtedajšej odbornej literatúre sa objavili názory, ktoré poukazovali na to, že dozrievajúca mládež sama medzi sebou bežne praktizuje určité sexuálne druhy správania ako ohmatávanie a bozkávanie sa, pričom nemožno vylúčiť, že k narušeniu fyzickej integrity chránenej osoby došlo len zo zvedavosti alebo zo vzájomného citového vzťahu.⁸⁹ A aj keď sa v súdnej praxi skutočnosť, že páchatel zneužíval obeť iným spôsobom ako súložou, nepokladala za okolnosť, ktorá by bola dôvodom na aplikáciu mimoriadneho zníženia trestu,⁹⁰ aplikačná prax sa predsa stávala čoraz tolerantnejšou pri hodnotení a sankcionovaní TČ pohlavného zneužívania a nedostatočne zohľadňovala jeho nebezpečnosť pre spoločnosť.⁹¹ Socialistická právna veda si v tejto súvislosti dlhodobo uvedomovala, že súdy hodnotia TČ pohlavného zneužívania na jednej strane príliš zmierlivo a na druhej strane neúmerne prísne, pričom konkrétne okolnosti prípadu nereflektujú vždy plnou váhou. Predseda Najvyššieho súdu ČSSR Josef Urválek v tejto súvislosti formuloval svoj názor, že „*prísnyimi trestami treba postihovať najmä*

⁸⁸ Zovšeobecňujúci materiál Nejvyššího soudu ČSSR z 19. januára 1982, č. Tpjf 158/80 (R 17/1982) [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné tiež v skrátenej verzii pod názvom „*Zhodnocení poznatků o soudní praxi při rozhodování o trestných činech proti lidské důstojnosti podle oddílu druhého hlavy osmé zvláštní části trestního zákona*“ na internete: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/2532/1/2>

⁸⁹ JANDA, V. K postihu trestného činu pohlavného zneužívania. *Socialistická zákonnosť: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 2, s. 94.

⁹⁰ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z 23. novembra 1965, sp. zn. 3 Tz 49/65 (R 5/1966): „*U trestního činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. nelze výjimečné okolnosti případu ve smyslu § 40 odst. 1 tr. zák. spatřovat v tom, že pachatel osobu mladší 15 let pohlavně zneužíval jiným způsobem než souloží.*“

⁹¹ Na ilustráciu možno uviesť, že v sedemdesiatych rokoch uplynulého storočia predstavoval podiel počtu odsúdených za TČ pohlavného zneužívania podľa § 242 až 243 TZ 1961 okolo 1,63 % zo všetkých odsúdených vo vtedajšom ČSSR (pre porovnanie, v roku 2021 to bolo okolo 1 % zo všetkých odsúdených v SR). Čo však môže pôsobiť prekvapujúco, je miera odsúdených na nepodmienečné tresty odňatia slobody za pohlavné zneužívanie, ktorá dosahovala len niečo vyše 40 %, vo väčšine prípadov sa tak ukladali podmienečné tresty (pre porovnanie, v roku 2021 sa nepodmienečné tresty odňatia slobody uložili odsúdeným za predmetnú trestnú činnosť v SR až v takmer 70 % prípadov).

páchatelov, ktorí zneužívajú deti, nie navzájom sa spoznávajúcu mládež“.⁹² Začiatkom osemdesiatych rokov následne už vtedajší československí kriminológovia začali čoraz hlasnejšie upozorňovať aj na vysokú mieru latentcie pohlavného zneužívania, keď dieťa tají pred svojimi rodičmi či školou svoju sexuálnu skúsenosť z ostychu alebo naopak, keď pohlavne dozrievajúca mládež nemá záujem o veci hovoriť preto, lebo sa necíti byť poškodenou a sexuálnu aktivitu sama preferuje, prípadne keď pohlavné zneužívanie zatajujú samotní rodičia, ktorí sa obávajú, že by tým utrpela dobrá povest ich rodiny.⁹³

V kontexte ochrany mladistvých sa možno napokon zmieniť ešte o **TČ pohlavného styku s osobou toho istého pohlavia**, ktorý bol upravený v § 244 TZ 1961.⁹⁴ Rozsah trestnej represie voči homosexuálnym stykom bol v porovnaní s TZ 1950 prostredníctvom tohto ustanovenia významne zúžený, medzi iným už len na prípady styku s osobou mladšou ako osemnásť rokov, ak páchatel sám už osemnásť rokov dovŕšil. Aj týmto ustanovením tak bola poskytnutá určitá forma ochrany mladistvým osobám, čo reflektovala aj vtedajšia veda trestného práva, podľa ktorej bol primárnym objektom tohto trestného činu zdravý mravný vývoj mladistvých.⁹⁵

⁹² Diskusný príspevek predsedy Nejvyššího soudu dr. Urválka na celostátni poradě 24. – 26. 4. 1961. *Socialistická zákonnost: časopis pro právní praxi*. 1961, roč. 9, č. 6, s. 337.

⁹³ MITLÖHNER, M. K některým příčinám sexuálních trestních činů. *Socialistická zákonnost: časopis pro právní praxi*. 1981, roč. 29, č. 10, s. 602 a s. 606.

⁹⁴ § 244 TZ 1961: „(1) Kto sa po dovŕšení osemnásteho roku svojho veku pohlavne stýka s osobou toho istého pohlavia mladšou ako osemnásť rokov, alebo kto sa pohlavne stýka s osobou toho istého pohlavia zneužívajúc jej závislosť, potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Rovnako sa potresce, kto

a) za pohlavný styk s osobou toho istého pohlavia prijme alebo poskytne odplatu, alebo b) pohlavným stykom s osobou toho istého pohlavia budú verejné pohoršenie.“

⁹⁵ DOLENSKÝ, A., HATALA, V., KUDLÍK, A., NOVOTNÝ, O., SOLNAŘ, V. *Československé trestné právo. Zväzok II: Osobitná časť*. Bratislava: Osveta, 1964, s. 224. K tomu tiež pozri DOBEŠ, M. Pohlavní styk s osobou stejného pohlaví a jeho trestní postih v socialistickém Československu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2023, roč. XXXI, č. 2, s. 313 – 351.

1.7 Sexuálne zneužívanie v právnej úprave po páde totalitného režimu a v rekodifikovanom Trestnom zákone z roku 2005

Po páde totalitného režimu v roku 1989 do zániku Československej federatívnej republiky v decembri 1992 legislatívne zmeny v otázke právnej úpravy pohlavného zneužívania neboli realizované. Zákonom č. 175/1990 Zb., ktorým sa menil a doplňal Trestný zákon, však bola vypustená ochrana osôb mladších ako osemnásť rokov pred homosexuálnymi stykmi podľa § 244 TZ 1961, resp. predmetný TČ *pohlavného styku s osobou toho istého pohlavia* sa úplne vypustil.

Stabilita právnej úpravy pohlavného zneužívania ostala v zásade zachovaná aj po rozpade ČSFR, pričom prevzatý TZ 1961 platil s početnými novelami ďalších 17 rokov v ČR a 13 rokov v SR. V našich podmienkach sa ustanovenia § 242 a 243 slovenského TZ 1961 stali predmetom novelizácie iba raz, keď zákonodarca pristúpil k zmene názvu z predmetného TČ pohlavného zneužívania na TČ *sexuálneho zneužívania* a následne sa slovo „pohlavné“ nahradilo aj v skutkových podstatách § 242 a 243 TZ slovom „sexuálne“. Okrem toho zákonodarca rozšíril aj kvalifikovanú skutkovú podstatu v ods. 2 o ochranu blízkych osôb a osôb v starostlivosti a výchove páchatela. Stalo sa tak zákonom č. 421/2002 Z. z., ktorým sa menil a doplňal Trestný zákon 1961. Zákonodarca v dôvodovej správe k predmetnému zákonu túto zmenu názvu zdôvodňoval jednak tým, že sexuálne zneužívanie je širším pojmom, avšak bez ďalšieho vysvetlenia, a po druhé tým, že pojem sexuálne zneužívanie je odborným termínom používaným v psychológii.

Posledné rekodifikačné snahy trestného práva hmotného v SR boli zavŕšené prijatím **zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov** (ďalej len „TZ 2005“), ktorý úplne zrušil TZ 1961 aj so všetkými jeho novelami, ktoré ho spravili už neprehľadným.⁹⁶ Rekodifikovaný Trestný zákon účinný od 1. januára 2006 používa názov trestného činu „Sexuálne zneužívanie“ a tento trestný čin zaradil do druhého dielu (TČ proti ľudskej dôstojnosti) druhej hlavy osobitnej časti TZ (Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti). V čase prijatia rekodifikovaného TZ 2005

⁹⁶ PROKEJNOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 13.

bol TČ sexuálneho zneužívania upravený v dvoch paragrafových ustanoveniach, a to v § 201 a 202 TZ 2005.⁹⁷ Rekodifikácia z roku 2005 sa pritom v zásade vyznačuje z hľadiska právnej úpravy sexuálneho zneužívania zachovaním kontinuity v jej podstatných črtách právnej úpravy TZ 1961. Nadalej zostali zachované veková hranica absolútnej ochrany pred sexuálnymi aktivitami na úrovni pätnástich rokov, v objektívnej stránke rozlišovanie medzi súložou a iným spôsobom sexuálneho zneužitia, systematické rozdelenie na dve základné skutkové podstaty TČ garantujúce ochranu jednak detí do pätnástich rokov a taktiež zverených osôb do osemnástich rokov ich veku.⁹⁸ Zo zmien je však potrebné uviesť predovšetkým plošné zvýšenie trestných sadziieb v základnej skutkovej podstate z jeden až osem rokov v TZ 1961 na tri roky až desať rokov v TZ 2005.

K významnej zmene právnej úpravy skutkových podstát TČ sexuálneho zneužívania v TZ 2005 došlo následne zákonom č. 204/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2014.

⁹⁷ § 201 vyhláseného TZ 2005: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,
b) na chránenej osobe, alebo
c) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na dvanásť rokov až pätnásť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví.

(4) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním smrť, alebo
b) za krízovej situácie.“

§ 202 vyhláseného TZ 2005: „(1) Kto osobu mladšiu ako osemnásť rokov pohne k mimomanželskej súložii alebo ju iným spôsobom sexuálne zneužije,

a) ak takou osobou je osoba zverená do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba, alebo

b) za odmenu,
potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na dva roky až osem rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 na osobe mladšej ako osemnásť rokov, ktorá bola k takému konaniu donútená z poslušnosti, nátlakom alebo hrozbou.“

⁹⁸ BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris*. Vedecký časopis Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty, venujúci sa právnym dejinám, právnej teórii a príbuzným oblastiam [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 31 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf

nosťou od 1. augusta 2013, ktorým sa transponovala *smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii*.⁹⁹ Táto novela nielenže zmenila definíciu dieťaťa, ktorým je treba v zmysle § 127 ods. 1 TZ *de lege lata* rozumieť osobu mladšiu ako osemnásť rokov, ak TZ neustanovuje inak, ale zaviedla, definovala, resp. rozšírila aj pojmy „*detská prostitúcia*“ (§ 132 ods. 2 TZ), „*detská pornografia*“ (§ 132 ods. 4 TZ) a „*detské pornografické predstavenie*“ (§ 132 ods. 5 TZ). Okrem toho sa predmetnou novelou doplnili aj dve nové základné skutkové podstaty TČ sexuálneho zneužívania, a to v podobe § 201a TZ, resp. § 201b TZ¹⁰⁰ a významne sa zmenilo aj znenie § 202 TZ.¹⁰¹ Pri porovnaní pôvodného a novelizovaného § 202 TZ si možno všimnúť, že pojem „*osoba mladšia ako osemnásť rokov*“ bol nahradený pojmom „*dieťa*“, resp. že v ods. 1 písm. b) bol zrušený pojem „*za odmenu*“ a bol nahradený slovným

⁹⁹ *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011) (ďalej len „smernica 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí“ alebo len „smernica“)*. K jej analýze a dosahom pozri bližšie nasledujúcu kapitolu, resp. v odbornej literatúre napr. KLIMEK, L. *Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a proti detskej pornografii (analýza novej právnej úpravy na úrovni EÚ)*. *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, s. 1461 – 1475, resp. KLIMEK, L., ZÁHORA, J., HOLCR, K. *Počítačová kriminalita v európskych súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 272 – 288.

¹⁰⁰ § 201a TZ 2005 s účinnosťou od 1. augusta 2013: „*Kto prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby navrhne dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov osobné stretnutie v úmysle spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie, pričom sám nie je dieťaťom, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.*“

§ 201b TZ 2005 s účinnosťou od 1. augusta 2013: „*Kto zneužije dieťa mladšie ako pätnásť rokov v úmysle vyvolania sexuálneho uspokojenia jeho účasťou na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití, hoci sa na nich takéto dieťa nemusí priamo zúčastňovať, alebo kto umožní také jeho zneužitie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.*“

¹⁰¹ § 202 TZ 2005 s účinnosťou od 1. augusta 2013: „*(1) Kto pohne dieťa k mimomanželskej súloži alebo ho iným spôsobom sexuálne zneužije, ak*

a) je takéto dieťa zverené do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba, b) ide o detskú prostitúciu, alebo

c) zneužije uznané postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na dva roky až osem rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 použitím nátlaku.“

spojením „*ide o detskú prostitúciu*“. Okrem toho novelou pribudlo do znenia odseku 1 nové písm. c), čím došlo k rozšíreniu skutkovej podstaty TČ sexuálneho zneužívania. V kvalifikovanej skutkovej podstate potom došlo k zjednodušeniu jej znenia, pretože na jej naplnenie sa už vyžadovalo len použitie nátlaku na spáchanie trestného činu. Predmetná novelizácia však nebola dôsledná a spôsobuje viaceré aplikačné problémy, o ktorých sa zmienime v ďalšom obsahu.

Chronologicky zatiaľ posledná novela TZ 2005, ktorá sa dotkla aj problematiky TČ sexuálneho zneužívania, bola uskutočnená zákonom č. 312/2020 Z. z., a to s účinnosťou od 1. augusta 2021. Touto novelou pribudli v § 201 TZ dva kvalifikačné znaky, a to konkrétne v odseku 2 nové písm. d) a v odseku 3 nové písm. b). Novými kvalifikačnými znakmi tak sú: spáchanie činu spoločným konaním najmenej dvoch osôb, resp. bezprostredné ohrozenie života dieťaťa spôsobené páchatelom sexuálneho zneužívania. Predmetná novela sa taktiež dotkla aj § 201b TZ, keďže do neho pribudla úplne nová kvalifikovaná skutková podstata s kvalifikačným znakom – spáchanie činu spoločným konaním najmenej dvoch osôb. Na základe novely č. 312/2020 Z. z. došlo napokon aj k rozšíreniu § 202 TZ, pretože v odseku 2 pribudol nový kvalifikačný znak pod písm. b), a to spáchanie činu spoločným konaním najmenej dvoch osôb, resp. taktiež pribudol úplne nový odsek 3 s kvalifikačným znakom, ktorý spočíva v bezprostrednom ohrození života zneužitého dieťaťa páchatelom.

2 MEDZINÁRODNÉ A EURÓPSKE ZÁVÄZKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V BOJI PROTI SEXUÁLNEMU ZNEUŽÍVANIU DETÍ

2.1 Ochrana detí pred sexuálnym zneužívaním v dokumentoch Organizácie Spojených národov

Základné východiská pre ochranu detí pred sexuálnym zneužívaním na pôde Organizácie Spojených národov nachádzame v **Dohovore OSN o právach dieťaťa z 20. novembra 1989**.¹⁰² Tento dokument postupne ratifikovalo 193 krajín, v dôsledku čoho sa stal najširšie prijatou zmluvou o ľudských právach v histórii.¹⁰³ Dohovor OSN o právach dieťaťa je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom presadzovania práv detí, pričom definuje občianske, politické, ekonomické, sociálne, zdravotné a kultúrne práva detí. Štáty, ktoré ratifikovali Dohovor o právach dieťaťa, zaviazali sa rešpektovať a zabezpečiť dodržiavanie všetkých práv garantovaných týmto dokumentom.¹⁰⁴

Z hľadiska predmetu nášho záujmu, teda problematiky sexuálneho zneužívania detí, je nutné vyzdvihnúť predovšetkým ustanovenie čl. 19 ods. 1

¹⁰² *Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb.* Dohovor o právach dieťaťa bol v mene bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky podpísaný 30. septembra 1990. S jeho textom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie ČSFR a následne ho prezident ČSFR ratifikoval. Dohovor nadobudol platnosť pre ČSFR 6. februára 1991. V dôsledku rozdelenia ČSFR sa ako nástupnícky štát po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike Slovenská republika stala zmluvnou stranou dohovoru 28. mája 1993 so spätnou účinnosťou od 1. januára 1993. Dohovor je v elektronickej verzii [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/dohovor-pravach-dietata.pdf>

¹⁰³ K tomu pozri bližšie [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/NKSpreRPNnD/dokumenty.html>

¹⁰⁴ V zmysle čl. 7 ods. 5 *Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov* medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého „štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa“. V nadväznosti na uvedené čl. 19 ods. 2 predmetného dohovoru pokračuje v tom zmysle, že „tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia, vyšetrovania, liečenia a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov.“

Druhým kľúčovým ustanovením Dohovoru OSN o právach dieťaťa, z ktorého vyplýva pre zmluvné strany tohto dohovoru závažná povinnosť chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, je ustanovenie čl. 34, ktorého znenie je: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania. Na zabezpečenie tohto záväzku štáty najmä prijímajú nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné medzinárodné opatrenia na zabránenie:

- a) zvädzania alebo donucovania detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti;
- b) využívania detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky za účelom finančného obohacovania;
- c) využívania detí v pornografii a pri výrobe pornografických materiálov za účelom finančného obohacovania.“

V súvislosti s Dohovorom o právach dieťaťa sa žiada napokon uviesť ešte opčné protokoly k predmetnému dohovoru, ktoré boli vydané na účely zvýšenia ochrany práv dieťaťa v nadväznosti na jeho jednotlivé články, pričom pre štáty, ktoré ich ratifikovali, sú rovnako záväzné ako samotný Dohovor o právach dieťaťa. Zo sústavy týchto opčných protokolov je v kontexte ochrany detí pred sexuálnym zneužívaním a vykorisťovaním nutné vyzdvihnúť **Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o pre-**

daji detí, detskej prostitúcie a detskej pornografii z 25. mája 2000.¹⁰⁵ Organizácia Spojených národov a zmluvné strany predmetného protokolu už v jeho preambule apelujú na to, že sú vážne znepokojené neustále rastúcim medzinárodným obchodovaním s deťmi na účely ich predaja, detskej prostitúcie a detskej pornografie a zároveň že sú hlboko znepokojené rozšírenou a pokračujúcou sexuálnou turistikou, proti ktorej sú deti mimoriadne bezbranné, pretože priamo podporuje predaj detí, detskú prostitúciu a detskú pornografiu. Zmluvné strany pritom uznávajú, že existujú viaceré obzvlášť zraniteľné skupiny, a to predovšetkým dievčatá, ktoré sú vystavené neúmerne väčšiemu riziku sexuálneho zneužívania, pričom tu nachádzame už aj prvú zmienku o rizikách vyvíjajúcich sa nových technológií v oblasti sexuálneho zneužívania a vykorisťovania detí. V zmysle čl. 3 tohto opčného protokolu každý štát, zmluvná strana, zabezpečí, že medzi skutkami a aktivitami, ktoré je bezpodmienečne potrebné kvalifikovať ako trestné činy, musí byť okrem iného aj ponúkanie, dodávanie alebo prijatie dieťaťa akýmkoľvek spôsobom na účely sexuálneho zneužívania dieťaťa, a to bez ohľadu na to, či sú tieto trestné činy spáchané len v danej krajine alebo na medzinárodnej úrovni, resp. individuálne alebo organizovaným spôsobom.¹⁰⁶ V tejto súvislosti možno napokon ešte dodať, že v roku 2021

¹⁰⁵ *Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 424/2004 Z. z. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila súhlas s opčným protokolom uznesením č. 778 zo 4. februára 2004 a prezident Slovenskej republiky ho ratifikoval 14. júna 2004. Pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 25. júla 2004. Opčný protokol [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/opcny-protokol-k-dohovoru-pravach-dietata-predaji-deti-detskej-prostitucii-detskej-pornografii-opsc.pdf>*

¹⁰⁶ Slovenská republika predkladá o opatreniach prijatých na zabezpečenie práv uznaných dohovorom a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri uplatňovaní týchto práv Výboru OSN pre práva dieťaťa v pravidelných intervaloch periodickej správy. Zatiaľ poslednú, *šiestu periodickú správu Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa* podala SR v roku 2020 za obdobie rokov 2013 až 2019 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/10182/2402884/012+%C5%A0iesta+perispr%C3%A1va+odick%C3%A1+Slovenskej+republiky+o+implement%C3%A1cii+Dohovoru+o+pr%C3%A1vach+die%C5%A5a%C5%A5a>
Taktiež pozri *Záverečné odporúčania Výboru OSN pre práva dieťaťa ku Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správe Slovenska* [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/dokumenty/crc_c_svk_co_3-5_24197_e_sk_preklad.pdf

Výbor Organizácie Spojených národov pre práva dieťaťa zdôraznil, že uvedené práva sa musia rovnako chrániť aj v digitálnom prostredí.¹⁰⁷

2.2 Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním

Rada Európy, podobne ako OSN, takisto opakovane zdôrazňuje, že sexuálne zneužívanie patrí k najhorším formám násilia páchaného na deťoch, pričom už od začiatku 90. rokov vydáva viacero odporúčaní v oblasti boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí.¹⁰⁸ Tieto odporúčania mali okrem iného za cieľ napr. podporovať blaho a najlepší záujem každého dieťaťa a jeho zdravie a fyzický a duševný, morálny a sociálny rozvoj s cieľom pomôcť mu viesť život bez sexuálneho zneužívania, násilia a vykorisťovania; plánovanie a vykonávanie opatrení, politik a praktík v súvislosti s bojom proti sexuálnemu vykorisťovaniu, ktoré zohľadňujú názory a skúsenosti samotných detí; podpora spolupráce medzi členskými štátmi Rady Európy, aby mohli efektívnejšie riešiť rôzne aspekty sexuálneho vykorisťovania na národnej a medzinárodnej úrovni; odstraňovanie detskej pornografie, detskej prostitúcie a obchodovania s deťmi, páchané fyzickými alebo právnickými osobami na individuálnom alebo organizovanom základe v rámci krajiny alebo mimo nej, štátnymi príslušníkmi alebo obyvateľmi, so súhlasom dieťaťa alebo bez neho atď.¹⁰⁹

¹⁰⁷ UN General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment [online]. 2. marca 2021 [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/053/43/PDF/G2105343.pdf?OpenElement>

¹⁰⁸ Napríklad Recommendation No. R(91)11 of the Committee of Ministers to member States concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults [online] z 9. septembra 1991 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/0900001680910db9>; taktiež napr. Recommendation Rec(2001)16 of the Committee of Ministers to member states on the protection of children against sexual exploitation [online] z 31. októbra 2001 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/16805e2c81>

¹⁰⁹ NÉMETH-ALMASI, J. Suggestions to the new Recommendation on the protection of children against sexual exploitation [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/recommendation-rec200116-committee-ministers-member-states>

Kľúčovým právnym predpisom Rady Európy je pritom v oblasti boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí v súčasnosti **Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z 25. októbra 2007**.¹¹⁰ Ochrana detí je srdcom dohovoru. Celý sa zameriava na dodržiavanie práv detí, na konanie vždy v ich najlepšom záujme, zabezpečenie ich blaha a reagovanie na ich názory, potreby a obavy. Účelom Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním je tak v zmysle čl. 1:

- a) predchádzať sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a bojovať proti nemu;
- b) chrániť práva detských obetí sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania;
- c) podporovať vnútroštátnu a medzinárodnú spoluprácu proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí.

Tento dohovor tak – prvý svojho druhu a významu – predstavuje významný krok vpred v oblasti prevencie sexuálnych trestných činov proti deťom, ako aj pri stíhaní páchatelov a ochrane detských obetí.¹¹¹ Úzko pritom nadväzuje na celý rad iných dohovorov a odporúčaní Rady Európy, na ktoré sa odvoláva,¹¹² ako aj na už analyzovaný Dohovor OSN o právach dieťaťa a jeho Opčný protokol s cieľom posilniť ochranu, ktorú poskytujú, a ešte ďalej dopĺňať a rozvíjať štandardy v nich obsiahnuté.¹¹³ Jeho prelomový význam spočíva predovšetkým v tom, že práve predmetný Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním,

¹¹⁰ *Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR č. 164/2016 Z. z.* Podľa miesta podpisu sa nazýva aj Lanzarotský dohovor, resp. Dohovor z Lanzarote. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila súhlas s Lanzarotským dohovorom 29. septembra 2015 a ratifikovaný bol prezidentom SR 27. januára 2016. Pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 1. júla 2016. Rovnako ako Dohovor OSN o právach dieťaťa, aj predmetný Dohovor Rady Európy predstavuje medzinárodnú zmluvu, ktorá má v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/168046e1dd> a je ratifikovaný všetkými 46 členskými štátmi Rady Európy a dvomi nečlenskými signatármi, konkrétne Ruskou federáciou a Tuniskom.

¹¹¹ K tomu pozri bližšie NETKOVA, B., MUSTAFA, A. Q. International Legal Standards in Combating Child Online Sexual Abuse and Exploitation. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2021, vol. 6, no. 3, s. 117 a nasl.

¹¹² K tomu pozri preambulu Dohovoru o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

¹¹³ K tomu pozri čl. 42 predmetného Dohovoru Rady Európy.

ako medzinárodná zmluva, prvýkrát určil a kriminalizoval trestný čin pohlavného zneužívania, pamätajúc aj na najnovšie formy zneužívania páchané prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.

Podľa čl. 18 ods. 1 tohto dohovoru „každá zmluvná strana prijme potrebné legislatívne a iné opatrenia, aby zabezpečila, že nasledovné úmyselné konanie je trestné:

- a) *sexuálne aktivity s dieťaťom, ktoré podľa príslušných ustanovení vnútroštátneho právneho poriadku nedosiahlo právom stanovený vek pre sexuálne konanie;*
- b) *sexuálne aktivity s dieťaťom, ak sa:*
 - *používa nátlak, sila alebo hrozby alebo*
 - *zneužíva uznávaná pozícia dôvery, autorita alebo vplyv na dieťa vrátane rodiny alebo*
 - *zneužíva osobitne zraniteľná situácia dieťaťa, predovšetkým z dôvodu mentálneho alebo fyzického postihnutia alebo z dôvodu jeho odkázanosti.“*

Dohovor v čl. 18 zaväzuje každý zmluvný štát určiť vek, pod ktorého hranicou je sexuálne konanie s dieťaťom zakázané, no nemá za cieľ vzťahovať sa na dobrovoľné sexuálne konanie medzi maloletými. Dohovor následne v čl. 19 kriminalizuje aj trestné činy týkajúce sa detskej prostitúcie,¹¹⁴ ďalej v čl. 20 trestné činy týkajúce sa detskej pornografie,¹¹⁵ v čl. 21 trestné činy

¹¹⁴ Čl. 19 ods. 1 predmetného dohovoru zaväzuje zmluvné strany prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na kriminalizáciu nasledujúcich úmyselných konaní týkajúcich sa detskej prostitúcie:

- a) získavanie dieťaťa na prostitúciu alebo spôsobenie, že dieťa sa prostitúcie zúčastní,
- b) nútenie dieťaťa do prostitúcie alebo získavanie prospechu z prostitúcie alebo iné spôsoby vykorisťovania dieťaťa na takéto účely,
- c) využívanie detskej prostitúcie.

Podľa ods. 2 prítomného pojemu „detská prostitúcia“ znamená skutočnosť, že „dieťa sa využíva na sexuálne konanie za peňažnú alebo inú formu odmeny alebo protiplnenia alebo ich príslub bez ohľadu na to, či sa táto platba, sľub alebo zvýhodnenie poskytuje dieťaťu alebo tretej osobe“.

¹¹⁵ Čl. 20 dohovoru zaväzuje zmluvné strany prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na kriminalizáciu úmyselných konaní týkajúcich sa detskej pornografie, ako je:

- a) výroba detskej pornografie,
- b) poskytovanie alebo sprístupňovanie detskej pornografie,
- c) distribúcia alebo prenos detskej pornografie,
- d) obstaranie detskej pornografie pre seba alebo pre inú osobu,
- e) držba detskej pornografie,

týkajúce sa účasti dieťaťa na pornografických vystúpeniach,¹¹⁶ taktiež zaväzuje v čl. 22 zmluvnej strany ku kriminalizácii ohrozovania mravnosti detí¹¹⁷ a napokon v čl. 23 historicky prvýkrát kriminalizuje aj nadväzovanie kontaktu s deťmi s cieľom sexuálne ich zneužiť prostredníctvom informačných a komunikačných technológií (tzv. *grooming*).¹¹⁸ Je to odraz narastajúceho znepokojenia zo sexuálneho poškodenia detí pri stretnutí s dospelými (spravidla sexuálnymi predátormi) spočiatku len prostredníctvom počítačového sveta, konkrétne internetových čítaných miestností alebo zábavných stránok. Termín „*grooming*“ (z anglického *to groom* – pripraviť sa, upraviť sa) odkazuje na manipulovanie dieťaťa, ktoré je motivované túžbou páchatela využiť dieťa na svoje sexuálne uspokojenie. Páchatel prostredníctvom informačných a komunikačných technológií zámerne vytvára dôverný vzťah medzi ním a jeho detskou obeťou s úmyslom mať následný sexuálny kontakt,¹¹⁹ pričom predmetný dohovor kriminalizuje už samotný takýto návrh páchatela, ak po tomto návrhu nasledovali skutočné úkony vedúce k stretnutiu s dieťaťom za uvedeným cieľom.¹²⁰

f) vedomé získavanie prístupu prostredníctvom informačných alebo komunikačných technológií k detskej pornografii.

Podľa ods. 2 pojem „detská pornografia“ znamená „každý materiál, ktorý vizuálne zobrazuje dieťa zúčastňujúce sa na skutočnom alebo simulovanom zreteľne sexuálnom konaní alebo iné zobrazenie detských pohlavných orgánov primárne pre sexuálne účely“.

¹¹⁶ Čl. 21 dohovoru zaväzuje zmluvné strany kriminalizovať:

- a) získavanie dieťaťa na účasť v pornografických vystúpeniach alebo spôsobenie, že dieťa sa na takýchto vystúpeniach zúčastní;
- b) nútenie dieťaťa na účasť v pornografických vystúpeniach alebo získavanie prospechu z nich či iné vykorisťovanie dieťaťa na takéto účely;
- c) vedomé navštevovanie pornografických vystúpení zahrnujúce účasť detí.

¹¹⁷ Podľa dikcie čl. 22 je potrebné zmluvnými stranami dohovoru kriminalizovať úmyselné spôsobenie toho, že dieťa, ktoré ešte nedosiahlo zákonom stanovený vek slobodne sa rozhodovať o sexuálnom konaní, stane sa svedkom sexuálneho zneužívania alebo sexuálneho konania, a to aj vtedy, ak sa ho nezúčastnilo.

¹¹⁸ K mechanizmu, ako aj k trestnoprávnej regulácii *groomingu* osobitne v SR pozri bližšie kapitolu 3.3 tejto monografie.

¹¹⁹ KUCHTA, J. Aktuální problémy počítačové kriminality včetně její prevence. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, roč. XXIV, č. 1, s. 5 – 19 a nasl. K tomu tiež pozri McALINDEN, A. M. „*Grooming*“ and the Sexual Abuse of Children: *Institutional, Internet and Familial Dimensions*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 147 a nasl.

¹²⁰ K tomu pozri bližšie čl. 23 dohovoru. Na túto prelomovú právnu reguláciu nadviaže následne aj právna regulácia EÚ v podobe *smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnu-*

Dieťaťom rozumie Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v zmysle čl. 3 písm. a) osobu mladšiu ako osemnásť rokov a obeťou označuje podľa dikcie č. 3 písm. c) každé dieťa vystavené sexuálnemu vykorisťovaniu alebo sexuálnemu zneužívaniu. Podľa manuálu Justičnej akadémie SR možno rozdiely medzi týmito dvomi pojmami chápať tak, že kým sexuálne zneužívanie sa zvyčajne odohráva „za zatvorenými dverami“ a zneužívatelia majú zraniteľné dieťa spravdivla v starostlivosti, tak sexuálne vykorisťovanie obyčajne zahŕňa činnosť s komerčným prvkom – detskú prostitúciu, sexuálnu turistiku alebo detskú pornografiu.¹²¹ Klimek za hlavný rozdiel medzi sexuálnym zneužívaním a sexuálnym vykorisťovaním detí považuje takisto komerčný účel.¹²²

Dohovor vyžaduje od zmluvných strán taktiež rôzne ďalšie trestnoprávne a procesné opatrenia. Medzi nimi možno uviesť povinnosť zmluvných strán dohovoru kriminalizovať už aj pokus, navádzanie a napomáhanie pri uvedených trestných činoch, ak boli spáchané úmyselne.¹²³ Zmluvné strany majú prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa trestné činy ustanovené v súlade s týmto dohovorom trestali účinnými, primeranými a odrádzajúcimi sankciami s prihliadnutím na ich závažnosť. Dohovor tiež zaväzuje zmluvné strany k zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb za trestné činy upravené týmto dohovorom vrátane mechanizmu účinných a odrádzajúcich sankcií.¹²⁴ Okrem toho nachádzame v čl. 28 predmetného dohovoru viaceré pritažujúce okolnosti, ktoré by mali zmluvné strany zohľadniť v ich vnútroštátnych právnych poriadkoch pri rozhodovaní o trestoch vo vzťahu k trestným činom ustanoveným v súlade s týmto dohovorom. Čl. 25 dohovoru upravuje problematiku právomoci krajín nad trestnými činmi stanovenými v súlade s týmto

tie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011), ktorá je podrobne analyzovaná v kap. 2.3, vrátane jej transpozície do nášho právneho poriadku, s rozborom viacerých aplikačných problémov slovenskej právnej úpravy. K nim pozri kapitolu 3.3 tejto monografie.

¹²¹ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 5 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívania.pdf

¹²² K tomu pozri bližšie KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 364.

¹²³ Čl. 24 dohovoru.

¹²⁴ K tomu pozri bližšie čl. 26, resp. čl. 27 dohovoru.

dohovorom. Otázkam vyšetrovania, trestného stíhania a ďalším trestno-procesným inštitútom sa napokon dohovor venuje v čl. 30 až 36. Medzi nimi možno uviesť napr. povinnosť zmluvných strán dohovoru zabezpečiť náležitú ochranu detských obetí v priebehu konania s akcentom nezhoršovať ich prežitú traumu, taktiež povinnosť ochraňovať súkromie, identitu a podobu detských obetí, povinnosť zaviesť opatrenia prispôsobené potrebám detských obetí, povinnosť obmedziť počet rozhovorov s detskými obeťami, aby sa zabránilo ich sekundárnej viktimizácii, s čím úzko súvisí aj povinnosť zabezpečiť priebeh výsluchu tak, aby sa konal v upokojujúcom prostredí a s odborníkmi vyškolenými na tento účel atď.¹²⁵ Okrem toho obsahuje dohovor početné ustanovenia aj k zásadám trestných stíhaní v predmetnej oblasti, k otázkam premlčania, vedenia vyšetrovania a trestného súdneho konania, ako aj k základným zásadám a opatreniam pre medzinárodnú spoluprácu zmluvných strán v tejto oblasti.¹²⁶

Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním sa však netýka len rýdzo trestnoprávných opatrení v boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí, ale obsahuje aj početné preventívne opatrenia. Jednou zo základných zásad uvedeného dohovoru totiž je, že každá zmluvná strana má povinnosť prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na predchádzanie všetkým formám sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania detí a na ochranu detí.¹²⁷ Súčasťou preventívnych opatrení dohovoru je podľa čl. 5 napr. aj povinnosť vzdelávania osôb, ktoré pracujú s deťmi či už v oblasti vzdelávania, zdravotníctva, sociálnej ochrany, justície a orgánov presadzovania práva, ako aj v oblasti týkajúcich sa športu, kultúry a záujmových činností,¹²⁸ a to o ochrane a o právach de-

¹²⁵ K tomu pozri *Information document prepared by the Secretariat of the Lanzarote Committee 2022* [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/information-note-the-council-of-europe-convention-on-the-protection-of/16807962a7>

¹²⁶ K aktuálnym výzvam a nedostatkom právnych úprav zmluvných strán dohovoru, ako aj k potrebným ďalším opatreniam, ktoré si vyžadujú záväzky zmluvných krajín dohovoru pozri *príručku Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v krízových a núdzových situáciách* [online]. zo septembra 2022 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/prirucka-o-ochrane-deti-pred-sexualnym-vykoristovanim-a-sexualnym-zneu-1680a8aec7>

¹²⁷ K tomu pozri čl. 4 dohovoru.

¹²⁸ K problematike sexuálneho zneužívania detí v oblasti športu a záujmových činností pozri bližšie [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://human-rights-channel.coe.int/stop-child-sexual-abuse-in-sport-en.html>

tí.¹²⁹ Zmluvné strany dohovoru musia zároveň prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby uchádzači o profesie, ktorých vykonávanie predpokladá pravidelný kontakt s deťmi, boli dôkladne preverovaní, či neboli v minulosti už odsúdení za predmetnú trestnú činnosť.¹³⁰ Zmluvné strany dohovoru majú tiež v zmysle čl. 7 zabezpečiť, aby osoby, ktoré sa obávajú, že by mohli spáchať akýkoľvek trestný čin stanovený podľa tohto dohovoru, mohli mať prístup k účinným intervenčným programom alebo opatreniam zameraným na vyhodnotenie a predchádzanie rizika spáchania trestných činov. Významným nástrojom prevencie sexuálneho zneužívania a vykorisťovania detí je podľa čl. 6 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním aj vzdelávanie samotných detí, ktoré môže okrem iného spočívať aj v ich informovaní o rizikách sexuálneho zneužívania a vykorisťovania a o tom, ako sa chrániť osobitne v prípadoch sexuálneho zneužívania prostredníctvom internetu. Nemenej potrebné sú však zároveň aj preventívne kampane na národných úrovniach zamerané na širokú verejnosť, spočívajúce v informovaní o jave sexuálneho zneužívania detí a o možnostiach prevencie.¹³¹

Veľmi zaujímavovo pôsobí v tomto smere napokon ustanovenie čl. 37, ktorý upravuje zaznamenávanie a uchovávanie údajov o odsúdených páchateloch sexuálnych trestných činov. Na účely prevencie a trestného stíhania totiž Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním zaväzuje zmluvné strany prijať potrebné legislatívne a iné opatrenia na zhromažďovanie a uchovávanie údajov týkajúcich sa identity a genetického profilu (DNA) osôb odsúdených za trestné činy ustanovené v súlade s týmto dohovorom a v súlade s príslušnými ustanoveniami o ochrane osobných údajov a ďalšími príslušnými pravidlami a zárukami stanovenými vnútroštátnym právnym poriadkom. V tejto súvislosti sa nám však natíska otázka, či je registrácia sexuálnych delikventov naozaj efektívnym nástrojom k ochrane spoločnosti, alebo len slepou uličkou. Systém registrácie sexuálnych delikventov je totiž kontroverzná

¹²⁹ Podľa medzinárodných štúdií sa napr. odhaduje, že 14 – 29 % športovcov sa stalo v detstve obeťou aspoň jednej formy sexuálneho násillia. K tomu pozri bližšie GILLARD, A., ST-PIERRE, E., RADZISZEWSKI, S., PARENT, S. Putting the Puzzle Back Together – A Narrative Case Study of an Athlete Who Survived Child Sexual Abuse in Sport. *Frontiers in Psychology* [online]. 2022, vol. 13 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.856957/full>

¹³⁰ Čl. 5 ods. 3 dohovoru.

¹³¹ K tomu pozri čl. 8 dohovoru.

opatrenie, ktoré aj napriek niektorým benefitom stále vyvoláva pochybnosti v mnohých ohľadoch.¹³² Efektivita tohto opatrenia je navyše otázna aj v tom smere, že empirické poznatky poukazujú na to, že väčšinu sexuálnych zneužívaní detí aj tak páchajú osoby, ktoré obeť pozná, a nie úplne cudzí ľudia.¹³³

Dohovor napokon prináša v čl. 11 až 17 aj početné ochranné opatrenia na pomoc obetiam sexuálneho zneužívania a zaväzuje k vytváraniu rôznych intervenčných programov na zamedzenie recidívy. V rámci týchto opatrení možno vyzdvihnúť napr. záväzok pre zmluvné strany vytvoriť programy podpory obetí a ich rodín, zaviesť terapeutickú pomoc a pohotovosť či psychologickú starostlivosť. Taktiež podporovať oznamovanie podozrenia zo sexuálneho zneužívania a vykorisťovania, resp. zriadiť telefónne a internetové linky poskytujúce odborné poradenstvo na pomoc obetiam. Tu možno pritom napr. uviesť, že Rada Európy dáva v zatiaľ chronologicky poslednej *Príručke o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v krízových a núdzových situáciách* zo septembra 2022 Slovensko v tomto smere za pozitívny vzor fungovania liniek pomoci.¹³⁴

¹³² K tomu pozri bližšie napr. BLATNÍKOVÁ, Š., ZEMAN, P. Registrace sexuálních delikventů, nástroj k ochraně společnosti nebo slepá ulička? *Trestní právo*. 2015, roč. XIX, č. 2, s. 4 – 14; taktiež LEVENSON, J. S. The Impact of Sex Offender Residence Restrictions: 1,000 Feet From Danger or One Step From Absurd? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 2005, vol. 49, no. 2, s. 168 – 178.

¹³³ Napríklad podľa údajov EÚ 70 až 85 % obetí pozná osoby, ktoré ich zneužívajú. K tomu pozri bližšie portál EÚ: *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>. K tomu pozri tiež FEDOROFF, J., MORAN, B. Myths and misconceptions about sex offenders. *The Canadian Journal of Human Sexuality*. 1997, vol. 6, no. 4, s. 263 – 276.

¹³⁴ Rada Európy konštatuje, že „detské obeť majú v SR k dispozícii niekoľko liniek pomoci, vrátane telefonickú linku na nahlásenie zneužívania sociálneho systému a zanedbávania starostlivosti o deti na čísle 0800 191 222. Linka je bezplatná a spravuje ju Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Informácie, pomoc a rady poskytujú aj ďalšie telefonické linky pomoci. Detské obeť sa môžu obrátiť na Linku detskej istoty, CHSL-UNICEF, 0800 116 111, ktorá je súčasťou združenej linky pomoci Pomoc.sk v rámci projektu Zodpovedne.sk podporovaného Európskou komisiou na základe Nástroja na prepájanie Európy. Pre obeť obchodovania s ľuďmi prevádzkuje bezplatnú Národnú linku pomoci pre obeť obchodovania s ľuďmi Slovenská katolícka charita (0800 800 818). Túto linku môžu využívať napríklad aj deti, ktoré sú obeťami sexuálneho vykorisťovania. K dispozícii je aj linka pomoci 116 000

2.3 Boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí ako jedna z prioritných politík Európskej únie

Boj proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí a detskej pornografii predstavuje v súčasnosti jednu z kľúčových oblastí legislatívnej činnosti EÚ v oblasti trestného práva.¹³⁵

Povinnosť kriminalizovať sexuálne zneužívanie detí pritom vyplýva v súčasnosti predovšetkým z už zmienenej **smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii**.¹³⁶ Táto smernica sa stala prvým komplexným právnym nástrojom

pre nezvestné deti. Pre potreby krízovej intervencie je zabezpečená 24-hodinová dostupnosť pracovníkov úradov, oddelení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately. Telefónická linka detskej istoty 116111 je k dispozícii 24 hodín denne, 7 dní v týždni, a online chat s operátorom je zabezpečený denne od 18:00 do 22:00“. K tomu pozri bližšie príručku Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v krízových a núdzových situáciách – Hlavné záväzky štátov podľa Lanzarotského dohovoru o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním [online]. zo septembra 2022 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/prirucka-o-ochrane-deti-pred-sexualnym-vykoristovanim-a-sexualnym-zneu-1680a8ac7>

¹³⁵ Prvým významným právnym nástrojom v predmetnej oblasti s pôsobnosťou pre EÚ bola už *Jednotná akcia 97/154/SVV z 24. februára 1997 prijatá Radou na základe článku K.3 Zmluvy o EÚ o boji proti obchodovaniu s ľuďmi a pohlavnému zneužívaniu detí* (Ú. v. ES, L 63/2, 4. 3. 1997). Tento sekundárny právny akt možno pritom považovať za mílnik v boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí v členských štátoch EÚ. Následne bolo v roku 2000 prijaté *rozhodnutie Rady 2000/375/SVV z 29. mája 2000 o boji proti detskej pornografii na internete* (Ú. v. ES, L 138/1, 9. 6. 2000). Ako však poznamenáva Klimek, tieto právne akty sa nestretli s veľkým úspechom. K tomu pozri bližšie KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu detí a detskej pornografii: minulosť, súčasnosť a (očakávaná) budúcnosť v legislatíve EÚ. *Trestní právo*. 2012, roč. 16, č. 1, s. 27 – 33 (1. časť), resp. č. 2/2012, s. 13 – 19 (2. časť). V roku 2004 bol preto prijatý nový právny akt, a to *rámcové rozhodnutie 2004/68/SVV o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii*, ktorého implementáciou bola konečne dosiahnutá určitá úroveň harmonizácie právnych predpisov členských štátov EÚ. Trpel však viacerými nedostatkami, ktoré si Európska komisia uvedomovala. K tomu pozri bližšie KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a proti detskej pornografii (analýza novej právnej úpravy na úrovni EÚ). *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, s. 1461 – 1475.

¹³⁶ *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV* (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011) (ďalej len „smernica 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí“). Smernica je určená členským štátom EÚ okrem Dánska, ktoré sa v zmysle bodu 52 preambuly

EÚ, ktorou sa stanovili minimálne pravidlá týkajúce sa boja proti predmetnej kriminalite.¹³⁷ Ako na to poukázala Európska komisia už v návrhu predmetnej smernice, sexuálne zneužívanie a vykorisťovanie detí, ako aj výroba, rozširovanie a prechovávanie detskej pornografie sú fenomény so značným cezhraničným rozsahom, a preto je nevyhnutné zabezpečiť efektívnu ochranu práv detí vo všetkých členských štátoch EÚ.¹³⁸ Smernica 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí si okrem iného dala za cieľ odstrániť nedostatky dovtedajšej európskej právnej úpravy, ktorými trpelo rámcové rozhodnutie 2004/68/SVV o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii a ktoré táto smernica preto nahradila v celom rozsahu. Napriek tomu totiž, že požiadavky rámcového rozhodnutia boli vo všeobecnosti implementované, rámcové rozhodnutie zosúladiť práve predpisy členských štátov EÚ len v prípade obmedzeného počtu trestných činov a vôbec neriešilo nové formy sexuálneho zneužívania a vykorisťovania detí s použitím informačných a komunikačných technológií, napr. vo forme *groomingu*, teda podvodného lákania a manipulovania detí prostredníctvom internetu s cieľom ich sexuálne zneužiť.¹³⁹ Okrem toho predmetné rámcové rozhodnutie neodstránilo ani prekážky v trestnom stíhaní mimo územia dotknutého členského štátu, nevyhovovalo všetkým

tejto smernice nezúčastňuje na jej prijímaní, nie je ňou viazané a ani nepodlieha jej uplatňovaniu, a to v súlade s článkami 1 a 2 Protokolu (č. 22) o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o Európskej únii a k Zmluve o fungovaní Európskej únie.

¹³⁷ Úzko pritom nadväzuje na *smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o predchádzaní obchodovania s ľuďmi, boji proti nemu a o ochrane obetí*, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15. 4. 2011), keďže niektoré obete obchodovania s ľuďmi boli aj obeťami sexuálneho zneužívania alebo sexuálneho vykorisťovania v detskom veku. Rovnako má úzke prepojenie logicky aj so *smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa zavádzajú minimálne pravidlá pre práva, podporu a ochranu obetí trestného činu a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV* (Ú. v. EÚ L 315, 14. 11. 2012).

¹³⁸ *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV* [online]. KOM(2010) 94, s. 8 [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com\(2010\)0094_/com_com\(2010\)0094_sk.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com(2010)0094_/com_com(2010)0094_sk.pdf)

¹³⁹ K tomu pozri *správu Komisie (ES) zo 16. novembra 2007 založenú na článku 12 rámcového rozhodnutia Rady z 23. decembra 2003 o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii* [online]. KOM(2007) 716 [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52007DC0716>

špecifickým potrebám obetí v detskom veku a neobsahovalo ani primerané preventívne opatrenia.¹⁴⁰

Pokiaľ ide o predmet úpravy smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí, ten vyplýva už zo samotného ustanovenia čl. 1, na základe ktorého táto smernica stanovuje „*minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v oblasti sexuálneho zneužívania a sexuálneho vykorisťovania detí, detskej pornografie a kontaktovania detí na sexuálne účely. Okrem toho tiež zavádza ustanovenia na posilnenie prevencie tejto trestnej činnosti a na ochranu jej obetí.*“ Smernica *expressis verbis* zdôrazňuje,¹⁴¹ že sexuálne zneužívanie detí predstavuje spolu s ich sexuálnym vykorisťovaním a detskou pornografiou závažné porušenie základných práv, najmä práv detí na ochranu a starostlivosť nevyhnutných pre ich blaho tak, ako to stanovuje aj Dohovor OSN o právach dieťaťa a Charta základných práv EÚ.¹⁴² Preto je nutné vždy brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa tak, ako to ustanovuje aj čl. 24 ods. 2 charty. Zároveň smernica konštatuje, že výskyt sexuálneho zneužívania a vykorisťovania, resp. detskej pornografie narastá a že tento trend bude len akcelerovať rozšírením sa nových technológií a internetu.¹⁴³ Preto je potrebné formy sexuálneho zneužívania postihovať účinnými, primeranými a odrádzajúcimi sankciami.¹⁴⁴

Významným prínosom tejto smernice je spresnenie rôznych pojmov a definícií. Najprincipiálnejší pojem, a to dieťa, je vymedzený v čl. 2 písm. a) smernice a chápe sa ním každá osoba mladšia ako osemnásť rokov. Smernica si však v tomto smere nekladie za cieľ zosúladiť vek na povolenie pohlavného styku, ktorý je v rámci členských štátov EÚ dosť odlišný,¹⁴⁵ stanovuje sa len, že vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity je vek, pod ktorého hranicou je podľa vnútroštátneho práva zakázané zapájať sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom.¹⁴⁶ Ďalej smernica definuje v čl. 2 pojem

¹⁴⁰ KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a proti detskej pornografii (analýza novej právnej úpravy na úrovni EÚ). *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, s. 1464.

¹⁴¹ Bod 1 preambuly smernice.

¹⁴² *Charta základných práv Európskej únie* (Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016, s. 389, 405).

¹⁴³ Bod 3 preambuly smernice.

¹⁴⁴ Bod 12 preambuly smernice.

¹⁴⁵ K tomu pozri bližšie poznámku pod čiarou č. 176.

¹⁴⁶ Čl. 2 písm. b) smernice.

detská pornografia,¹⁴⁷ detská prostitúcia¹⁴⁸ a pornografické predstavenie.¹⁴⁹ Tieto pojmy sú dôležité aj z toho hľadiska, že sa transponovali následne do nášho právneho poriadku zákonom č. 204/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. augusta 2013, ktorým sa významne novelizoval Trestný zákon v zmysle už opísaných intencií.¹⁵⁰

Z hľadiska našej problematiky je však potrebné osobitne vyzdvihnúť predovšetkým čl. 3 smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí, ktorý predstavuje **trestné činy súvisiace so sexuálnym zneužívaním**.¹⁵¹ V okruhu týchto trestných činov možno pritom hovoriť o týchto úmyselných konaniach:

¹⁴⁷ Na účely smernice sa *detskou pornografiou* rozumie v zmysle čl. 2 písm. c) tejto smernice:

- každý materiál, ktorý vizuálne zobrazuje dieťa zapojené do skutočného alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania;
- každé zobrazenie pohlavných orgánov dieťaťa primárne určené na sexuálne účely;
- každý materiál, ktorý vizuálne zobrazuje akúkoľvek osobu vyzerajúcu ako dieťa zapojenú do skutočného alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania alebo každé zobrazenie pohlavných orgánov akejkoľvek osoby vyzerajúcej ako dieťa primárne určené na sexuálne účely, alebo
- realistické snímky dieťaťa zapojeného do jednoznačne sexuálneho konania alebo realistické snímky pohlavných orgánov dieťaťa primárne určené na sexuálne účely.

¹⁴⁸ Podľa čl. 2 písm. d) tejto smernice sa *detskou prostitúciou* rozumie využívanie dieťaťa na sexuálne aktivity, pri ktorých je peňažná alebo iná forma odmeny alebo protiplnenia poskytnutá alebo prisľúbená výmenou za zapojenie dieťaťa do sexuálnych aktivít bez ohľadu na to, či táto platba, prisľub alebo protiplnenie boli poskytnuté dieťaťu, alebo tretej strane.

¹⁴⁹ *Pornografické predstavenie* predstavuje v zmysle čl. 2 písm. e) smernice živé predstavenie určené publiku, a to aj s využitím informačných a komunikačných technológií, v ktorom je dieťa zapojené do reálneho alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania alebo sú pohlavné orgány dieťaťa obnažované primárne na sexuálne účely.

¹⁵⁰ K analýze slovenskej právnej úpravy *de lege lata* a jej aplikačných problémov pozri 3. kapitolu tejto monografie.

¹⁵¹ Okrem toho smernica predstavuje v čl. 4 aj trestné činy súvisiace so sexuálnym vykorisťovaním a v čl. 5 trestné činy súvisiace s detskou pornografiou.

Trestné činy súvisiace so sexuálnym vykorisťovaním sú na základe čl. 4 smernice tieto:

- spôsobenie účasti dieťaťa na pornografických predstaveniach alebo jeho získanie na účasť na nich, alebo získanie prospechu z dieťaťa, alebo jeho iné vykorisťovanie na takúto účely;
- donútenie dieťaťa nátlakom alebo násilím na účasť na pornografických predstaveniach alebo vyhrážanie sa dieťaťu na takúto účely;
- vedomá účasť na pornografických predstaveniach zahŕňajúcich účasť detí;
- navedenie alebo zlákanie dieťaťa na účasť na detskej prostitúcii alebo získanie prospechu z dieťaťa alebo jeho iné vykorisťovanie na takúto účely;

1. zapríčinenie toho, že dieťa, ktoré ešte nedosiahlo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity, sa stane na sexuálne účely svedkom sexuálnych aktivít, hoci sa na nich toto dieťa nemusí priamo zúčastňovať;
2. zapríčinenie toho, že dieťa, ktoré ešte nedosiahlo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity, sa stane na sexuálne účely svedkom sexuálneho zneužitia, hoci sa na ňom nemusí priamo zúčastňovať;
3. zapojenie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom, ktoré ešte nedosiahlo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity;
4. zapojenie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom, pri ktorom sa:
 - a) zneužije uznané postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa;
 - b) zneužije zvlášť zraniteľné postavenie dieťaťa, najmä v dôsledku duševného alebo telesného postihnutia alebo závislosti dieťaťa, alebo
 - c) použije donucovanie, násilie alebo hrozby;
5. donútenie dieťaťa na sexuálne aktivity s treťou stranou nátlakom, násilím alebo hrozbami.

V kontexte sexuálneho zneužívania detí je taktiež potrebné osobitne vyzdvihnúť napokon aj samostatnú kategóriu trestných činov, ktoré sa prvýkrát objavujú v legislatíve EÚ práve vďaka smernici 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí. Ide o **kontaktovanie detí na účely ich sexuálneho zneužitia**, pričom táto skupina trestných činov je upravená v čl. 6 smernice. Takýmto konaním sa rozumie úmyselný návrh dospeléj osoby, uskutočnený pomocou informačných a komunikačných technológií, na stretnutie s dieťaťom, ktoré nedosiahlo vek, v ktorom je spôsobilé dať súhlas na pohlavný styk, a to s cieľom páchatela spáchať trestný čin zapojenia sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom, ktoré ešte nedovršilo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity, resp. spáchať trestný čin výro-

-
- nútenie dieťaťa na detskú prostitúciu nátlakom alebo násilím alebo vyhrážaním sa dieťaťu na takéto účely;

- zapojenie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom spojených s detskou prostitúciou.

Trestné činy súvisiace s detskou pornografiou sú v zmysle čl. 5 smernice tieto:

- nadobúdanie alebo držba detskej pornografie,
- vedomé získavanie prístupu k detskej pornografii pomocou informačných a komunikačných technológií,
- distribúcia, šírenie alebo ďalšie postupovanie detskej pornografie,
- ponúkание, dodávanie alebo sprístupňovanie detskej pornografie,
- výroba detskej pornografie.

by detskej pornografie. Podmienkou je, aby po tomto návrhu nasledovali aj faktické činy vedúce k stretnutiu s dieťaťom pre už uvedené dôvody. To jednoznačne vyplýva zo samotnej dikcie čl. 6 ods. 1 smernice, pričom ako budeme vidieť pri analýze slovenskej právnej úpravy § 201a TZ, náš zákonodarca túto požiadavku smernice akoby opomenul pri jej transponovaní. Možno ešte doplniť, že za trestný čin sa má v zmysle čl. 6 ods. 2 smernice považovať aj pokus o nadobúdanie alebo držbu detskej pornografie či vedomé získavanie prístupu k detskej pornografii pomocou informačných a komunikačných technológií, ak ide o konanie dospelého osoby kontaktujúcej prostredníctvom takýchto technológií dieťa, ktoré ešte nedosiahlo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity. Ako poznamenáva Klimek,¹⁵² členské štáty EÚ tak vďaka tejto smernici museli čeliť už dvojitej európskej požiadavke, aby sa online kontaktovanie detí na účely ich sexuálneho zneužitia považovalo za trestný čin aj na národnej úrovni s tým, že transpozícia smernice sa mala uskutočniť do 18. decembra 2013. V tomto smere teda nešlo o úplne novú požiadavku samotnej smernice, pretože už aj predtým analyzovaný Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z roku 2007 kládol na členov Rady Európy rovnakú požiadavku kriminalizovať kontaktovanie detí na účely ich následného sexuálneho zneužitia. Všetky členské štáty EÚ sú pritom aj členmi Rady Európy, takže povinnosť kriminalizovať predmetné konanie im vyplývala jednako už z tohto dohovoru.¹⁵³

Smernica tak podľa vzoru Dohovoru Rady Európy komplexne pamätá jednak na *offline* (napr. zapájanie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom alebo nútenie dieťaťa do vykonávania detskej prostitúcie atď.), ako aj *online* situácie sexuálneho zneužívania detí (napr. nútenie dieťaťa do účasti na sexuálnych aktivitách prostredníctvom živého vysielania alebo prostredníctvom výmeny materiálu obsahujúceho sexuálne zneužívanie detí, takisto prostredníctvom *groomingu*, teda emočného spojenia s dieťaťom online na účely jeho sexuálneho zneužitia atď.).

¹⁵² KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a proti detskej pornografii (analýza novej právnej úpravy na úrovni EÚ). *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, s. 1468.

¹⁵³ K vzájomnej kooperácii EÚ a Rady Európy pozri *Záver o prioritách EÚ v oblasti spolupráce s Radou Európy na roky 2023, 2024* [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5422-2023-INIT/sk/pdf>

Európska únia si taktiež uvedomuje, že vzhľadom na medzinárodný charakter trestných činov sexuálneho zneužívania a sexuálneho vykoristovania detí, ako aj výroby, rozširovania a prechovávanía detskej pornografie efektívna právna reakcia si vyžaduje, aby členské štáty prijali opatrenia potrebné na založenie svojej právomoci na stíhanie uvedených trestných činov jednak na základe zásady teritoriality, teda ak je trestný čin spáchaný úplne alebo čiastočne na ich území a zároveň aj na základe zásady aktívnej personality, teda ak je páchatel ich štátnym príslušníkom.¹⁵⁴ Smernica však prináša dôležité inovácie aj v otázke trestnej zodpovednosti právnických osôb za predmetné trestné činy,¹⁵⁵ v oblasti pomoci a podpory obetiam tejto kriminality,¹⁵⁶ v oblasti prevencie,¹⁵⁷ ako aj v otázke ochrany detských obetí počas vyšetrovania a trestného konania.¹⁵⁸ Nad rámec trestného práva hmotného a procesného sa touto smernicou takisto vyžaduje, aby členské štáty zaviedli rozsiahle správne opatrenia, napr. v súvislosti s výmenou informácií z registrov trestov medzi členskými štátmi prostredníctvom Európskeho informačného systému registrov trestov (ECRIS) pri preverovaní kandidátov uchádzajúcich sa o zamestnanie na pracovných miestach zahŕňajúcich priamy a pravidelný kontakt s deťmi alebo odbornú prípravu odborníkov, ktorí môžu prichádzať do styku s detskými obeťami sexuálneho zneužívania. Tieto opatrenia si vyžadujú účasť a koordináciu viacerých aktérov z rôznych oblastí verejnej správy (napr. pracovníkov z radov orgánov presadzovania práva, zdravotníctva, vzdelávania, sociálnych služieb, orgánov na ochranu detí, súdnictva a právnikov), ako aj zo súkromného sektora (napr. priemyslu a občianskej spoločnosti).¹⁵⁹

Európska únia pritom boj so sexuálnym zneužívaním detí v posledných rokoch ešte viac zintenzívnila¹⁶⁰ a vyzýva k ďalším konkrétnym opatre-

¹⁵⁴ K tomu pozri bližšie čl. 17 smernice.

¹⁵⁵ Čl. 12 – 13 smernice.

¹⁵⁶ Čl. 19 smernice. K forenznej sociálnej práci s obeťami a páchatelmi sexuálneho zneužívania detí v SR pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 58 – 188.

¹⁵⁷ Čl. 22 – 23 smernice.

¹⁵⁸ K tomu pozri bližšie čl. 20 smernice.

¹⁵⁹ Čl. 10 smernice.

¹⁶⁰ K tomu pozri bližšie osobitnú webovú stránku, ktorú Komisia venuje v národných jazykoch vyslovene problematike boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí s početnými odkazmi a štúdiami aj v slovenskom jazyku [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/>

niam.¹⁶¹ Zo správ Komisie posudzujúcich rozsah, v akom členské štáty prijali opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu so smernicou 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí vyplýva, že napriek tomu, že na transpozíciu tejto smernice sa vynaložilo značné úsilie, je potrebná v tejto oblasti ďalšia práca s cieľom zaručiť, aby deti mohli mať z nej prospech v plnej miere.

Podľa uvedených správ je ďalšie úsilie stále potrebné predovšetkým v súvislosti s ustanoveniami týkajúcimi sa prevencie (najmä potreba programov prevencie pre páchatelov a osoby, ktoré sa obávajú, že by sa mohli dopustiť takéhoto trestného činu) a trestného práva hmotného (najmä potreba lepšieho vymedzenia trestných činov a výšky sankcií), ako aj v kontexte opatrení na pomoc, podporu a ochranu detských obetí.¹⁶² Dôkazom toho je aj uznesenie Európskeho parlamentu o sexuálnom zneužívaní detí prostred-

¹⁶¹ Napr. v *uznesení Európskeho parlamentu z 26. novembra 2019 o právach dieťaťa pri príležitosti 30. výročia prijatia Dohovoru OSN o právach dieťaťa (2019/2876(RSP))* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0066_SK.pdf. V predmetnom uznesení Európsky parlament napr. vyzýva vypracovať národné stratégie a zaviesť holistický prístup so zapojením všetkých zainteresovaných strán na odstránenie sexuálneho násillia a zneužívania detí online aj offline. Taktiež je tu jednoznačný apel zo strany EÚ na organizovanie národných kampaní zameraných na rodičov s cieľom zvyšovať ich informovanosť. Európsky parlament ďalej vyzýva k potrebe väčších investícií, aj zo strany súkromného sektora, do výskumu a vývoja nových technológií, prostredníctvom ktorých by sa efektívnejšie odhalovala detská pornografia, ako aj k posilneniu spolupráce medzi orgánmi presadzovania práva a organizáciami občianskej spoločnosti vrátane sietí horúcich liniek, ktoré bojujú proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí.

Dôležité impulzy možno nájsť aj v *záveroch Rady Európskej únie z 8. októbra 2019 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí* [online]. (12862/19) [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12862-2019-INIT/SK/pdf>

¹⁶² *Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade zo 16. decembra 2016 posudzujúca rozsah, v akom členské štáty prijali opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu so smernicou 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii* [online]. COM(2016) 871 final [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0871>

Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade zo 16. decembra 2016 hodnotiaca vykonávanie opatrení uvedených v článku 25 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii [online]. COM(2016) 872 final [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0872>

níctvom internetu z 11. marca 2015, v ktorom sa so znepokojením berie na vedomie najnovší vývoj a šíriace sa trendy komerčného sexuálneho zneužívania a vykorisťovania detí na internete vrátane nových prostriedkov distribúcie a transakcií za materiály zobrazujúce zneužívanie detí, konkrétne napr. cez tzv. skrytú sieť (*Deep Web*) a súkromné siete (*Darknet*), a zdôrazňuje sa, že nezákonný obsah na internete by sa mal okamžite odstrániť.¹⁶³

To, že boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí je pre EÚ prioritou, potvrdzuje Európska komisia opätovne v novom dokumente – **Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí z 24. júla 2020**.¹⁶⁴ Komisia v ňom konštatuje, že svet ako celok prehráva v boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí a nedokáže účinne chrániť právo každého dieťaťa na život bez násilia. Európska únia musí preto prehodnotiť a zvýšiť svoje úsilie, osobitne vzhľadom na viaceré odborné štúdie, podľa ktorých sa EÚ stala najväčším producentom materiálu obsahujúceho sexuálne zneužívanie detí na svete, keď jej podiel vzrástol z viac ako polovice v roku 2016 na viac než dve tretiny v roku 2019.¹⁶⁵ V tejto stratégii EÚ, ktorá sa bude vykonávať až do roku 2025, Komisia preto informuje, že s cieľom zabezpečiť úplné vykonávanie smernice začala v roku 2019 postup v prípade nesplnenia povinností z nej vyplývajúcich až proti 23 členským štátom vrátane Slovenska, a to napriek tomu, že počnúc rokom 2017 každoročne pravidelne organizuje viaceré odborné semináre na podporu členských štátov pri vykonávaní smernice.¹⁶⁶ Predmetná stratégia obsahuje pritom početné kľúčové iniciatívy a podnety, napr. na zabezpečenie toho, aby právne predpisy EÚ umožňovali účinnú reakciu na predmetnú kriminalitu, na posilnenie mandátu Europolu, na identifikáciu legislatívnych medzier a najlepších postupov a prioritných opatrení, na posilnenie reakcie orgánov presadzovania

¹⁶³ *Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. marca 2015 o sexuálnom zneužívaní detí na internete* (Ú. v. EÚ C 316, 30. 8. 2016, s. 109, 112).

¹⁶⁴ *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí z 24. júla 2020* [online]. COM(2020) 607 final [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0607&from=NL>

¹⁶⁵ *Výročná správa Internet Watch Foundation 2020* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: *Child Sexual Abuse Online Trends & Data in 2020 - IWF*

¹⁶⁶ *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí z 24. júla 2020*. COM(2020) 607 final, s. 4.

práva a zlepšenia spolupráce všetkých zainteresovaných strán, na zintenzívnenie úsilia v oblasti presadzovania práva na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ, na markantné posilnenie prevencie atď.¹⁶⁷

Medzi **najnovšie kroky EÚ v oblasti boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí** patrí napokon nariadenie EÚ č. 2021/1232 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí online zo 14. júla 2021,¹⁶⁸ ako aj Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí z 26. januára 2022,¹⁶⁹ ktoré zahŕňa aj záväzok chrániť všetky deti pred nezákonným obsahom, vykorisťovaním, manipuláciou a zneužívaním na internete a zabrániť používaniu digitálneho priestoru na páchanie trestných činov alebo na navádzanie k trestným činom.¹⁷⁰ Predovšetkým je však potrebné vyzdvihnúť návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú pravidlá predchádzania sexuálnemu zneužívaniu detí a boja proti nemu z 11. mája 2022. Týmto návrhom sa plnia jednak záväzky prijaté v stratégii EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí, najmä pokiaľ ide o navrhnutie právnych predpisov na účinné riešenie sexuálneho zneužívania detí online, ktorými sa bude od poskytovateľov internetu vyžadovať, aby zaistovali známy materiál obsahujúci sexuálne zneužívanie detí a zároveň aj záväzok vytvoriť Európske centrum pre prevenciu sexuálneho zneužívania detí a boja proti nemu.¹⁷¹

¹⁶⁷ K tomu pozri bližšie kapitoly I až II predmetnej stratégie.

¹⁶⁸ *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1232 zo 14. júla 2021 o dočasnej výnimke z určitých ustanovení smernice 2002/58/ES, pokiaľ ide o používanie technológií poskytovateľmi interpersonálnych komunikačných služieb nezávislých od číslovania na spracúvanie osobných a iných údajov na účely boja proti online sexuálnemu zneužívaniu detí* [online]. (Ú. v. EÚ L 274/41, 30. 7. 2021) [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1232>

¹⁶⁹ *Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí* [online]. z 26. januára 2022, COM(2022) 28 [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/82703>

¹⁷⁰ K tomu pozri aj *oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa* [online]. z 24. marca 2021, COM(2021) 142 final [cit. 2023-11-16]. Dostupné [online] na internete: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e769a102-8d88-11eb-b85c-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

¹⁷¹ K tomu pozri bližšie *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>

3 TRESTNÝ ČIN SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA V TRESTNOM ZÁKONE DE LEGE LATA A EXISTUJÚCE APLIKAČNÉ PROBLÉMY

Trestný čin sexuálneho zneužívania je upravený v druhom diele druhej hlavy osobitnej časti Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. *de lege lata* medzi trestnými činmi proti ľudskej dôstojnosti. Predmetný trestný čin je upravený v štyroch paragrafových ustanoveniach – § 201, 201a, 201b, resp. § 202 TZ.

Pokiaľ ide o závažnosť činu, možno konštatovať, že v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 a ods. 2 TZ pôjde vždy o zločin, v ods. 3 a ods. 4 dokonca o obzvlášť závažný zločin. To znamená, že v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ bude trestným aj neoznámene tohto trestného činu v zmysle § 340 TZ, keďže ide o zločiny, na ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej desať rokov. Rovnako bude v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ trestným aj neprekanie tohto trestného činu v zmysle § 341 TZ. Zároveň podotýkame, že na TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2 až 4 TZ sa vzťahuje aj zásada trikrát a dosť (§ 47 ods. 2 TZ).

Prípady sexuálneho zneužívania podľa § 201a, resp. § 201b TZ, ako aj v prípade § 202 ods. 1 TZ budú prečinom, kým sexuálne zneužívanie podľa § 202 ods. 2 až 3 TZ bude zločinom.

Dôvod, pre ktorý to zdôrazňujeme, spočíva v tom, že na prečiny sa môže vzťahovať tzv. materiálny korektív, ktorý je upravený v § 10 ods. 2 TZ, ako aj v § 95 ods. 2 TZ, ak ide o mladistvých páchatelov. Zmyslom materiálneho korektívu je nepovažovať určité protiprávne konanie za prečin vzhľadom na nedostatočnú mieru jeho závažnosti. V prípade dospelých páchatelov pritom v zmysle § 10 ods. 2 TZ nepôjde o prečin, ak „*vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná*“. V prípade mladistvých páchatelov je zasa potrebné vychádzať z § 95 ods. 2 TZ, ktorý stanovuje, že „*prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá*“. Orgány činné v trestnom konaní a súdy musia preto v prípade prečinov obligatórne posudzovať materiálny korektív a ak ho uplatnia, nebude mož-

ne pristúpiť k žiadnemu druhu trestu, keďže niet za čo trestať. Podotýkame však, že ani v takýchto prípadoch nie je vylúčené uloženie ochranného opatrenia (napr. ochranného sexuologického liečenia či detencie), pretože ochranné opatrenie je možné v zmysle § 35 ods. 3 TZ uložiť aj páchatelovi činu inak trestného, ak je to nevyhnutné na ochranu spoločnosti pred páchaním nových trestných činov. Netreba totiž zabúdať na to, že v prípade sexuálneho zneužívania ide o veľmi citlivý druh kriminality, ktorý zvonku aj za zdanlivo malicherných okolností môže zanechať celoživotné traumy u obetí. Zároveň však nikdy nezabúdajme ani na to, že trestné právo nie je len odplatou, ale malo by pomáhať formovať a presadzovať morálne hodnoty a princípy v každej spoločnosti.¹⁷²

V zmysle ustanovenia § 87 ods. 5 TZ možno v kontexte TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202 TZ tiež uviesť, že trestné stíhanie sa s účinnosťou od 1. augusta 2013 premlčí najskôr pätnásť rokov potom, čo osoba, na ktorej bolo sexuálne zneužívanie spáchané, dovŕšila osemnásť rok svojho veku. Dovtedy bola od spáchania činu podľa § 201 TZ premlčacia doba 20 rokov.

3.1 Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ – znaky základnej skutkovej podstaty

Základná skutková podstata trestného činu sexuálneho zneužívania v zmysle uvedeného ustanovenia § 201 TZ je obsiahnutá v ods. 1: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.“

Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že už v tejto základnej skutkovej podstate pôjde o zločin, pretože horná hranica trestnej sadzby prevyšuje päť rokov a je to úmyselný trestný čin (§ 11 ods. 1 TZ), ako sme sa už o tom zmienili. Tento trestný čin môže pritom spáchať okrem fyzickej osoby aj právnická osoba (§ 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov).

¹⁷² K tomu pozri bližšie FEDOROVIČOVÁ, I. Účel trestu a jeho význam vo vzťahu k skutkovej podstate trestného činu sexuálneho zneužívania. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., HANGÁČOVÁ, N. a kol. *Sankcie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 88.

Objektom trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ je pritom záujem spoločnosti na riadnom mravnom a telesnom vývoji osôb mladších ako pätnásť rokov, a to bez ohľadu na ich pohlavie a pohlavnú zrelosť¹⁷³ a ich absolútnu nedotknuteľnosť v sexuálnej sfére.¹⁷⁴ Hmotným predmetom útoku je tak v tomto prípade sexuálneho zneužívania osoba, ktorá je mladšia ako pätnásť rokov, čo tiež znamená, že hranica legálneho pohlavného styku v akejkoľvek forme je v SR týmto ustanovením viazaná na dovŕšenie pätnásteho roku veku.^{175, 176} Smerodajným bude vždy skutočný vek, pretože ak by išlo napr. o osobu s mentálnym postihom, ktorá je síce dospelá, ale rozumovo je na úrovni osemročného dieťaťa, nemožno ju považovať za maloletú osobu.¹⁷⁷ Ak teda jednotlivec v podmienkach SR realizuje svoje sexuálne aktivity s osobou mladšou ako pätnásť rokov, dostáva sa do rozporu s Trestným zákonom bez ohľadu na to, či pôjde o heterosexuálne alebo homosexuálne aktivity. Osoby do dovŕšenia pätnásteho roku veku sú chránené aj vtedy, ak už mali v minulosti pohlavný styk, či sami boli iniciátormi sexuálneho zneužívania.¹⁷⁸ Rovnako je irelevantné,

¹⁷³ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 340.

¹⁷⁴ STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 443.

¹⁷⁵ Osobou mladšou ako pätnásť rokov je osoba do dňa predchádzajúceho jej pätnástym narodeninám (§ 136 TZ).

¹⁷⁶ V tejto súvislosti je možné pre zaujímavosť uviesť, že zákonom povolená veková hranica pre pohlavný styk sa v európskych krajinách viaže na dosiahnutie trinásteho až sedemnásteho roku veku, pričom polovica krajín má hranicu štrnásť rokov a menej. V Španielsku je táto hranica najnižšia, a to trinásť rokov, kým napr. v Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Taliansku, Bulharsku, Srbsku, Čiernej Hore dosahuje hranica legálneho pohlavného styku štrnásť rokov, v Českej republike, Francúzsku, Švédsku, Chorvátsku, Slovinsku, Rumunsku či Grécku je hranica legálneho sexu stanovená na pätnásť rokov. Dosiahnutý šesťnásť rok veku sa vyžaduje pre legálny pohlavný styk napr. vo Švajčiarsku, Belgicku, Holandsku, Nórsku, Fínsku, Veľkej Británii, Rusku a na Ukrajine. V Írsku je hranica stanovená na seemnásť rokov a na Malte a v Turecku dokonca až na osemnásť rokov. K tomu pozri bližšie HULLOVÁ, M. *Sexuálne zneužívania detí ako spoločenský fenomén. Notitiae Iudiciales Academiae Collegii Aedilium in Bratislava*. 2015, roč. 1, č. 1, s. 52.

¹⁷⁷ PROKEINOVÁ, M. Predmet útoku pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2021, roč. XXVII, č. 11, s. 21.

¹⁷⁸ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 426. Páchatelia neraz v rámci svojej obhajoby argumentujú tým, že všetko prebiehalo dobrovoľne alebo že maloletý/maloletá sama iniciovala konanie a páchatela zvädzala. K tomu pozri napr. ŠAMIN, S. Aktuálne

či bol aktívnejší páchatel alebo poškodený, prípadne či ku skutku došlo na základe citového vzťahu alebo náklonnosti medzi páchatelom a obeťou.¹⁷⁹ Ak by vek obete nebol známy, platí v zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 písm. c) bod 1 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov vyvrátiateľná domnienka, že ak existuje dôvod domnievať sa, že daná osoba je dieťaťom, považuje sa za dieťa, až kým sa nepreukáže opak. Ak obeť teda tvrdí, že je dieťaťom, pričom jej vek nie je možné zistiť z rodného listu alebo dokladu totožnosti a existuje tu pochybnosť o jej veku, je povinná podrobiť sa lekárskeму vyšetreniu na určenie jej veku.¹⁸⁰

V tomto kontexte sa žiada snáď ešte dodať, že na dieťa je potrebné vždy hľadieť ako na obzvlášť zraniteľnú obeť¹⁸¹ so všetkými s tým spojenými konsekvenciami, napr. v kontexte špecifických základných podmienok výsluchu detskej obete sexuálneho zneužívania, prípravy výsluchu sexuálne zneužívaného dieťaťa a voľby taktického postupu pri vedení takéhoto výsluchu či už v prípravnom konaní, alebo pred súdom (osobitne aby sa dieťa

trendy v páchaní sexuálne motivovaných trestných činov so zameraním na maloleté osoby. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. Zborník príspevkov z 2. ročníka Vedeckej konferencie doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 308.

¹⁷⁹ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 26. Pohlavný styk motivovaný vzájomným citovým vzťahom mladistvého páchatela a dieťaťa vo veku blízkom k dovŕšeniu jeho pätnásteho roku veku by však mal byť osobitne citlivo posudzovaný OČTK a súdmi. K tomu pozri napr. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1675. Inak povedané, tieto okolnosti je potrebné hodnotiť pri posudzovaní povahy a závažnosti spáchaného trestného činu v rámci ukladania trestu. K tomu pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 30. apríla 2013, *sp. zn. 3 Tdo 275/2013* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/3-tdo-275-2013>

V mnohých zahraničných právnych úpravách je pomerne často dokonca dekriminlizované alebo aspoň depenalizované také zneužitie, ku ktorému došlo v rámci citového vzťahu medzi páchatelom a obeťou, ak bol páchatel sám ešte dieťaťom, prípadne ak je medzi nimi malý vekový rozdiel do troch až štyroch rokov. K tomu pozri analýzu vybraných právnych úprav v 4. kapitole, ako aj diskusiu k špecifickému návrhu *de lege ferenda* v kapitole 3.7 tejto monografie.

¹⁸⁰ ZÁHORA, J. *Zákon o obetiach trestných činov. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 71.

¹⁸¹ § 2 ods. 1 písm. c) bod 1 a 4 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmeňte a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

nevystavovalo opakovanej viktimizácii),¹⁸² z hľadiska otázky vierohodnosti výpovedí detských svedkov (predovšetkým z dôvodu ich sugestibility, resp. limitov ich kognitívnych procesov),¹⁸³ osobitostí znaleckého dokazovania a ostatných dôkazných prostriedkov v týchto prípadoch,¹⁸⁴ kontradiktór-

¹⁸² K osobitostiam výsluchu detských obetí sexuálneho zneužívania pozri bližšie napr.: FE-DÁKOVÁ, P. Špecifika výsluchu obzvlášť zraniteľnej obeť trestného činu sexuálneho zneužívania. In: SUJA, M., BARTA, M., CEHLÁRIK, L. (eds.). *Pokroky v kriminalistike 2021. Zborník vedeckých štúdií*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 74 – 89; taktiež KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 109 – 151; ROMŽA, S. Právo obeť na ochranu pred opakovanou viktimizáciou. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach trestných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 178 – 183; PROKEINOVÁ, M. Efektívnosť výsluchu obetí sexuálneho zneužívania v prípravnom konaní. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.). *Efektívnosť prípravného konania, súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. 352 – 362; CHOVANEC, M., VAJZER, L. *Psychologicko-právne aspekty práce s obeťami vo vyšetrovaní násilnej trestnej činnosti*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2022, s. 86 – 95; BORZOVÁ, D. Výsluch dieťaťa ako obeť mravnostnej kriminality. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 177 – 189; KARKOŠKOVÁ, S. Jediná šanca vypovedať verzus sekvenčný výsluch suspektných detských obetí sexuálneho zneužívania. *Státní zastupitelství*. 2018, roč. 16, č. 2, s. 22 – 28; PROVAZNÍK, J. Výslech zvlášť zraniteľné obeť z pohľadu viktimologického a kriminalistického. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach trestných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 168 – 177.

¹⁸³ K tomu pozri napr. ČÍRTKOVÁ, L. Spolehlivosť psychologických indicií při podezření na sexuální zneužívání. *Kriminalistika*. 2015, roč. XXXXVIII, č. 2, s. 103 – 111; KARKOŠKOVÁ, S. Sexuálne zneužívanie detí: slabiny trestnoprávných postupov a návrhy k ich eliminácii. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 105 – 118; KARKOŠKOVÁ, S. Sexuálne zneužívanie detí: vzorce kontrainuitívnych reakcií obeť. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 190 – 205.

¹⁸⁴ K tomu pozri JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 60 a nasl. [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívanie.pdf; KARKOŠKOVÁ, S., TRUSKOVÁ, V. Sexuálne zneužívanie detí: rámce a limity klinicko-psychologických súdnoznaleckých posudkov. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnost-*

neho vedenia výsluchu a úskalí s tým spojených,¹⁸⁵ v kontexte krivých obvinení zo sexuálneho zneužívania (napr. pri poručenských sporoch)¹⁸⁶ atď.

ná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 226 – 237; FEDOROVÍČOVÁ, I. Domová prehliadka ako významný zdroj informácií pri objasňovaní a vyšetrovaní sexuálnej trestnej činnosti. *Acta Facultatis Iuridicae Universitas Comeniana*. 2020, roč. XXXIX, č. 2, s. 22 – 39; CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 120 – 132.

¹⁸⁵ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb, znalecké dokazovanie a ostatné dôkazné prostriedky, kontradiktórne vedenie výsluchu dieťaťa a zverenej osoby v súdnom konaní* [online]. Prednáška konaná 28. až 29. marca 2018 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívania_deti_a_zverenych_osob.pdf. Taktiež pozri MOZNER, F., KYJAC, Z. Právo obvineného na obhajobu versus práva detských obetí sexuálneho násilia. *Trestní právo*. 2018, roč. 22, č. 3, s. 36 – 40.

Z hľadiska garancie práva na kontradiktórny proces v konaniach týkajúcich sa sexuálneho zneužívania je napokon potrebné aspoň odkázať aj na judikatúru ESELP v predmetnej oblasti (spravidla pre porušenie čl. 3 Dohovoru Rady Európy o ochrane ľudských práv a základných slobôd – sťažnosti sa týkajú neprijatia primeraných opatrení zo strany štátov na ochranu detí pred zneužitím; pre porušenie čl. 6, ak ide o skúmanie dodržania práva na spravodlivý proces v prípade sťažnosti páchatela sexuálneho zneužívania; resp. pre porušenie čl. 8 uvedeného dohovoru, ak ide o sťažnosti týkajúce sa vplyvu sexuálneho zneužívania na fyzickú integritu obetí a ich práva na rešpektovanie rodinného života). K tomu pozri bližšie vrátane judikatúry napr. MOZNER, F. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb. Trestnoprocesné aspekty*. Omšenie: Justičná akadémia SR, 3. februára 2020; PIROŠÍKOVÁ, M. *Ochrana obetí* [online]. Omšenie: Justičná akadémia SR, marec 2018 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Pirosikova_Ochrana_obeti.pdf; KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 12 – 26; JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb, znalecké dokazovanie a ostatné dôkazné prostriedky, kontradiktórne vedenie výsluchu dieťaťa a zverenej osoby v súdnom konaní* [online]. Prednáška konaná 28. až 29. marca 2018 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívania_deti_a_zverenych_osob.pdf; JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívania.pdf

¹⁸⁶ K tomu pozri bližšie napr. ČÍRTKOVÁ, L. *Právní psychologie v aktuálních tématech*. Praha: Galén, 2023, s. 247 – 259; PROKEINOVÁ, M. Výfabulované obvinenia zo sexuálneho zneužívania dieťaťa. *Justičná revue*. 2018, roč. 70, č. 4, s. 462 – 465; KARKOŠKOVÁ, S., MIKULÁŠKOVÁ, G. Rámce a roviny krivých obvinení zo sexuálneho zneužívania detí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2018, roč. XXVI, č. 3, s. 419 – 452; KARKOŠKOVÁ, S. Problematika podozrení/obvinení zo sexuálneho zneužívania detí v kontexte rozhodovania o úprave styku rodičov a maloletých detí. *Justičná revue*. 2014, roč. 66, č. 8 – 9, s. 957 – 979.

Objektívna stránka je v tomto prípade formulovaná alternatívne. Páchatel sa uvedeného trestného činu teda dopustí buď tak, že:

- a) *vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov*, pričom súložou sa rozumie spojenie pohlavných orgánov muža a ženy tak, aby došlo aspoň k čiastočnému vniknutiu pohlavného orgánu muža do pošvy ženy. Tým je trestný čin dokonaný. Nevyžaduje sa porušenie panenkej blany, rovnako je irelevantné, či sa páchatel pohlavne uspokojil, stačí, že konal v snahe svoje pohlavné vzrušenie akýmkoľvek spôsobom uspokojiť.¹⁸⁷ Je však dôležité zdôrazniť, že súlož musí byť dobrovoľná, t. j. bez známkov násilia, hrozby bezprostredného násilia alebo bez zneužívania bezbrannosti obete.¹⁸⁸ Avšak aj keby maloletá osoba mladšia ako pätnásť rokov súhlasila s konaním páchatela, jej súhlas nemožno pri tomto trestnom čine chápať ako okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu v zmysle § 29 TZ. Toto tvrdenie možno vyvodíť z objektu skutkovej podstaty trestného činu sexuálneho zneužívania, pretože na ochrane riadneho mravného a telesného vývoja maloletých má záujem celá spoločnosť a predmetné nemorálne konanie preto jednoducho neprípúšťa.¹⁸⁹ Možno ešte dodať, že v praxi výrazne prevažujú práve skutky, ktoré boli spáchané súložou,¹⁹⁰ pričom štatisticky sú pomerne výrazné tie prípady, keď je vykonávaná medzi jedincami v pubertálnom veku.¹⁹¹

¹⁸⁷ Rt 6/1984; R 31/1964.

¹⁸⁸ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 26.

¹⁸⁹ K tomu pozri § 29 ods. 3 TZ. V tejto súvislosti možno tiež uviesť aj to, že je rovnako vylúčená aj možnosť použitia okolnosti vylučujúcej protiprávnosť činu, plnenie úlohy agenta. K tomu pozri § 30 TZ.

¹⁹⁰ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 44.

¹⁹¹ V tejto súvislosti možno uviesť aj konkrétne judikáty. Prvým je rozsudok Okresného súdu Kežmarok z 13. augusta 2020, *sp. zn. 7 T 77/2020*, ktorým bol mladistvý obžalovaný uznaný za vinného zo skutku spáchaného tak, že v rómskej osade dobrovoľne a po vzájomnej dohode s maloletou prvýkrát vykonal súlož v bytovke na schodisku a potom opakovane vykonával súlož na tom istom mieste alebo na lúke za rómskou osadou v rôznych časových intervaloch a rôznych dňoch viackrát do týždňa, a to i napriek tomu, že vedel pred prvým pohlavným stykom s maloletou, že má iba trinásť rokov, a teda nedovŕšila pätnásť rok veku života. Podobným prípadom je rozsudok Okresného súdu Lučenec z 28. júla 2020, *sp. zn. 2 T 80/2020*, ktorým bol mladistvý obžalovaný uznaný za vinného zo zločinu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ na tom skutkovom základe, že v rodinnom dome a na iných miestach najmenej tridsaťkrát súložil s malo-

- b) alebo *ak takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije*, čím sa rozumujú intenzívnejšie zásahy do pohlavnej sféry poškodených mimo samotnej súlož, ¹⁹² predovšetkým vo forme orálneho či análneho styku, ale tiež je sem potrebné zaradiť prakticky akékoľvek iné sexuálne praktiky, ako napr. dotýkanie sa pohlavných orgánov, ¹⁹³ ohmatávanie pohlavných orgánov alebo prsníkov, masturbácia, zasúvanie prstov alebo predmetov do ženského pohlavného ústrojenstva, ¹⁹⁴ vkladanie cudzích predmetov do análneho otvoru, kontakt pohlavného orgánu alebo análneho otvoru s predmetom vyvolávajúcím vzrušenie ovládaným inou osobou (napr. vibrátor), bozkávanie prirodzenia, bozkávanie prs dievčaťa, vsúvanie pohlavného údu medzi prsia dievčaťa alebo medzi stehná obete, erotické masáže, sadomasochistické a iné sexuálne praktiky atď., ¹⁹⁵ ktoré však musia vždy úmyselne smerovať k vzrušeniu páchatela. ¹⁹⁶ Iným spôsobom sexuálneho zneužitia

letou napriek tomu, že vedel, že nedovŕšila pätnásť rok svojho veku. K tomu pozri aj diskusiu k špecifickému návrhu *de lege ferenda* v kap. 3.7 tejto monografie.

¹⁹² Iný spôsob sexuálneho zneužitia však nutne nemusí spočívať v takom intenzívnom zásahu do pohlavnej sféry poškodeného, akým je vykonanie súlož. K tomu pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 20. mája 2009, sp. zn. 3Tdo 550/2009 [online]. [cit. 2023-10-18]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/3-tdo-550-2009>, resp. uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 30. apríla 2013, sp. zn. 3Tdo 275/2013 [online]. [cit. 2023-10-18]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/3-tdo-275-2013>

¹⁹³ Ak sa napr. dotýka páchatel svojím pohlavným údom ženského ústrojenstva poškodenej bez toho, aby došlo k spojeniu pohlavných orgánov, čin nebude len pokusom o súlož podľa § 201 TZ, ale dokonaným TČ, a to práve iným spôsobom než súložou, keďže už samotným takýmto konaním páchatela došlo k sexuálnemu zneužitiu.

¹⁹⁴ Z aplikáčnej praxe možno v tejto súvislosti uviesť trestný rozkaz Okresného súdu Vranov nad Topľou z 30. novembra 2020, sp. zn. 13 T 98/2020, ktorý uznal za vinného obvineného K. C. za to, že v presne nezistený deň v mesiaci november 2019 vo večerných hodinách v izbe rodinného domu vložil prsty do vagíny maloletej Z. A. a takýmto spôsobom ju sexuálne uspokojoval, a to aj napriek tomu, že vedel o tom, že maloletá v tom čase nedovŕšila pätnásť rok svojho veku. Týmto skutkom obvinený spáchal zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ.

¹⁹⁵ K tomu pozri bližšie JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 2 [cit. 2023-10-18]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívania_deti.pdf

¹⁹⁶ STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 443.

bude aj cielené ohmatávanie poškodeného cez odev na prirodzení.¹⁹⁷ Avšak jednorazové letmé dotyky cez odev už nebude možné hodnotiť ako pohlavné zneužívanie.¹⁹⁸ Opäť pritom zdôrazňujeme, že aj pri týchto prípadoch iného spôsobu sexuálneho zneužitia dochádza k zneužitiu bez známkov násillia, hrozby bezprostredného násillia alebo bez zneužitia bezbrannosti obeť, teda na báze dobrovoľnosti. Naplnenie uvedeného zákonného znaku však spočíva nielen v aktívnej činnosti páchatel'a, ale dochádza k nemu aj pri aktívnom konaní poškodenej osoby (napr. keď páchatel' dovolí ohmatávanie vlastného pohlavného údu bez toho, že by sám vyvíjal akúkoľvek inú aktivitu).¹⁹⁹ Za sexuálne zneužívanie sa však považuje nielen neprístojné vystavovanie dieťaťa akémukolvek sexuálnemu kontaktu vo forme fyzického (kontaktného) zneužívania (vykonávaného buď aktívnym konaním páchatel'a, ktorý súloží s dieťaťom, dotýka sa jeho pohlavných orgánov²⁰⁰ atď., alebo aktívnym konaním dieťaťa, ktoré sa napr. dotýka pohlavných orgánov páchatel'a), ale aj tzv. bezkontaktné zneužívanie (napr. online sexuálne zneužívanie prostredníctvom webkamery, vo forme vystavovania dieťaťa pornografickým záznamom, opakované bezkontaktné útoky exhibicionistu a podobne).²⁰¹

V tomto smere teda nie je rozdiel, akým konaním došlo k pohlavnému zneužitiu, súlož aj iné spôsoby sexuálneho zneužívania kladie zákon na rovnakú úroveň.²⁰² V literatúre sa preto často používa aj súborný pojem

¹⁹⁷ K tomu pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 13. apríla 2016, *sp. zn. 8Tdo 402/2016* [online]. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tdo-402-2016>

¹⁹⁸ R 17/1982.

¹⁹⁹ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel.* Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 426.

²⁰⁰ Ako príklad aktívneho konania páchatel'a smerom k dieťaťu z aplikačnej praxe možno uviesť trestný rozkaz Okresného súdu Košice-okolie z 11. decembra 2020, *sp. zn. 5 T 125/2020*, ktorým bol obvinený uznaný za vinného zo zločinu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ na tom skutkovom základe, že v rodinnom dome sexuálne zneužil maloletého tak, že na ňom opakovane vykonával orálny sex a iné sexuálne aktivity, a to napriek tomu, že mal vedomosť, že maloletý nedovršil pätnásť rok svojho veku.

²⁰¹ ŠAMKO, P. *Výklad znakov skutkovej podstaty trestných činov sexuálneho zneužívania a výroby detskej pornografie* [online]. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a143-vyklad-znakov-skutkovej-podstaty-trestnych-cinov-sexualneho-zneužívania-a-vyroby-detskej-pornografie>

²⁰² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár.* 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurókaódex, 2020, s. 412.

„pohlavný styk“, ktorý možno definovať ako akýkoľvek spôsob ukájania pohlavných pudov na tele inej osoby.²⁰³ Avšak vzhľadom na to, že v intenzite jednotlivých prípadov môže byť značný rozdiel, je treba vždy venovať náležitú pozornosť povahe a závažnosti spáchaného trestného činu, aby v rámci pomerne značného rozpätia trestnej sadzby trestu odňatia slobody bol stanovený primeraný trest. Zároveň možno dodať, že v rámci § 201 TZ nie je vylúčená ani kumulácia oboch foriem konaní pri jednom skutku.²⁰⁴

Opätovne však zdôrazňujeme, že tak súlož, ako aj iné spôsoby sexuálneho zneužitia musia byť obojstranne bez násilia, hrozby bezprostredným násilím alebo zneužitia bezbrannosti. Inak povedané, musí ísť o dobrovoľnú súlož alebo inú formu pohlavného zneužitia, s ktorou maloletá osoba do dovŕšenia pätnásteho roku svojho veku súhlasí alebo dokonca sama páchatela k takejto aktivite nabáda. Pri použití násilia alebo hrozby násilím by už totiž bolo potrebné konanie páchatela kvalifikovať ako TČ znásilnenia alebo TČ sexuálneho násilia, ktorého by sa páchatel dopustil na chránenej osobe [§ 139 ods. 1 písm. a) TZ], a postupovalo by sa podľa kvalifikovaných skutkových podstát [§ 199 ods. 2 písm. b) TZ, resp. § 200 ods. 2 písm. b) TZ]. Z hľadiska využitia bezbrannosti maloletej osoby páchatelom je zasa potrebné poukázať na to, že maloletý musí byť aspoň čiastočne schopný uvedomiť si dôvody, ktoré by mali viesť k tomu, aby odporoval vymáhanému pohlavnému styku zo strany páchatela.²⁰⁵ V opačnom prípade by šlo zo strany páchatela o využitie bezbrannosti maloletého, a teda opäť o naplnenie skutkovej podstaty znásilnenia alebo sexuálneho násilia, nie sexuálneho zneužívania.²⁰⁶ V tomto kontexte možno uviesť napr. tú kon-

²⁰³ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 340. K tomu pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 21. októbra 2015, *sp. zn. 8 Tdo 1228/2015*.

²⁰⁴ Príkladom je rozhodnutie Okresného súdu v Poprade, ktorý vydal trestný rozkaz z 5. novembra 2020, *sp. zn. 8 T 73/2020*. Ku skutku došlo tak, že v presne nezistenom dni v mesiaci júl 2019 v čase okolo 22.00 hod. sa obvinený N. G. stretol s maloletou K. G. v blízkosti základnej školy, kde si maloletá po vzájomnej dohode ľahla na zem, obvinený jej vyzliekol tričko, nohavice, nohavičky a podprsenku a opakovane jej vsúval prsty do vagíny a následne s ňou vykonal aj súlož, a to napriek tomu, že vedel, že maloletá ešte nedovŕšila pätnásť rok veku. Podľa súdu teda obvinený vykonal súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov a takú osobu aj iným spôsobom sexuálne zneužil, čím spáchal zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ.

²⁰⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 618.

²⁰⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 12. decembra 2019, *sp. zn. 15 Tdo 1154/2019* [online]. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: <https://sbirka.nsouid.cz/sbirka/5796/>

krétnu situáciu, ak by dieťa malo len veľmi nízky vek a vôbec by nechápal charakter a cieľ páchatelovho konania a v dôsledku toho by nekládlo odpor a práve tým by prišlo k zneužitiu bezbrannosti dieťaťa.²⁰⁷ Maloletý musí byť teda natoľko fyzicky a duševne vyspelý, aby bol schopný pochopiť konanie páchatela a svoj prípadný nesúhlas s týmto konaním dať dostatočne zreteľne najavo.²⁰⁸ Obdobne by nešlo o dobrovoľné podvolenie sa poškodenej osoby, ale o zneužitie jej bezbrannosti, ak by napr. páchatel vedome spáchal útok voči poškodenej maloletej osobe za okolností, že tá prakticky nemôže klásť odpor vzhľadom na svoju nízku fyzickú či duševnú vyspelosť, najmä ak k zneužitiu príde napr. na odľahlom mieste.²⁰⁹

Pokiaľ ide o **subjekt** predmetnej skutkovej podstaty § 201 TZ, ten je všeobecný, páchatelom teda môže byť ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba, muž aj žena, ale rovnako aj právnická osoba, ako sme sa už o tom zmienili. Významným špecifikom tohto ustanovenia je však to, že trestná zodpovednosť páchatela – fyzickej osoby vzniká v zmysle § 22 ods. 2 TZ až dovŕšením pätnásteho roku veku, čo sa počíta od začiatku nasledujúceho dňa od dosiahnutia tejto vekovej hranice.²¹⁰ To je zásadný rozdiel oproti všetkým ostatným trestným činom, keďže veková hranica vzniku trestnej zodpovednosti je na Slovensku v zmysle § 22 ods. 1 TZ vo všeobecnosti stanovená od štrnásteho roku veku.²¹¹ Páchatelom môže byť pritom muž aj žena, pričom je logické, že pri sexuálnom zneužití vo forme súložie musí byť páchatel opačného pohlavia ako zneužitá osoba, pri inom spôsobe sexuálneho zneužívania môže ísť aj o rovnaké pohlavia.²¹² Zároveň podotýkame, že sexuálna preferencia páchatela nie je rozhodujúca, čiže nie

²⁰⁷ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 28.

²⁰⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 19. júna 2019, sp. zn. 3 Tdo 457/2019 [online]. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: <http://kraken.slv.cz/3Tdo457/2019>

²⁰⁹ K tomu pozri rozsudok Vrchného súdu v Olomouci z 20. októbra 2004, sp. zn. 5 To 100/2004 (R 42/2006).

²¹⁰ Ak napr. chlapec v deň svojich pätnástych narodenín vykoná súlož na dievčati mladšom ako pätnásť rokov (samozrejme, bez použitia násilia alebo hrozby násilia, alebo bez zneužívania jej bezbrannosti), nespácha trestný čin sexuálneho zneužívania v zmysle § 201 ods. 1 TZ, pretože ešte nie je trestne zodpovedný.

²¹¹ Výnimku predstavuje ešte spáchanie sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby podľa § 201a TZ, kde trestná zodpovednosť páchatela vzniká až dovŕšením osemnásteho roku veku.

²¹² BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 427.

je potrebné, aby išlo o osobu trpiacu sexuálnou deviáciou (pedofiľiou),²¹³ a nezáleží ani na tom, či je páchatel heterosexuál alebo homosexuál.²¹⁴ Dospelá osoba, ktorá prejaví sexuálny záujem o dieťa, nemusí teda automaticky trpieť pedofilnou deviáciou. Ak sa však vyskytne takýto prípad, na základe klinického diagnostikovania sa zisťuje, či daná osoba naozaj trpí predmetnou poruchou alebo nie. Prípadný pozitívny nález by mal potom

²¹³ K tomu pozri bližšie SETO, M. C. *Pedophilia and sexual offending against children. Theory, assessment, and intervention*. 2nd ed. Washington, DC: American Psychological Association, 2018, s. 11. *Pedofília* je pritom deviácia, pre ktorú je typická sexuálna orientácia na nezrelé osoby v predpubertálnom veku, spravidla vo veku tri až desať rokov. Definovaná je ako fantazírovanie alebo napĺňanie činov sexuálnej aktivity s predpubertálnym dieťaťom. Podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb patrí pedofília pod poruchy voľby sexuálneho objektu. Pedofil je teda človek, u ktorého sú objektom sexuálneho záujmu deti, pričom jeho orientácia môže byť heterosexuálne aj homosexuálne zameraná. Sexuálna orientácia teda spravidla ani nie je prioritným aspektom pre pedofila, dôležitejší je pre neho vek sexuálneho objektu. Pedofila spravidla priťahujú deti v predpubertálnom veku, u ktorých sa ešte nevyvinuli sekundárne pohlavné znaky. Preto je pedofiliu potrebné odlišovať od tzv. *hebefílie* a *efebefílie*, ktoré sú príznačné sexuálnou posadnutosťou postpubescentami alebo deťmi v neskorej fáze dospievania (vo veku jedenásť až štrnásť, resp. pätnásť až sedemnaásť rokov). Heretik v tomto kontexte pritom uvádza, že medzi typickými pedofilmi majú nápadne vysoký podiel deviantní páchatelia muži vyššieho veku (tretina nad päťdesiat rokov). Viac ako 2/3 z nich nemajú pravidelné heterosexuálne styky. Pri samotnom čine ide najčastejšie o nekoitálne aktivity, hladkanie, obchytávanie, expozíciu genitálu, prípadne s masturbáciou páchatela. Na druhej strane skupina páchatelov pohlavného zneužitia obetí pubertálneho veku je veľmi rôznorodá, od málo starších a už trestne zodpovedných vrstovníkov až po pseudopedagogické zneužitie podstatne staršou autoritou (učiteľom, vychovávateľom). Špeciálnou skupinou páchatelov sú homosexuáli zameraní na chlapcov pubertálneho veku, tzv. *efebofil*. Podobne i páchatelia zneužitia pubertálnych dievčat, *neanidofil*, sa vzrušujú najmä neskúsenosťou a pasivitou objektov. K tomu pozri HERETIK, A. *Forenzná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 328. K uvedenému je tiež nutné dodať tú skutočnosť, že vo väčšine prípadov zneužívania detí pritom nejde o pedofilov podľa definície, ktorú sme si uviedli, ale o tzv. sexuálnych predátorov. Podľa výskumu Kešického a kol. z roku 2017 spĺňalo totiž iba 16,4 % páchatelov diagnostické kritériá pre pedofiliu. Sexuálny predátor je pritom zväčša osoba, ktorá je napríklad závislá od alkoholu, trpí demenciou, má zníženú mentálnu kapacitu alebo trpí určitou psychiatrickou poruchou, pričom dieťa nemusí byť spravidla jeho primárnym sexuálnym záujmom. Tieto osoby majú často úplne normálne sexuálne vnímanie, avšak ich duševný stav im bráni v tom, aby dokázali nadviazať normálny kontakt s dospelou ženou. K tomu pozri bližšie KEŠICKÝ, D. a kol. *Forenznopsychologické aspekty sexuálneho zneužívania detí. Záverečná správa výskumného projektu január 2013 – október 2017*. Bratislava: eSlovensko Bratislava, 2017, 84 s.

²¹⁴ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 4 [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívania_deti.pdf

odôvodňovať použitie § 36 písm. c) TZ ako poľahčujúcej okolnosti, na základe ktorej bol trestný čin spáchaný v spojitosti s negatívnymi dôsledkami páchatelovej choroby.²¹⁵

Napokon, pokiaľ ide o **subjektívnu stránku**, vyžaduje sa úmyselné zavinenie, pričom postačuje aj nepriamy (eventuálny) úmysel,²¹⁶ teda v zmysle § 15 písm. b) TZ, ak páchatel vedel, že svojím konaním môže spôsobiť porušenie alebo ohrozenie Trestným zákonom chráneného záujmu a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozmenný. Úmysel sa však musí vzťahovať aj na vek poškodenej osoby.²¹⁷ V prípade, ak páchatel nevie, že svojím činom pácha trestnú činnosť, koná v tzv. *negatívnom právnom omyle* a tento fakt ho nezabavuje trestnej zodpovednosti, pretože neznalosť zákona neospravedlňuje. Zásadne iná však bude z hľadiska aplikačnej praxe tá situácia, keď páchatel vykoná napr. súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov v dôsledku uvedenia do omylu v otázke veku maloletej obete a na základe falošného ubezpečenia o jej vyššom veku alebo napr. keď na základe inak už fyziologicky vyspelého zjavu poškodenej páchatel nemá dôvod pochybovať o pravdivosti jej tvrdenia. V tomto prípade ide totiž o situáciu tzv. *negatívneho skutkového omylu*, pretože páchatel sa mylne domnieva, že neexistuje skutočnosť, ktorú vyžaduje skutková podstata trestného činu, teda že poškodená už dovŕšila vek pre legálny sex. Voči takémuto páchatelovi nemôže byť vyvodená trestná zodpovednosť práve z dôvodu absencie úmyselného zavinenia spôsobenej uvedením do omylu.²¹⁸ Naproti tomu napokon stojí tzv. *pozitívny skutkový omyl*, keď sa páchatel mylne domnieva, že existuje skutočnosť, ktorá naplňa znaky skutkovej podstaty trestného činu, hoci takáto skutočnosť neexistuje. V kontexte sexuálneho zneužívania k tomuto prichádza v praxi vtedy, keď napr. páchatel vyko-

²¹⁵ PROKEJNOVÁ, M. Obete pedofílie. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach trestných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 161 [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/bpf_2018_new/Zbornik_BPF2018_sekcia_1.pdf

²¹⁶ PROKEJNOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 29. K tomu pozri aj § 15 TZ.

²¹⁷ MAŠLANYOVÁ, D., SZABOVÁ, E. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. 4. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 328.

²¹⁸ PROKEJNOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 29.

ná súlož s osobou, o ktorej sa mylne domnieval, že je mladšia ako pätnásť rokov, hoci v skutočnosti už tento vek dovŕšila. Páchateľ sa teda chcel dopustiť sexuálneho zneužívania, ale vzhľadom na nespôsobilý predmet útoku nemohol predmetný trestný čin dokončiť. Páchateľ bude za daný zločin v zmysle § 201 ods. 1 TZ trestne zodpovedný v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 TZ.²¹⁹

Zo znenia ustanovenia § 201 ods. 1 TZ vyplýva trestná sadzba trestu odňatia slobody v rozpätí troch až desiatich rokov. Na základe toho, že horná hranica trestnej sadzby prevyšuje päť rokov a je to úmyselný trestný čin, ide v zmysle § 11 ods. 1 TZ z hľadiska jeho závažnosti o zločin, ako sme sa o tom už zmienili. Trest odňatia slobody je, samozrejme, najprísnejším trestom, avšak nemusí byť v tomto prípade ukladaný vždy nepodmienečne. Vychádzajúc z ustanovenia § 51 ods. 1 TZ, súd môže podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho tri roky, ak páchatelovi zároveň uloží probačný dohľad nad jeho správaním v skúšobnej dobe a ak vzhľadom na osobu páchatela, najmä s prihliadnutím na jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žije a pracuje, a na okolnosti prípadu je dôvodne toho názoru, že na zabezpečenie ochrany spoločnosti a nápravu páchatela výkon trestu odňatia slobody nie je nevyhnutný. Ak by teda súd uložil páchatelovi za trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ trest odňatia slobody vo výške troch rokov, môže mu ho podmiennečne odložiť s probačným dohľadom za splnenia uvedených podmienok. Prokeinová pritom v tejto súvislosti uvádza, že v súdnej praxi dominujú práve skutky s právnou kvalifikáciou podľa § 201 ods. 1 TZ s jednoduchým popisom, že obžalovaný X. Y. mal v určitom čase, na určitom mieste pohlavný styk s maloletou Y. Z., a to aj napriek tomu, že vedel, že táto nedovŕšila pätnásť rok svojho veku. Týmto svojím konaním teda vykonal súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov, čím spáchal zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ.²²⁰ Pri prezeraní viacerých súdnych spisov nachádzame tiež použitý aj § 117 ods. 1 TZ, čo znamená, že páchatelmi sú pomerne často mladistvé osoby. Aj pri pohľade na ďalej spracované štatistiky možno vidieť, že súdy v rozhodujúcej miere ukladajú odsúdeným

²¹⁹ MENCEROVÁ, I., TOBIÁŠOVÁ, L., TURAYOVÁ, Y. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. 2. aktualizované a prepracované vydanie. Šamorín: Heuréka, 2015, s. 178 – 179.

²²⁰ PROKEINOVÁ, M. Nezrovnalosť v zákone v otázke veku v súvislosti s trestným činom sexuálneho zneužívania. *Justičná revue*. 2020, roč. 72, č. 2, s. 228.

prvopáchatelom za TČ sexuálneho zneužívania podľa ustanovenia § 201 ods. 1 TZ práve podmienené tresty odňatia slobody s probačným dohľadom, a to až v 81 % prípadov v rokoch 2018 až 2021 (nepodmienené tresty odňatia slobody boli za sexuálne zneužívanie podľa § 201 ods. 1 TZ uložené len v necelých 17 % prípadov).²²¹

Okrem toho môže súd v zmysle § 51 ods. 3 a 4 TZ páchatelovi uložiť aj určité obmedzenia alebo povinnosti, ako napr. zákaz kontaktovať sa s určenou osobou v akejkoľvek forme vrátane kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami, zákaz priblíženia sa k určenej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov, zákaz zdržiavať sa v blízkosti obydla určenej osoby alebo v určenej mieste, kde sa takáto osoba zdržuje alebo ktoré navštevuje, povinnosť podrobiť sa v skúšobnej dobe psychoterapii alebo zúčastniť sa na psychologickom poradenstve. Súd tiež môže nariadiť kontrolu dodržiavania nariadených obmedzení či povinností elektronickým monitoringom odsúdeného.²²² V prípade sexuálnych trestných činov sa účelným tiež javí aj uloženie ochranného opatrenia ako sankcie vo forme ochranného (sexuologického) liečenia, ktoré môže byť uložené súčasne s trestom.²²³ Ak je páchatelovi uložený nepodmienený trest odňatia slobody, v takom prípade sa výkon ochranného liečenia spravidla začína hneď po nástupe výkonu trestu v ústave na výkon trestu. Ak dĺžka výkonu trestu odňatia slobody nepostačí na splnenie účelu ochranného liečenia, súd môže rozhodnúť o jeho pokračovaní v liečebnom alebo ambulantnom zariadení. Ďalším ochranným opatrením, ktoré by prichádzalo do úvahy v kontexte sexuálneho zneužívania, je detencia. Jej účelom je v zmysle § 82 ods. 1 TZ osobitným liečebným režimom a dôslednou izoláciou od spoločnosti zabrániť páchatelovi v ďalšom páchaní trestných činov a činov inak trestných, pričom pobyt pá-

²²¹ K tomu pozri tiež správu Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR z roku 2022 o rozhodovaní súdov v prípade trestných činov sexuálneho násillia v rokoch 2018 – 2021 [online]. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: https://web.ac-mssr.sk/wpcontent/uploads/2022/analyzy_komentare/08_2022_tc_nasilnia/20220825_Komenta%CC%81r_trestn%C3%A9_%C4%8Diny_sexu%C3%A1lného_n%C3%A1silnia_vPE.pdf

²²² PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 30.

²²³ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 39 [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneuzivanie.pdf

chateľa v detenčnom ústave trvá dovtedy, kým ochranu spoločnosti pred páchatelom nemožno zabezpečiť miernejšími prostriedkami. Na Slovensku bol však zatiaľ zriadený len jediný detenčný ústav, a to od roku 2022 v Hronovciach s kapacitou 75 pacientov.²²⁴

3.2 Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ – znaky kvalifikovaných skutkových podstát

Kvalifikované skutkové podstaty TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ nachádzame v ustanoveniach ods. 2 až ods. 4. Podstata kvalifikačných znakov pritom spočíva v tom, že ide o znaky zostrujúce typovú závažnosť základnej skutkovej podstaty trestného činu, ktoré keď pristúpia k základnej skutkovej podstate, spolu s ňou vytvoria kvalifikovanú skutkovú podstatu, v ktorej je obsiahnutá vyššia trestná sadzba než v základnej skutkovej podstate trestného činu.²²⁵ Celkový zmysel týchto znakov je najmä v tom, že ich pristúpenie k základnej skutkovej podstate zvyšuje závažnosť daného skutku, a preto je namieste prísnejšie potrestanie páchatela, ak uvedený znak naplní. Páchatelovi zločinu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2 TZ bude takto možné uložiť trest odňatia slobody na sedem až dvanásť rokov, kým v prípade naplnenia kvalifikačných znakov uvedených v § 201 ods. 3 sa trestná sadzba zvyšuje už na dvanásť až pätnásť rokov, a teda pôjde už o obzvlášť závažný zločin, a napokon, za podmienok uvedených v poslednej kvalifikovanej skutkovej podstate § 201 ods. 4 TZ, bude možné páchatelovi obzvlášť závažného trestného činu sexuálneho zneužívania uložiť trest odňatia slobody na pätnásť až dvadsať rokov.

Prvá kvalifikovaná skutková podstata je upravená v ustanovení § 201 ods. 2 TZ a zahŕňa tieto alternatívne kvalifikačné pojmy:

- a) závažnejší spôsob konania,
- b) čin spáchaný na chránenej osobe,
- c) z osobitného motívu,
- d) spoločné konanie najmenej dvoch osôb.

²²⁴ Oficiálna webová stránka Detenčného ústavu v Hronovciach [online]. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: <https://www.duh.sk/>

²²⁵ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár, I. diel.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1032.

Ad a) Pokiaľ ide o **závažnejší spôsob konania**, tu v zmysle § 138 písm. b) TZ prichádza do úvahy v kontexte sexuálneho zneužívania predovšetkým páchanie trestného činu „*po dlhší čas*“. Hoci v súčasnosti nie je legislatívne presne vymedzené, čo sa pod týmto pojmom rozumie, v prípade použitia tohto kvalifikačného pojmu bude potrebné vždy posudzovať jednak dĺžku páchania trestného činu, jeho intenzitu a charakter samotnej trestnej činnosti.²²⁶ Všeobecne sa za dlhší čas považuje doba šesť mesiacov.²²⁷ Domnievame sa však, že aj keď pôjde síce o kratšie obdobie, v dĺžke napr. dva až tri mesiace, ale páchatel počas tohto obdobia sexuálne zneužívanie vykonával prakticky denne, bude to možné považovať za konanie, ktoré naplnia kvalifikačný pojem „*po dlhší čas*“.

Závažnejší spôsob konania vo forme „*násílie alebo hrozby bezprostredného násílie alebo inej ťažkej ujmy*“ v zmysle § 138 písm. d) TZ je pri sexuálnom zneužívaní bezpredmetný.²²⁸ Už sme sa viackrát zmienili, že ak by sa páchatel správal násilným spôsobom voči osobe mladšej ako pätnásť rokov, aby ju donútil k súloži, je to potrebné kvalifikovať ako znásilnenie podľa § 199 ods. 1 a 2 písm. b) s poukazom na § 139 písm. a) TZ, keďže ide o dieťa, resp. ak páchatel takto obeť donúti k inému spôsobu sexuálneho zneužívania, vtedy sa jeho konanie kvalifikuje ako sexuálne násilie podľa § 200 ods. 1 a 2 písm. b), a to opäť s poukazom na § 139 písm. a) TZ, keďže ide o dieťa.

Do úvahy však prichádza kvalifikačný pojem „*využitie tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti*“, ktorý je uvedený v § 138 písm. g) TZ. Tento sa použije napríklad vtedy, keď páchatel mal vedomosť o tom, že maloletý nebol vývojovo a osobnostne na úrovni svojho biologického veku, a preto bol pre obvineného pre svoju nezrelosť, dôverčivosť a ovplyvniteľnosť ľahko prístupnou obeťou.²²⁹ *Neskúsenosť* je tak spravidla sprievodným javom nízkeho veku a ide o stav, keď osoba nevie dostatočne po-

²²⁶ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 341.

²²⁷ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 20 [online]. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívania.pdf

²²⁸ K tomu pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu SR z 22. januára 2014, *sp. zn. 3 Tdo 55/2013* [online]. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a636-trestny-cin-vydierania-suhrn-judika>

²²⁹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár. 5. aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 286.

súdiť vzniknutú situáciu, keďže jej chýbajú potrebné vedomosti získané učením a skúsenosti získané vlastným empirickým poznaním. Neskúsenosť však treba posudzovať vždy individuálne. U osoby nízkeho veku sa žiadne vedomosti či skúsenosti nepredpokladajú, u detí nízkeho veku sa teda so znakom neskúsenosti rátať nebude, keďže takéto dieťa nemohlo ešte nikde nadobudnúť vedomosti o sexualite a neskúsenosť je vnímaná ako súčasť nízkeho veku dieťaťa. Inak to však môže byť u dieťaťa vyššieho veku, napr. od trinásť do pätnásť rokov, ktoré vedomosti a skúsenosti nadobúdajú napr. počas výučby sexuálnej výchovy v škole alebo aj nežiaducim spôsobom v rámci prvých vlastných sexuálnych zážitkov a podobne. Takéto dieťa by vo všeobecnosti už nebolo vhodné považovať za dieťa neskúsené. Práve preto za neskúsené treba v tomto smere považovať podľa súdnej praxe spravidla deti vo veku od sedem do trinásť rokov, aj keď opäť zdôrazňujeme, že je to veľmi individuálne a je potrebné vychádzať zo psychologického znaleckého dokazovania poškodených.²³⁰ Veľmi často dochádza k sexuálnemu zneužívaniu aj využitím odkázanosti dieťaťa. Pokiaľ ide o *odkázanosť* ako závažnejší spôsob konania, odkázanou osobou rozumieme v zmysle § 127 ods. 9 TZ osobu, ktorá je výchovou, výživou, hmotným alebo iným zaopatrením alebo starostlivosťou odkázaná na páchatela, čiže páchatel má v danom prípade právo a povinnosť dozerať na predmetné dieťa. V takýchto prípadoch ide predovšetkým o vzťah rodičov a detí, a to aj nevlastných, keďže za takú osobu sa považuje aj manžel alebo druh, ktorý nie je rodičom dieťaťa, ale žije s ním v spoločnej domácnosti,²³¹ taktiež o vzťah opatrovníka voči osobe pozbavenej svojprávnosti, ale týka sa aj vychovávateľov alebo učiteľov voči chovancom a žiakom, vedúceho mládežníckeho oddielu, ktorému rodičia zverili žiakov základnej školy, trénerov a ich zverencov atď.²³² Nemusí pritom ísť o odkázanosť z právneho pomeru určeného zákonom, ale stačí aj faktický pomer závislosti.²³³ Ide teda o stav, v ktorom sa osoba mladšia ako pätnásť rokov nemôže slobodne rozhodovať, pretože je v určitom smere odkázaná na páchatela alebo je

²³⁰ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 23 [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneuzivanie.pdf

²³¹ R 28/1985.

²³² STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMAŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 444.

²³³ K tomu pozri Rt 47/1953. Tu práve išlo o prípad druhu matky dieťaťa, ktoré bolo síce samostatne zárobkovo činné, ale bolo vychovávané druhom svojej matky.

mu podriadená a páchatel tento nedostatok úplnej slobody rozhodovania využíva k realizácii svojich zámerov.²³⁴ Ak by tejto odkázanosti nebolo, poškodená osoba by sa mu nepodriadila.²³⁵ Možno však dodať, že odkázanosť nie je možné odvodzovať od ojedinelého konania páchatela, napr. pri sporadickom zverení dieťaťa do výchovy páchatela²³⁶ a uvedený znak spravidla nebude naplnený ani pri milostnom vzťahu učiteľa a žiačky, a preto pôjde iba o trestný čin podľa § 201 ods. 1 TZ.²³⁷ Rovnako nepôjde o zneužitie odkázanosti, ak napr. poškodená osoba počas konania páchatela spí.²³⁸

Závažnejším spôsobom konania sa rozumie aj spáchanie trestného činu „porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatelovho zamestnania, postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona“ v zmysle ustanovenia § 138 písm. h) TZ, čo v kontexte sexuálneho zneužívania prichádza do úvahy najčastejšie v spojitosti s lekárom. Napríklad keď ide dievča mladšie ako pätnásť rokov na gynekologickú prehliadku a páchatel zasunie svoj pohlavný orgán do pošvy pacientky alebo ju inak sexuálne zneužije v príkrom rozpore s obvyklými spôsobmi vyšetrenia na účely vlastného sexuálneho uspokojenia. Ide teda o porušenie takých dôležitých povinností, ktoré pre páchatela vyplývajú z jeho pôsobnosti v pracovnom alebo funkčnom zaradení, pričom povinnosti môžu vyplývať nielen zo zákona, ale na základe zákona aj z iného, všeobecne záväzného právneho predpisu. Blažek však poukazuje na to, že napriek tomu, že odborná literatúra aj judikatúra si dávajú záležť na tom, aby definovali, čo sa rozumie zamest-

²³⁴ Z aplikačnej praxe tu možno uviesť rozsudok Okresného súdu Michalovce z 18. augusta 2020, *sp. zn. 26 T 20/2020*. Obvinený využil podriadenosť maloletej, keď ako pomocný vychovávateľ v nočných hodinách v miestnosti pre vychovávateľov najmenej jedenkrát vykonal s chovankyňou pohlavný styk s jej súhlasom, a to napriek tomu, že mal vedomosť o tom, že menovaná nedovŕšila vek pätnásť rokov. Obvinený týmto skutkom vykonal súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov a taký čin spáchal závažnejším spôsobom konania, čím spáchal zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 a ods. 2 písm. a) TZ s poukazom na § 138 písm. g) TZ.

²³⁵ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 27 [cit. 2023-10-22]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneuzivanie.pdf

²³⁶ R 17/1982, s. 241. Situácia by však bola zásadne odlišná, ak napr. rodičia opätovne zverujú dieťa útleho veku dozoru babysitterky alebo inej osoby, na ktorú si dieťa zvyklo ako na kamaráta svojich rodičov, ak by takáto osoba zneužila vzniknutú závislosť dieťaťa. K tomu pozri R 3/1981.

²³⁷ STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 444.

²³⁸ Rt 17/1982, s. 126.

naním, postavením, funkciou, ako aj na tom, čo sa rozumie porušením „dôležitej“ povinnosti, v určitých prípadoch sa môže javiť sporné, či sú tieto znaky skutočne kumulatívne naplnené.²³⁹ Konkrétne analyzuje, či postavenie učiteľa alebo cirkevnej osoby poverenej výchovnou alebo pastoračnou činnosťou spĺňa podmienky osoby v „zamestnaní, postavení alebo funkcii“ a či môže dôjsť v prípade sexuálneho styku medzi týmito osobami a ich zverencami k porušeniu nejakej „dôležitej“ povinnosti, ktorá vyplýva z ich zamestnania, postavenia alebo funkcie. Podľa Blažeka je v prípade spáchania trestného činu sexuálneho zneužívania učiteľom, vychovávateľom či kňazom aplikácia kvalifikačného znaku podľa § 138 písm. h) TZ sporná a v zmysle zásady *in dubio pro reo* by sa preto podľa neho tento kvalifikačný znak nemal v sporných prípadoch aplikovať. Samotná okolnosť, že poškodená osoba je maloletou, nemôže mať totiž podľa neho vplyv na posúdenie „porušenia dôležitej povinnosti“, pretože *de iure* v každej profesii existuje povinnosť „nenadväzovať sexuálne kontakty s osobami, ktoré nedosiahli vek pätnásť rokov“ a aj keď páchatelovi postavenie farára umožní nadviazať kontakt s konkrétnou poškodenou, *de facto* nemá vplyv na zvýšenie závažnosti následku trestného činu. Následok totiž pre poškodenú osobu v konečnom dôsledku nie je rozdielny, či je páchatel v postavení kňaza, alebo vykonáva inú profesiu, pri ktorej má možnosť iným spôsobom nadviazať kontakt s maloletou (napr. ako učiteľ).²⁴⁰ Svoje tvrdenie autor podopiera aj rozhodovacou činnosťou súdov, konkrétne o rozsudok Okresného súdu v Nitre z 12. januára 2015, *sp. zn. 4T 50/2014*. Podľa opisu skutku Pavol K., farár v Nevidzanoch, takmer rok osobne alebo prostredníctvom telefonických hovorov a textových SMS správ prejavoval svoju náklonnosť vtedy jedenásťročnej poškodenej a pozýval ju do svojej blízkosti, pričom keď za ním na jeho naliehanie prišla, opakovane sa jej dotýkal cez oblečenie na bokoch, stehnách, zadku a prsiach, snažiac sa jej rozopnúť mikinu, vyzliecť tričko, pričom ju bozkával tzv. francúzskymi bozkami a po týchto konaniach ju nabádal najmenej jedenkrát, aby o veci mlčala. Okresný súd v Nitre síce konštatoval, že obvinený kňaz vystupoval vo vzťahu k jedenásťročnej poškodenej ako jej farár, čo mu umožnilo a uľahčilo spáchanie trestného činu, teda k spáchaniu trestného činu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušovaním povinností duchovného, a aj keď

²³⁹ K tomu pozri bližšie BLAŽEK, R. Sexuálne zneužívanie spáchané pri výkone určitých povolání. *Justičná revue*. 2018, roč. 70, č. 12, s. 1393 – 1402.

²⁴⁰ *Ibidem*, s. 1401.

súd rovnako konštatoval, že postavenie farára mu v danom prípade prinieslo výhodu v podobe zastierania tejto činnosti jeho pastoračným poslaním, tak napriek tomu súd neaplikoval predmetný kvalifikačný znak podľa § 138 písm. h) TZ a farára odsúdil za zločin sexuálneho zneužívania iba podľa základnej skutkovej podstaty, teda podľa § 201 ods. 1 TZ. V súdnom konaní totiž nebola jednoznačne špecifikovaná žiadna konkrétna povinnosť vyplývajúca z postavenia, zamestnania alebo funkcie obvineného alebo vyplývajúca mu zo zákona tak, ako to predpokladá ustanovenie § 138 písm. h) TZ. Podľa súdu to, že mal faktickú výhodu vyplývajúcu z jeho postavenia kňaza, ešte nemožno automaticky stotožňovať s „porušením dôležitej povinnosti“. Keďže prokurátor ani poškodený nenavrhl počas trestného konania vykonať dôkazy, či došlo alebo nedošlo k porušeniu dôležitej povinnosti obvineného vyplývajúcej z jeho zamestnania alebo postavenia, a dokazovanie tak v tomto smere nebolo vykonané, súd musel vec rozhodnúť bez prihliadnutia na tento kvalifikačný znak.²⁴¹ Z nášho pohľadu však nie je vylúčené, že aplikačná prax do budúcnosti prikróčí k tomu, že tento znak bude predsa len zohľadňovať.

Ad b) Druhým kvalifikačným znakom je v zmysle ustanovenia § 201 ods. 2 písm. b) TZ spáchanie sexuálneho zneužívania **na chránenej osobe**, ktorú bližšie charakterizuje § 139 ods. 1 písm. a) až j) TZ. V tejto súvislosti zdôrazňujeme, že keďže ide o znak zakladajúci tzv. kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu, je nevyhnutné ho nielen vyjadriť v skutkovej vete výrokovej časti, ale ho aj náležite odôvodniť v odôvodnení rozhodnutia. Samozrejme, ak trestný čin nebol spáchaný v súvislosti s postavením, stavom alebo vekom chránenej osoby, tento kvalifikačný znak sa nepoužije.

Za chránenú osobu sa považuje v zmysle § 139 ods. 1 písm. a) TZ aj *dieťa*, avšak pri trestnom čine sexuálneho zneužívania nemožno tento pojem v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty § 201 ods. 1 a 2 písm. b) TZ aplikovať z dôvodu, že dieťa, resp. osoba mladšia ako pätnásť rokov je už súčasťou základnej skutkovej podstaty § 201 ods. 1 TZ.

²⁴¹ K tomu pozri aj PROKEINOVÁ, M. In dubio pro reo vo vzťahu k trestnému činu sexuálneho zneužívania. In: *Zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019, s. 235 – 240 [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF_2019/ZBORNIK_sekcia_2__Trestne_pravo__FINAL_FINAL.pdf

Naopak v praxi sa pomerne nezriedka stáva, že obeťami sexuálneho zneužívania sú *blízke osoby* páchatela, ktoré sú chránenými osobami v zmysle § 139 ods. 1 písm. c) TZ.²⁴² Blízkou osobou sa potom v zmysle § 127 ods. 4 TZ rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pocítovala ako ujmu vlastnú. Blízkou osobou sa však na účely trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2 TZ rozumie v zmysle ustanovenia § 127 ods. 5 TZ ešte aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa § 127 ods. 4 TZ, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

Chránenou osobou, na ktorej pomerne často prichádza k sexuálnemu zneužívaniu, je tiež *odkázaná osoba* v zmysle § 139 ods. 1 písm. d) TZ. O odkázanej osobe, ktorú definuje § 127 ods. 9 TZ ako osobu, ktorá svojou výživou, výchovou, hmotným alebo iným zaopatrením alebo starostlivosťou je odkázaná na páchatela, sme sa už zmienili. Tu by sme sa preto radi skôr pozastavili nad otázkou, ako postupovať, ak sa ustáli v trestnom konaní znak odkázanosti poškodenej osoby od páchatela v súvislosti s páchaním trestnej činnosti, a teda zároveň ide aj o odkázanú osobu. Je potrebné aplikovať všetky osobitné kvalifikačné znaky, a teda závažnejší spôsob konania [využitím odkázanosti – § 138 písm. g) TZ] a aj spáchanie činu na chránenej osobe [odkázanaj – § 139 ods. 1 písm. d) TZ], aj keď sa prekrývajú? Najvyšší súd SR dal v tejto súvislosti takéto vysvetlenie: „*Ak je jednočinný súbeh dvoch alebo viacerých trestných činov podľa znakov ich základných skutkových podstát možný, avšak tá istá okolnosť podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby duplicitne, bude táto okolnosť v rámci súbež-*

²⁴² Z aplikačnej praxe tu možno uviesť rozsudok Okresného súdu Trebišov z 9. apríla 2020, *sp. zn. 3 T 28/2020*, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, pretože v dňoch 26. a 27. septembra 2019 v byte bytového domu sexuálne zneužíval svoju maloletú dcéru takým spôsobom, že počas spánku jej ohmatával prsia a zadok a rukou sa jej snažil stiahnuť nohavice, na čo sa maloletá zobudila, pričom lekárske vyšetrením neboli u maloletej zistené žiadne poranenie ani viditeľné príznaky násilia. Obžalovaný však skutok vykonal aj napriek tomu, že ako otec vedel o veku svojej maloletej dcéry, ktorá v tom čase ešte nedovršila pätnásť rok svojho veku. Týmto skutkom obžalovaný iným spôsobom sexuálne zneužil osobu mladšiu ako pätnásť rokov a tento čin spáchal na chránenej osobe (blízkej osobe), čím spáchal zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 a ods. 2 písm. b) TZ s poukazom na § 139 ods. 1 písm. c) TZ

*nej kvalifikácie činu použitá ako okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby len pri aplikácii toho ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona, ktorého kvalifikovanej skutkovej podstate zodpovedá vyššia trestná sadzba oproti inej konkurujúcej sadzbe, resp. ustanoveniu. Keďže ide o ten istý čin (skutok) a tú istú skutkovú okolnosť, výška trestnej sadzby bude určujúcim kritériom vzťahu špeciality, ktorý determinuje výber právnej kvalifikácie trestného činu.*²⁴³

Ad c) Tretím kvalifikačným znakom je v zmysle ustanovenia § 201 ods. 2 písm. c) TZ spáchanie sexuálneho zneužívania **z osobitného motívu**, ktorý je bližšie uvedený v § 140 písm. a) až f) TZ. V prípade trestného činu sexuálneho zneužívania sa však nepoužije osobitný motív vo forme sexuálneho motívu podľa § 140 písm. f) TZ, pretože už samotná podstata trestného činu sexuálneho zneužívania má v sebe zahrnutý sexuálny motív.

Ad d) Posledným, štvrtým kvalifikačným znakom je v zmysle ustanovenia § 201 ods. 2 písm. d) TZ spáchanie sexuálneho zneužívania **spoločným konaním najmenej dvoch osôb**. Pri sexuálnych trestných činoch totiž nie je výnimkou, že na ich páchaní sa podieľa viac ako jeden páchatel'. Doplnenie tohto kvalifikačného znaku sa uskutočnilo zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov,²⁴⁴ aby si SR splnila povinnosť vykonať potrebné opatrenia na účely úplnej transpozície smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu, konkrétne čl. 9 tejto smernice.

Druhú kvalifikovanú skutkovú podstatu TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ nájdeme v ustanovení § 201 ods. 3 TZ, pričom v tomto prípade pôjde už o obzvlášť závažný zločin, ktorého sa páchatel' dopustí, ak činom alternatívne:

- a) spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo
- b) bezprostredne ohrozí života dieťaťa.

Ad a) Uvedené ustanovenie § 201 ods. 3 písm. a) TZ postihuje prípady, keď páchatel' sexuálnym zneužitím **spôsobí ťažkú ujmu na zdraví** detskej obeti zneužívania, ktorá ešte nedovŕšila pätnásť rok svojho veku, pričom

²⁴³ Stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR č. 116/2012 z 12. decembra 2011 (Rt 116/2012) [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: https://www.nsud.sk/data/files/1025_stanoviska_rozhodnutia_2_2015.pdf

²⁴⁴ K tomu pozri tiež dôvodovú správu k zákonu o zaistení majetku [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-312-2020-z-z.htm>

tento ťažší následok môže byť spôsobený úmyselne alebo z nedbanlivosti.²⁴⁵ Ťažkou ujmu na zdraví sa pritom v zmysle § 123 ods. 3 a ods. 4 TZ rozumie vážna porucha zdravia alebo vážne ochorenie, akým je zmrzačenie, strata alebo podstatné zníženie pracovnej spôsobilosti, ochromenie údu, strata alebo podstatné oslabenie funkcie zmyslového ústrojenstva, poškodenie dôležitého orgánu, zohyzdenie, vyvolanie potratu alebo usmrtenie plodu, mučivé útrapy alebo porucha zdravia trvajúca dlhší čas, ktorá si objektívne vyžiadala liečenie, prípadne pracovnú neschopnosť v trvaní najmenej štyridsaťdva kalendárnych dní, počas ktorých závažne ovplyvňovala obvyklý spôsob života poškodeného.²⁴⁶ V kontexte sexuálneho zneužívania takto pomerne často prichádza najmä k rôznym kožným odreninám, k pomliaždeninám a krvným podliatinám, k tržným ranám, k otrasu mozgu či k disharmonickému vývoju osobnosti a posttraumatickej stresovej poruche, ktorá je z medicínskeho hľadiska kvalifikovaná ako ťažká ujma na zdraví. Prejavuje sa napr. znovuprežívaním obťažovania formou flešov spojených s intenzívnym strachom, pocitmi bezmocnosti a hrôzy, nočnými morami, búrlivými afektívnymi reakciami doprevádzanými plačom, silným potením, dýchavičnosťou, pocitmi úzkosti, depresiou spojenou často aj so sebaobviňovaním za vzniknutý stav.²⁴⁷ V takýchto prípadoch sa, samozrejme, vyžaduje znalecký posudok z odvetvia psychiatrie, ktorý musí obsahovať popis konkrétnych prejavov posttraumatickej stresovej poruchy s uvedením skutočností, v „*jakých sférach života poškodeného se tato porucha projevila a po jakou dobu a v jaké intenzitě ho omezila v obvyklém způsobu života. Takto musí být zadavatelem znalecký úkol vymezen. Nestačí jen znalcovo konstatování, že v důsledku jednání obviněného tato posttraumatická stresová porucha u poškozeného nastala. Jen při zodpovězení těchto otázek lze totiž rozhodnout, zda se tato posttraumatická stresová porucha projevila jako vážná porucha zdraví.*“²⁴⁸ Inak povedané,

²⁴⁵ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel.* Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 427.

²⁴⁶ K tomu pozri bližšie napr. ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár.* 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 242 – 246.

²⁴⁷ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 30 [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívanie.pdf

²⁴⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 27. marca 2018, *sp. zn. 6 Tdo 320/2018* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscri/6-tdo-320-2018>

v znaleckom posudku nestačí iba zistenie o pretrvávajúci posttraumatickej poruchy po relatívne dlhú dobu, ale je nutné tiež konštatovať, že predstavuje veľmi citeľnú ujmu v obvyklom spôsobe života obete, napr. že jej bráni v plnení školskej dochádzky, v rodinných vzťahoch a priateľských kontaktoch atď.²⁴⁹

Ad b) Ustanovenie § 201 ods. 3 písm. b) TZ postihuje prípady, keď páchatel' sexuálnym zneužitím **bezprostredne ohrozí život dieťaťa**. Uvedené ustanovenie postihuje také konanie páchatela, ktorým síce dieťaťu neublíži na zdraví, ale jeho konanie bude bezprostredne ohrozovať život dieťaťa. Konkrétne môžeme uviesť napr. situáciu, keď by páchatel' vykonával súlož s dieťaťom na parapete okna, z ktorého je reálna hrozba, že vypadne.²⁵⁰ Predmetný kvalifikačný pojem pritom zákonodarca implementoval v rámci novelizácie Trestného zákona prostredníctvom zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov,²⁵¹ aby si SR splnila povinnosť vykonať potrebné opatrenia na účely úplnej transpozície smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu, konkrétne čl. 9 tejto smernice.

Tretiu kvalifikovanú skutkovú podstatu TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ nájdeme v ustanovení § 201 ods. 4 TZ, pričom aj v tomto prípade pôjde o obzvlášť závažný zločin, ktorého sa páchatel' dopustí, ak sexuálnym zneužívaním alternatívne:

- a) spôsobí smrť alebo
- b) ak sa ho dopustí za krízovej situácie.

Ad a) Ustanovenie § 201 ods. 4 písm. a) TZ postihuje prípady, keď páchatel' sexuálnym zneužitím **spôsobí smrť** detskej obeti zneužívania, ktorá ešte nedovršila pätnásť rok svojho veku. Smrťou sa rozumie v zmysle § 142 ods. 2 TZ biologická smrť mozgu, čiže tzv. cerebrálna smrť, ktorou sa rozumie smrteľný stav, z ktorého je už vylúčený návrat do života, a to na rozdiel od tzv. klinickej smrti, ktorá je len prejavom zástavy vitálnych funkcií, avšak ich obnova je za súčasného stavu lekárskej vedy prípadne

²⁴⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 19. júla 2017, *sp. zn. 8 Tdo 751/2017* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/358739/158/2/usneseni-rt-c-8-tdo-751-2017-tezke-ublizeni-na-zdravi>

²⁵⁰ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 343.

²⁵¹ K tomu pozri tiež dôvodovú správu k zákonu o zaistení majetku [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-312-2020-z-z.htm>

ešte možná.²⁵² Je pritom potrebné zdôrazniť, že spôsobenie smrti pri sexuálnom zneužívaní môže byť zavinené výlučne z nedbanlivosti. Ak by totiž smrť bola spôsobená páchatelom úmyselne, išlo by o súbeh trestného činu úkladnej vraždy podľa § 144 TZ alebo vraždy podľa § 145 TZ s trestným činom sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ.²⁵³

Ad b) Ustanovenie § 201 ods. 4 písm. b) TZ postihuje napokon prípady, keď sa páchatel dopustí sexuálneho zneužívania **za krízovej situácie**. Tou sa v zmysle § 134 ods. 2 TZ rozumie núdzový stav, výnimočný stav, vojnový stav alebo vojna. Tieto pojmy potom na účely Trestného zákona definuje ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojen, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov. Podotýkame záverom, že v zmysle § 134 ods. 3 TZ sa tento kvalifikačný znak logicky nepoužije, ak trestný čin sexuálneho zneužívania nebol spáchaný v súvislosti s vyhláseným núdzovým stavom alebo výnimočným stavom.

3.3 Sexuálne zneužívanie podľa § 201a TZ a existujúce aplikačné problémy našej právnej úpravy

Ustanovenie § 201a TZ pozostáva len zo základnej skutkovej podstaty v nasledujúcom znení: „*Kto prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby navrhne dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov osobné stretnutie v úmysle spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie, pričom sám nie je dieťaťom, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.*“

V tomto prípade ide o tzv. kontaktovanie detí prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby²⁵⁴ na účely ich sexuálneho zneužitia, kto-

²⁵² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 292.

²⁵³ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 428.

²⁵⁴ Tento pojem bol implementovaný do slovenskej právnej úpravy transpozíciou čl. 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/21/ES zo 7. marca 2002 o spoločnom regulačnom rámci pre elektronické komunikačné siete a služby. Nie je však definovaný v rámci výkladových pojmov v piatej hlave Všeobecnej časti TZ, a preto bolo potrebné ešte donedávna vychádzať zo zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov. Definíciu elektronickej komunikačnej služby bolo možné nájsť v ustanovení § 3 ods. 1, definíciu elektronickej komunikačnej siete

rého sa môže dopustiť fyzická aj právnická osoba.²⁵⁵ Z predmetného ustanovenia tiež vyplýva, že tento trestný čin je prečinom.²⁵⁶ Ide pritom o pomerne nové ustanovenie, ktoré bolo do nášho vnútroštátneho právneho poriadku včlenené novelou Trestného zákona prostredníctvom zákona č. 204/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. augusta 2013, a to ako požiadavka čl. 6 smernice 2011/93/EÚ o sexuálnom zneužívaní a vykorisťovaní detí a detskej pornografii²⁵⁷ a čl. 23 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z roku 2007.²⁵⁸ Treba

v § 2 ods. 1 predmetného zákona. V tejto súvislosti je však potrebné konštatovať, že predmetné definície spôsobovali dlhodobu aplikačné problémy, keďže sa z nich nedalo jednoznačne vyvodiť, čo všetko mohlo spadať pod ich obsah. K tomu pozri bližšie BLAŽEK, R. Detská pornografia na internete a možnosti boja proti nej. In: HULLOVÁ, M. (eds.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník vedeckých štúdií a odborných článkov z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie. Bratislava 2015*, s. 31 – 32. Európska únia preto 11. decembra 2018 prijala novú smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2018/1972/EÚ, ktorou sa stanovuje Európsky kódex elektronických komunikácií. Predmetná smernica bola transponovaná do nášho právneho poriadku zákonom č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov. Výklad pojmov je možné nájsť predovšetkým v ustanovení § 2 tohto zákona. K tomu pozrie bližšie aj dôvodovú správu k predmetnému zákonu [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: <https://www.najpravko.sk/dovodove-spravy/rok-2021/dovodova-sprava-k-zakonu-c-452-2021-z-z.html>

²⁵⁵ § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.

²⁵⁶ § 10 ods. 1 písm. b) TZ.

²⁵⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011). Ako sme to už uviedli, podľa článku 6 tejto smernice členské štáty prijímajú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby sa návrh dospelej osoby uskutočnený pomocou informačných a komunikačných technológií na stretnutie s dieťaťom, ktoré nedosiahlo vek, v ktorom je spôsobilé dať súhlas na pohlavný styk s cieľom spáchať niektorý z trestných činov uvedených v článku 3 ods. 4 a článku 5 ods. 6 tejto smernice, ak po tomto návrhu nasledovali faktické činy vedúce k takému stretnutiu, trestal odňatím slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej jeden rok.

²⁵⁸ Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, Lanzarote 25. október 2007. Slovenská republika ho ratifikovala 1. marca 2016. Podľa článku 23 dohovoru každá zmluvná strana prijme potrebné legislatívne a iné opatrenia, aby postihovala ako trestný čin úmyselný návrh dospelej osoby stretnúť sa s dieťaťom, ktoré nedosiahlo vek podľa článku 18 ods. 2 tohto dohovoru, prostredníctvom informačných a komunikačných technológií s cieľom spáchať na ňom trestný čin uvedený v článku 18 ods. 1 písm. a) alebo článku 20 ods. 1 písm. a), ak po tomto návrhu nasledovali skutočné úkony vedúce k takému stretnutiu. Predmetný Lanzarot-

však dodať, že transpozícia predmetnej smernice a dohovoru podľa viacerých autorov neprebehla optimálne,²⁵⁹ k čomu sa ešte viackrát vyjadríme. V každom prípade cieľom tohto ustanovenia je kriminalizácia „predpoľia“, teda konania, ktoré predchádza sexuálnemu zneužitiu (alebo výrobe detskej pornografie), keď konanie páchatela sa nachádza v štádiu prípravy na tieto TČ a aplikuje sa, ak sexuálne zneužitie nedospelo do štádia pokusu, ale konanie sa obmedzilo len na kontaktovanie dieťaťa v rámci elektronickej komunikácie.²⁶⁰ Ustanovenie § 201a TZ je tak vo vzťahu špeciality k § 201 ods. 1 TZ.

Objektom tohto trestného činu je ochrana mravného a telesného vývoja detí mladších ako pätnásť rokov pred ich zneužívaním. Hmotným predmetom útoku je dieťa mladšie ako pätnásť rokov,²⁶¹ a to bez ohľadu na

ský dohovor je pritom prvým medzinárodným dokumentom, ktorý zakotvuje skutkové podstaty všetkých trestných činov, ktoré sú spojené s rôznymi formami sexuálneho zneužívania detí. K tomu pozri bližšie kapitolu 2.2 tejto monografie, resp. ČENTĚŠ, J., KOLCUNOVÁ, M. Maloletý ako obeť sexuálneho deliktu. In: *Obete kriminality, Victims of Crime. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie na tému Obete kriminality*. Bratislava: Eurokódex, 2010, s. 85 – 97, resp. KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 28 – 29.

²⁵⁹ Kriticky sa vyjadrujú napr. KLIMEK, L., ZÁHORA, J., HOLCR, K. *Počítačová kriminalita v európskych súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 273; BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 11; FEDOROVÍČOVÁ, I. Pandémia – Kyberpriestor – Sexuálne zneužívanie. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 50 – 57, resp. HAMRANOVÁ, D. Aplikačné problémy v oblasti trestného postihu páchatelov sexuálneho zneužívania detí cez internet. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 58 – 65 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo_kriminologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf

²⁶⁰ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 11.

²⁶¹ V porovnaní s § 201 TZ si možno všimnúť nejednotnosť v pojmoch, keďže toto ustanovenie operuje s termínom „osoba mladšia ako pätnásť rokov“, kým ustanovenia § 201a, § 201b aj § 202 TZ pracujú s pojmom „dieťa“. Žiadalo by sa preto zjednotiť uvedenú terminológiu, pričom sa nám javí vhodnejším pojem „dieťa“, ktorý je nielen príznačný pre tento trestný čin, ale takmer každý si pod sexuálnym zneužívaním vybaví na strane obeť práve dieťa.

pohlavie dieťaťa či jeho pohlavnú zrelosť alebo akékoľvek predchádzajúce sexuálne skúsenosti.²⁶² Opäť je tu platná tá premisa, že osoba pred dovŕšením pätnásteho roku veku nie je spôsobilá dať súhlas na sexuálne aktivity. Z tohto dôvodu je tiež vylúčené použitie okolnosti vylučujúcej protiprávnosť – súhlas poškodeného podľa § 29 TZ.²⁶³

Objektívna stránka spočíva v navrhnutí osobného stretnutia prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov, aby mohol byť na ňom spáchaný trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie.²⁶⁴

Predmetná skutková podstata tak reflektuje na nový fenomén súvisiaci s rozvojom informačných technológií a na presun života do online priestoru, ktorého obeťou sú veľmi často práve deti, pričom postihuje tzv. *kybergrooming*, teda konanie spočívajúce v nadväzovaní nedovolených kontaktov s dieťaťom mladším ako pätnásť rokov prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby,²⁶⁵ a to spravidla cez rôzne synchronne i asynchronne komunikačné platformy, ako sú sociálne siete a aplikácie umožňujúce komunikáciu v rovnakom čase (napr. Skype, ICQ, Facebook, Instagram, TikTok, Twitter, MySpace, WhatsApp atď.) alebo bez odozvy v reálnom čase (napr. prostredníctvom rôznych diskusných fór, emailom, vo forme SMS alebo MMS a podobne). Internetoví predátori však využívajú na zmanipulovanie detí aj rôzne inzertné portály, na ktorých im ponúkajú napr. možnosti zárobku v oblasti modelingu, taktiež navštevujú rozličné herné

²⁶² PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestnoprávna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 32.

²⁶³ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 349.

²⁶⁴ Trestný čin výroby detskej pornografie je upravený v § 368 TZ. Detskou pornografiou sa pritom v zmysle § 132 ods. 4 TZ rozumie zobrazenie skutočnej alebo predstieranej súložie, iného spôsobu pohlavného styku alebo iného obdobného sexuálneho styku s dieťaťom alebo osobou vyzerajúcou ako dieťa alebo zobrazenie obnažených častí tela dieťaťa alebo osoby vyzerajúcej ako dieťa určené na sexuálne účely.

²⁶⁵ Pojem *kybergrooming* (angl. *cybergrooming*) vznikol spojením anglických výrazov „*groom*“ (pripraviť sa, upraviť sa) a „*cyber*“ (počítačový). Samotný *grooming* determinuje, že ide o proces, ktorý spočíva v zámernom vytváraní dôverného vzťahu obvykle dospelého človeka s dieťaťom v úmysle ho fyzicky vylákať na schôdzku a následne s ním dosiahnuť pohlavný styk a *cyber* zase naznačuje, že prostredím, v ktorom sa daný proces realizuje, je zásadne virtuálny priestor.

stránky, portály zamerané na voľnočasové aktivity atď.²⁶⁶ Na kybergrooming je pritom potrebné nazerať ako na systematický proces s viacerými etapami,²⁶⁷ v ktorom páchatel vo virtuálnom priestore cez elektronickú komunikáciu, spravidla prostredníctvom falošného alebo pozmeneného profilu, vydávajúc sa často za rovesníka obete,²⁶⁸ cielene manipuluje a získava dôveru dieťaťa,²⁶⁹ spoliehajúc sa na to, že deti sú na sociálnych sieťach v komunite rovesníkov a kamarátov bez kontroly rodičov či dospelých, čiže agresor ťaží predovšetkým z tzv. konceptu absencie schopných strážcov (*role of capable guardian*)²⁷⁰ v kombinácii s ostatnými výhodami kyberpriestoru.²⁷¹ Groomer, ktorého je potrebné vnímať ako sexuálneho predátora, postupne získava prívlastok „najlepší priateľ“ trpezlivým počúvaním

²⁶⁶ K tomu pozri bližšie KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: Net University Ltd, 2010, s. 14.

²⁶⁷ K tomu pozri HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech. Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012, s. 53; taktiež KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 62 – 63.

²⁶⁸ K tomu pozri POWELL, A. *Paedophiles, Child Abuse and the Internet: A Practical Guide to Identification, Action and Prevention*. Oxon: Radcliffe Publishing, 2007, s. 116 – 117.

²⁶⁹ K procesu manipulácie detských obetí *groomerom* pozri bližšie DAVIDSON, J., GOTTSCHALK, P. (eds.). *Internet Child Abuse: Current Research and Policy*. Abingdon, Oxfordshire: Routledge, 2011, s. 80 a nasl.

²⁷⁰ K predmetnému konceptu pozri napr. MARTINEZ-PRATHER, K., VANDIVER, D. M. Sexting among Teenagers in the United States: A Retrospective Analysis of Identifying Motivating Factors, Potential Targets, and the Role of a Capable Guardian. *International Journal of Cyber Criminology* [online]. 2014, vol. 8, no. 1, s. 21 – 35 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: <https://digital.library.txst.edu/server/api/core/bitstreams/8121689c-cb8d-4425-91ae-cbb6330b1f3f/content> V tomto kontexte by sme radi zdôraznili osobitne dôležitú úlohu rodičov pri kontrole toho, ako a s kým trávia ich deti čas (nielen) v online svete. Rodičia môžu napr. zablokovať deťom inštaláciu nových aplikácií do telefónu, obmedzovať ich možnosti, kontrolovať dobu ich užívania alebo blokovať určitý typ webových stránok. Málorktorí rodičia však využívajú tieto možnosti, mnohí z nich si stále ani neuvedomujú možné riziká spojené s prítomnosťou ich detí na sociálnych sieťach. K tomu pozri tiež pozri KOPECKÝ, K. *České deti a Facebook 2015, výzkumná zpráva* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2023-10-24]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/289251413_Ceske_deti_a_Facebook_2015_-_vyzkumna_zprava

²⁷¹ K tomu pozri bližšie KRUPÍČKA, J. Kybergrooming, zrcadlo společnosti? In: GRŮVNÁ, T., RICHTER, M., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Vliv nových technologií na trestní právo*. Praha: Auditorium, 2022, s. 349 – 354.

a podporovaním dieťaťa,²⁷² pričom k elektronickej komunikácii sa uchyľuje preto, aby zostal v anonymite a mohol dlhodobo až do zmanipulovania a získania dôvery dieťaťa zatajovať svoj skutočný úmysel, a to stretnúť sa s dieťaťom a následne ho sexuálne zneužiť alebo dieťa zneužiť na detskú pornografiu.²⁷³ Ako na to poukazuje aj americký kriminológ Dean, v rukách sexuálnych predátorov sa stali internetové aplikácie jednoducho nástrojmi na kontaktovanie detí na účely ich sexuálneho zneužívania.²⁷⁴

Latencia tejto trestnej činnosti je pritom mimoriadne vysoká, a ak dôjde k reálnym stretnutiam a fyzickému kontaktu medzi páchatelom a obeťou, tak k jej odhaleniu spravidla prichádza len v tom prípade, že sa samotná detská obeť zdôverí s uvedeným problémom rodičom, učiteľom alebo kamarátom,²⁷⁵ inak je zachytenie takejto trestnej komunikácie v internetovom prostredí prakticky takmer nemožné.²⁷⁶ Najrizikovejšou skupinou sú pritom deti vo veku od desiatich do osemnástich rokov, dôvodom

²⁷² Podľa záverečnej správy výskumu Akadémie Policajného zboru sú najpoužívanějšími frázami napr. „rodičia ti nerozumejú, ja áno, mne sa môžeš pokojne zdôveriť so svojimi problémami“; „nehovor o tom rodičom, lebo ak im to povieš, budú nám brániť rozprávať sa (písať si)“; „dospelí to nepochopia, ja áno“; „som na tom podobne, zver sa mi“ atď. K tomu pozri HAJDÚKOVÁ, T., BACIGÁL, I. *Ochrana detí vo virtuálnom prostredí. Záverečná správa*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 33.

²⁷³ K profilu kybergroomerov v SR pozri bližšie napr. LORKO, J., TARABOVÁ, N. *Kybergrooming a jeho trestnoprávne a kriminologické aspekty*. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 110 – 120 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo_kriminologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf

²⁷⁴ DEAN, S. *Sexual Predators: How to recognize them on the Internet and on the street. How to keep your kids away*. Los Angeles, Aberdeen: Silver Lake Publishing, 2007, s. 73.

²⁷⁵ Podľa medzinárodných výskumov však iba asi 25 % detí oznámi snahu groomera o nadviazanie sexuálneho kontaktu niekomu z blízkych dospelých. K tomu pozri bližšie WACHS, S., KSHANAN JISKROVA, G., VAZSONYI, A. T., WOLF, K. D. *A cross-national study of direct and indirect effects of cyberbullying on cybergrooming victimization via self-esteem*. *Psicología y Educativa* [online]. 2016, vol. 22, no. 1, s. 1 – 10 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/296618814_A_cross-national_study_of_direct_and_indirect_effects_of_cyberbullying_on_cybergrooming_victimization_via_self-esteem

²⁷⁶ K tomu pozri BLAŽEK, R. *Aktuálne trendy v počítačovej kriminalite*. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 95 – 104 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/

čoho je to, že deti v mladšom veku až tak často nekomunikujú cez internet. Napokon, pokiaľ ide o pohlavie, rizikovejšou skupinou obetí kybergroomingu sú dievčatá.²⁷⁷

Uvedený trestný čin možno teda spáchať v podmienkach SR výlučne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, pričom elektronická komunikácia páchatela smeruje priamo k tomu, aby sa s maloletým mladším než pätnásť rokov osobne stretol v úmysle ho následne sexuálne zneužiť alebo na ňom spáchať trestný čin výroby detskej pornografie. Iniciatíva preto musí prísť zo strany páchatela,²⁷⁸ čo vyplýva už zo samotnej dikcie predmetného ustanovenia: „*Kto prostredníctvom... navrhne...*“ Návrh pritom nemusí byť špecifikovaný čo do miesta a času stretnutia, z konania páchatela však musí byť zreteľný zámer vyvolať budúce fyzické stretnutie s obeťou.²⁷⁹ *A contrario*, ak stretnutie navrhne sama obeť, také konanie trestné nebude.²⁸⁰

Prvým z problémov, ktorými trpí slovenská právna úprava sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ je to, že kým smernica v čl. 6 a aj dohovor v čl. 23 vyžadujú, aby po návrhu nasledovali aj faktické činy zo strany páchatela vedúce k takémuto stretnutiu (napr. nasadnutie páchatela do motorového vozidla alebo použitie prostriedku hromadnej dopravy, bicykla či pešej chôdze s cieľom prísť na dohodnuté miesto, zakúpenie lístka pre dieťa, aby prišlo za páchatelom atď.), tak uvedená podmienka v znení § 201a TZ úplne absuntuje. To znamená, že na spáchanie trestného činu sexuál-

Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo__kriminologia_a_kriminalistika_FI-NAL.pdf

²⁷⁷ KOOL, R. Prevention by All Means? A Legal Comparison of the Criminalization of Online Grooming and its Enforcement. *Utrecht Law Review* [online]. 2011, vol. 7, no. 3, s. 50 [cit. 2023-11-02]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/228199416_Prevention_by_All_Means_A_Legal_Comparison_of_the_Criminalization_of_Online_Grooming_and_its_Enforcement

²⁷⁸ PROKEJNOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 35. Dieťa na správu ani nemusí odpovedať.

²⁷⁹ BORČEVSKÝ, P. K některým problematickým aspektům trestného činu navazování nedovolených kontaktů s dítětem. In: TAUCHEN, J., KOLUMBER, D., ČEP, D. (eds.). *Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti včera a dnes*. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 192.

²⁸⁰ KRUPÍČKA, J. Kybergrooming, zrcadlo společnosti? In: GRÍVNA, T., RICHTER, M., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Vliv nových technologií na trestní právo*. Praha: Auditorium, 2022, s. 356.

neho zneužívania v zmysle § 201a TZ úplne postačí vyhľadať na internete dieťa mladšie ako pätnásť rokov a odoslať mu správu s návrhom na osobné stretnutie s úmyslom spáchať na ňom sexuálne zneužívanie alebo výrobu detskej pornografie. Slovenská právna úprava tak už analyzované požiadavky smernice 2011/93/EÚ o sexuálnom zneužívaní a vykorisťovaní detí a detskej pornografii, ako aj Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním vníma veľmi rozširujúco v dôsledku legislatívnej nedôslednosti nášho zákonodarcu.²⁸¹ Je potrebné si uvedomiť, že účelom smernice vo všeobecnosti je zabezpečiť trestnosť určitých skutkov a ak trestnoprávny kódex danej krajiny už obsahuje ustanovenie postihujúce takéto skutky, nie je potrebné konštruovať nové, osobitné ustanovenia. Slovenský zákonodarca však akoby pri transpozícii smernice nezážil možnosť kvalifikovania uvedeného konania ako TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ vo vývinovom štádiu prípravy, keďže ide už v jeho základnej skutkovej podstate o zločin a príprava na zločin je trestná podľa § 13 TZ.²⁸² Je pritom evidentné, že lákaním detí k sexuálnym praktikám si páchateľ úmyselne vytvára podmienky na spáchanie zločinu. Náš zákonodarca však toto v predmetnom prípade nerešpektuje a zbytočne vytvoril ustanovenie, ktoré sa aplikuje, ak sexuálne zneužitie nedospelo do štádia pokusu, ale konanie sa obmedzilo len na kontaktovanie dieťaťa v rámci elektronickej komunikácie. Paradoxnou sa preto javí skutočnosť, že ak by sa elektronické kontaktovanie kvalifikovalo ako príprava na sexuálne zneužívanie podľa § 201 ods. 1 TZ, uplatnila by

²⁸¹ KLIMEK, L., ZÁHORA, J., HOLCR, K. *Počítačová kriminalita v európskych súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 275. V tejto súvislosti možno uviesť napr. právnu úpravu Spojeného kráľovstva upravujúcu obdobný trestný čin v ustanovení § 16 zákona o sexuálnych trestných činoch z roku 2003, *Sexual Offences Act 2003*, podľa ktorého dôjde k dokonaniu trestného činu až vo chvíli, keď sa páchateľ s obeťou naozaj stretne, teda ak páchateľ vycestuje za obeťou alebo obeť vycestuje za páchateľom. Naproti tomu napr. francúzska právna úprava postihuje páchateľa kybergroomingu obdobne ako v SR, a teda už za vykonanie sexuálneho návrhu osobe mladšej ako pätnásť rokov za využitia elektronickej komunikácie, avšak v prípade, že v dôsledku tohto návrhu skutočne aj dôjde k osobnému stretnutiu páchateľa a dieťaťa, súd môže uložiť vyššiu trest.

²⁸² Inak je to napr. v Rakúskej republike či Nemeckej spolkovej republike, kde je trestné len štádium pokusu trestného činu. V Poľskej republike je príprava k trestnému činu trestná len pri tých trestných činoch, pri ktorých to trestný kódex výslovne pripúšťa. V Českej republike je zasa trestná príprava iba na obzvlášť závažné zločiny. Týmto krajinám tak nič nebránilo, aby čl. 6 ods. 1 smernice prevzali do svojich právnych poriadkov ako samostatný trestný čin a jeho obsah si prispôbili svojej trestnoprávnej politike.

sa podstatne vyššia trestná sadzba ako v prípade aplikácie subsidiárneho ustanovenia § 201a TZ, ktorým mali byť naplnené požiadavky čl. 6 smernice a čl. 23 dohovoru.²⁸³

K dokonaniu tohto trestného činu v našom právnom poriadku podľa § 201a TZ teda príde už samotným návrhom páchatela na osobné stretnutie s dieťaťom mladším ako pätnásť rokov s úmyslom spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie.²⁸⁴ Osobné stretnutie s obeťou sa teda ani nemusí uskutočniť, dieťa na návrh dokonca ani nemusí nutne odpovedať, úplne postačí, že ho páchatel odoslal. Ako sme to už uviedli, komunikácia medzi páchatelom a obeťou spočíva napr. v emailovej, SMS, MMS či inej elektronickej komunikácii prostredníctvom rôznych sociálnych sietí a aplikácií. Páchatel pritom často vystupuje pod falošnou identitou a bez vyvolania podozrenia. Následne si vytipuje dieťa, pred ktorým sa prezentuje ako chápaný rovesník, ktorý chce pomôcť dieťaťu s jeho problémami. Dieťa zároveň presvedča, aby o ich vzťahu nikomu nehovorilo, aby si ich komunikáciu vymazalo so zdôraznením, že ide o dôverný vzťah.²⁸⁵ Postupne manipuluje dieťa tak, aby bolo presvedčené, že ich vzájomný vzťah je jedinečný a plný porozumenia. Túto falošnú predstavu dieťaťa môže páchatel ešte viac upevňovať napr. dobíjaním kreditu mobilného telefónu, zakúpením počítačovej hry alebo inými výhodami. Od dieťaťa postupne vyláka osobné informácie, rozhovory začne viesť k intímnym témam, začne požadovať od dieťaťa fotografie ale

²⁸³ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 11.

²⁸⁴ V tejto súvislosti možno uviesť rozsudok Okresného súdu vo Veľkom Krtíši zo 4. októbra 2018, *sp. zn. 3 T 15/2018*. Obžalovaný kontaktoval maloletú prostredníctvom sociálnej siete a formou SMS správ, hoci vedel, že má len trinásť rokov a dožadoval sa osobného stretnutia s cieľom vykonať análny a orálny styk a taktiež skupinový sex, pričom maloletej aj opisoval sexuálne praktiky, ktoré chcel vykonať. Maloletá mu odpisovala v obdobnom motíve, ale k osobnému stretnutiu neprišlo. Súd predmetný skutok kvalifikoval ako prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ a prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 ods. 1 písm. b) TZ, pretože obžalovaný umožnil maloletej viesť záhaľčivý alebo nemravný život. Súd tu teda jednoznačne akceptoval predčasnú dokonanosť sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ.

²⁸⁵ K tomu pozri tiež HAJDÚKOVÁ, T., BACIGÁL, I. Využitie virtuálnej komunikácie cez internet ako prostriedok ku sexuálnemu zneužívaniu detí. In: HULLOVÁ M. (eds.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 222.

bo videá so sexuálnym podtónom a otvorene o týchto témach hovoriť.²⁸⁶ Ťažiskovým konštruktom v procese *groomingu* je tak navodenie a následné zneužitie dôvery, pričom dôvera na jednej strane umožňuje zneužívanie a zároveň ho efektívne maskuje.²⁸⁷ Dieťa, aby si uchránilo tento „výnimočný“ vzťah, začne postupne čoraz viac plniť požiadavky páchatela, posielat' mu svoje intímne obrázky alebo videá,²⁸⁸ klamať rodičom o trávení voľného času atď. Keď napokon páchatel' nadobudne istotu vo vzťahu s dieťaťom, navrhne mu osobné stretnutie spravidla na opustenom mieste alebo ho zavolá priamo k sebe domov. Ak dieťa súhlasí a dôjde k reálnemu stretnutiu, následne spravidla prichádza k jeho znásilneniu, sexuálnemu zneužitiu či núteniu dieťaťa k výrobe pornografie.²⁸⁹ Ak sa dieťa zdráha, páchatel' začne vyvíjať nátlak, aby tak dieťa spravilo z lásky k nemu, prípadne za odmenu. Ak napokon nezaberie ani tento prístup, páchatel' sa začne dieťaťu rovno vyhrážať, že zverejní jeho intímne fotografie na internete a prezradí ho rodičom alebo kamarátom. Dieťa môže byť takto zneužívané opakovane a dlhodobo bez prezradenia. Sexuálne zneužívanie sa totiž väčšinou nestane, ale deje sa dlhodobo.²⁹⁰

²⁸⁶ WINTERS, G. M., JEGLIC, E. L. The Sexual Grooming Scale, Victim Version: The Development and Pilot Testing of a Measure to Assess the Nature and Extent of Child Sexual Grooming. *Victims & Offenders* [online]. 2022, vol. 17, no. 6, s. 921 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/15564886.2021.1974994?needAccess=true>

²⁸⁷ K tomu pozri aj O'LEARY, P., KOH, E., DARE, A. *Grooming and child sexual abuse in institutional contexts* [online]. Sydney: Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse, 2017, s. 1 – 29. Dostupné na internete: <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2018/04/Research-Report-Grooming-and-child-sexual-abuse-in-institutional-contexts-Prevention.pdf>

²⁸⁸ K tomu pozri bližšie KLETTKE, B., HALLFORD, D. J., MELLOR, D. J. Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review* [online]. 2014, vol. 34, no. 1, s. 45 – 53 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/16491730/Sexting_prevalence_and_correlates_A_systematic_literature_review

²⁸⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 495.

²⁹⁰ KLÍMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 362; taktiež KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 60. Možno však dodať, že nie všetci páchatelia sexuálneho zneužívania detí manipulujú obeť dlhšiu dobu, len aby sa dieťa cítilo pohodlne a podvolilo sa. Nedávne výskumy totiž naznačujú, že značná časť páchatel'ov jednoducho zaútočí, len čo sa im na útok naskytne príležitosť. K tomu pozri LECLERC, B., PROULX, J. An Opportunity View of Child Sexual Offending: Investigating Nonpersuasion and Circumstances of

Tu je však namieste opätovne podrobiť predmetné znenie § 201a nášho TZ kritike, keďže z hľadiska formulácie objektívnej stránky tohto trestného činu nám nie je jasné, prečo sa postihuje kontaktovanie výlučne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby. Ak teda páchatel kontaktuje dieťa iným spôsobom, napr. osobne, prostredníctvom inej osoby či zanechaním odkazu na papieri, trestnosť by podľa § 201a TZ bola vylúčená a do úvahy by jednako prichádzala kvalifikácia skutku ako prípravy na zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ, no v tom prípade opäť s podstatne prísnejšími trestnými sadzbami. Vzorom právnej úpravy *de lege ferenda* by nám preto v tomto smere mohlo byť napr. znenie § 193b českého TZ č. 40/2009 Sb. Česká transpozícia totiž vo viacerých smeroch dokonca prevyšuje nároky samotnej smernice o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí.²⁹¹

Ďalšiu nezrovnalosť možno vidieť aj v tom, že trestný čin výroby detskej pornografie podľa § 368 TZ poskytuje ochranu každému dieťaťu, t. j. nielen osobe mladšej ako pätnásť rokov, ale aj osobe do veku osemnásť rokov. Zákonodarca teda chráni všetky osoby mladšie ako osemnásť rokov pred výrobou detskej pornografie, ale nechráni osoby po dovŕšení pätnásteho roku veku pred nadväzovaním nedovolených kontaktov s nimi na účely výroby detskej pornografie prostredníctvom ustanovenia § 201a TZ.²⁹² Ak budeme vychádzať zo správnosti našich právnych úvah opísaných predtým, potom platí, že nadväzovanie kontaktov páchatela s osobou staršou ako pätnásť rokov, ale mladšou ako osemnásť rokov spojených s návrhom na ich osobné stretnutie na účely výroby detskej pornografie bude možné právne kvalifikovať ako prípravu na zločin výroby detskej pornografie podľa § 13 ods. 1 k § 368 TZ. Paradoxom je, že v takomto prípade hrozí páchatelovi vyššia trestná sadzba trestu odňatia slobody, než ak by nadväzoval kontakt na daný účel s dieťaťom mladším ako pätnásť rokov.

Subjekt tohto trestného činu je síce všeobecný, ale trestná zodpovednosť nastupuje až dovŕšením osemnásteho roku veku osoby, a to vzhľadom na

Offending Through Criminological Lens. *Sexual Abuse* [online]. 2018, vol. 30, no. 7, s. 869 – 882 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1079063217729158>

²⁹¹ K tomu pozri ďalej komparáciu českej a slovenskej právnej úpravy v kapitole 4.1 tejto monografie.

²⁹² JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 50 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneuzivanie.pdf

dikciu samotného ustanovenia § 201a TZ: „*Kto navrhne..., pričom sám nie je dieťaťom.*“ Dieťaťom sa pritom v zmysle § 127 ods. 1 TZ rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov. Takto zrejme ďalším nedopatrením slovenského zákonodarcu²⁹³ došlo k zavedeniu tretieho okamihu nástupu trestnej zodpovednosti u fyzických osôb v našom trestnom práve,²⁹⁴ pričom sám zákonodarcu túto výnimku dokonca zabudol začleniť aj do ustanovenia § 22 ods. 2 TZ o veku ako okolnosti vylučujúcej trestnú zodpovednosť.²⁹⁵ Aj keď ide o transpozíciu požiadavky čl. 6 smernice 2011/93/EÚ o sexuálnom zneužívaní a vykorisťovaní detí a detskej pornografii, z nášho pohľadu nezmyselné naviazanie vzniku trestnej zodpovednosti pri tomto trestnom čine podľa § 201a TZ na dosiahnutie veku až osemnásť rokov prináša potom so sebou zákonite ďalšie páľčivé aplikačné problémy. Napríklad ak by sa protiprávneho konania podľa § 201a TZ dopustila osoba staršia ako pätnásť rokov, ale mladšia ako osemnásť rokov nemôže byť trestne zodpovedná za predmetný prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ, do úvahy však prichádza trestná zodpovednosť za prípravu na zločin sexuálneho zneužívania v zmysle § 13 ods. 1 k § 201 ods. 1 TZ, prípadne za prípravu na zločin výroby detskej pornografie podľa § 13 ods. 1 k § 368 ods. 1 TZ. Podľa § 13 ods. 2 TZ je pritom príprava na zločin trestná podľa trestnej sadzby ustanovenej za zločin, ku ktorému smerovala, čo v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ znamená trestnú sadzbu trestu odňatia slobody na tri roky až desať rokov. Problém potom spočíva v tom, že na takéhoto mladistvého páchatela by sa vzťahoval prísnejší trestný postih za to isté konanie ako na dospelého, u ktorého takéto konanie podlieha § 201a TZ s trestnou sadzbou trestu odňatia slobody len na šesť mesiacov až tri roky.²⁹⁶ Fedorovičová preto navrhuje vypustenie formulácie

²⁹³ V dôvodovej správe k zákonu č. 204/2013 Z. z., ktorá zaviedla ustanovenie § 201a TZ, nie je uvedený relevantný dôvod zavedenia trestnoprávneho postihu len dospeljej osoby, výklad sa obmedzil len na to, že „*páchatel mladší ako osemnásť rokov nie je dostatočne zrelý posúdiť význam takéhoto svojho konania*“.

²⁹⁴ Vznik trestnej zodpovednosti je v zmysle § 22 ods. 1 TZ stanovený v SR na dovŕšenie štrnásť roka veku. Výnimku predstavuje v zmysle ustanovenia § 22 ods. 2 TZ len TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ, kde trestná zodpovednosť vzniká až dovŕšením pätnásť roka veku páchatela, ako sme sa o tom už opakovane zmienili.

²⁹⁵ Ku kritike tohto stavu pozri bližšie napr. PROKEINOVÁ, M. Nezrovnalosť v zákone v otázke veku v súvislosti s trestným činom sexuálneho zneužívania. *Justičná revue*. 2020, roč. 72, č. 2, s. 227 – 230.

²⁹⁶ ČENTĚŠ, J., KOLCUNOVÁ, M. Kybergröoming v slovenskom Trestnom zákone. *Státní zastupitelství*. 2020, č. 1, s. 21.

špecifikujúcej subjekt daného trestného činu „*pričom sám nie je dieťaťom*“ a do ustanovenia § 22 ods. 2 TZ upravujúceho okolnosť vylučujúcu trestnú zodpovednosť z hľadiska veku vo vzťahu k trestnému činu sexuálneho zneužívania vsunúť okrem § 201 aj § 201a TZ, čo by znamenalo, že trestne zodpovedným pri oboch trestných činoch sexuálneho zneužívania by bol ten, kto v čase spáchania trestného činu dovŕšil vek pätnásť rokov. Dikcia ustanovenia § 22 ods. 2 TZ by potom mohla znieť takto: „*Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 a § 201a nie je trestne zodpovedný ten, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku.*“²⁹⁷

Subjektívna stránka si vyžaduje aj v tomto prípade úmyselné zavinenie, ku ktorému musí obligatórne pristúpiť aj pohnútka páchatela smerujúca k spáchaniu trestného činu sexuálneho zneužívania alebo trestného činu výroby detskej pornografie na dieťati mladšom ako pätnásť rokov. Ak by táto pohnútka u páchatela absentovala, nemožno voči nemu vyvodiť trestnú zodpovednosť.²⁹⁸ Ešte raz pripomíname, že vzhľadom na dikciu skutkovej podstaty § 201a TZ k dokonaniu trestného činu v tomto prípade príde aj vtedy, ak sa napokon páchatel a obeť ani nestretnú, keďže trestný čin je dokonaný už samotným návrhom páchatela, ktorý smeroval k tomu, aby mohol obeť sexuálne zneužiť alebo využiť na výrobu detskej pornografie. Ide o tzv. predčasne dokonaný trestný čin.²⁹⁹ V takýchto prípadoch je zákonodarca toho názoru, že už samotná príprava vykazuje takú vysokú mieru spoločenskej škodlivosti, že je potrebné toto (fakticky) vývojové štádium povýšiť na dokonaný trestný čin. Legitímnou však zostáva otázka, do akej miery má byť trestnosť predsunutá.³⁰⁰ Ako bolo už uvedené, smernica 2011/93/EÚ o sexuálnom zneužívaní a vykorisťovaní detí a detskej porno-

²⁹⁷ FEDOROVIČOVÁ, I. Pandémia – Kyberpriestor – Sexuálne zneužívanie. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 54 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo__kriminologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf

²⁹⁸ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 350.

²⁹⁹ JUSTIČNÁ AKADEMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 49 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneuzivanie.pdf

³⁰⁰ K tomu pozri BORČEVSKÝ, P. K niektorým problematickým aspektom trestného činu navarování nedovolených kontaktů s dítětem. In: TAUCHEN, J., KOLUMBER, D., ČEP,

grafii ukladá členským štátom predsunúť trestnosť konania páchatela do fázy vykonania konkrétnych úkonov k predtým navrhnutému stretnutiu (po návrhu na stretnutie napr. páchatel reálne vycestuje za dieťaťom alebo kúpi pre dieťa lístok, aby mohlo ono prísť na stretnutie atď.). Slovenský zákonodarca sa však rozhodol trestnosť ešte o stupeň predsunúť, a to už do momentu uskutočnenia návrhu páchatelom na stretnutie s dieťaťom bez toho, že by po návrhu museli zo strany páchatela prísť aj reálne kroky k uskutočneniu tohto stretnutia. Ak by však na prípadnom osobnom stretnutí s dieťaťom skutočne došlo k pohlavnému alebo inému sexuálnemu styku, aplikoval by sa už § 201 TZ.³⁰¹

3.4 Sexuálne zneužívanie podľa § 201b TZ a jeho aplikačné nedostatky

V tomto prípade ide o formu sexuálneho zneužívania dieťaťa pri účasti na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití, ktorá bola zaradená do nášho TZ taktiež zákonom č. 204/2013 Z. z., ktorým sa mení Trestný zákon a Trestný poriadok, ako aj už analyzované ustanovenie § 201a TZ. Touto novelou TZ účinnou od 1. augusta 2013 sa transponovala okrem iného už viackrát zmienená smernica 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí, ktorej čl. 3 zaväzuje členské štáty trestne stíhať zapríčinenie toho, že dieťa, ktoré ešte nedosiahlo vek spôsobilosti dať súhlas na sexuálne aktivity, sa stane na sexuálne účely svedkom sexuálnych aktivít, hoci sa na nich toto dieťa nemusí priamo zúčastňovať. Uvedené ustanovenie pritom trestnoprávne postihuje aj sprostredkovanie takejto činnosti. Rovnako je tu potrebné opätovne uviesť aj Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, ktorý v čl. 22 zaväzuje zmluvné strany dohovoru postihovať ako trestný čin úmyselné spôsobilie toho, že dieťa ktoré nedosiahlo vek stanovený pre legálny sex, bolo svedkom sexuálneho zneužívania alebo sexuálneho konania, a to aj vtedy,

D. (eds.). *Trestné činy proti svobode a ľudskej dôstojnosti včera a dnes*. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 191.

³⁰¹ NEMCOVÁ, M. *Sexuálne zneužívanie detí na internete a jeho nárast s príchodom pandémie* [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: <https://www.pravnenoviny.sk/sexualne-zneuzivanie-deti-na-internete-a-jeho-narast-s-prichodom-pandemie>

ak sa ho nezúčastnilo. Trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ je pritom vo vzťahu špeciality k sexuálnemu zneužívaniu podľa § 201 TZ.

Základná skutková podstata § 201b ods. 1 TZ znie: „Kto zneužije dieťa mladšie ako pätnásť rokov v úmysle vyvolania sexuálneho uspokojenia jeho účasťou na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití, hoci sa na nich takéto dieťa nemusí priamo zúčastňovať, alebo kto umožní také jeho zneužitie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“³⁰²

Objektom tohto ustanovenia je opäť absolútna ochrana mravného a telesného vývoja detí mladších ako pätnásť rokov bez ohľadu na ich pohlavie a pohlavnú zrelosť či predchádzajúce sexuálne skúsenosti. Hmotným predmetom útoku je teda dieťa mladšie ako pätnásť rokov. Opäť taktiež platí, že nie je možné v rámci tohto trestného činu využiť okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu – súhlas poškodeného podľa § 29 TZ.

Objektívna stránka spočíva v konaní páchatela, ktorý na určité sexuálne aktivity zneužije dieťa mladšie ako pätnásť rokov alebo tieto aktivity sprostredkuje. Zneužitie sa prejavuje prostredníctvom účasti dieťaťa na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití, hoci sa na nich takéto dieťa priamo ani nemusí zúčastňovať.³⁰³ V rámci objektívnej stránky totiž môže dochádzať k sexuálnym aktivitám alebo sexuálnemu zneužívaniu aj prostredníctvom technických prostriedkov bez bezprostrednej fyzickej prítomnosti dieťaťa.³⁰⁴ Vychádzajúc zo súdnych rozhodnutí pritom išlo o prípady, keď páchatel v prítomnosti a pred zrakmi maloletých chodil po byte obnažený, onanoval pred nimi na účely svojho uspokojenia, volal ich, aby ho oholili na intímnych miestach, pýtal sa na ich dovtedajšie sexuálne aktivity a navrhol im ďalšie, pričom mal vedomosť, že tieto deti ešte nedovърšili pätnásť rok svojho veku. Obvinený takto zneužil deti mladšie

³⁰² Kvalifikovanú skutkovú podstatu nájdeme v odseku 2 predmetného § 201b TZ, pričom kvalifikačným znakom je spoločné konanie najmenej dvoch osôb. Pri sexuálnych trestných činoch totiž nie je výnimkou, že na páchaní sa podieľa viac ako jeden páchatel. Doplnenie tohto kvalifikačného znaku sa uskutočnilo zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, aby si SR splnila povinnosť vykonať potrebné opatrenia na účely úplnej transpozície smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu. K tomu pozri bližšie výklad k § 201 ods. 2 písm. d) TZ.

³⁰³ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 351.

³⁰⁴ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestnoprávna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 39.

ako pätnásť rokov v úmysle vyvolania vlastného sexuálneho uspokojenia ich účasťou na sexuálnych aktivitách, čím spáchal predmetný prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ.³⁰⁵ V inom prípade uznal súd podľa tohto ustanovenia za vinného páchatela, ktorý ponúkol finančnú odmenu svojej maloletej vnučke za to, že sa budú vzájomne dotýkať intímnych častí tiel, potom si stiahol pred ňou nohavice a slipy, ukazoval maloletej svoj pohlavný úd a onanoval pred ňou.³⁰⁶

Vychádzajúc z dikcie ustanovenia § 201b ods. 1 TZ, žiada sa zdôrazniť aj to, že trestnej zodpovednosti podlieha rovnako ten, kto inému vedome umožní zneužitie dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov, ako to vyplýva z dikcie ustanovenia § 201b ods. 1 TZ. Zákonodarca spojením „*kto umožní také jeho zneužitie*“ mal v danom prípade na mysli to, že je trestným aj umožnenie toho, aby sa dieťa, ktoré ešte nedovršilo pätnásť rok svojho veku, zúčastnilo sexuálnych aktivít ako svedok. V tomto význame sa za umožnenie zneužitia dieťaťa považuje konanie páchatela, ktorý zanedbaním svojich povinností (rodičovských alebo iných povinností plynúcich zo zákona), pasívnym konaním alebo opomenutím umožní zneužitie dieťaťa na výrobu detskej pornografie. Tento postoj páchatela (rodiča, učiteľa, vychovávateľa) však musí mať vždy formu úmyselného zavinenia (pomoc povýšená na dokonaný trestný čin).³⁰⁷

Stojí však za zváženie, či predmetné ustanovenie nie je zmätočné a navyše aj nadbytočné, resp. či by konania, ktoré majú byť postihované skúmaným ustanovením § 201b TZ, nebolo možné kvalifikovať už podľa § 201 ods. 1 TZ. Účelom smernice aj dohovoru bola kriminalizácia konania, ktoré má za následok to, že dieťa sa stane svedkom sexuálnych aktivít alebo sexuálneho zneužitia. Tradičný výklad v právnej vede aj judikatúre poukazuje síce na to, že zneužitie v úzkom zmysle slova sa musí odohrať prostredníctvom fyzického kontaktu s dieťaťom, na druhej strane aj úmyselné vystavenie dieťaťa pohľadu na sexuálne akty, ak úmysel páchatela smeruje k vlastnému uspokojeniu, je formou sexuálneho zneužitia, teda jeho iným spôsobom. Na základe toho napr. Beleš oprávnene polemizuje, že predmetné ustanovenie § 201b TZ sa javí byť naozaj nadbytočným,

³⁰⁵ Trestný rozkaz Okresného súdu Skalica z 21. mája 2019, *sp. zn. 6 T 24/2019*.

³⁰⁶ Rozsudok Okresného súdu Rožňava z 3. apríla 2019, *sp. zn. 15 T 29/2019*.

³⁰⁷ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 35 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívania_deti.pdf

keďže zabezpečuje kriminalizáciu konania, ktorého postih už bol aj pred novelou TZ č. 204/2013 zaručený iným ustanovením, a to § 201 TZ.³⁰⁸ Išlo by potom o obdobnú situáciu, ako v prípade § 201a TZ. Inak by sa, samozrejme, javila situácia, ak by účelom ustanovenia mala byť kriminalizácia vystavenia dieťaťa tomu, aby sa stalo svedkom sexuálnych aktivít alebo sexuálneho zneužitia iba z nedbanlivosti. To však evidentne nebolo cieľom zákonodarcu.

Subjekt je opäť aj v tomto prípade všeobecný, čiže páchatelom sexuálneho zneužívania v zmysle § 201b TZ môže byť ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba. Avšak na rozdiel od sexuálneho zneužívania podľa § 201, resp. § 201a TZ v rámci tohto trestného činu zákonodarcu neobmedzil trestnú zodpovednosť z hľadiska veku páchatela (opäť zrejme nedopatrením), na základe čoho Turay konštatuje, že trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ sa môže dopustiť už aj osoba, ktorá dovŕšila štrnásť rokov.³⁰⁹

Zákonodarcovi tak musíme opäť vytknúť chybu, keďže trestne zodpovedným by mal byť aj v prípade § 201b TZ až páchatel, ktorý dovŕšil aspoň pätnásť rok veku, obdobne ako to § 22 ods. 2 TZ stanovuje pre sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ, a to v nadväznosti na predmet útoku. Prokeinová, Laciak, Mencerová a ďalší sa preto domnievajú, že vznik trestnej zodpovednosti nastáva pri sexuálnom zneužívaní podľa § 201b TZ skutočne až dovŕšením pätnásteho roku veku. Ide teda o zjavný rozpor § 22 TZ s § 201a, resp. § 201b TZ.³¹⁰ Od účinnosti doplnených dvoch základných skutkových podstát trestného činu sexuálneho zneužívania v podobe § 201a, resp. § 201b TZ boli prijaté viaceré novely Trestného zákona, na základe čoho bolo možné niektorou z nich už dávno pristúpiť k náprave tohto stavu. Mencerová preto navrhuje v rovine *de lege ferenda*, aby text § 22 ods. 2 TZ znel: „*Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 a § 201b nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201a*

³⁰⁸ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 11.

³⁰⁹ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 352.

³¹⁰ K tomu pozri bližšie PROKEINOVÁ, M. Nezrovnalosť v zákone v otázke veku v súvislosti s trestným činom sexuálneho zneužívania. *Justičná revue*. 2020, roč. 72, č. 2, s. 229.

*nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovršil osemnásť rok svojho veku.*³¹¹

Klimek navyše dodáva, že zákonodarca nezjednotil ani terminológiu pri vymedzení predmetu ochrany v § 201 TZ na jednej strane a na strane druhej v § 201a TZ, resp. § 201b TZ. Kým v prípade § 201 TZ nachádzame termín „osoba mladšia ako pätnásť rokov“, v prípade § 201a TZ a § 201b TZ nachádzame termín „dieťa mladšie ako pätnásť rokov“. Uvedené je v rozpore s požiadavkou presnosti právneho predpisu,³¹² pričom daná nepresnosť sa týka ustanovení bezprostredne nasledujúcich za sebou.³¹³

Páchateľom však môže byť v zmysle § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb opäť aj právnická osoba.

Subjektívna stránka je totožná, ako to bolo aj v ustanovení § 201a TZ. Okrem úmyslu páchatela musí byť obligatórne prítomná aj pohnútka smerujúca k vyvolaniu sexuálneho uspokojenia páchatela vplyvom účasti dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov na sexuálnych aktivitách alebo na sexuálnom zneužití, pričom sa takéto dieťa ani nemusí na nich priamo zúčastňovať z dôvodu využitia technických prostriedkov. Trestný čin bude dokonaný aj v tom prípade, keď nedôjde k sexuálnemu uspokojeniu páchatela, vyžaduje sa len to, že k tomu smeroval jeho úmysel.³¹⁴ Tento znak je však nevyhnutné preukázať, ak totiž nebude naplnený úmysel vyvolania sexuálneho uspokojenia, nepôjde o tento trestný čin.³¹⁵ Na naplnenie skutkovej podstaty pritom postačuje aj jednorazové konanie páchatela.³¹⁶

³¹¹ MENCEROVÁ, I. Legislatívne nedostatky transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ. In: JELÍNEK, J., IVOR, J. (eds.). *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané dne 22. dubna 2015 v Praze*. Praha: Leges, 2015, s. 309.

³¹² K tomu pozri nálezh Ústavného súdu SR z 11 marca 1999, *sp. zn. PL. ÚS 15/98*.

³¹³ KLIMEK, L., ZÁHORA, J., HOLCR, K. *Počítačová kriminalita v európskych súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 288.

³¹⁴ PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestno-právna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 40.

³¹⁵ Ak by napr. v škole spolužiak navrhol, aby sa pred ním jeho maloletí spolužiáci navzájom orálne uspokojovali, čo by si zároveň aj natáčal, avšak len s tým úmyslom, aby to poslal ďalej, išlo by o výrobu detskej pornografie, nie o sexuálne zneužívanie. K tomu pozri JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 34 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneuuzivanie_deti.pdf

³¹⁶ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 414.

3.5 Sexuálne zneužívanie podľa § 202 TZ

Trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ sa skladá z jednej základnej skutkovej podstaty upravenej v ods. 1, kde pôjde o prečin, a dvoch kvalifikovaných skutkových podstát upravených v § 202 ods. 2 až 3 TZ, v ktorých pôjde už o zločin.

Základná skutková podstata sexuálneho zneužívania podľa § 202 ods. 1 TZ znie: „Kto pohne dieťa k mimomanželskej súloži alebo ho iným spôsobom sexuálne zneužije, ak

- a) je takéto dieťa zverené do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba,
- b) ide o detskú prostitúciu, alebo
- c) zneužije uznané postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“

Toto ustanovenie chráni z hľadiska **objektu** na jednej strane opäť záujem spoločnosti na riadnom mravnom a telesnom vývoji detí, ako aj pri už analyzovaných prípadoch sexuálneho zneužívania, zároveň je to už však aj ochrana pre útokmi, pri ktorých páchatel zneužíva závislosť takýchto osôb.³¹⁷ Možno tak konštatovať, že objektom je v tomto prípade už aj sloboda rozhodovania v sexuálnych vzťahoch osôb, ktoré inak už dosiahli vek pre legálny pohlavný styk.³¹⁸ Rozdiel je teda oproti analyzovaným prípadom sexuálneho zneužívania predovšetkým v hmotnom predmete útoku, keďže ustanovenie § 202 TZ chráni deti staršie ako pätnásť rokov, teda tie, ktoré už dosiahli vek pre legálny sex, a to až do dovŕšenia ich plnoletosti, teda osemnásteho roku veku bez ohľadu na ich pohlavie a pohlavnú zrelosť či predchádzajúce sexuálne skúsenosti.³¹⁹

Objektívna stránka spočíva v pohnutí dieťaťa vo veku pätnásť rokov až do dovŕšenia osemnásteho roku veku k mimomanželskej súloži alebo

³¹⁷ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 354.

³¹⁸ STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 446.

³¹⁹ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 430. Dieťa mladšie ako pätnásť rokov je chránené ustanovením § 201 TZ.

v inom spôsobe sexuálneho zneužívania³²⁰ a zároveň musí byť splnená jedna z alternatívnych podmienok uvedených v § 202 ods. 1 písm. a) až c) TZ, teda že skutok bol spáchaný vymedzeným okruhom osôb, ktoré zneužili závislosť dieťaťa na páchatelovi, alebo ak by k zneužitiu prišlo na účely detskej prostitúcie.³²¹

Zo znenia § 202 ods. 1 TZ: „*Kto pohne dieťa...*“ taktiež vyplýva, že iniciatíva musí prísť opäť od páchatela a preukázanie jeho iniciatívy bude vecou dokazovania.³²² Pohnutím je pritom potrebné rozumieť vyvolanie túžby dieťaťa alebo vyvolanie rozhodnutia dieťaťa vykonať mimomanželskú súlož.³²³ Pohnutie, samozrejme, nemôže byť založené na násilí alebo hrozbách a nemôže v sebe obsahovať ani žiadne iné prvky agresivity. Spravidla tak ide o rôzne formy prehovárania, žiadania atď., ktoré poškodená osoba už nemôže nevnímať.³²⁴ Ak bude teda iniciátorom súložu alebo iného spôsobu sexuálneho zneužívania sama poškodená osoba, nebude naplnená predmetná skutková podstata.³²⁵

Zo znenia skutkovej podstaty taktiež vyplýva, že páchatelom sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ môžu byť len také zákonom vymedzené osoby, ktoré zneužijú svoje osobitné postavenie a vzťah, ktorý majú k poškodenému dieťaťu, aby ho pohli k súložu alebo ho iným spôsobom sexuálne zneužili, hoci v ostatných prípadoch už dieťa môže vykonávať sexuálne aktivity *lege artis*, keďže dosiahol zákonom požadovaný vek pätnástich rokov. Konanie páchatela teda bude v prípadoch, na ktoré sa vzťahuje § 202 TZ

³²⁰ Výnimku teda predstavujú manželské sexuálne styky s osobou, ktorá síce ešte nedovršila osemnásť rok veku, ale na základe súhlasu súdu po dovŕšení šestnásteho roku veku už žije v manželstve s danou osobou v zmysle § 11 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.

³²¹ V zmysle § 132 ods. 2 TZ sa detskou prostitúciou rozumie uspokojovanie sexuálnych potrieb iného súložou, iným spôsobom pohlavného styku alebo iným obdobným sexuálnym stykom s dieťaťom za odmenu alebo jej príslub, bez ohľadu na to, či táto odmena alebo jej príslub boli poskytnuté dieťaťu alebo tretej osobe.

³²² PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb a trestnoprávna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021, s. 41.

³²³ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 354.

³²⁴ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 36 [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívania_deti.pdf

³²⁵ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 430.

tretným preto, lebo na dosiahnutie súložie alebo inej formy sexuálneho konania zneužíva páchatel' práve svoje osobitné postavenie, vďaka ktorému je dieťa pod jeho dozorom alebo v jeho starostlivosti, resp. je závislé od páchatela, prípadne ak páchatel' zneužije postavenie, vďaka ktorému požíva dôveru, autoritu alebo vplyv na dieťa, a tým je obmedzená sloboda rozhodovania dieťaťa. Práve tento nedostatok úplnej slobody rozhodovania páchatel' využíva na realizáciu svojich zámerov.³²⁶

Subjektom tak môže byť v rámci uvedeného *písm. a)* len páchatel', ktorému bolo dieťa zverené do jeho starostlivosti, a tým je závislé od páchatela výživou, opaterou a uspokojovaním jeho osobných potrieb (čo je najmä vzťah rodičov a detí), resp. páchatel', ktorý má dieťa pod dozorom (najmä učiteľ, vychovávateľ, tréner, manžel, ktorý nie je rodičom dieťaťa, ale žije s ním v spoločnej domácnosti atď.) alebo páchatel', na ktorého je dieťa odkázané finančne alebo poskytnutím bývania, pričom dieťa nemusí byť súčasne zverené do jeho starostlivosti alebo dozoru.³²⁷ V prípade *písm. b)* je páchatel'om ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba, keďže ide o pohnutie dieťaťa po dovŕšení pätnásteho roku veku do dosiahnutia osemnásteho roku veku k detskej prostitúcii.³²⁸ V prípade poslednej alternatívnej podmienky uvedenej pod *písm. c)* môže byť páchatel'om len ten, kto zneužije postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa. Ide o osoby, ktorým dieťa na základe ich postavenia dôveruje, ktoré sú pre

³²⁶ R 17/1982. K tomu tiež pozri MICHANČOVÁ, S. Potreba prevencie sexuálneho zneužívania v organizáciách venujúcich sa voľnočasovým aktivitám detí a mládeže. In: KUBÍK, F., MICHANČOVÁ, S. (eds.). *Problematika voľného času detí a mládeže. Zborník z vedecko-odbornej konferencie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2007, s. 164 – 169.

³²⁷ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 415.

³²⁸ Z aplikáciej praxe možno v tomto prípade uviesť napr. rozsudok Okresného súdu Veľký Krtíš z 18. júna 2018, *sp. zn. 10 T 23/2018*, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného za to, že v máji 2017 sa prostredníctvom internetového portálu skontaktoval s maloletou a po vzájomnej komunikácii sa s ňou dohodol na spoločnom stretnutí vo večerných hodinách, vzal ju do svojho auta, odviezol ju k lesu, a tu s ňou mal po vzájomnej dohode a predchádzajúcom súhlase maloletej poškodenej pohlavný styk, za ktorý jej zaplatil 15 eur. Toto sa zopakovalo aj pri ďalšom stretnutí, pričom obžalovaný takto konal napriek vedomosti, že v danom čase mala maloletá podľa jej vyjadrenia a zverejnených informácií na svojom profile fyzický vek sedemnást rokov. Týmto skutkom obžalovaný pohol dieťa k mimomanželskej súložii, pričom išlo o detskú prostitúciu, a tak sa dopustil prečinu sexuálneho zneužívania podľa § 202 ods. 1 písm. b) TZ s poukazom na § 132 ods. 2 TZ.

neho autoritou alebo majú na neho vplyv (napr. kňaz, lekár, psychológ).³²⁹ Je to teda pomerne široká skupina ľudí, vždy je preto potrebné posúdenie *ad hoc*. Páchateľ by bol napr. beztrestný vtedy, ak by sexuálne aktivity vykonávali v rámci milostného vzťahu tréner a jeho pätnásťročná zverenkyňa, pričom aj ona od začiatku takto vnímala tento vzťah a bola ho schopná takto posúdiť vzhľadom na svoj vek a úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti. Nebude to však napr. v prípade poškodenej, ktorá svojho trénera vnímala len ako autoritu a práve z tohto dôvodu sa podriaďovala jeho zneužívaniu, hoci sa neskôr v dôsledku trestnej činnosti obvineného vyvinul medzi nimi milostný pomer.³³⁰

Pokiaľ ide o **subjektívnu stránku**, vyžaduje sa rovnako úmyselné zavinenie, pričom úmysel sa musí aj tu vzťahovať taktiež na vek obete.

Pokiaľ ide o **kvalifikované skutkové podstaty**, v § 202 ods. 2 TZ sú alternatívne uvedené dva kvalifikačné znaky, ktoré zvyšujú závažnosť činu, a to nátlak a spoločné konanie najmenej dvoch osôb. O nátlak pôjde v zmysle § 122 ods. 8 TZ vtedy, ak páchateľ použije na spáchanie TČ psychické násilie proti inému, avšak menšie, než je hrozba bezprostredného násillia.³³¹ Nátlak je takto potrebné dôrazne odlišovať od násillia, ktorým sa v zmysle § 122 ods. 7 TZ rozumie fyzické násilie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je trestný čin spáchaný na osobe, ktorú páchateľ uviedol do stavu bezbrannosti ľstou, alebo ak páchateľ použil násilie proti veci iného.

Druhú kvalifikovanú skutkovú podstatu nachádzame napokon v § 202 ods. 3 TZ, kde je kvalifikačným znakom bezprostredné ohrozenie života dieťaťa pri spáchaní trestného činu sexuálneho zneužívania. Uvedené ustanovenie postihuje také konanie páchatela, ktorým síce dieťaťu neublíži na

³²⁹ V tomto kontexte je možné uviesť napr. trestný rozkaz Okresného súdu Malacky z 25. júna 2019, *sp. zn. 1 T 46/2019*, ktorým bola uznaná za vinnú obvinená Mgr. B. U, ktorá počas trvania pracovného pomeru, keď pracovala na pozícii psychológa a mala na starosti psychologické poradenstvo s chovancami zariadenia, vykonala opakované, minimálne päťkrát súlož s chovancom zariadenia v terapeutickú miestnosť a v kancelárii centra. Obvinená pohla dieťa k mimomanželskej súloži tým, že zneužila uznané postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority a vplyvu na dieťa, čím spáchala prečin sexuálneho zneužívania podľa § 202 ods. 1 písm. c) TZ.

³³⁰ K tomu pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 26. januára 2007, *sp. zn. 11 Tdo 759/2006* [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/11-tdo-759-2006>

³³¹ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 36 [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívania_deti.pdf

zdraví, ale jeho konanie bude bezprostredne ohrozovať život dieťaťa. Konkrétne môžeme uviesť napr. situáciu, keď by páchatel vykonával súlož s dieťaťom na parapete okna, z ktorého je reálna hrozba, že vypadne.³³² Predmetný kvalifikačný pojem pritom zákonodarca implementoval v rámci novelizácie Trestného zákona prostredníctvom zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov,³³³ aby si SR splnila povinnosť vykonať potrebné opatrenia na účely úplnej transpozície smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu, konkrétne čl. 9 tejto smernice.

3.6 Vzájomný vzťah trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202 TZ a iných trestných činov (vzťah k iným ustanoveniam)

Už sme sa viackrát zmienili, že ak by sa páchatel správal násilným spôsobom voči dievčaťu mladšiemu ako pätnásť rokov v zmysle § 122 ods. 7 TZ,³³⁴ aby ju donútil k súložu, je to potrebné kvalifikovať ako **znásilnenie**

³³² STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 343.

³³³ K tomu pozri tiež dôvodovú správu k zákonu o zaistení majetku [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-312-2020-z-z.htm>

³³⁴ § 122 ods. 7 TZ: „*Trestný čin je spáchaný násilím, ak páchatel použije na jeho spáchanie fyzické násilie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je spáchaný na osobe, ktorú páchatel uviedol do stavu bezbrannosti ľstou, alebo ak páchatel použil násilie proti veci iného.*“ O znásilnenie, resp. sexuálne násilie pôjde aj vtedy, ak došlo k zneužitiu bezbrannosti obeť páchatelom, t. j. k situácii, ak je obeť bez pričinenia páchatela v takom stave, v ktorom nie je schopná vzhľadom na okolnosti prejavíť svoju vôľu, ak ide o pohlavný styk s páchatelom, prípadne nie je schopná klásť odpor voči jeho konaniu, a páchatel to využije. Konkrétne môže ísť o stav bezvedomia obeť napr. v dôsledku choroby, mdloby či požitia návykových látok, taktiež ak síce obeť nie je v bezvedomí, ale pôsobením návykovej látky nemôže hodnotiť situáciu, v ktorej má byť jej stav zneužitý k pohlavnému styku, alebo ak pôjde o spútanú osobu, resp. osobu, ktorá sa nemôže brániť pre svoju fyzickú neschopnosť, osobu trpiacu duševnou poruchou, pre ktorú nechápe význam páchatelovho konania, osobu v hlbokom spánku a najčastejšie pôjde o osobu, ktorá je vzhľadom na detský vek tak nedostatočne vyspelá, že nie je schopná posúdiť význam odporu proti vynucovanej súložu alebo inej forme sexuálneho styku. To, samozrejme, neplatí, ak je osoba síce maloletá, ale je natoľko fyzicky a duševne vyspelá, že je schopná pochopiť konanie páchatela a svoj prípadný nesúhlas s týmto konaním dať dostatočne zreteľne najavo, ako sme sa o tom už zmienili. K tomu tiež pozri napr. uznesenie Naj-

podľa § 199 ods. 1 a 2 písm. b) s poukazom na § 139 písm. a) TZ, keďže ide o dieťa, resp. ak páchatel takto obeť mladšiu ako pätnásť rokov donúti k inému spôsobu sexuálneho zneužívania, vtedy sa jeho konanie kvalifikuje ako **sexuálne násilie** podľa § 200 ods. 1 a 2 písm. b), a to opäť s poukazom na § 139 písm. a) TZ, keďže ide o dieťa.³³⁵ Platí teda, že *jednočinný súbeh* je vylúčený medzi § 199 a 201 TZ, resp. § 200 a 201 TZ. Podobne je to aj vo vzťahu k § 202 TZ, ak by išlo o znásilnenie dievčaťa vo veku od pätnásť do osemnásť rokov, resp. o použité sexuálne násilie k osobe v uvedenom veku od pätnásť do osemnásť rokov.³³⁶ Jednočinný súbeh týchto trestných činov

vyššieho súdu ČR z 28. februára 2017, *sp. zn. 4 Tdo 170/2017*. Súd vyhodnotil spánok maloletého ako bezbrannosť, ktorú v odôvodnení podrobne rozviedol. Išlo o situáciu, keď páchatel využil spánok maloletého a cez slipy mu zvieral pohlavný úd a pritom sám masturboval až do ejakulácie [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/4-tdo-170-2017>

³³⁵ K tomu možno uviesť aj rozsudok Okresného súdu v Trnave zo 14. mája 2007, *sp. zn. 1T 88/2006*, ktorým súd uznal obvineného za vinného podľa § 200 ods. 2 TZ s použitím § 36 písm. j), § 38 ods. 2, ods. 3 a § 41 ods. 2 TZ a uložil mu úhrnný trest odňatia slobody v trvaní trinásť rokov a šesť mesiacov a taktiež mu bolo súdom uložené ochranné sexuologické liečenie ambulantnou formou podľa § 73 ods. 2 TZ. Išlo o prípad, keď 6. mája 2006 vo večerných hodinách páchatel vylákal pod zámienkou odnesenia papierových krabic do pivnice poškodenú dvanásťročnú maloletú, ktorá bola v tom čase u neho v byte na návšteve aj s rodičmi, pričom po príchode do pivnice uzamkol pivničné dvere a maloletú poškodenú chytil za ruky, aby neutiekla, a keď sa bránila a snažila sa ujsť, chytil ju pevne za ruky, tieto jej pritlačil k telu a zozadu jej stiahol nohavice a prstom jej opakovane vnikal do konečníka a následne jej vnikal do konečníka aj svojím pohlavným údom a vykonal s ňou po dobu 5 minút análny styk, pričom bol vyrušený buchnutím výťahových dverí a od ďalšieho konania upustil a odomkol, pričom poškodená neutrpeľa žiadne zranenie. Následne v presne nezistený deň koncom mesiaca máj 2006 v byte tejto rodiny, kde bol aj so svojou manželkou na návšteve, vošiel do detskej izby tej istej maloletej dvanásťročnej poškodenej pod zámienkou, že sa s ňou ide hrať na počítači, pričom ako k nej pristúpil zozadu chytil jej pravou rukou ústa, aby nekričala, hodil ju na posteľ dole bruchom a pritlačil jej hlavu o vankúš, stiahol jej tepláky a spodné nohavičky, chytil ju medzi nohami v oblasti pohlavných orgánov a análneho otvoru a následne do nej opakovane vnikal zozadu do konečníka svojím pohlavným údom a vykonal s ňou po dobu asi 20 sekúnd análny styk, keď bol vyrušený buchotom v kuchyni a od svojho ďalšieho konania upustil, pričom maloletá poškodená neutrpeľa zranenia. Ešte neskôr, 1. júla 2006, počas návštevy v tejto rodine vošiel do kúpeľne, v čase, keď sa tam nachádzala poškodená maloletá dvanásťročná a túto chytil medzi nohami v oblasti pohlavných orgánov aj napriek tomu, že sa bránila a potom čo odišla do detskej izby spať, otočil sa, vytiahol z nohavíc svoj pohlavný úd a tento jej cez otvorené dvere ukazoval.

³³⁶ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 46 [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneuzivanie_deti.pdf

však nie je vylúčený absolútne a do úvahy by prichádzal, ak v bezprostrednej časovej súvislosti páchatel napr. po súhlase poškodenej najprv s ňou vykoná súlož a následne s použitím násilia či hrozby bezprostredného násilia aj iné sexuálne praktiky, s ktorými poškodená pôvodne nesúhlasila. V tomto prípade totiž ide o jeden skutok, keďže ide o „homogénne“ konanie páchatela, ktorý však naplňuje znaky viacerých trestných činov, pričom objekt je rovnaký (a to ochrana detí pred ich sexuálnou nedotknutosťou) a v tomto prípade neprichádza do úvahy navyše ani subsidiarita, ani špecialita.³³⁷

Na druhej strane do úvahy taktiež prichádza možnosť *viacčinného, resp. reálneho súbehu* znásilnenia a sexuálneho zneužívania, a to ak páchatel, ktorý koná voči poškodenej mladšej ako pätnásť rokov spôsobom zakladajúcim znaky TČ sexuálneho zneužívania inou formou než súložou a v priebehu tohto konania sa rozhodne, že ju násilím donúti k súložu s iným páchatelom a tento zámer uskutoční. V takom prípade naplňuje znaky TČ podľa sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ a TČ znásilnenia podľa § 199 ods.1 a ods. 2 písm. b) TZ vo viacčinnom súbehu. Konanie totiž, ktorým páchatel naplňuje znásilnenie, nemá znaky sexuálneho zneužívania, ale len účasti formou pomoci, takže toto konanie a konanie, ktorého sa dopustil predtým, nie sú ani sčasti totožné a nemôžu preto tvoriť jeden celok.³³⁸

Taktiež je možný súbeh sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ a **vydierania** podľa § 189 TZ.³³⁹ Ak napr. páchatel pri sexuálnom zneužití použije voči poškodenej osobe hrozbu násilia alebo inej ťažkej ujmy, dopúšťa sa súčasne aj vydierania.³⁴⁰

Ak páchatel spácha trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ alebo 202 TZ formou súložu s príbuzným v priamom rade alebo súroden-

³³⁷ Ibidem, s. 48.

³³⁸ Rt 31/1992.

³³⁹ Rt 17/1982.

³⁴⁰ Uvedené je možné demonštrovať aj na uznesení Najvyššieho súdu ČR z 24. marca 2005, *sp. zn. 5 Tdo 251/2005*. Páchatel sa vyhrážal maloletej a jej priateľovi prezradením ich vzájomných sexuálnych aktivít, ktoré videl, ak mu maloletá neposkytne rovnaké možnosti ako jej priateľovi, čím ju donútil k tomu, že po súhlase priateľa vykonal na nej súlož, hoci maloletá plakala, a neskôr aj orálny styk, a aj potom sa obom vyhrážal, že ak jeho konanie niekomu prezradia, oboch zabije, pričom maloletá navyše utrpela aj posttraumatickú stresovú poruchu.

com, dopustí sa tohto trestného činu v jednočinnom súbehu s trestným činom **súlože medzi príbuznými** podľa § 203 TZ.³⁴¹

V praxi je pomerne častým taktiež jednočinný súbeh sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ až 202 TZ s TČ **výroby detskej pornografie** podľa § 368 TZ.

Taktiež je možný jednočinný súbeh sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202 TZ s TČ **ohrozovania mravnej výchovy mládeže** podľa § 211 TZ.³⁴² Skutok páchatela, ktorý sa dopúšťa sexuálneho zneužívania, je totiž nutné vždy hodnotiť i z toho hľadiska, či súčasne nenaplnuje znaky ohrozovania mravnej výchovy mládeže.³⁴³ Naplnenie znaku zvädzania však bude vždy *ad hoc* záležať od viacerých kritérií (napr. vek poškodenej, doba pôsobenia konania páchatela, charakter jeho správania atď.).³⁴⁴

Napokon je potrebné sa dotknúť aj prípadného súbehu jednotlivých prípadov sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ a 202 TZ navzájom. V tejto súvislosti je pomerne známym judikát potvrdzujúci len **viacčinný, resp. reálny súbeh sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ a 202 TZ**, v zmysle ktorého konanie obvineného, ktorý pohne osobu mladšiu ako pätnásť rokov zverenú do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor, k opätovným súložiam a v tomto konaní pokračuje i po dosiahnutí pätnásteho roku jej veku, napĺňa znaky trestných činov sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ, ods. 2 TZ a § 202 TZ v reálnom súbehu.³⁴⁵ Nepôjde pritom o faktickú konzumpciu a nejde ani o pokračovanie v trestnom čine. Ide o dva skutky,

³⁴¹ Rt 17/1982; Rt 54/1988.

³⁴² R 38/2005.

³⁴³ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 55 [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneuuzivanie_deti.pdf

³⁴⁴ Toto možno demonštrovať aj dvomi konkrétnymi súdnymi kvalifikáciami. V prvom prípade obvinený prinútil svoju maloletú dcéru k siedmim súložiam. Poškodená bola počas tohto obdobia vo veku dvanásť až štrnásť rokov, chápala zmysel konania páchatela, reagovala naň odmietavo, a teda bola na takom stupni duševného vývoja, že konanie páchatela i vzhľadom na dobu jeho trvania bolo spôsobilé na poškodenú pôsobiť a nepriaznivo ju ovplyvniť v oblasti mravnej výchovy tak, aby si osvojila nežiaduce návyky, čím bola vydaná do nebezpečenstva spustnutia (Rt 64/1978). V inom prípade však už súd konštatoval, že ak páchatel násilím núti dvanásťročnú dcéru, aby trpela jeho sexuálne správanie a sama ho opätovovala, pričom ju pritom fyzicky a psychicky týra, tak takéto konanie páchatela nemožno vzhľadom na všetky okolnosti prípadu považovať za zvädzanie k nemravnému životu (Rt 47/1992).

³⁴⁵ R 25/1980-I.

ktorých skutkový základ je časovo oddelený, a každý z nich naplnia znaky iného trestného činu. Objekty sú totiž podľa Kolcunovej rozdielne, keďže pri § 201 TZ je ním zdravý mravný vývoj detí a pri § 202 TZ je objektom sloboda rozhodovania v pohlavných vzťahoch.³⁴⁶

Záverom je potrebné opätovne skonštatovať, že jednočinný **súbeh trestných činov sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ** a trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ, resp. § 201b TZ je vylúčený, a to z dôvodu už zmienenej špeciality.

3.7 Ako by malo právo reagovať – diskusia k špecifickému návrhu de lege ferenda

V rámci analýzy slovenskej právnej úpravy sme už poukázali na viaceré špecifické nedostatky, ktorými trpí naša právna úprava, ako aj na aplikačné problémy, ktoré to v praxi vyvoláva, vrátane možných riešení *de lege ferenda*. Dotýkali sa predovšetkým ustanovení § 201a, resp. § 201b TZ, ktoré v mnohých aspektoch pôsobia zmätočne až nadbytočne. V ďalšom kontexte by sme sa preto radi zaoberali **návrhom**, ktorý v súvislosti s právnou úpravou TČ sexuálneho zneužívania vo vzťahu k § 201 TZ formuloval **pro futuro Surmánek**.³⁴⁷

Ten modeluje v praxi často sa vyskytujúcu situáciu, keď orgány činné v trestnom konaní vyšetrojú skutok, ktorého sa dopustil mladistvý na osobe mladšej ako pätnásť rokov, ktorá však už dovŕšila štrnásť rok veku a s ktorou má mladistvý páchatel citový vzťah, ktorý prerástol aj do sexuálnej roviny. Podľa Surmánka by bolo za takejto situácie namieste zohľadniť tú skutočnosť, že za posledné roky došlo k reálnemu poklesu vekovej hranice, pri ktorej začínajú maloletí sexuálne žiť, čo je nesporný spoločenský fakt. Svoj podiel viny na tom má aj spoločnosť, v ktorej dochádza k uvoľňovaniu sexuálnych noriem správania a k čoraz väčšej liberalizácii sexuálnej morálky, najmä pod vplyvom masovokomunikačných technológií, filmov

³⁴⁶ JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 54 [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneuzivanie_deti.pdf

³⁴⁷ K tomu pozri bližšie SURMÁNEK, E. *Sexuálne zneužívania uskutočnené mladistvými, úvahy de lege ferenda* [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.ulpianus.sk/blog/sexualne-zneuzivanie-uskutocnovane-mladistvymi-de-lege-ferenda>

a hier. Je potrebné si uvedomiť, že mnohé zlé rozhodnutia mladistvých, ktoré pramenia z mladíckej nerozvážnosti, a majú neraz až trestnoprávnu dohru, môžu im pokaziť celý budúci osobný a profesionálny život i kariérny postup. Za istých okolností by samotný trestný postih v zmysle platnej právnej úpravy nemusel pôsobiť spravodlivo z titulu svojej neprimeranosti voči konkrétnym okolnostiam daného prípadu.

Surmánok preto **navrhuje** pre naznačené prípady **vytvorenie novej**, a to **privilegovanej skutkovej podstaty** a jej text formuluje *de lege ferenda* takto: „*Mladistvý, ktorý vykoná súlož s osobou vo veku od štrnásť do pätnásť rokov, alebo ktorý takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, pričom tak učiní na základe citového vzťahu k tejto osobe alebo na základe súhlasu tejto osoby, potrestá sa odňatím slobody na osemnásť mesiacov až päť rokov.*“

Objektom takéhoto ustanovenia by mala byť ochrana mravného a telesného vývoja osoby vo veku od štrnásť do pätnásť rokov života za súčasného rešpektovania jej pohlavnej zrelosti a jej citového vzťahu alebo súhlasu v oblasti jej sexualit. **Objektívna stránka** je vyjadrená alternatívne, a to vykonaním súlože s osobou vo veku od štrnásť do pätnásť rokov (hmotný predmet útoku) alebo iným spôsobom sexuálneho zneužívania, pričom pre obe alternatívy je charakteristické, že k nim došlo buď na základe citového vzťahu medzi subjektom a hmotným predmetom útoku, alebo na základe súhlasu hmotného predmetu útoku. **Subjekt je konkrétny**, páchatelom môže byť jedine mladistvý vo veku od pätnásť do osemnásť rokov, ktorý uskutočnil konanie charakterizované objektívnou stránkou a ktorý bol s hmotným predmetom útoku v citovom vzťahu alebo konal na základe súhlasu hmotného predmetu útoku. Tu je nevyhnutné zdôrazniť, že tak ako na základnú skutkovú podstatu, aj na túto privilegovanú skutkovú podstatu by sa malo vzťahovať ustanovenie § 22 ods. 2 TZ o stanovení trestnej zodpovednosti až od pätnásteho roku veku páchatela. Napokon, pokiaľ ide o **subjektívnu stránku**, tá sa vyznačuje úmyselným zavinením, ktoré sa musí vzťahovať aj na to, že hmotný predmet útoku musí byť osoba vo veku od štrnásť do pätnásť rokov.

Stanovenie trestnej sadzby trestu odňatia slobody od osemnástich mesiacov do päť rokov nie je podľa Surmánka samoučelné. Keďže by v danom prípade išlo o prečin,³⁴⁸ pre mladistvého by tak v dôsledku miernejšieho

³⁴⁸ V zmysle § 10 ods. 1 písm. b) TZ prečinom je aj úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.

druhu trestného činu nastala výhodnejšia situácia. V prípade nevyhnutnosti uloženia trestu odňatia slobody by sa zvýšila pravdepodobnosť uloženia podmieneného trestu odňatia slobody, prípadne aj s probačným dohľadom, a to na úkor nepodmienečnej formy výkonu tohto trestu, čo by bolo v súlade s výchovným účelom trestu u mladistvého, ako aj v súlade s výnimočnosťou ukladania nepodmienečného trestu odňatia slobody podľa § 117 ods. 2 TZ. Zároveň by sa rozšíril katalóg uplatniteľných trestov, pretože okrem trestu odňatia slobody by prichádzal do úvahy aj trest povinnej práce podľa § 54 TZ, prípadne teoreticky aj peňažný trest podľa § 56 ods. 2 TZ (resp. § 114 TZ). Taktiež by bolo možné nepotrešťať mladistvého páchatela, pretože by sa sprístupnila možnosť upustiť od potrestania podľa § 98 a 99 TZ, resp. podmienčne upustiť od potrestania podľa § 101 TZ. Vykonaním uloženého trestu povinnej práce alebo peňažného trestu, ako aj upustením od potrestania by sa zároveň zmiernili následky právoplatného odsúdenia za trestný čin, pretože k zahladeniu odsúdenia by v zmysle § 121 ods. 4 a ods. 6 TZ došlo už vykonaním uložených trestov, resp. v zmysle § 100 TZ právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa upúšťa od potrestania mladistvého.

Napokon medzi výhody Surmánkom navrhovanej novej privilegovanej skutkovej podstaty TČ sexuálneho zneužívania možno zaradiť aj to, že už v štádiu prípravného konania, ako aj v štádiu konania pred súdom by bolo možné **širšie uskutočniť niektoré odklony v trestnom konaní**, a to konkrétne podmienčne zastavenie trestného stíhania podľa § 216 a nasl. TP,³⁴⁹ ako aj uzatvoriť zmier a zastaviť trestné stíhanie podľa § 220 a nasl. TP. Avšak zrejme najzásadnejšou zmenou oproti platnej právnej úprave by bola potreba skúmania aj materiálneho znaku trestného činu, a to jeho závažnosti, ktorá sa pre vznik trestnej zodpovednosti v prípade mladistvého páchatela v zmysle ustanovenia § 95 ods. 2 TZ vyžaduje väčšia ako malá. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že *„skutočnosť, že prečin bol spáchaný mladistvým ako osobou bez dostatočných životných skúseností, ktorej dospievanie je sprevádzané zmenami celej osobnosti, má pre určovanie stupňa závažnosti mimoriadny význam. Stupeň rozumového vývoja a malé životné skúsenosti mladistvého môžu podstatne ovplyvniť hodnotenie pohnútky činu.“*³⁵⁰

³⁴⁹ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „TP“).

³⁵⁰ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel.* Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 613. K tomu pozri aj R 16/1982.

S argumentáciou Surmánka možno do veľkej miery súhlasiť. Zákonnodarca by mal skutočne v nadväznosti na učenie o právnom štáte veľmi starostlivo zvážiť, ktoré skutky je potrebné kriminalizovať a následne aj to, do akej miery je tieto skutky potrebné penalizovať či skôr depenalizovať. Uvedený autorov **návrh má jednoznačne tendenciu k depenalizácii trestného práva vo vzťahu k mladistvému**, hoci za súčasného rešpektovania potreby ochrany objektu predmetnej privilegovanej skutkovej podstaty. Viedol by zároveň k napĺňaniu zásady, ktorá by mala platiť osobitne pri trestných konaniach proti mladistvým, ktoré by sa mali vyznačovať cieľom čo najmenej trestať a čo najviac vychovávať, pričom ak je nutné trestať, tak aj trestom vychovávať a polepšovať. Možno dodať, že v súčasnej Európe existuje viacero hnutí, ktoré chcú dosiahnuť zníženie vekovej hranice legálneho sexuálneho života, argumentujúc už naznačenou akceleráciou biologického a psychologického vývinu súčasnej mládeže a nízkou spoločenskou nebezpečnosťou sexu so súhlasom maloletej „obete“. Odporcovia takejto liberalizácie však poukazujú na fakt, že predčasná iniciácia sexuálneho života zmení psychosexuálne prežívanie na celý život a jeho hlavným rizikom je konzumný a polygamný prístup k sexu.³⁵¹ Tento názor je nepochybne do veľkej miery tiež na mieste.³⁵²

³⁵¹ HERETIK, A. *Forezná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 328.

³⁵² K diskusii na predmetnú tému pozri tiež ZVEŘINA, J., UZEL, R., HRDLIČKOVÁ, L. Poškodilo by mladistvé snížení věkové hranice pro sexuální styk? *Psychologie dnes*. 2009, roč. 15, č. 9, s. 32 – 33.

4 SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE V ZAHRANIČNÝCH PRÁVNÝCH ÚPRAVÁCH A ICH KOMPARÁCIA SO SLOVENSKOU PRÁVNOU ÚPRAVOU

4.1 Česká republika

V kontexte ochrany pred sexuálnym zneužívaním detí je v systematike českého Trestného zákona potrebné uviesť v prvom rade TČ *pohlavného zneužití*, ktorý je upravený v § 187 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (ďalej len „TZ ČR“). Ten je zaradený do III. hlavy zvláštnej časti TZ ČR s názvom TČ *proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*, spolu s niektorými ďalšími trestnými činmi, ktoré s našou problematikou úzko súvisia, ako je napr. TČ *navazování nedovolených kontaktů s dítětem* podľa § 193b TZ ČR, rešpektíve TČ *svádění k pohlavnímu styku*, ktorý je upravený v § 202 TZ ČR.

Pri bližšom pohľade na znenie TČ *pohlavného zneužití* podľa § 187 TZ ČR³⁵³ vidíme, že pozostáva len z jednej základnej skutkovej podstaty (§ 187 ods. 1 TZ ČR), na ktorú nadväzujú tri kvalifikované skutkové podstaty (§ 187 ods. 2 až 4 TZ ČR), čím sa systematika i právna kvalifikácia stávajú jednoduchšími než v podmienkach SR, kde skúmaný trestný čin pozostáva zo štyroch základných skutkových podstát, ktoré sme už analyzovali. Základná skutková podstata v českej právnej úprave pritom nadväzuje na znenie § 242 ods. 1 TZ 1961 v znení platnom v čase federácie a aj neskôr v podmienkach už samostatnej Českej republiky. Objektom tohto trestného činu je ochrana mravného a telesného vývoja detí mladších ako päť-

³⁵³ § 187 TZ ČR: „(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.“

našť rokov bez ohľadu na ich pohlavie pred akýmikoľvek útokmi na ich pohlavnú nedotknuteľnosť,³⁵⁴ čiže ochrana pred vykonaním súdože, ako aj pred pohlavným zneužitím vykonaným iným spôsobom, kde možno zaradiť intenzívnejšie zásahy do pohlavnej sféry poškodených, ako napr. orálny styk, análny styk, ohmatávanie prsníkov alebo pohlavných orgánov, bozkávanie prirodzenia atď., ktoré bez výnimky smerovali k sexuálnemu vzrušeniu páchatela.³⁵⁵ Nemusí pritom ísť len o aktívnu činnosť páchatela, ale aj poškodenej osoby, napr. ohmatávanie páchatelovho pohlavného údu.³⁵⁶ Absolútna ochrana detí mladších ako pätnásť rokov teda znamená, že sú predmetným ustanovením chránené dokonca aj proti ich vôli, preto súhlas dieťaťa nevyklučuje trestnú zodpovednosť páchatela. Stojí pritom za zmienku, že pri rekodifikácii českého trestného práva hmotného sa pôvodne počítalo, že absolútna ochrana pred pohlavným zneužitím sa bude poskytovať už len do dovŕšenia štrnásteho roku veku,³⁵⁷ čím by sa český zákonodarcu vrátil k právnej úprave obsiahnutej ešte v TZ 1852, a to by znamenalo diskontinuitu s vývojom právnej úpravy po roku 1950. Napokon po ostrej kritike k zúženiu vekového rozsahu ochrany nedošlo, resp. ešte pred nadobudnutím účinnosti českého trestného zákona od 1. januára 2010 bola veková hranica absolútnej ochrany, ako aj trestnej zodpovednosti ponechaná na dosiahnutie pätnásteho roku veku v zmysle povinnosti zohľadňovať pri všetkých rozhodnutiach orgánov verejnej moci najlepší záujem dieťaťa podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.³⁵⁸ Páchatelom môže byť ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba, ale aj trestne zodpovedná právnická osoba.³⁵⁹ Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje úmysel, ktorý musí zahŕňať aj vek zneužitej osoby. Trestná sadzba trestu odňatia slobody je stanovená v rozsahu jeden až osem rokov. Až na výšku trest-

³⁵⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1674.

³⁵⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 265 – 266.

³⁵⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1675.

³⁵⁷ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 12.

³⁵⁸ Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb. o dojednaní Dohovoru o právach dieťaťa.

³⁵⁹ V zmysle § 7 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

nej sadzby je teda znaky skutkovej podstaty predmetného trestného činu v zmysle § 187 ods. 1 TZ ČR potrebné vykladať zhodne ako v prípade ustanovenia § 201 ods. 1 slovenského TZ. Slovenská právna úprava totiž stanovuje prísnejší trest odňatia slobody, a to na tri roky až desať rokov.

Prvá kvalifikovaná skutková podstata (§ 187 ods. 2 TZ ČR) potom prísnejšie trestá páchatela, a to na dva až desať rokov, ktorý sa dopustil pohlavného zneužitia na dieťati mladšom ako pätnásť rokov, ktoré bolo zverené do jeho dozoru, pričom páchatel buď zneužil závislosť takéhoto dieťaťa, alebo zneužil svoje postavenie a z neho vyplývajúcu dôveryhodnosť alebo vplyv na dieťa.³⁶⁰ O osobu zverenú dozoru páchatela ide vtedy, keď má páchatel právo a povinnosť dohliadať na takúto osobu. Môže tu ísť teda napr. o zákonnú povinnosť rodiča voči dieťaťu, opatrovníka voči osobe zbavenej svojprávnosti, povinnosť učiteľa voči žiakovi, vychovávateľa v škôlke či v detskom domove voči chovancovi, vedúceho detského tábora voči účastníkovi atď. Táto povinnosť však môže vzniknúť aj na podklade momentálneho poverenia a súhlasu páchatela, napr. v rámci *baby sittingu* a rovnako sa vzťahuje napr. aj na partnera rodiča dieťaťa, ak s ním dieťa žije v spoločnej domácnosti atď. Zneužitie závislosti bude potom spočívať v tom, že páchatel dosiahol súhlas dieťaťa zvereného do jeho dozoru s pohlavným stykom len preto, že dieťa sa obáva nepriaznivých dôsledkov odopretia súhlasu, napr. že ho rodič potrestá alebo učiteľ nechá po škole atď. K zneužitiu postavenia a z neho vyplývajúcej dôveryhodnosti alebo vplyvu zasa pôjde napr. v takom prípade, keď tréner využije dôveru svojej zverenkyne k vykonaniu masáže, ktorá má však charakter sexuálneho zneužitia.³⁶¹ Páchatel teda využije práve tento nedostatok úplnej slobody rozhodovania dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov na realizáciu svojich sexuálne motivovaných zámerov.³⁶² V tomto smere možno konštatovať, že ekvivalentné ustanovenie v slovenskom TZ, konkrétne § 202 ods. 1 TZ, kreuje širší rozsah ochrany, keďže chráni deti až do dovŕšenia osemnásteho roku veku. Slovenské ustanovenie tak kontinuálne nadväzuje na znenie § 243 TZ 1961, kým česká právna úprava zachovala kontinuitu ochrany zverených osôb mladších ako pätnásť rokov podľa § 242 ods. 2 TZ 1961. Roz-

³⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1676.

³⁶¹ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1022.

³⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 7. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 618.

diel je taktiež v trestnej sadzbe v predmetnom § 187 ods. 2 TZ ČR, ktorá je v porovnaní so slovenským právnym stavom prakticky dvojnásobne vyššia, avšak súhlasíme s Belešom, že vzhľadom na ochranu výlučne mladších osôb do pätnásť rokov sa nejaví ako mimoriadne neadekvátne.³⁶³

Nasledujúcimi kvalifikovanými skutkovými podstatami sa napokon postihuje spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví s trestnou sadzbou päť až dvanásť rokov (§ 187 ods. 3 TZ ČR), resp. spôsobenie smrti s trestnou sadzbou desať až osemnásť rokov (§ 187 ods. 4 TZ ČR). V porovnaní so slovenským právnym stavom [§ 201 ods. 3 písm. a) slovenského TZ – dvanásť až pätnásť rokov, resp. § 201 ods. 4 písm. a) slovenského TZ – pätnásť až dvadsať rokov] ide o trestné sadzby významne nižšie.

Napokon na základe posledného odseku v zmysle ustanovenia § 187 ods. 5 TZ ČR možno kriminalizovať aj prípravu na spáchanie predmetného trestného činu pohlavného zneužívania. Uvedené pritom korešponduje s § 13 ods. 2 slovenského TZ, ktoré zakotvuje trestnosť prípravy na zločin.

V českej právnej úprave nájdeme následne aj špecifický trestný čin, ktorý kriminalizuje „predpolie“ pohlavného zneužívania, a to v podobe **TČ navazování nedovolených kontaktů s dítětem** podľa § 193b TZ ČR,³⁶⁴ ktorý je výsledkom transpozície čl. 6 smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii z roku 2011.³⁶⁵ V zmysle predmetného ustanovenia sa trestá navrhnutie stretnutia dieťaťa mladšiemu ako pätnásť rokov v úmysle spáchať na ňom trestný čin pohlavného zneužívania, výroby detskej pornografie, zneužívania dieťaťa k výrobe detskej pornografie a zvädzania k pohlavnému styku alebo akýkoľvek iný sexuálne motivovaný trestný čin. Navrhnutím stretnutia je pritom potrebné rozumieť aktívnu komunikáciu páchatela smerom k dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov v snahe vzbudiť v ňom rozhodnutie zúčastniť sa osobného stretnutia na účely spáchania uvedených trestných

³⁶³ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 13.

³⁶⁴ § 193b TZ ČR: „Kdo navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, 193, § 202 odst. 3 nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

³⁶⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011).

činov,³⁶⁶ ktorých výpočet je len demonštratívny. V súčasnosti bude typickým v tomto smere najmä nadväzovanie predmetných kontaktov zo strany páchatela prostredníctvom moderných komunikačných technológií a aplikácií typu Skype, Facebook, Instagram a podobných chatových kanálov, aby páchatel dosiahol osobné stretnutie s detskou obeťou na účely spáchania sexuálne motivovaného trestného činu. Návrh je však možné uskutočniť aj akýmkoľvek iným spôsobom, teda napr. aj osobne, písomne, prostredníctvom inej osoby atď.³⁶⁷ Trestne postihnuteľný je už samotný návrh takéhoto stretnutia, čo znamená, že predmetný trestný čin bude dokonaný aj v prípade, že k stretnutiu s dieťaťom mladším ako pätnásť rokov, ktoré páchatel navrhoval na sexuálny účel, nakoniec ani nedôjde. Na rozdiel od požiadaviek smernice teda nie je trestný čin dokonaný až relizáciou schôdzky, ale už uskutočnením návrhu, a to i v prípade, že k samotnému stretnutiu z akýchkoľvek príčin ani nedôjde.³⁶⁸ Páchatelom môže byť aj právnická osoba,³⁶⁹ pričom ide o úmyselný trestný čin, pri ktorom sa zároveň vyžaduje vždy aj úmysel páchatela stretnúť sa práve na účely spáchania sexuálne motivovaného trestného činu.³⁷⁰ Český zákonodarca stanovuje za tento trestný čin trest odňatia slobody až na dva roky.

Z komparatívneho pohľadu možno konštatovať, že predmetné ustanovenie § 193b TZ ČR je na prvý pohľad adekvátne voči § 201a slovenského TZ, avšak v skutočnosti je česká úprava podstatne kvalitnejšia, pretože ochrana poskytovaná českým TZ je širšia, a to vo viacerých smeroch. Ustanovenie § 187 TZ ČR postihuje totiž navrhnutie stretnutia dieťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov v úmysle spáchať na ňom nielen trestný čin pohlavného zneužitia, ale akýkoľvek sexuálne motivovaný trestný čin, a tak na rozdiel od slovenskej právnej úpravy zabezpečuje uplatňovanie trestnej

³⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 627.

³⁶⁷ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1042.

³⁶⁸ K limitom predmetnej právnej úpravy v podmienkach ČR pozri bližšie BORČEVSKÝ, P. K některým problematickým aspektům trestného činu navazování nedovolených kontaktů s dítětem. In: TAUCHEN, J., KOLUMBER, D., ČEP, D. (eds.). *Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti včera a dnes*. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 187 – 199.

³⁶⁹ V zmysle § 7 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

³⁷⁰ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1042.

represie voči celému spektru trestných činov vo vývinovom štádiu prípravy. Tu možno ešte dodať, že v zmysle § 20 ods. 1 TZ ČR je príprava trestná, len ak smerovala k spáchaniu obzvlášť závažného zločinu, ktorým je podľa § 14 ods. 3 TZ ČR zločin, ktorého horná hranica trestnej sadzby je najmenej desať rokov. Keďže ani jeden z vymenovaných trestných činov v § 193b TZ ČR túto podmienku nespĺňa, a pri viacerých z nich nie je ani *expressis verbis* stanovená trestnosť prípravy, je ustanovenie § 193b TZ ČR stihajúce predpolie trestných činov sexuálnej povahy proti deťom do pätnásť rokov žiaduce. V danom prípade teda nejde o prakticky nadbytočné ustanovenie, na rozdiel od § 201a, resp. § 201b slovenského TZ. Širšia ochrana poskytnutá českou právnou úpravou ustanovenia § 193b TZ ČR je napokon zrejmä aj v tom, že český zákonodarca na rozdiel od slovenského neobmedzuje prostriedky na kontaktovanie dieťaťa len na elektronickú komunikačnú službu, čím umožňuje postihnúť kontaktovanie detí mladších ako pätnásť rokov na účely osobného stretnutia v úmysle spáchať na nich sexuálny trestný čin prakticky akýmkoľvek spôsobom, ako sme to už uviedli. Česká transpozícia tak v tomto smere dokonca prevyšuje nároky samotnej smernice o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí. Rozdiel je napokon aj vo výške trestnej sadzby, keď česká právna úprava stanovuje nižší trest, a to do dvoch rokov odňatia slobody, na rozdiel od trestnej sadzby šesť mesiacov až tri roky, ktorá je uvedená v ekvivalentnom § 201a slovenského TZ. V tom sa však naše právne úpravy zhodujú, že na naplnenie predmetnej skutkovej podstaty stačí samotný návrh páchatela, ktorý smeruje k osobnému stretnutiu s dieťaťom, ktoré ešte nedosiahlo vek slobodne sa rozhodovať o svojom pohlavnom živote, a to s určeným sexuálnym motívom, pričom nie sú dôležité ani ďalšie konkrétne kroky páchatela, ktoré by toto stretnutie realizovali, a ani to, či vôbec k osobnému stretnutiu s dieťaťom prišlo alebo nie.

S pohlavným zneužitím úzko súvisí aj **TČ *svädění k pohlavnímu styku*** podľa § 202 TZ ČR.³⁷¹ Hlavným zmyslom tohto ustanovenia je posilne-

³⁷¹ § 202 TZ ČR: „(1) *Kdo nabídně, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.*

(2) *Stejně bude potrestán, kdo vykoná pohlavní styk s dítětem nebo se účastní jeho pohlavního sebeukájení, obnažování nebo jiného srovnatelného chování za účelem vlastního pohlavního uspokojení, jestliže tomuto dítěti nebo jinému byla za to nabídnuta, slíbena nebo poskytnuta úplata, výhoda nebo prospěch.*

nie ochrany zdravého duševného a mravného vývoja osôb, ktoré ešte neprekročili osemnásť rok svojho veku a u ktorých môže práve s ohľadom na ich doposiaľ neukončený vývoj prísť k vážnemu a nežiaducemu narušeniu ich hodnotového systému v dôsledku nevhodného správania zo strany tretej osoby v sexuálnej oblasti.³⁷² Z hľadiska objektívnej stránky konanie páchatela spočíva v tom, že za pohlavný styk s dieťaťom alebo za pohlavné sebaukájanie dieťaťa, jeho obnažovanie alebo iné porovnateľné správanie ponúkne, sľúbi alebo poskytne odplatu, výhodu alebo prospech samotnému dieťaťu alebo inému (napr. jeho rodičovi, aby sprostredkoval sexuálne služby svojho dieťaťa), a to všetko na vlastné pohlavné uspokojenie, nie napr. na umelecké účely (povedzme v súvislosti so zhotovením umeleckej fotografie, sochy, maľby atď.).³⁷³ Skutková podstata podľa § 202 ods. 1 TZ ČR však bude naplnená aj vtedy, ak k pohlavnému styku s dieťaťom alebo jeho pohlavnému sebaukájaniu, obnažovaniu alebo inému podobnému konaniu ani napokon nepríde, stačí, že zo strany páchatela bola za to osobe, ktorá ešte nedovršila osemnásť rok veku ponúknutá, sľúbená alebo poskytnutá majetková alebo nemajetková výhoda. Predmetný trestný čin bude dokonaný v oboch základných skutkových podstatách § 202 TZ ČR aj vtedy, ak páchatel ponúknutý alebo sľúbený úplatok, výhodu alebo prospech vôbec ani neposkytne.³⁷⁴ Pojem pohlavný styk je pritom potrebné chápať širšie ako súlož, pretože zahrňuje aj všetky ďalšie formy ukájania pohlavného pudu na tele inej osoby opačného alebo aj rovnakého pohlavia. Nie je teda nevyhnutný priamy styk pohlavných orgánov, ale môže ísť aj o dotyky na ktorejkoľvek časti tela.³⁷⁵ Páchatelom môže byť fyzická aj právnická osoba, samotné dieťa je však v zmysle § 203 TZ ČR za každých okolností beztrestné.³⁷⁶ Trestom v základných skutkových podstatách

(3) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,*

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,

c) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu, nebo

d) spáchá-li takový čin opětovně.“

³⁷² DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1126.

³⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné.* 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 643.

³⁷⁴ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1127.

³⁷⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné.* 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 643.

³⁷⁶ § 203 TZ ČR: „Dítě, které žádá nebo přijme za pohlavní styk s ním, své pohlavní sebeuká-

§ 202 ods. 1 a 2 TZ ČR je stanovený trest odňatia slobody až na dva roky alebo peňažný trest.

Z hľadiska vzájomnej komparácie je možné konštatovať, že slovenský TZ takýmto ustanovením vo všeobecnosti nedisponuje. Za adekvátne ustanovenie možno považovať len ustanovenie § 202 ods. 1 písm. b) slovenského TZ, teda prípad sexuálneho zneužívania, ak ide o detskú prostitúciu a ak k samotnému zneužitiu neprišlo, ale bolo vykonané len sľúbenie, ponúknutie alebo poskytnutie výhody, tak tento trestný čin zostal v štádiu pokusu. Alternatívne by také konanie bolo možné kvalifikovať aj ako formu prípravy na sexuálne zneužívanie, keďže príprava na tento trestný čin je trestná, prípadne ako TČ ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 slovenského TZ.³⁷⁷ Ak však dôjde k zneužitiu osoby mladšej ako pätnásť rokov za odplatu, čím bude naplnená kvalifikovaná skutková podstata TČ *svádění k pohlavnímu styku* v zmysle § 202 ods. 3 písm. a) TZ ČR, a tým dôjde v jednočinnom súbahu aj k spáchaniu TČ *pohlavního zneužití* v zmysle § 187 ods. 1 TZ ČR, prichádza v podmienkach slovenského práva do úvahy kvalifikácia skutku ako TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 slovenského TZ, ktorá chráni ako špeciálne ustanovenie osoby mladšie ako pätnásť rokov pred akoukoľvek formou sexuálneho zneužívania. Kvalifikácia skutku ako súbahu TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 a § 202 ods. 1 písm. b) slovenského TZ v jednočinnom súbahu, ak sú naplnené definičné znaky detskej prostitúcie, je totiž vylúčená.

4.2 Maďarsko

V Maďarsku prebehla rekonštrukcia trestného práva hmotného prostredníctvom zákona C z roku 2012 o Trestnom zákone, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2013 (ďalej len „maďarský TZ“). Tento kódex nahradil predchádzajúci, ktorý platil 30 rokov, a medzičasom bol vyše stokrát novelizovaný. TČ *sexuálneho zneužitia* (maď. *Szexuális visszaélés*) je upravený v § 198 maďarského TZ *de lege lata*, medzi trestnými činmi proti slobode pohlav-

jení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplaty nebo jinou výhodu či prospěch, není pro takový čin trestné, a to ani podle ustanovení o návodci nebo pomocníkovi.“

³⁷⁷ K tomu pozri BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 14.

ného života a sexuálnej morálke, ktoré sú predmetom XIX. hlavy a pozostáva zo štyroch odsekov.

Podľa prvej základnej skutkovej podstaty upravenej v ustanovení § 198 ods. 1 maďarského TZ, je trestným akýkoľvek pohlavný styk s dieťaťom mladším ako štrnásť rokov a rovnako je trestným aj presvedčenie takejto maloletej osoby na pohlavný styk s iným, pričom však páchatelom môže byť len osoba, ktorá už dovŕšila osemnásť rok svojho veku. Absolútna ochrana pred akoukoľvek formou pohlavného styku sa teda v maďarskej právnej úprave poskytuje len do dovŕšenia štrnásteho roku veku, čo je zásadný rozdiel v porovnaní so slovenskou úpravou sexuálneho zneužívania v § 201 TZ, ktorý poskytuje širšiu ochranu, a to až do dovŕšenia pätnásteho roku veku. Okrem toho je zásadne odlišný aj subjekt, keďže páchatelom sexuálneho zneužívania v maďarskej právnej úprave môže byť výlučne iba plnoletá osoba, ktorá dovŕšila osemnásť rokov, kým pre TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 slovenského TZ je v zmysle ustanovenia § 22 ods. 2 slovenského TZ trestne zodpovedný ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil už pätnásť rok svojho veku. Maďarská právna úprava týmto navýšením veku začiatku trestnej zodpovednosti pri predmetnom trestnom čine berie zrejme ohľad predovšetkým na tie prípady, ak ide o pohlavný styk dvoch mladistvých vo veľmi podobnom veku, u ktorých objektívne prebiehajú radikálne hormonálne zmeny, osobitne ak majú povedzme partnerský pomer. Ak sa teda dopustí napr. šestnásťročný chlapec akejkoľvek formy pohlavného styku, vrátane súložie, so svojou štrnásťročnou priateľkou, konanie takejto osoby nebude v zmysle maďarskej právnej úpravy trestné. Samozrejme, ak pôjde o dobrovoľnú formu pohlavného styku bez nátlaku a násillia, resp. so súhlasom. Možno ešte dodať, že maďarský zákonodarca stanovuje v tejto prvej základnej skutkovej podstate trest odňatia slobody na jeden až päť rokov, čo je trest významne nižší, než s ktorým počítá slovenský zákonodarca v § 201 ods. 1 TZ (tri až desať rokov), ako aj český TZ v § 187 ods. 1 (jeden až osem rokov).

Druhý odsek § 198 maďarského TZ je ustanovením *sui generis*, ktoré vlastne postihuje prípravu sexuálneho zneužívania a kriminalizuje také konanie páchatela, ktoré spočíva v navádzaní obete, ktorá ešte nedovŕšila štrnásť rok svojho veku, aby s páchatelom alebo treťou osobou vykonala akúkoľvek formu pohlavného styku. Je však potrebné zdôrazniť, že páchatelom môže byť aj v tomto prípade výlučne ten, kto už dovŕšil osemnásť rok svojho veku. V tomto prípade bude teda skutková podstata naplnená

už samotným navádzaním osoby mladšej ako štrnásť na pohlavný styk, ku ktorému ani nemusí prísť. Ak by k pohlavnému styku prišlo, konanie by bolo potrebné kvalifikovať podľa § 198 ods. 1 maďarského TZ.³⁷⁸ Trestná sadzba je v tomto prípade logicky nižšia a počítá s trestnom odňatí slobody do troch rokov.

V § 198 ods. 3 maďarského TZ nachádzame jediná kvalifikovanú skutkovú podstatu TČ sexuálneho zneužitia. Príťažujúcou okolnosťou je, ak je páchatel' v príbuzenskom vzťahu s obeťou alebo ak je táto zverená do jeho výchovy, dozoru, starostlivosti alebo zdravotnej opatery, alebo ak sa páchatel' dopustí sexuálneho zneužívania zneužitím svojho uznaného postavenia alebo vplyvu na obeť. Ak sa páchatel' dopustí skutku upraveného v prvom odseku § 198, trestná sadzba sa zvyšuje na dva až osem rokov trestu odňatia slobody, v prípade navádzania v zmysle druhého odseku § 198 maďarského TZ sa trest odňatia slobody zvyšuje na jeden až päť rokov. Páchatelom môže byť opäť len osoba, ktorá už dovŕšila osemnásť rok svojho veku, absolútna ochrana sa poskytuje naďalej všetkým osobám, ktoré ešte nedovŕšili štrnásť rok svojho veku.

Napokon je potrebné uviesť aj skutkovú podstatu upravenú vo štvrtom odseku § 198 maďarského TZ. Toto ustanovenie postihuje páchatela, ktorý sa dopustí pohlavného styku s dieťaťom, ktoré síce už dovŕšilo minimálny vek pre legálny pohlavný styk, a teda v podmienkach Maďarska štrnásť rokov, pričom však ešte nedovŕšilo osemnásť rokov, ak k pohlavnému styku prišlo zneužitím moci alebo vplyvu, ktorý má páchatel' na dieťa. Trestný zákon v tomto prípade teda nesankcionuje porušenie minimálneho veku pre slobodné rozhodnutie sa o svojom pohlavnom živote, na rozdiel od ustanovení uvedených predtým, ale to, že páchatel' na dosiahnutie pohlavného styku využíva svoju autoritu a uznané postavenie, resp. dôveru a vplyv na obeť. Trestom je v danom prípade trest odňatia slobody do troch rokov. V tomto prípade ide teda o ekvivalent § 202 ods. 1 písm. a), resp. písm. c) slovenského TZ, pričom je však maďarská právna úprava z pohľadu sankcionovania opäť miernejšia, keďže slovenský zákonodarca ukladá v týchto prípadoch trest odňatia slobody na jeden až päť rokov.

Možno ešte dodať, že v prípade, ak mal páchatel' pohlavný styk s osobou mladšou ako osemnásť rokov za odplatu alebo koristi z prostitúcie osoby

³⁷⁸ LAKATOS, A. *Szexuális visszaélés*. [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://lakatosdr.eu/szakteruletek/buntetotojog/nemi-erkolcs-elleni-buncselekmenyek/szexualis-visszaeles/>

mladšej ako osemnásť rokov, nový maďarský TZ bude túto skutočnosť postihovať už nie v rámci sexuálneho zneužitia, ale ako samostatný TČ *zneužívania detskej prostitúcie* (maď. *Gyermekprostitúció kihasználása*), ktorý je upravený v § 203 maďarského TZ *de lege lata*.

4.3 Rakúsko

Rakúsky trestný zákonník³⁷⁹ prijatý v roku 1974 upravuje problematiku sexuálneho zneužívania *de lege lata* v desiatom oddiele osobitnej časti s názvom TČ proti sexuálnej integrite a sebaučineniu, konkrétne v ustanovení § 206 – *Závažné sexuálne zneužívanie maloletých* (nem. *Schwerer sexueller Mißbrauch von Unmündigen*) a § 207 – *Sexuálne zneužívanie maloletých* (nem. *Sexueller Mißbrauch von Unmündigen*). Zásadný rozdiel medzi týmito dvomi ustanoveniami je najmä v tom, že kým § 206 rakúskeho TZ postihuje vykonanie súložu a tomu blízkych sexuálnych praktík s maloletou osobou, tak ostatné, menej invazívne formy pohlavného styku s maloletou osobou sú postihované prostredníctvom § 207 rakúskeho TZ. Maloletým sa pritom v zmysle § 74 ods. 1 bod 1 rakúskeho TZ chápe osoba, ktorá ešte nedovŕšila štrnásť rok svojho veku.

Pokiaľ ide o TČ ***závažného sexuálneho zneužívania maloletých podľa § 206 rakúskeho TZ***, hneď prvý odsek predstavuje základnú skutkovú podstatu, ktorej objektívna stránka spočíva vo vykonaní súložu alebo so súložou rovnocenného pohlavného styku s maloletou osobou, ktorá nedovŕšila štrnásť rok svojho veku. So súložou rovnocennému pohlavnému styku sa v rakúskej právnej úprave rozumejú invazívne formy, teda predovšetkým orálny či análny styk, ako aj vsúvanie predmetov do pošvy ženy atď. Nevyžaduje sa však nutne penetrácia, stačí úmyselný kontakt pohlavných orgánov páchatela a obete, resp. tomu podobný úmyselný intenzívny fyzický kontakt na ten istý účel (napr. otieranie penisu páchatela o ústa či análny otvor obete).³⁸⁰ Predmetné ustanovenie § 206 ods. 1 rakúskeho TZ je tak do určitej miery ekvivalentné § 201 slovenského TZ. Náš právny po-

³⁷⁹ Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch, StGB).

³⁸⁰ K tomu pozri bližšie *Schwerer sexueller Mißbrauch von Unmündigen* § 206 StGB [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/schwerer-sexueller-missbrauch-von-unmuendigen>

riadok však poskytuje širšiu ochranu maloletých pred sexuálnym zneužitím, keďže chráni deti až do dovŕšenia pätnásteho roku veku a nerozlišuje vykonanie súložu a ostatných foriem pohlavného styku z hľadiska trestnosti, význam to má iba pri rozhodovaní o výške trestu na základe intenzity zásahov páchatela. Z hľadiska trestnej sadzby sú však oba právne poriadky v tomto smere prakticky identické, keďže horná hranica trestnej sadzby je v rakúskej aj slovenskej verzii stanovená do desať rokov trestu odňatia slobody.

Druhá základná skutková podstata tohto trestného činu je upravená v druhom odseku § 206 rakúskeho TZ a stíha sa ňou navádzanie maloletej osoby na súlož alebo na inú podobnú invazívnu sexuálnu praktiku, a to či už s páchatelom, alebo s treťou osobou.

V treťom odseku § 206 rakúskeho TZ nachádzame jedinú kvalifikovanú skutkovú podstatu, kde sú prirážajúcimi okolnosťami spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví obete alebo jej otehotnenie, dlhodobý útrpný stav maloletého alebo jeho značné poníženie. V takýchto prípadoch sa trest odňatia slobody navyšuje na päť až pätnásť rokov. Ak bola napokon zneužitím spôsobená smrť maloletej obete, hrozí páchatelovi desať až pätnásť rokov trestu odňatia slobody, prípadne doživotie. Viaceré z týchto prirážajúcich okolností nájdeme ekvivalentne aj v ustanovení § 201 ods. 2 až 4 slovenského TZ, ktorý je však vo všeobecnosti punitívnejšie naladený, no na rozdiel od rakúskej úpravy náš TZ neumožňuje uložiť doživotný trest odňatia slobody ani v prípade spôsobenia smrti obeti sexuálneho zneužívania.

Napokon je potrebné uviesť aj veľmi zaujímavé a pre slovenského zákonodarcu prípadne inšpiratívne ustanovenie posledného, štvrtého odseku § 206 rakúskeho TZ. Podľa tohto ustanovenia totiž nebude možné potrestať páchatela predmetného závažného sexuálneho zneužívania, ak nie je starší o viac než tri roky od obete a ak jej zároveň nespôsobil žiaden z následkov uvedených v odseku 3, ak samotná obeť dosiahla už aspoň trinásť rok svojho veku. To znamená, že ak má páchatel napr. šesťnásť rokov a jeho obeť už dosiahla trinásť rokov, pričom jej však nespôsobil žiadne ťažké následky, páchatel bude beztrestný, hoci vo všeobecnosti maloletá obeť ešte nedosiahla minimálny vek pre legálny pohlavný styk, ktorý je v Rakúsku viazaný na dosiahnutie štrnásteho roku veku, ako sme to už uviedli. Rakúsky zákonodarcu tak reaguje pomerne progresívne na čoraz skorší začiatok pohlavného života dnešnej mládeže a stavia predovšetkým na ochrane adolescentov, ktorí prechádzajú búrlivými hormonálnymi a fyzickými

zmenami a ponúka im v racionálnych medziach v takýchto prípadoch bez-trestnosť.

Pokiaľ ide o TČ *sexuálneho zneužívania maloletých podľa § 207 rakúskeho TZ*, ten taktiež pozostáva zo štyroch odsekov, ktoré sú obsahovo do veľkej miery identické. Zásadný rozdiel je však v objektívnej stránke, pretože týmto ustanovením sa budú stíhať ostatné, teda neinvazívne, menej intenzívne formy sexuálneho zneužívania, ako sú napr. dotyky na intímnych partiách, prsiach žien, a to aj cez oblečenie, vyzliekanie obete páchatelom, ak má sexuálny motív, ale aj kozmetické úkony, ako piercing alebo tetovanie na tele maloletého, ktorý ešte nedovršil štrnásť rokov.³⁸¹ V takýchto prípadoch sa stanovuje výška trestu odňatia slobody na šesť mesiacov až päť rokov. Avšak podľa odseku 4 predmetného § 207 rakúskeho TZ, nebude v takomto prípade možné potrestať páchatela, ktorý nie je starší od maloletej obete v danom prípade o viac ako štyri roky, a ak obeť dosiahla už dokonca dvanásť rokov svojho veku.

Z početných mravnostných trestných činov upravených v desiatom oddiele osobitnej časti rakúskeho TZ, ktoré sa aspoň čiastočne dotýkajú aj problematiky sexuálneho zneužívania maloletých, je potrebné vyzdvihnúť ešte tri trestné činy. Prvým je TČ *sexuálneho zneužívania mladistvých* (nem. *Sexueller Missbrauch von Jugendlichen*) podľa § 207b rakúskeho TZ. Mladistvými sa spravidla chápu osoby, ktoré už dovŕšili štrnásť rokov veku, ale ešte nedovŕšili plnoletosť, t. j. osemnásť rokov.³⁸² V zmysle prvej základnej skutkovej podstaty obsiahnutej v prvom odseku § 207b, objektívna stránka spočíva vo vykonaní pohlavného styku, umožnení takého styku alebo v navedení na styk s treťou osobou, pokiaľ páchatel zneužil tú skutočnosť, že obeť, ktorá ešte nedosiahla šestnásť rokov, nebola schopná a zrelá dostatočne chápať sexuálny charakter páchatelovho konania. V takomto prípade sa má uložiť trest odňatia slobody až na jeden rok alebo peňažný trest. Druhá základná skutková podstata upravená v odseku 2 § 207b rakúskeho TZ poskytuje potom ochranu dospievajúcim až do dovŕšenia osemnásteho roku veku, pokiaľ by k pohlavnému styku malo

³⁸¹ K tomu pozri bližšie *Sexueller Mißbrauch von Unmündigen § 207 StGB* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/sexueller-missbrauch-von-unmuendigen>

³⁸² K tomu pozri bližšie *Kinder und Jugendliche* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://www.oesterreich.gv.at/themen/jugendliche/jugendrechte/4/1/Seite.1740210.html>

prísť s využitím tiesne obete. Trestom sa stanovuje trest odňatia slobody do troch rokov. Tretia základná skutková podstata je napokon upravená v treťom odseku § 207b, podľa ktorej je trestné priame zvedenie osoby, ktorá ešte nedovršila osemnásť rok veku, k pohlavnému styku za odplatu. Trestom je odňatie slobody až na tri roky. V uvedených prípadoch nachádzame určité paralely s § 202 ods. 1 písm. b), resp. § 202 ods. 2 písm. a) slovenského TZ, ktorý je však opäť prísnejší z hľadiska výšky trestov v porovnaní s rakúskou úpravou.

Následne je potrebné sa zmieniť aj o **TC zneužitia autority** (nem. *Mißbrauch eines Autoritätsverhältnisses*) podľa § 212 rakúskeho TZ. Cieľom tohto ustanovenia je zabrániť sexuálnemu zneužívaniu závislých osôb, kde páchatel využíva svoje postavenie voči mladistvej obeti. Podľa prvého odseku je trestným vykonanie pohlavného styku alebo pohnutie k pohlavnému styku s mladistvou osobou, ktorou sa v zmysle § 74 ods. 1 bod 3 rakúskeho TZ rozumie osoba, ktorá dovŕšila štrnásť rok, ale ešte nedosiahla osemnásť rok svojho veku, ak páchatel na to zneužil tú skutočnosť, že ide o dieťa zverené do jeho starostlivosti alebo dozoru, resp. že ide o odkázanú osobu. Za páchatelov v zmysle § 212 ods. 1 rakúskeho TZ tak možno považovať matku a otca, ako aj všetkých príbuzných vo vzostupnej línii, ale napr. aj pedagógov, trénerov či učiteľov. Trestom môže byť odňatie slobody až na tri roky. Pokiaľ ide o ustanovenie druhého odseku § 212, to postihuje rovnakým spôsobom za vykonanie pohlavného styku s mladistvou osobou, ktorá ešte nedovŕšila osemnásť rok veku, alebo za jej pohnutie k takémuto činu tých, ktorí na to zneužijú svoju úradnú autoritu a uznané postavenie voči obeti, či už pôjde o zdravotníkov, kňazov, vychovávateľov atď.³⁸³ V tomto smere je ekvivalentom v našej právnej úprave ustanovenie § 202 ods. 1 písm. a), resp. § 202 ods. 1 písm. c) slovenského TZ, ktorý je však prísnejší, keďže hornú hranicu trestu odňatia slobody stanovuje až na päť rokov.

Napokon možno vyzdvihnúť z rakúskej právnej úpravy ešte **TC iniciovania sexuálnych kontaktov s maloletými** (nem. *Anbahnung von Sexualkontakten zu Unmündigen*) podľa § 208a rakúskeho TZ, ktoré kriminalizuje „predpolie“ sexuálneho zneužívania. Objektívna stránka v základných skutkových podstatách v ods. 1 a ods. 1a § 208a spočíva v navrhnutí ale-

³⁸³ K tomu pozri bližšie *Mißbrauch eines Autoritätsverhältnisses* § 212 StGB [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/missbrauch-eines-autoritaetsverhaeltnisses>

bo dohodnutí osobného stretnutia s osobou mladšou ako štrnásť rokov v úmysle spáchať na nej niektorý z taxatívne uvedených sexuálnych trestných činov vrátane sexuálneho zneužívania a výroby detskej pornografie, a to či už prostredníctvom telekomunikácie, počítača alebo iným ľstivým spôsobom. Okrem toho však musí páchatel svoj úmysel potvrdiť aj ďalším krokom, ktorý slúži na prípravu stretnutia. Môže to byť napríklad kúpa vstupenky na miesto stretnutia, cestovného lístka atď., a to s úmyslom spáchať niektorý z taxatívne vymenovaných sexuálnych TČ.³⁸⁴ Zaujímavým je v tomto kontexte potom ustanovenie druhého odseku predmetného § 208a rakúskeho TZ o účinnej lítosti, na základe ktorého nebude potrestaný páchatel, ak dobrovoľne upustí od svojho zámeru a zároveň oznámi orgánom činným v trestnom konaní svoj čin ešte skôr než sa o tom sami dozvedeli. Uvedenému trestnému činu zodpovedá v našej právnej úprave sexuálne zneužívanie prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby podľa § 201a slovenského TZ. Avšak na rozdiel od našej právnej úpravy sa rakúska neobmedzuje na kontaktovanie dieťaťa len prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, ale možný je akýkoľvek ľstivý spôsob nadviazania kontaktu s cieľom navrhnuť alebo dohodnúť osobé stretnutie, aby potom páchatel dieťa sexuálne zneužil. Zároveň je však rozsah ochrany širší v našej právnej úprave, pretože chráni pred takýmto konaním osoby až do dovŕšenia pätnásteho roku veku. Z hľadiska punitivity možno napokon konštatovať, že aj pri tomto ustanovení je slovenský TZ prísnejší, keďže ukladá trest odňatia slobody s hornou hranicou až tri roky, kým rakúsky zákonodarca stanovuje trest odňatia slobody len do dvoch rokov.

4.4 Nemecko

Nemecká právna úprava problematiky sexuálneho zneužívania je príkladom mimoriadne roztrieštenej úpravy s množstvom osobitných ustanovení. Nemecký TZ upravuje predmetnú kriminalitu *de lege lata* predovšetkým v § 174 až 176e, ktoré sú súčasťou trinástej hlavy osobitnej časti nemeckého TZ (nem. *Strafgesetzbuch – StGB* z roku 1871) s názvom **TČ proti sexuálnemu sebaurčeniu**. Sexuálneho zneužívania sa však do veľkej

³⁸⁴ K tomu pozri bližšie *Anbahnung von Sexualkontakten zu Unmündigen § 208a StGB* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/anbahnung-von-sexualkontakten-zu-unmuendigen>

miery dotýkajú aj ďalšie trestné činy z tejto hlavy, spracovanie ktorých pre-sahuje možnosti tejto kapitoly.

Samotný TČ *sexuálneho zneužívania detí* (nem. *Sexueller Missbrauch von Kindern*) je upravený v § 176 nemeckého TZ. Zo znenia prvého od-seku § 176 vyplýva, že poskytuje absolútnu ochranu deťom mladším ako štrnásť rokov pred všetkými formami pohlavného styku, ktoré sú z hľadiska páchatela buď aktívneho charakteru a páchatel ich vykonáva na dieťať, alebo pasívneho charakteru a páchatel si ich necháva vykonávať od dieťaťa. Druhou alternatívou postihnuteľného konania je pohnutie dieťaťa k tomu, aby vykonalo sexuálne aktivity na tretej osobe alebo si ich nechalo na sebe vykonať treťou osobou. Rovnako sa sexuálneho zneužívania napo-kon v tretej alternatíve dopustí aj ten, kto za uvedené sexuálne aktivity poskytne alebo sľúbi dieťaťu odplatu. Samotný zákon používa pritom pojem *sexuelle Handlungen*, ktorý je potrebné vykladať v adekvátnom rozsahu ako v našich podmienkach vykonanie súložie alebo iného spôsobu sexuál-neho zneužitia. Vždy však pôjde o konanie spojené s telesným kontaktom medzi páchatelom a obeťou, ktoré musí mať objektívne sexuálny kontext bez ohľadu na to, či dieťa rozumie účelu takéhoto konania.³⁸⁵ V druhom odseku § 176 potom nemecký zákonodarca zakotvuje možnosť upustiť od uloženia trestu, ak bol pohlavný styk medzi páchatelom a dieťaťom, ktoré teda ešte nedovršilo štrnásť rokov, konsenzuálny a nie je veľký rozdiel v ich veku a vyzretosti. Je to obdobná forma ochrany dvoch vzájomne vekovo blízkych mladých ľudí, medzi ktorými došlo k pohlavnému styku, ak je jedna stránka ešte pod zákonnou ochranou pre jej nízky vek, s akou sme sa mohli stretnúť už aj v ustanovení § 206 ods. 4, resp. § 207 ods. 4 rakúskeho TZ. Rakúska právna úprava sa však v tomto smere javí predsa len precíznejšia. V porovnaní so slovenskou právnou úpravou možno konštatovať, že nemecký aj rakúske zákonodarca poskytuje z hľadiska vekovej hranice legálneho sexu užší rozsah ochrany a ukladá nižšie tresty. To platí osobitne pri nemeckej úprave, kde zo znenia § 176 vyplýva, že trestom za uvedené alternatívy konania má byť trest odňatia slobody najmenej jeden rok, a to bez určenia hornej hranice, kým v § 201 ods. 1 slovenského TZ sa stanovuje dolná hranica trestu odňatia slobody na tri roky a horná na desať rokov.

³⁸⁵ FISCHER, T. *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: C. H. Beck, 2018, s. 1202 a nasl.

Ustanovenia § 176c, resp. § 176d nemeckého TZ tvoria potom vo vzťahu k základným skutkovým podstatám TČ sexuálneho zneužívania podľa § 176 kvalifikované skutkové podstaty. Priťažujúcimi okolnosťami podľa § 176c sú jednak recidíva tohto TČ v priebehu piatich rokov (ods. 1 bod 1), ako aj vykonanie súložie alebo praktík, ktoré sú spojené s penetráciou do tela (ods. 1 bod 2), spoločné konanie najmenej dvoch osôb (ods. 1 bod 3), vystavenie dieťaťa nebezpečenstvu ťažkej ujmy na zdraví alebo podstatného narušenia jeho fyzického alebo emocionálneho vývinu (ods. 1 bod 4), spáchanie činu v úmysle vytvoriť pornografický materiál (ods. 2), závažné fyzické týranie dieťaťa alebo vystavenie nebezpečenstvu smrti (ods. 4). Páchateľ sa potrestá v týchto prípadoch odňatím slobody najmenej na dva roky, resp. päť rokov, bez určenia hornej hranice trestu, čo sú opäť výrazne nižšie tresty, než ukladá v kvalifikovaných skutkových podstatách § 201 TZ ods. 2 až 3 slovenský zákonodarca. Napokon v prípade, ak páchatel spôsobí smrť dieťaťa čo i len z nedbanlivosti, potrestá sa odňatím slobody na najmenej desať rokov až doživotie. Doživotný trest odňatia slobody však za TČ sexuálneho zneužívania v našich domácich podmienkach nie je možné uložiť.

V § 176a nemeckého TZ nachádzame ďalej upravený TČ **sexuálneho zneužívania detí bez fyzického kontaktu s dieťaťom** (nem. *Sexueller Missbrauch von Kindern ohne Körperkontakt mit dem Kind*). Týmto ustanovením sa teda postihujú konania nespojené s priamym telesným kontaktom, čiže z hľadiska na už uvedené, nejde o sexuálne aktivity na samotnom dieťati. Alternatívami nespojenými s priamym telesným kontaktom sú jednak vykonanie sexuálnych aktivít pred dieťaťom, ako aj pohnutie dieťaťa, aby vykonalo sexuálne aktivity, ktoré nespádajú pod prípady postihnutelné § 176, resp. pôsobenie na dieťa predvádzaním pornografických materiálov. Nemecký zákonodarca určuje v týchto prípadoch trest odňatia slobody od šesť mesiacov do desať rokov, čím poskytuje pomerne veľkorýsy priestor pre rozhodnutie súdu v závislosti od podmienok konkrétneho prípadu. Tu možno dodať, že hneď prvá alternatíva vo forme vykonania sexuálnych aktivít pred dieťaťom nachádza svoj ekvivalent v ustanovení § 201b slovenského TZ a vykonáva čl. 3 ods. 3 smernice o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii z roku 2011. Druhú alternatívu, teda vo forme pohnutia dieťaťa, aby vykonalo sexuálne aktivity nespádajúce pod § 176 nemeckého TZ, ktorou je pokryté akékoľvek iné podnietenie dieťaťa k sexuálnym aktivitám, ak ne-

smereje k ich vykonaniu na páchatelovi alebo inej osobe, bolo by v našich podmienkach možné kvalifikovať ako TČ ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 slovenského TZ. Tretia alternatíva, čiže pôsobenie na dieťa predvádzaním pornografických materiálov, približuje sa svojím významom k prvej alternatíve, a preto možno v podmienkach slovenského práva zväziť pravdepodobne rovnakú kvalifikáciu.

O naznačenej mimoriadnej roztrieštenosti nemeckej úpravy v predmetnej oblasti svedčí aj ustanovenie § 174 nemeckého TZ, ktoré obsahuje **TČ sexuálneho zneužívania zverených osôb** (nem. *Sexueller Mißbrauch von Schutzbefohlenen*). Ochrana sa poskytuje z hľadiska veku stupňovito. Do šestnástich rokov sú osoby pod ochranou pred sexuálnymi aktivitami vždy, keď sú páchatelovi zverené na výchovu, vzdelávanie a starostlivosť bez toho, že by bolo potrebné skúmať, či prišlo k zneužitiu takého vzťahu. Do osemnástich rokov sa taká ochrana uplatňuje, keď je osoba páchatelovi zverená na výchovu, vzdelávanie alebo starostlivosť, alebo je páchatelovi podriadená v služobnom alebo pracovnom pomere, pričom páchatel zneužíva vzťah závislosti vyplývajúci zo zverenia alebo podriadenosti. Tieto dve alternatívy sa podľa odseku 2 uplatňujú aj v prípade, že páchatelovi je chránená osoba zverená v rámci inštitúcie (právnickej osoby). Rovnako sa do osemnástich rokov uplatňuje ochrana pred sexuálnymi aktivitami, ak je chránená osoba voči páchatelovi právnym alebo biologickým potomkom, alebo je potomkom manžela alebo partnera. Tu možno v rámci komparácie uviesť, že náš právny poriadok stanovuje v znení ekvivalentného § 202 slovenského TZ širší rozsah ochrany, keďže u osôb do osemnástich rokov nie je potrebné preukazovať zneužitie postavenia páchatela, postačuje teda právny alebo faktický vzťah dozoru alebo odkázanosti.³⁸⁶ Na druhej strane nemecký TZ rozširuje ochranu aj na deti manželov a partnerov do osemnástich rokov, voči ktorým vzťah dozoru, odkázanosti, závislosti vôbec nemusí existovať. Ustanovenie § 174 ods. 3 nemeckého TZ trestá potom vykonanie sexuálnych aktivít pred zverenou osobou za podmienok podľa odseku 1, respektíve pohnutie zverenej osoby, aby vykonala sexuálne aktivity pred páchatelom. Z hľadiska vykonávania sexuálnych aktivít pred zverenou osobou a zverenej osoby pred páchatelom prichádza do úvahy podľa slovenského TZ kvalifikácia podľa § 202 s uplatnením znaku iný spôsob sexuálneho zneužitia.

³⁸⁶ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 16.

4.5 Švajčiarsko

Sexuálne zneužívanie je vo švajčiarskom právnom poriadku *de lege lata* stíhané predovšetkým prostredníctvom **TČ sexuálnych úkonov s maloletými** podľa čl. 187 švajčiarskeho TZ a **TČ sexuálnych úkonov so odkázanými osobami** podľa čl. 188 švajčiarskeho TZ. Tieto trestné činy sú systematicky zaradené do prvého dielu piateho titulu druhej knihy švajčiarskeho trestného zákona z roku 1937 medzi trestné činy proti sexuálnej integrite. Švajčiarska právna úprava sa javí ako jednoduchšia v porovnaní s nemeckou.

V odseku 1 článku 187 švajčiarskeho TZ nachádzame jedinú základnú skutkovú podstatu predmetného **TČ pohlavného styku s maloletými** (angl. *Sexual acts with children*), ktorou sa postihuje páchatel pohlavného styku s dieťaťom mladším ako šesťnásť rokov, resp. toho, kto pohne takéto dieťa k pohlavnému styku alebo ho do pohlavného styku zapojí. Trestom je buď peňažný trest, alebo trest odňatia slobody neprevyšujúci päť rokov. Absolútna ochrana pred sexuálnym zneužitím v akejkoľvek forme pohlavného styku sa teda poskytuje vo Švajčiarsku osobám až do dovŕšenia šesťnásťkeho roku ich veku, čo znamená, že švajčiarsky zákonodarca poskytuje širšiu ochranu deťom, než je to v slovenských podmienkach, keďže ekvivalentný § 201 ods. 1 nášho TZ poskytuje ochranu len deťom do dovŕšenia ich päťnásťkeho roku veku. K tomu však treba pripojiť aj ustanovenie odseku 2 článku 187 švajčiarskeho TZ, ktoré stanovuje, že žiaden trest nebude možné uložiť, ak je vekový rozdiel medzi páchatelom a poškodeným tri alebo menej rokov. To znamená, že ak sa dopustí akejkoľvek formy pohlavného styku napr. pätnásťročný páchatel s poškodeným, ktorý má len dvanásť rokov, nebude ho možné potrestať, hoci je poškodený pod minimálnou vekovou hranicou legálneho sexu. Táto v našich podmienkach neexistujúca a pomerne liberálna právna úprava, podobná čiastočne napr. zmysľaniu rakúskeho zákonodarcu v opísanom § 206 ods. 4, resp. § 207 ods. 4 rakúskeho TZ, jednoznačne stavia na ochrane adolescentov v prípade začiatku ich sexuálneho života a ponúka im v takýchto situáciách beztrestnosť. S tým napokon úzko súvisí aj ustanovenie nasledujúceho tretieho odseku čl. 187 švajčiarskeho TZ, ktoré stanovuje, že ak páchatel nedovŕšil v čase spáchania skutku, prípadne prvého zo skutkov vek dvadsať rokov, a ak existujú okolnosti hodné osobitného zreteľa alebo ak je dieťa manželom alebo registrovaným partnerom páchatela, môže zodpovedný orgán dokonca upustiť od trestného stíhania alebo uloženia trestu. Veľ-

mi zaujímavým je napokon aj ustanovenie posledného, štvrtého odseku čl. 187 švajčiarskeho TZ, podľa ktorého ak páchatel konal v mylenej predstave, že dieťa má aspoň šesťnásť rokov, ale túto chybu by neurobil, ak by konal s náležitou starostlivosťou, trestná sadzba trestu odňatia slobody nesmie prevýšiť tri roky alebo sa mu má uložiť len peňažný trest.

Keďže vo švajčiarskom TZ nenájdeme *epressis verbis* upravený online grooming detí, ten sa postihuje ako plánovanie TČ *pohlavného styku s maloletými* podľa čl. 187 ods. 1 švajčiarskeho TZ, prípadne ako plánovanie TČ *pornografie* podľa § 197 švajčiarskeho TZ, v štádiu prípravy.³⁸⁷

Pokiaľ ide o právnu úpravu TČ *sexuálnych úkonov s odkázanými osobami* (angl. *Sexual acts with dependent persons*) podľa čl. 188 švajčiarskeho TZ, týmto sa postihuje páchatel, ktorý vykoná pohlavný styk s maloletým starším ako šesťnásť rokov, pričom na to zneužije závislosť, ktorú maloletý má voči páchatelovi z dôvodu vzdelávania, starostlivosti alebo zamestnania maloletého, alebo ak pôjde o akúkoľvek inú formu závislého vzťahu, ktorú páchatel zneužije na dosiahnutie pohlavného styku, resp. trestným bude aj ten, kto nabáda maloletého, aby sa dopustil pohlavného styku, zneužijúc svoju závislosť od páchatela. Trestom má byť trest odňatia slobody neprevyšujúci tri roky alebo sa má uložiť peňažný trest. V tomto prípade môžeme nájsť zodpovedajúci ekvivalent v ustanovení § 202 ods. 1 písm. a) slovenského TZ, ktorý však ukladá prísnejší trest odňatia slobody s hornou hranicou trestu do päť rokov. Avšak v prípade, ak je maloletý manželom alebo registrovaným partnerom páchatela, zodpovedné orgány môžu v zmysle čl. 188 ods. 2 švajčiarskeho TZ upustiť od trestného stíhania, resp. uloženia trestu.

V kontexte ochrany maloletých pred ich sexuálnym zneužívaním možno tiež ešte uviesť aj čl. 196 švajčiarskeho TZ, v ktorom je upravený TČ *pohlavného styku s maloletým za odplatu* (angl. *Sexual acts with minors against payment*). V zmysle tohto ustanovenia je trestné vykonávanie pohlavného styku s maloletými do dovŕšenia osemnásteho roku veku, ako aj navádzanie takýchto osôb na pohlavný styk, ak k pohlavnému styku dôjde alebo má prísť za odplatu. Páchatelovi možno uložiť trest odňatia slobody

³⁸⁷ *Sexual violence against children online. Input from the Swiss Foundation for the Protection of Children for the General Comment on children's rights in relation to the digital environment.* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CRC/GCChildrensDigitalEnvironment/OtherStakeholders/Swiss_Foundation_for_the_Protection_of_Children.docx

dy neprevyšujúci tri roky alebo peňažný trest. Predmetné ustanovenie má svoj ekvivalent v § 202 ods. 1 písm. b) slovenského TZ, pričom je však naša právna úprava opäť punitívnejšia, keď hornú hranicu trestu odňatia slobody stanovuje až na päť rokov.

Zaujímavým sa javí tiež aj právna úprava viacerých ďalších trestných činov, ktoré čiastočne poskytujú ochranu maloletým pred rôznymi formami zneužívania so sexuálnym charakterom. Tu možno uviesť napr. **TČ podporovania k prostitúcii** (angl. *Encouraging prostitution*), ktorý je upravený v čl. 195 švajčiarskeho TZ, ktorý okrem iného kriminalizuje konanie každej trestne zodpovednej osoby, ktorá podporuje alebo navádza neplnoletú osobu na prostitúciu so zistným úmyslom nadobudnúť finančný zisk, ale zaujímavým sa javí tiež aj **TČ pornografie** podľa § 197 švajčiarskeho TZ, ktorým sa postihuje nielen verbovanie maloletých k účasti na pornografickom predstavení a umožnenie ich účasti na takomto predstavení, ale aj sprístupnenie a ukazovanie pornografických materiálov osobám mladším ako šesťnásť rokov, pričom však nemožno potrestať neplnoletých, ktorí nedovršili šesťnásť rokov, ak vyrobili na základe vzájomného súhlasu pornografický materiál o vlastných sexuálnych aktivitách alebo ak taký držia a užívajú.

Z hľadiska ochrany maloletých pred sexuálnym zneužívaním možno napokon ešte dodať, že TČ *pohlavného styku s maloletými* podľa čl. 187 ods. 1 sa v zmysle čl. 101 švajčiarskeho TZ nepremlčuje, ak bolo obeťou dieťa, ktoré ešte nedovršilo dvanásť rok svojho veku. Ide o zaujímavé ustanovenie, ktoré naša právna úprava nepozná.

4.6 Taliansko

Talianska právna úprava predstavuje v mnohých aspektoch úplne odlišnú koncepciu úpravy sexuálneho zneužitia v porovnaní so slovenskou alebo uvedenými germánskymi právnymi úpravami. Taliansky Trestný zákon z roku 1930 (ďalej len „taliansky TZ“) upravuje predmetnú problematiku *de lege lata* predovšetkým v ustanovení čl. 609-*quater* a nasl., ktoré sú súčasťou XII. titulu druhej knihy talianskeho TZ, a sú zaradené medzi trestnými činmi proti osobe.

Uvedený čl. 609-*quater* má názov *Sexuálne aktivity s maloletým* (tal. *Atti sessuali con minorenne*). V zmysle uvedeného ustanovenia sa potrestá

ten, kto sa bez použitia násilia alebo donútenia zapojí do pohlavného styku³⁸⁸ s:

- a) osobou mladšou ako štrnásť rokov, a to trestom odňatia slobody na šesť až dvanásť rokov;
- b) osobou, ktorá už síce dovŕšila štrnásť rokov, ale páchatel' na tento účel zneužil dôveru maloletej osoby alebo svoju autoritu a vplyv, potrestá sa odňatím slobody do štyroch rokov;
- c) osobou mladšou ako šesťnásť rokov, ak je páchatel' predkom, rodičom, osvojiteľom, alebo jeho spolubývajúcim životným partnerom, poručníkom alebo inou osobou, ktorej je z dôvodov starostlivosti, výchovy, dohľadu alebo opatrovníctva maloletý zverený alebo s ním žije v spoločnej domácnosti, pričom v takomto prípade sa stanovuje trest odňatia slobody na tri až šesť rokov.

Predmetné ustanovenie teda chráni každú osobu do dovŕšenia jej štrnásteho roku veku pred akýmikoľvek sexuálnymi aktivitami páchatela, keďže takáto osoba absolútne nie je schopná dať súhlas na pohlavný styk pre nedostatočný vek.³⁸⁹ Talianske právo považuje totiž už vek štrnásť rokov za primeraný na to, aby človek mohol slobodne a vedome disponovať so svojou sexuálnou sférou. To znamená, že bez ohľadu na vekový rozdiel nie je pohlavný styk s osobou, ktorá už dovŕšila štrnásť rokov, nikdy trestným činom (za predpokladu, že s tým daná osoba súhlasí), samozrejme, s výnimkou už uvedených prípadov pod písm. b), resp. c). Pri porovnaní so slovenskou právnou úpravou možno konštatovať, že predmetná základná skutková podstata podľa čl. 609-*quater* nachádza svoj ekvivalent predo-

³⁸⁸ Ak by bol totiž čin spáchaný použitím násilia, hrozbami alebo donútením, bolo by potrebné situáciu v zmysle talianskej právnej úpravy, vychádzajúcej zo znenia čl. 609-*quater*, kvalifikovať ako TČ *sexuálneho násilia* podľa čl. 609-*bis* talianskeho TZ, rovnako ak páchatel' navádza k pohlavnému styku alebo jeho podstúpeniu osobu, pri ktorej zneužil jej fyzické alebo mentálne dispozície, alebo ak sa dopustil lsti v osobe skutočného páchatela činu. Trestom je odňatie slobody na šesť až desať rokov. Príťažujúce okolnosti sú uvedené v ustanovení § 609-*ter*. medzi nimi napr. aj spáchanie činu na osobe mladšej ako osemnásť rokov, pričom trest sa zdvojnásobuje, ak je obeťou dieťa mladšie ako desať rokov. K tomu pozri MAGNI, E. A. *Art. 609-quater. C. P.: Atti sessuali con minorenni* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.avvocatoeoloalessandromagni.it/art-609-quater-c-p-atti-sessuali-con-minorenne/>

³⁸⁹ K tomu pozri bližšie *Atti sessuali con minorenni: cosa si rischia a fare sesso con minori?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.studiodilegalederosamistretta.it/atti-sessuali-con-minorenni-art-609-quater-c-p/>

všetkým v ustanovení § 201 ods. 1 nášho TZ, ako aj čiastočne v § 202 ods. 1 písm. a), resp. písm. c) slovenského TZ. Je však evidentné, že slovenský zákonodarca opäť raz poskytuje širšiu absolútnu ochranu, keďže ju poskytuje deťom až do dovŕšenia pätnásteho roku veku, a v prípade zneužitia dôvery a autority páchatela, resp. ak ide o páchatela, ktorému je dieťa zverené do starostlivosti alebo pod jeho dozor, alebo ide o odkázanú osobu, tak v týchto prípadoch náš právny poriadok chráni pred akoukoľvek formou sexuálneho zneužitia každého až do dovŕšenia jeho osemnásteho roku veku. Na druhej strane môže prekvapiť pomerne značný rozdiel vo výške trestu odňatia slobody, pričom v prípade čl. 609-*quater* písm. a) je talianska právna úprava dokonca prísnejšia než naša, keďže umožňuje uložiť trest odňatia slobody na šesť až dvanásť rokov, kým ekvivalentné ustanovenie § 201 ods. 1 nášho TZ ukladá trest na tri roky až desať rokov. Avšak v ostatných už uvedených prípadoch pod písm. b), resp. c) je výška trestu porovnateľná s tým, čo umožňuje uložiť § 202 ods. 1 slovenského TZ. Pomerne prekvapujúco pôsobí však tá skutočnosť, že za znásilnenie a ostatné formy sexuálneho násillia, ktoré pokrýva čl. 609-*bis* talianskeho TZ, horná hranica trestu odňatia slobody, stanovená do desať rokov, je miernejšia než v prípade sexuálnych aktivít s maloletými, kde je možné uložiť už uvedený trest odňatia slobody na šesť až dvanásť rokov.

Na druhej strane priťažujúcimi okolnosťami majúcimi podľa čl. 609-*quater* za následok zvýšenie trestu odňatia slobody až o jednu tretinu (odňatie slobody až na šesťnásť rokov) sú podľa talianskej právnej úpravy zapojenie sa do pohlavného styku s maloletým, ktorý nedovŕšil štrnásť rok svojho veku, a to za odplatu (čo i len slúbenú), taktiež ak bol čin spáchaný spoločným konaním viacerých osôb (najmenej dvoch), ak čin spáchala osoba, ktorá je súčasťou zločineckého spolčenia, a to s cieľom uľahčiť jeho činnosť, následne ak bola činom maloletému spôsobená vážna ujma v dôsledku opakovaného konania, resp. ak bol ohrozený život maloletého. Ak obeť sexuálneho zneužívania nedovŕšila ani desať rokov, trest odňatia slobody sa zdvojnásobí (odňatie slobody na dvanásť až dvadsaťštyri rokov). Naopak v menej závažných prípadoch sa trest znižuje najviac o dve tretiny.

Príslušný čl. 609-*quater* následne depenalizuje konanie ešte maloletého páchatela, ktorý vykonal pohlavný styk alebo sa do neho zapojí s maloletou osobou, ktorá dosiahla už aspoň trinásť rok veku, ak vekový rozdiel

medzi týmito osobami nepresahuje štyri roky.³⁹⁰ Túto stratégiu *dekriminalizácie* alebo *depenalizácie* prípadov, ak je páchatelom sexuálneho zneužívania stále ešte maloletá osoba, ktorú od obete delí len malý vekový rozdiel, mohli sme vidieť už aj v nemeckej, rakúskej či švajčiarskej právnej úprave, s tým istým účelom zákonodarca. Neexistencia takejto možnosti v našej právnej úprave a kritika takéhoto stavu bola takisto už viackrát zmienená.

Následne je potrebné uviesť aj ustanovenie čl. 609-*quinquies*, ktorý upravuje **TČ korupcie maloletých** (tal. *Corruzione di minorenni*). Toto ustanovenie kriminalizuje taktiež toho, kto v prítomnosti osoby mladšej ako štrnásť rokov vykoná pohlavný styk, na ktorom majú tieto osoby asistovať, pričom trestom je odňatie slobody na jeden až päť rokov. Rovnako sa potrestá, kto prinúti osobu mladšiu ako štrnásť rokov, aby pomáhala pri vykonaní pohlavného styku alebo takej osobe ukáže pornografický materiál, aby takáto osoba vykonala alebo podstúpila pohlavný styk. Prísnejšie sa následne potrestá spáchanie činu viacerými osobami, taktiež ak trestný čin spácha osoba, ktorá je súčasťou zločineckého spolčenia, a to s cieľom uľahčiť jeho činnosť a taktiež ak je trestný čin spáchaný hrubým násilím alebo ak maloletý utrpí pre opakovanie konania ťažkú ujmu, resp. ak je v dôsledku činu ohrozený život maloletého. Trest sa zvyšuje až o polovicu, ak je vinníkom predok, rodič, osvojiteľ alebo jeho spolubývajúci životný partner, poručník alebo iná osoba, ktorej je maloleté dieťa zverené z dôvodu starostlivosti, výchovy, dohľadu alebo starostlivosti, alebo osoba, ktorá má s poručníkom partnerský vzťah. V tomto prípade nachádzame obdobu v našom TZ v ustanovení § 201b slovenského TZ, avšak s miernejšími trestami.

Ako zaujímavosť možno uviesť ustanovenie čl. 609-*sexies*, v zmysle ktorého sa páchatel nemôže ospravedlniť neznalosťou veku poškodenej osoby, s výnimkou nevyhnutnej neznalosti.³⁹¹ V zmysle ustanovenia čl. 609-*sep-*

³⁹⁰ Podľa uvedených podmienok talianskeho TZ teda maloletý, ktorý sa zapojí do sexuálnych aktov s inou maloletou osobou, nebude postihnuteľný, ak sú splnené dve podmienky:

- a) že mladší z dvojice má trinásť rokov (napr. pätnásťročný, ktorý má sex s dvanásťročným vždy spácha trestný čin);
- b) že vekový rozdiel medzi nimi nie je väčší ako štyri roky (napr. chlapec vo veku sedemnásť rokov a šesť mesiacov môže mať sex s dievčaťom vo veku trinásť rokov a deväť mesiacov, ale nie s dievčaťom vo veku trinásť rokov a tri mesiace).

³⁹¹ Inými slovami, chyba týkajúca sa veku obete vylučuje trestný čin iba vtedy, ak páchatel napriek tomu, že zisťoval vek malotelej osoby s náležitou starostlivosťou, bol v presved-

ties orgány činné v trestnom konaní pri sexuálnych aktivitách s maloletými vždy postupujú *ex offio*, pričom pri mnohých iných sexuálnych trestných činoch len na základe súkromnej žaloby, ktorú je potrebné podať spravidla do dvanástich mesiacov od spáchania činu a nie je možné ju stiahnuť. Platí pritom, že premlčacia doba je dvadsaťštyri rokov plus jedna štvrtina v prípade akýchkoľvek úkonov prerušujúcich konanie pre základnú skutkovú podstatu predpokladanú v prvom odseku čl. 609-*quater*, spolu 30 rokov. V prípade sexuálnych aktov s maloletými mladšími ako desať rokov, premlčacia lehota uplynie v lehote 48 rokov, pričom vždy začína plynúť až od dovŕšenia osemnásteho roku veku obete.³⁹² V porovnaní s našou právnou úpravou možno teda konštatovať, že talianska legislatíva je v tomto smere prísnejšia a stanovuje podstatne dlhšiu dobu premlčania, ako je to v SR na základe ustanovenie § 87 ods. 5 slovenského TZ. V čl. 609-*nonies* nachádzame potom aj ďalšie doplnkové tresty a sankcie, ktoré je možné uložiť odsúdeným za rôzne sexuálne trestné činy, vrátane TČ sexuálnych aktivít s maloletými. Medzi nimi nachádzame napr. stratu rodičovských práv a povinností, trvalé vylúčenie akéhokoľvek opatrovníctva, trvalé vylúčenie z akejkolvek funkcie v školách a zariadeniach pre maloletých atď.

Z talianskej právnej úpravy je potom potrebné osobitne vyzdvihnúť taktiež ustanovenie **čl. 609-*undecies***, ktorý **poskytuje ochranu** maloletých až do dovŕšenia šestnásteho roku veku **pred groomingom**, ktorým taliansky TZ rozumie akýkoľvek čin zameraný na získanie dôvery maloletého, realizovaný klamstvom, lichôtkami alebo hrozbami, a to aj s využitím internetu alebo iných sietí alebo komunikačných prostriedkov. Trestom je odňatie slobody od jedného do troch rokov. Priťažujúce okolnosti sú iden-

čení, že maloletý už dosiahol plnoletosť. Nestačí teda len ústne uistenie o veku poskytuté maloletým, nadpriemerné fyzické črty typické pre dospelých alebo verbálne ubezpečenie o veku od tretích strán. Ak by sme mali uviesť príklad konkrétnej nevyhnutnej nevedomosti, možno ju ilustrovať na takom prípade, keď maloletý prijme všetky možné opatrenia, aby dospelý uveril, že má viac ako osemnásť rokov, napríklad je vždy nájdený pri východe z univerzity, ako keby ju navštevoval, alebo často vystupuje z auta, ako keby mal vodičský preukaz. V takýchto prípadoch by dospelý mohol byť oslobodený z dôvodu „nevyhnutnej“ neznalosti skutočného veku poškodenej osoby, keďže do rovnakej chyby by sa dostal zrejme každý. K tomu pozri *Fare sesso con una minorenni è reato?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://avvocatomattiafontana.com/sexo-minorenni-reato/>

³⁹² K tomu pozri bližšie *Atti sessuali con minorenni: cosa si rischia a fare sesso con minori?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.studiodilegalederosamistretta.it/atti-sessuali-con-minorenni-art-609-quater-c-p/>

tické ako v ustanovení čl. 609-*quater*. Trest sa v zmysle čl. 609-*duodecies* ešte zvyšuje, a to najviac o polovicu, ak páchatel použil osobitnú techniku na zahľadanie digitálnych stôp. Ide o ekvivalent § 201a slovenského TZ s prakticky obdobnými trestami, avšak na rozdiel od problémovej slovenskej právnej úpravy tá talianska uvažuje o rôznych formách *groomingu*, nielen výlučne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby.

Napokon je potrebné uviesť aj čl. 414-*bis* talianskeho TZ, v zmysle ktorého je trestné aj akýmkoľvek spôsobom a akoukoľvek formou spáchané verejné podnecovanie k spáchaniu uvedených trestných činov.

4.7 Belgické kráľovstvo

Na rozdiel od uvedených právnych úprav dovolíme si na nasledujúcich stranách napokon prezentovať celým svojím konceptom úpravy odlišnú právnu reguláciu sexuálneho zneužívania detí, a to v Belgicku.³⁹³ Tu je pritom potrebné vychádzať predovšetkým z belgického Trestného zákonníka ešte z roku 1867 v znení neskorších predpisov, ktorý predmetnú trestnú činnosť sankcionuje v VII. titule (hlave) pod názvom Trestné činy a delikty proti rodinnému poriadku a verejnej morálke. Podotýkame, že v systematike uvedeného belgického kódexu nájdeme len číslovanie zákonných článkov, no bez uvedených konkrétnych názvov trestných činov.³⁹⁴

V systematike belgického TZ možno ako prvý v kontexte predmetnej kriminality uviesť **zákonný čl. 372**, v zmysle ktorého je trestné sexuálne obťažovanie (bez penetratívnych foriem), ak k takémuto správaniu prišlo bez použitého násillia alebo jeho hrozieb. Ak je takéto obťažovanie namierené voči dieťaťu mladšiemu ako šesťnásť rokov, a to bez rozdielu pohlavia, páchatelovi hrozí za uvedené konanie trest odňatia slobody na päť až desať

³⁹³ K tomu tiež pozri HULLOVÁ, M. Zahraničné skúsenosti s kontrolou trestnej činnosti súvisiacej so sexuálnym zneužívaním v oblasti trestného práva (Belgické kráľovstvo, Poľská republika a Česká republika). In: VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. *Teória a prax vyšetrovania, interdisciplinárne aspekty. Zborník vedeckých prác vydaných Katedrou vyšetrovania Akadémie Policajného zboru v Bratislave*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017, s. 35 – 45.

³⁹⁴ Možno ešte tiež dodať, že s účinnosťou od roku 2025 sa plánuje rozsiahla rekonštrukcia a modernizácia belgického trestného práva. K tomu pozri napr. GAYET, A., S. *Belgium's age-old criminal code to get 'modern touch'* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na internete: https://www.euractiv.com/section/all/short_news/belgiums-age-old-criminal-code-to-get-modern-touch/

rokov. Možno konštatovať, že uvedené konanie sa obsahovo prelína s úpravou sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 slovenského TZ s tým rozdielom, že belgická právna úprava chráni deti pred sexuálnym zneužitím až do dovŕšenia ich šestnásteho roku veku, teda poskytuje v tomto smere širšiu právnu ochranu než slovenský zákonodarca, ktorý ako vieme, stanovuje hranicu pre konsenzuálny sexuálny styk na dovŕšenie pätnásť rokov. Z hľadiska výšky trestných sadzieb však možno konštatovať, že belgický aj slovenský zákonodarca stanovuje v princípe porovnateľné tresty. V belgickej právnej úprave však možno následne uložiť za uvedené konanie aj vyšší trest odňatia slobody, a to na desať až pätnásť rokov v prípade, ak je skutok spáchaný blízkym príbuzným v priamom pokolení (incest) alebo osobou, ktorej bolo dieťa (osoba mladšia ako šestnásť rokov) zverené do starostlivosti alebo výchovy (intrafamiliárne zneužívanie), prípadne osobou, ktorá sa o dieťa stará alebo je voči dieťaťu v autoritatívnom postavení, prípadne ak sa činu dopustil súrodenec poškodeného/poškodenej. Uvedené ustanovenie sa tak prakticky prekrýva s ustanovením § 201 ods. 2 písm. b) slovenského TZ, pričom však slovenský zákonodarca je v takýchto prípadoch z hľadiska závažnosti trestu o niečo miernejší (sedem až dvanásť rokov).

Ak by sa páchatel pokúsil sexuálne obťažovať (bez penetrácie) dieťa mladšie ako šestnásť rokov s použitím násilia, nátlaku, hrozby, ľsti alebo by napr. využil niečiu odkázanosť či fyzickú alebo mentálnu zaostalosť, takýto násilný čin by bolo potrebné kvalifikovať už podľa **zákonného čl. 373** belgického TZ. Páchatelovi by však hrozilo odňatie slobody už na desať až pätnásť rokov. Toto násilné sexuálne konanie je v našom právnom poriadku pritom v princípe sankcionovateľné v zmysle skutkovej podstaty TČ znásilnenia podľa § 199 ods. 2 písm. a) a b) slovenského TZ alebo v zmysle TČ sexuálneho násilia podľa § 200 ods. 2 písm. a) a b) slovenského TZ.³⁹⁵

Belgický zákonodarca následne v **zákonnom čl. 375** trestá sexuálnu penetráciu inej osoby bez jej súhlasu, a to časťou ľudského tela alebo nejakým predmetom. Za znásilnenie inej osoby možno pritom uložiť podľa belgickej právnej úpravy trest odňatia slobody na päť až desať rokov. Ak je však

³⁹⁵ K tomu pozri bližšie HULLOVÁ, M. Zahraničné skúsenosti s kontrolou trestnej činnosti súvisiacej so sexuálnym zneužívaním v oblasti trestného práva (Belgické kráľovstvo, Poľská republika a Česká republika). In: VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. *Teória a prax vyšetrovania, interdisciplinárne aspekty. Zborník vedeckých prác vydaných Katedrou vyšetrovania Akadémie Policajného zboru v Bratislave*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017, s. 35 – 45.

poškodenou osobou dieťa, výška trestných sadziieb sa zásadným spôsobom zvyšuje, pričom tresty rastú priamoúmerne so znižujúcim sa vekom obetí. Ak sa totiž páchateľ dopustil znásilnenia penetratívnou formou bez súhlasu voči dieťaťu vo veku šesťnásť až osemnásť rokov, hrozí mu trest odňatia slobody na desať až pätnásť rokov, avšak ak čin spáchal na osobe vo veku štrnásť až šesťnásť rokov, horzí mu už trest odňatia slobody na pätnásť až dvadsať rokov, pričom v najprísnejšej kvalifikácii hrozí páchateľovi trest odňatia slobody od dvadsať až do tridsať rokov, ak sa znásilnenia dopustil na osobe mladšej ako desať rokov. Vidíme teda, že belgický zákonodarca, na rozdiel od slovenského, nielenže diferencuje výšku trestu v závislosti od vekových kategórií obetí, ale navyše stanovuje v uvedených prípadoch výrazne prísnejšie tresty.³⁹⁶

Osobitnú skutkovú podstatu má v belgickej právnej úprave aj ten prípad, keď pri znásilnení alebo iných súvisiacich sexuálnych trestných činoch páchateľ spôsobí smrť. Situácia je právne kvalifikovná v zákonom č. 376 belgického TZ, pričom páchateľovi hrozí trest odňatia slobody od dvadsať do tridsať rokov. Medzi prirážajúce okolnosti či už penetratívnej alebo nepenetratívnej formy sexuálneho konania proti deťom belgický zákonodarca zaraďuje napr. rodinný pomer medzi páchateľom a obeťou; bývanie v spoločnej domácnosti; zneužitie autority a dôvery; nenávisť alebo rasovú, rodovú, náboženskú a inú neznášanlivosť atď.

Vy zdvihnúť je potrebné taktiež ustanovenie **zákonného čl. 377-*quater*** belgického TZ, v ktorom je kriminalizovaný *grooming*. Belgický zákonodarca pritom týmto ustanovením postihuje dospelú osobu, ktorá prostredníctvom informačných a komunikačných technológií navrhne osobe mladšej ako šesťnásť rokov osobné stretnutie s úmyslom spáchať na nej sexuálny trestný čin. Páchateľovi hrozí trest odňatia slobody na jeden až päť rokov. Ide teda o ekvivalent § 201a slovenského TZ (odňatie slobody na šesť mesiacov až tri roky). Ako však máme možnosť vidieť, na rozdiel od slovenského zákonodarcu ten belgický stanovuje vyššie tresty odňatia slobody a chráni deti až do dovŕšenia šesťnásťeho roku ich veku. Okrem toho umožňuje belgická právna úprava uložiť páchateľovi za uvedené trestné činy upravené v citovaných zákonných článkoch 372 až 377 aj trest zákazu činnosti, ak napr. ide o osobu, ktorá vykonáva starostlivosť a dozor

³⁹⁶ K tomu tiež pozri *Children and Youth Protection in Belgium* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na internete: <https://www.protection-of-minors.eu/en/country/BE>

nad chránenou osobou, čiže dieťaťom. V tomto smere možno uviesť veľmi podobnú úpravu aj v našom Trestnom zákone, ktorý taktiež umožňuje uloženie trestu zákazu činnosti v prípade, ak sa páchatel dopustil trestného činu sexuálneho zneužívania, a to dokonca v zmysle ustanovenia § 61 ods. 4 TZ aj na doživotie, ak odsudzuje páchatela za trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202 TZ.

V rámci komparatívneho rozboru belgickej právnej úpravy možno nájsť v predmetnej VII. hlave belgického TZ ešte aj ďalšie skutkové podstaty iných trestných činov sexuálnej povahy, ktoré napr. chránia deti pred zneužitím na prostitúciu, pred koristením z ich prostitúcie alebo pred rôznymi formami sexuálneho exhibicionizmu. V týchto prípadoch umožňuje belgický TZ ukladať nielen pomerne prísne tresty odňatia slobody, ale aj vysoké peňažné tresty.

Možno tak na záver konštatovať, že belgická právna úprava je v mnohých črtách zásadne odlišná nielen od slovenskej, ale aj od uvedených ostatných právnych úprav. Aj keď je vzhľadom na roztrieštenosť belgickej právnej úpravy veľmi zložitú vykonať v tomto prípade zodpovedajúcu komparatívnu analýzu, napriek tomu sú evidentné 2 hlavné závery. Prvým je ten, že belgický zákonodarca poskytuje ochranu pred akýmkoľvek druhom sexuálneho kontaktu s deťmi až do dovŕšenia ich šestnásteho roku veku, čím poskytuje širšiu ochranu než slovenský zákonodarca, a druhým zásadným zistením je, že belgický TZ stanovuje ešte prísnejšie trestné sadzby, než aké je možné aplikovať v prípadoch sexuálneho zneužívania detí v Slovenskej republike. Hoci sa v odbornej literatúre v tomto smere nájdú hlasy, že výška trestu odňatia slobody vo väčšine prípadov sexuálneho zneužívania detí nezohráva u odsúdených osôb pri ich resocializácii očakávanú funkciu,³⁹⁷ domnievame sa, že táto prísnosť belgického prístupu zrejme nebude samoučelná, ale na základe skúseností sleduje cieľ čím väčšmi izolovať nebezpečné kategórie osôb od spoločnosti.

³⁹⁷ HULLOVÁ, M. Zahraničné skúsenosti s kontrolou trestnej činnosti súvisiacej so sexuálnym zneužívaním v oblasti trestného práva (Belgické kráľovstvo, Poľská republika a Česká republika). In: VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. *Teória a prax vyšetrovania, interdisciplinárne aspekty. Zborník vedeckých prác vydaných Katedrou vyšetrovania Akadémie Policajného zboru v Bratislave*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017, s. 43.

5 VYBRANÉ KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA DETÍ

5.1 Kto môže byť páchatelom sexuálneho zneužívania detí

Je nepochybné, že sexualita predstavuje jeden zo základných individuálnych i interpersonálnych motívov v živote každého človeka. Človek sa rodí ako tvor sexuálny a sexualita ho sprevádza v podstate po celý život. Ovplyvňuje jeho osobnosť i medziľudské vzťahy a *vice versa* je nimi taktiež ovplyvňovaná.

Vo vzťahu k páchatelom sexuálneho zneužívania detí je však nutné už hneď v úvode zdôrazniť, že **neexistuje všeobecný alebo typický psychosociálny profil, ktorý by vystihoval každého páchatela sexuálneho zneužívania detí.** To potvrdzujú aj početné domáce³⁹⁸ a zahraničné výskumy,³⁹⁹ ktoré konštatujú, že **pre páchatelov predmetnej kriminality je príznačná pomerne širokospektrálna diverzita,**⁴⁰⁰ a to napriek rôznym stereotypom, ktoré sú v spoločnosti o páchateloch stále zakorenené.⁴⁰¹ Napriek

³⁹⁸ K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 43; KARKOŠKOVÁ, S. *Obete sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš: Ascend, 2014, s. 23; MAMOJKOVÁ, E. *Kriminologická charakteristika páchatela mravnostnej kriminality*. Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, Fakulta práva Janka Jesenského, 2012, s. 56; MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na deťoch: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 77; CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 169 atd.

³⁹⁹ K tomu pozri bližšie napr. KIRSCH, L. G., FANNIFF, A. M. Treatment of Sexual Offenders. In: BART KLIKA, J., CONTE, J. R. (eds.). *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. 4th Edition. Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 2018, s. 348 – 365; VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders*. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001. 242 s.; WEBB, R., MITCHELL, J. *A Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na internete: <https://childluresprevention.com/resources/molester-profile/>

⁴⁰⁰ KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 73.

⁴⁰¹ Takým všeobecne rozšíreným mýtom v spoločnosti je, že typický páchatel sexuálneho zneužívania detí je psychicky chorý jedinec. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S.

uvedenému sa logicky v odbornej literatúre vyskytujú a v kriminologickej praxi sa pomerne často aj používajú viaceré klasifikačné systémy páchatelov sexuálneho zneužívania detí, pokúšajúce sa nájsť nejaké spoločné črty jednotlivých subkategórií páchatelov, avšak experti ich neraz kritizujú ako neúplné a potenciálne limitujúce efektívnosť liečby, dokonca za zavádzajúce v hodnotení rizikovosti.⁴⁰² Onen typický páchatel sexuálneho zneužívania detí totiž neexistuje a vyskytujú sa veľmi rôzne typy páchatelov s rozdielnou motiváciou a spôsobom postupu.⁴⁰³

Medzi odborníkmi tak vládne jednohlasné presvedčenie, že **páchatelom sexuálneho zneužívania detí môže byť dnes prakticky ktokoľvek** bez ohľadu na vek, pohlavie, rasový a etnický pôvod, vierovyznanie, úroveň vzdelania, povolanie, socioekonomický status či úroveň mentálneho zdravia.

Karkošková, popredná slovenská expertka v predmetnej oblasti, v tejto súvislosti konštatuje, že „z diagnostického hľadiska je najviac znepokojivou charakteristikou páchatelov ich poväčšine zjavná normalita. Výskumy potvrdzujú, že mnoho páchatelov nemá žiadnu patológiu rozlíšiteľnú na základe psychologických testov alebo klinického interview.“⁴⁰⁴

Americká expertná forenzná psychologička Anna Salter uvažuje v princípe identicky, keď uvádza, že páchatelia sexuálneho zneužívania detí nezdieľajú žiadnu všeobecne definovateľnú osobnostnú črtu, ktorá by ich jednoznačne odlišovala a identifikovala od bežnej populácie.⁴⁰⁵ Taktiež americká klinická psychologička Carla van Dam v tejto súvislosti dodáva, že páchatelia sexuálneho zneužívania detí síce vykazujú niektoré znaky psychopatie (ako je nedostatok empatie, impulzívne správanie a chabá

Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, roč. 11, č. 1, s. 14 – 15.

⁴⁰² MARSHALL, W. L. et al. A Critique of Current Child Molester subcategories. A Proposal for an Alternative Approach. *Psychology, Crime & Law*. 2015, vol. 21, no. 3, s. 205 – 218.

⁴⁰³ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 77.

⁴⁰⁴ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 43.

⁴⁰⁵ K tomu pozri bližšie SALTER, A. C. *Transforming Trauma: A Guide to Understanding and Treating Adult Survivors of Child Sexual Abuse*. Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 1995. 376 s.

kontrola správania), ale nie nevyhnutne v takej miere, aby spĺňali kritériá pre diagnózu psychopatie.⁴⁰⁶

Medzi odborníkmi je však zhoda v tom, že v porovnaní s páchatelmi ne-sexuálnych deliktov majú páchatelia sexuálneho zneužívania detí s väčšou pravdepodobnosťou atypické sexuálne záujmy, vysoký sexuálny drive⁴⁰⁷ a s väčšou pravdepodobnosťou trpia psychosociálnou nezrelosťou a deficitmi v sociálnej interakcii spojenými s interpersonálnymi problémami, trpia taktiež úzkosťami a nedostatočným sebavedomím a sú osamelí alebo majú ťažkosti v štandardných intímnych vzťahoch.⁴⁰⁸ Naopak s menšou pravdepodobnosťou by sme u páchatelov sexuálneho zneužívania našli napr. alkoholové alebo iné závislosti.⁴⁰⁹

Napriek tomu americká profesorka klinickej psychológie Judith Becker a kanadský psychológ Vernon Quinsey kategoricky vyhlasujú, že **nieť žiadnych psychologických testov alebo techník, ktoré by nevyvrátiteľne preukazovali, že niekto praktizuje sexuálne zneužívanie detí.**⁴¹⁰ Azda jedinou charakteristikou, ktorá platí na každého páchatela sexuálneho zneužívania detí, je, že ide o jedinca, ktorý prostredníctvom moci ovláda obeť, na rozdiel od obete má dokonalejšie vedomosti o povahe sexuálneho kontaktu, jeho primárnym cieľom je sexuálne uspokojiť seba samého, pričom svoje konanie sa snaží utajovať.⁴¹¹

Obdobné konštatovanie sme uviedli už v úvode tejto monografie prakticky aj my, keď sme poukázali na to, že páchatelom predmetnej krimina-

⁴⁰⁶ VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders*. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001, s. 87 – 88.

⁴⁰⁷ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 44.

⁴⁰⁸ BRICHČIN, S., WEIS, P., NETÍK, K. Osobnostní charakteristiky pachatelů sexuálních deliktů. In: BRICHČIN, S. a kol. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. Praha: PCP, 1996, s. 66 – 74.

⁴⁰⁹ WHITAKER, D. J., LE, B., HANSON, K. R., BAKER, CH. K. Risk Factors for the Perpetration of Child Sexual Abuse: A Review and Meta-analysis. *Child Abuse & Neglect* [online]. 2008, vol. 32, no. 5, s. 539 [cit. 2023-11-13]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/12891683/Risk_factors_for_the_perpetration_of_child_sexual_abuse_A_review_and_meta_analysis

⁴¹⁰ BECKER, J. V., QUINSEY, V. L. Assessing suspected child molesters. *Child Abuse & Neglect*. 1993, vol. 17, no. 1, s. 169.

⁴¹¹ K tomu pozri FALLER, K. C. *Child Sexual Abuse: Intervention and Treatment Issues* [online]. U. S. Department of Health and Human Services. 115 s. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na internete: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED366162.pdf>

lity môže byť v našich podmienkach prakticky ktokoľvek, kto sa dostal do blízkeho kontaktu s dieťaťom, resp. komu bolo zverené do starostlivosti, napr. rodič, príbuzný, priateľ, odborný, resp. dobrovoľný pracovník s deťmi a mládežou alebo aj celkom cudzia osoba. Taktiež sme už v tomto kontexte opakovane konštatovali, že v prípade sexuálneho zneužívania detí pritom pôjde vo svojej podstate vždy o násilie na dieťaťi, tzv. *sexualizované násilie*,⁴¹² a to bez ohľadu na to, či páchatel presadzuje svoje sexuálne záujmy naozaj fyzickým atakom na dieťa alebo jeho psychickým zastrašovaním či odmeňovaním, prípadne iným zvýhodňovaním a manipulovaním (napr. poskytnutím odmeny za vytvorenie pornografického zobrazenia či zaplatením za pohlavný styk),⁴¹³ alebo pôjde o sexuálny kontakt z obojstranej „lásky“ v rámci citového vzťahu medzi páchatelom a poškodeným/poškodenou, a teda bez použitia násilia, či dokonca na výslovnú žiadosť zneužívateľa maloletej osoby.⁴¹⁴

V súvislosti s otázkou, kto je páchatelom sexuálneho zneužívania detí, je potrebné vyvrátiť opäť ďalší mýtus, podľa ktorého je páchatel pre obeť neznámym, cudzím človekom.⁴¹⁵ Toto tvrdenie však vôbec neobstojí, hoci konkrétne výskumné údaje sa rôznia. Európska únia napr. v tejto súvislosti informuje, že **k zneužívaniu dochádza prevažne práve zo strany osôb, ktoré dieťa dôverne pozná**, v dôsledku čoho je pre deti ešte ťažšie takúto situáciu oznámiť a vyrovnáť sa s ňou. EÚ opakovane uvádza aj konkrétne odhady, podľa ktorých dokonca **70 až 85 % detských obetí vo veku od**

⁴¹² KARKOŠKOVÁ, S. *Obete sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš, Kanaš: Ascend, 2014, s. 23.

⁴¹³ KLÍMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 364.

⁴¹⁴ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 426.

⁴¹⁵ V tejto súvislosti možno uviesť výskum Karkoškovej ukončený v januári 2016. Výskum s názvom „*Výskyt CSA a faktory ovplyvňujúce jeho (ne)odhalenie*“ (CSA rozumej Children Sexual Abuse, sexuálne zneužívanie detí) sa realizoval na vzorke 2 187 mladých dospelých, študentov končiacich ročníkov stredných škôl v Prešovskom a Košickom kraji. Zber dát sa realizoval prostredníctvom online formulára v počítačových miestnostiach náhodne vylosovaných škôl za prítomnosti výskumníka. Podľa Karkoškovej sa v ňom preukázalo veľa mýtov, ktoré kolujú o zneužívaní detí. Medzi mýtmi, ktoré sa potvrdili aj v predmetnom výskume, bol napr. aj ten, že páchatelia sú väčšinou osoby, ktoré sú pre obeť cudzie a tá ich nepozná. Túto predstavu uviedlo až takmer 40 % z uvedených respondentov. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 14 – 15

jedného do osemnásť rokov pozná osoby, ktoré ich zneužívajú.⁴¹⁶ Podľa starších štúdií prezentovaných Vaníčkovou a kol. je páchatel známy pre dve z troch obetí ženského pohlavia a pre jednu z troch obetí mužského pohlavia.⁴¹⁷ Milfait, odvolávajúc sa na zahraničné výskumy v tejto súvislosti, uvádza, že väčšina páchatelov sexuálneho zneužívania detí asi 75 % (podľa niektorých údajov až 93 %) patrí dokonca k blízkeму sociálnemu okoliu dieťaťa. Často sú to práve tí, ktorým dieťa dôveruje: asi v 70 % sú to pritom otcovia, otčimovia či priatelia matky,⁴¹⁸ asi v 25 % prípadov príbuzní a známi a len zvyšných 5 % predstavujú pre dieťa cudzí páchatelia.⁴¹⁹ Podľa amerických štúdií k sexuálnemu zneužitiu cudzím človekom prichádza iba v 11 – 13 % prípadov.⁴²⁰

S určitostou teda platí, že veľká väčšina detí je sexuálne zneužívaná niekým, koho dieťa pozná, minimálne na určitej úrovni, t. j. trénerom, učiteľom, susedom, rodinným priateľom atď. a v najhorších prípadoch

⁴¹⁶ K tomu pozri bližšie tiež portál EÚ: *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>

⁴¹⁷ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech: Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, s. 29, resp. 34.

⁴¹⁸ Podľa výskumu českej psychologičky Evy Malej, nevlastný otec predstavuje štatisticky najväčšie nebezpečenstvo pre deti ako páchatel sexuálneho zneužívania. Odvolávajúc sa na americké výskumy uvádza, že 38 % prípadov intrafamiliárneho sexuálneho zneužívania majú na svedomí práve nevlastní otcovia. K tomu pozri MALÁ, E. Týrané, zanedbávané a sexuálne zneužívané dieťa. In: HORT, V. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 388.

⁴¹⁹ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 77.

⁴²⁰ VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders*. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001, s. 84. V tejto súvislosti možno uviesť zaujímavé výsledky ďalšieho amerického výskumu, podľa ktorého platí, že čím mladšia je detská obeť zneužívania, tým väčšie je riziko, že páchatelmi tohto zneužívania budú rodinní príslušníci dieťaťa. Konkrétne údaje nasvedčujú tomu, že ak išlo o dieťa mladšie ako šesť rokov, pomer páchatelov z radu rodinných príslušníkov predstavoval v USA až 49 %, ak zneužitými deťmi boli deti vo veku sedem až jedenásť rokov, tu už dosahoval pomer páchatelov z radu rodinných príslušníkov zneužitých detí len 42 %, pričom ak boli zneužití deti vo veku dvanásť až sedemnásť rokov, pomer páchatelov z radu rodiny a známych dosahoval už len 24 %. K tomu pozri bližšie WEBB, R., MITCHELL, J. *A Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://childabuseprevention.com/resources/molester-profile/>

rodinným príslušníkom. Značne rozšírené stereotypy o nebezpečnom cudzincovi teda hrubo relativizujú riziko napadnutia a poškodenia spôsobeného niekým známym. V skutočnosti je sexuálne napadnutie zo strany blízkej osoby nielen častejšie, ale zároveň pre obeť aj potenciálne toxickejšie než napadnutie zo strany cudzieho človeka, pretože zvyšuje pravdepodobnosť oneskoreného odhalenia, nepodporujúcich reakcií okolia smerom k obeť a horších následkov pre ne. Páchatelia väčšinou využívajú detskú potrebu lásky, závislosti a dôvery. Pritom zo strany páchatelov nejde nutne len o uspokojenie ich sexuálnych potrieb či aspoň fantázií, ale často aj o túžbu po moci a podrobení.⁴²¹ Deti sú pre nich ideálnou obeťou, pretože sú závislé a zvyknuté sa podrobovať, pričom sú ešte naivné a manipulovateľné, a majú strach z hroziacich trestov. Práve preto sexuálne násilie na deťoch spravidla trvá dlhšiu dobu a páchatel si obvykle dôkladne plánuje potenciálne príležitosti.

5.2 Muži ako páchatelia sexuálneho zneužívania detí

Medzi odborníkmi je v celosvetovom meradle jednoznačná zhoda v tom, že **páchatelmi sexuálneho zneužívania detí sú predovšetkým muži.**⁴²²

⁴²¹ Sexuálne zneužívanie je totiž založené na troch druhoch motívov:

- a) *Nesexuálna motivácia*, keď primárna motivácia páchatela spočíva v hľadaní emocionálnej náklonnosti a podpory, a na tento účel si páchatel vytvára ozajstné puto medzi ním a obeťou. Vzhľadom na uvedené je preto sexuálne uspokojenie páchatela len sekundárne a charakteristickou formou zneužívania sú v takýchto prípadoch spravidla len hľadania a dotyky. Obeť sú obvykle mladé.
- b) *Sexuálne vykorisťovanie*, tu už primárna motivácia páchatela spočíva vo využití fyzickej sexuality a nastupuje spravidla vtedy, keď sú u páchatela blokované sexuálne styky s vekovo primeranými jednotlivcami. Páchatel si v týchto prípadoch vynucuje sexuálne uspokojenie už v koitálnej forme, čiže pohlavným stykom v jeho vaginálnej, análnej či orálnej podobe, čo býva spravidla spojené aj s masturbáciou. Obeťami sa v takýchto prípadoch stávajú už spravidla staršie deti, ktoré páchatel manipuluje darmi a zvädzaním. Fyzické násilie je však zriedkavejšie.
- c) *Sexuálna agresia*, ešte dôležitejšiu motivačnú rolu než samotné fyzické uspokojenie sexuality páchatela zohráva v tomto prípade jeho túžba vyliat svoj hnev a frustráciu. Sexuálny agresor prakticky k svojej detskej obeť necíti žiadne puto, je k obeťami agresívny, na deťoch sa doslova vybíja a absentuje u neho pocit viny. Nerozhoduje potom ani tak pohlavie dieťaťa ako to, že ním môže disponovať, hoci aj za cenu spôsobenia neraz vážnych, dokonca až fatálnych fyzických zranení.

⁴²² KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 43. K tomu tiež pozri SETO, M. C. *Pedophilia and Sexual*

Ich podiel predstavuje podľa Milfaita asi 85 %, ⁴²³ podľa Čírtkovej dokonca až 90 %, ⁴²⁴ podľa amerických analýz predstavuje podiel mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí asi 88 %, ⁴²⁵ pri bližšom pohľade na štatistiky odsúdených v SR za predmetnú trestnú činnosť však možno konštatovať, že podiel odsúdených mužského pohlavia za sexuálne zneužívanie dosahoval u nás minimálne za posledných päť rokov až 98 %. ⁴²⁶

V odbornej literatúre ⁴²⁷ pritom nachádzame v tejto súvislosti poväčšine predovšetkým **rozlíšenie dvoch základných skupín mužských páchatelov**, ktoré autori ešte prípadne ďalej špecifikujú.

Offending Against Children. Theory, Assessment, and Intervention. 2nd ed. Washington, DC: American Psychological Association, 2018, 329 s.

⁴²³ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod.* Praha: Portál, 2008, s. 77.

⁴²⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 168 – 169.

⁴²⁵ WEBB, R., MITCHELL, J. *A Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://childluresprevention.com/resources/molester-profile/>

⁴²⁶ K tomu pozri kapitolu 5.4 tejto monografie.

⁴²⁷ K tomu pozri bližšie najmä: JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie.* Praha: Leges, 2021, s. 343; KARKOŠKOVÁ, S. *Sociální práce s páchateli a obětmi sexuálního zneužívání dětí.* Velký Šariš: Ascend, 2013, s. 74; MAMOJKOVÁ, E. *Kriminologická charakteristika páchatela mravnostnej kriminality.* Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, Fakulta práva Janka Jesenského, 2012, s. 56 – 57; ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 185 – 190; CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita.* Praha: Portál, 2003, s. 167; VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech: Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence.* Praha: Portál, 1999, s. 33. K uvedenej základnej typológii na 2 hlavné skupiny páchatelov s početnými následnými subkategóriami pozri aj zahraničných expertov, predovšetkým: LANNING, K. V. Cyber „pedophiles“: A Behavioral Perspectives. In: HAZELWOOD, R. R., BURGESS, A. W. (eds.). *Practical Aspects of Rape Investigation. A Multidisciplinary Approach.* 4th ed. Boca Raton: CRC Press, 2009, s. 381 – 407; VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders.* Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001, s. 53 – 55; SALTER, A. C. *Transforming Trauma: A Guide to Understanding and Treating Adult Survivors of Child Sexual Abuse.* Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 1995, s. 14; GROTH, A. N. et al. The Child Molester: Clinical Observations. In: CONTE, J., SHORE, D. A. (eds.). *Social Work and Child Abuse.* New York, London: Hawort Press, 1982 atď.

Tabuľka 1 Základná typológia páchatelov sexuálneho zneužívania detí v literatúre

A) chronickí, fixovaní, preferenční, predátorskí páchatelia	B) epizodickí, regresní, situační, impulzívni páchatelia
---	--

Ad A): Chronickí, fixovaní, preferenční, predátorskí páchatelia – títo trpia poruchou sexuálnej preferencie a sú buď primárne, alebo výhradne sexuálne orientovaní len na deti. Spravidla ide o vývojovo ustrnutých páchatelov, čiže neschopných rozvinúť sexuálny a emočný záujem voči dospelým, a tak dieťa zostáva ich primárnym alebo dokonca výhradným sexuálnym objektom.⁴²⁸ Aj keď sa takýto páchatel napr. ožení, partnerka nedokáže uspokojovať jeho potreby. Páchatelia patriaci do tejto prvej skupiny pritom s určitou trpia nejakou sexuálnou deviáciou (*parafiliou*),⁴²⁹ avšak je tiež potrebné poukázať na to, že diagnóza sexuálnej deviácie sa vyskytuje asi len u 50 % jedincov, ktorí sa celkovo dopúšťajú sexuálnej trestnej činnosti na deťoch.⁴³⁰ Porucha voľby sexuálneho objektu sa pritom u týchto deviantných páchatelov rôzni podľa typu obetí z hľadiska ich veku

⁴²⁸ V literatúre sa v tejto súvislosti uvádza nie celkom správne (pozri ďalej) aj pojem *výhradná (exkluzívna) pedofília*, keď sa páchatel zaujíma výlučne iba o malé deti v ešte predpubertálnom veku a nemá žiadny záujem o dospelých, resp. *neexkluzívna pedofília*, keď sa páchatel v rôznych stupňoch zaujíma o deti aj o dospelých. Aký je výskyt exkluzívnej a neexkluzívnej formy pedofílie, výskumníci zatiaľ presne nevedia. Možno však v tejto súvislosti aspoň uviesť americký online prieskum vykonaný na vzorke 1 102 respondentov, ktorí pocitovali príťažlivosť voči deťom. Exkluzívnu príťažlivosť uviedlo pritom 44 % pedofilných mužov preferujúcich chlapcov a 59 % pedofilných mužov preferujúcich dievčatá. K tomu pozri BAILEY, J. M., BERNHARD, P. A., HSU, K. J. An Internet Study of Men Sexually Attracted to Children: Correlates of Sexual Offending against Children. *Journal of Abnormal Psychology*. 2016, vol. 125, no. 7, s. 989 – 1000.

⁴²⁹ Termín *deviácia* má latinský pôvod a znamená odchýlenie správania od normy, úchylku. Objavuje sa už v najstarších odborných prácach na predmetnú tému, ktoré vychádzali predovšetkým z knihy *Psychopathia Sexualis* autora Richarda von Krafft-Ebinga z roku 1886, ktorá mala značný vplyv na kontinentálnu európsku súdnu psychiatriu v prvej polovici 20. storočia. V dnešnej odbornej literatúre sa však skôr preferuje používanie pojmu *parafília* (z gr. *para* – vedľa, mimo a *philia* – láska), čo znamená poruchu voľby sexuálneho objektu, ktorá je zaradená aj do Medzinárodnej klasifikácie chorôb.

⁴³⁰ To tiež znamená, že v princípe rovnaký podiel predstavujú nedevidantní páchatelia sexuálneho zneužívania detí, teda takí, ktorí nie sú chronickí a fixovaní, ale skôr epizodickí a situační, a o ktorých hovoríme ďalej *Ad b)*.

a celkového vzhľadu, pričom v prípade detských obetí sa v tomto kontexte rozlišuje:

- **nepiofilia** – sexuálny záujem páchatela o dojčatá a batolátá do veku dvoch rokov;
- **pedofília** – sexuálny záujem o predpubertálne deti približne vo veku tri až desať rokov;
- **hebefília** – sexuálny záujem o pubescentov (osobitne dievčat) vo veku jedenásť až štrnásť rokov s už prítomnými znakmi pohlavného dospievania (náznač prsníkov, pubického ochlpenia);
- **efebofília** – sexuálny záujem o postpubescentov (predovšetkým chlapcov) vo veku pätnásť až sedemásť rokov, ktorí však ešte nie sú sexuálne zrelí.

Vzhľadom na práve uvedené by sme preto radi vyvrátili jeden z ďalších mýtov o sexuálnych deliktoch na deťoch a to, že každý páchatel sexuálneho zneužívania je pedofil. Pedofília je totiž pomerne úzky pojem, klinicky definovaný ako trvalá alebo aspoň opakujúca sa intenzívna sexuálna priťažlivosť výlučne voči predpubertálnym deťom.⁴³¹ Nie je preto správne nazývať všetkých páchatelov sexuálneho zneužívania detí pedofilmi, a to dokonca ani vtedy, ak ide o páchatelov výlučne fixovaných na deti.⁴³²

⁴³¹ K tomu pozri KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 45 – 46. Heretik v tomto kontexte pritom uvádza, že v prípade obetí detského predpubertálneho veku majú nápadne vysoký podiel deviantní páchatelia – muži vyššieho veku (tretina nad päťdesiat rokov). Viac ako 2/3 z nich nemajú pravidelné heterosexuálne styky. Pri samotnom čine ide pritom najčastejšie o nekoitálne aktivity, hladkanie, obchytávanie, expozíciu genitálu, prípadne s masturbáciou páchatela. K tomu pozri HERETIK, A. *Forenzná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 328. Pedofília pritom môže mať heterosexuálny, homosexuálny aj bisexuálny charakter. Podľa Chmelíka a kol. heterosexuálni pedofílovia vyhľadávajú väčšinou dievčatá vo veku šesť až jedenásť rokov a vytvárajú si k nim užšie väzby, kým u homosexuálnych pedofilov sa stretávame v klinickej praxi so zameraním na staršie objekty, s preferenciou chlapcov okolo dvanásteho roku ich života, teda už na pokraji hebefílie, pričom konanie páchatelov je v týchto prípadoch skôr agresívne a zamerané len na sexuálne vyvrcholenie. K tomu pozri bližšie CHMELÍK, J. a kol. *Mravnosť, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 167.

⁴³² Výskyt pedofílie vo všeobecnej mužskej populácii je pritom stále nejasný. Prvotné odhady sa pohybovali na úrovni asi 5 %, novšie odhady však uvádzajú, že pedofíliou v pravom, výlučnom zmysle slova trpí len asi 1 % súčasnej mužskej populácie. Čírtková v tejto súvislosti ešte ďalej rozlišuje tzv. *fixovaného pedofila*, ktorý sa s deťmi dokáže úplne identifikovať, má ich rád, sníva o ich náklonnosti a imponuje mu ich nevinnosť, kochá sa prejavmi detskej psychiky úplne tak ako bežný muž, ktorý je očarený ženským pôva-

Podľa vzoru expertov preto odporúčame v tejto súvislosti používať radšej súhrnné pojmy ako „sexuálny deviant“ alebo označenie „pedohebefil“, prípadne pojem „pedosexuálny páchatel“.⁴³³ K uvedenému je tiež nutné dodať tú skutočnosť, že vo väčšine prípadov zneužívania detí pritom v praxi nejde o pedofilov v pravom zmysle slova, ale o tzv. *sexuálnych predátorov*. Podľa výskumu Kešického z roku 2017 spĺňalo napr. v SR iba 16,4 % páchatelov sexuálneho zneužívania diagnostické kritériá pre pedofiliu.⁴³⁴ Sexuálny predátor je pritom zväčša osoba, ktorá je napríklad závislá od alkoholu, trpí demenciou, má zníženú mentálnu kapacitu alebo trpí určitou psychiatrickou poruchou, pričom dieťa nemusí byť spravidla jeho primárnym sexuálnym záujmom, ale skôr kompenzáciou – tieto osoby majú totiž často úplne normálne sexuálne vnímanie, avšak ich duševný stav im bráni v tom, aby dokázali nadviazať normálny kontakt s dospelou ženou.⁴³⁵

Ad B): Epizodickí, regresní, situační, impulzívní páchatelia – títo páchatelia, na rozdiel od páchatelov v prvej skupine, nie sú primárne sexuálne orientovaní na deti a zo sexuologického hľadiska sú spravidla bez diagnostikovania sexuálnej deviácie v podobe poruchy voľby sexuálneho objektu, pričom zdanlivo vedú normálny heterosexuálny život. Do kontaktov pedohebefilného charakteru sa preto dostávajú pod tlakom nejakej vonkajšej

bom, pričom tento typ pravého pedofila pristúpi k sexuálnemu kontaktu s dieťaťom až po spriatelení sa s ním, aj to obvykle len v nekoitálnej forme láskania a hladenia a násilie voči dieťaťu je u neho preto výnimočné, a tak nie je pre telesné zdravie či život detských obetí obvykle nebezpečný. Rizikovosť jeho aktivít spočíva skôr v možnosti narušenia zdravého psychosociálneho vývoja detí, prípadne vývoja ich interpersonálnych a neskôr i partnerských vzťahov. Omnoho nebezpečnejší je však druhý, tzv. *agresívny, sadistický* typ pedofila, ktorý si detskú obeť vyberá vyslovene len pre svoje sexuálne sadistické rozmery a je veľmi nebezpečný vzhľadom na jeho asociálne správanie a skutočnosť, že sa po dosiahnutí sexuálneho uspokojenia spravidla zbavuje tela dieťaťa na opustenom mieste. K tomu pozri ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzná psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 169.

⁴³³ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívania detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 46; BRICHČÍN, S. K internetové pedosexuální delikvenci. *Kriminalistika*. 2013, roč. 46, č. 3; MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008.

⁴³⁴ To, že praví sexuálni devianti, pedofilovia tvoria medzi páchatelmi sexuálneho zneužívania menšinu, potvrdzujú aj ďalšie výskumy. K tomu pozri bližšie VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 436.

⁴³⁵ K tomu pozri bližšie KEŠICKÝ, D. a kol. *Forenznopsychologické aspekty sexuálneho zneužívania detí. Závěrečná správa výskumného projektu január 2013 – október 2017*. Bratislava: eSlovensko Bratislava, 2017. 84 s.

stresovej situácie (napr. úmrtia či odcudzenia manželky, v dôsledku narodenia ďalšieho potomka, straty zamestnania atď.), pričom podnetom k odštartovaniu sexuálneho zneužívania je dostupnosť dieťaťa ako sexuálneho objektu. Preto ide v tomto prípade často práve o rodinných príslušníkov. Spúšťačom však bývajú aj alkoholom či drogami oslabené zábrany, sociosexuálne experimentovanie (sexuálny turizmus), poruchy osobnosti impulzívneho typu. Čírtková aj v tomto prípade uvažuje ešte o ďalších dvoch subkategóriách, a to o *regresnom páchatelovi*, pre ktorého je typický normálny vývoj počas detstva a dospievania s primeranými heterosexuálnymi kontaktmi, u ktorého však v dôsledku zmienenej životnej krízy vznikne pocit mužskej menejcennosti, ktorú kompenzuje pedofilnými heterosexuálnymi kontaktmi, resp. o *primitívnom vykorisťovateľovi*, ktorý ako sociálne či mentálne zanedbaný jedinec, neschopný nadväzovať štandardné partnerské kontakty, vyberá si na uspokojovanie svojich sexuálnych potrieb deti, voči ktorým je schopný použiť v prípade potreby aj násilie.

5.2.1 Vybrané typológie mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí

Ako prvú uvádzame **typológiu páchatelov sexuálneho zneužívania, s ktorou pracuje austrálsky profesor sociológie Patrick O'Leary** a jeho kolektív vo vedeckom článku vypracovanom pre potreby Kráľovskej komisie Commonwealthu pre inštitucionálne riešenie problematiky sexuálneho zneužívania v Austrálii.⁴³⁶

⁴³⁶ O'LEARY, P., KOH, E., DARE, A. *Grooming and Child Sexual Abuse in Institutional Contexts* [online]. Sydney: Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse, 2017, s. 13 – 14 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2018/04/Research-Report-Grooming-and-child-sexual-abuse-in-institutional-contexts-Prevention.pdf>

Tabuľka 2 Typológia páchatelov sexuálneho zneužívania detí podľa O'Leary a kol.

Predátorskí páchatelia	Príležitostní páchatelia	Situační páchatelia
Páchatelia v tejto kategórii majú s najväčšou pravdepodobnosťou deviáciu spojenú s trvalou poruchou voľby sexuálneho objektu, keďže sú fixovaní výlučne na deti. Predátorskí páchatel proaktívne vyhľadáva prostredie, kde môže prísť do kontaktu s deťmi, v získavaní detských obetí je vytrvalý a vo svojej trestnej činnosti recidivuje. Používa pritom rozmanité nástroje manipulácie dieťaťa a sofistikované stratégie na zakrytie predmetnej trestnej činnosti.	U páchatelov v tejto kategórii je menej pravdepodobné, že budú fixovaní ako u iných typov páchatelov. Títo páchatelia totiž neuprednostňujú deti ako pedofilní predátori, s dospelými rovesníkmi majú pohlavné styky bežne, avšak ako oportunisti majú tendenciu deti, v prípade vhodnej príležitosti bez zásadných morálnych dilem využiť, keďže majú slabú sebakontrolu. Páchatelia v tejto kategórii tak spravidla len zneužívajú vhodné príležitosti, ale je menej pravdepodobné, že ich budú aj sami účelovo vytvárať a udržiavať.	Títo páchatelia taktiež nemajú sexuálnu preferenciu na deti, ale dieťa zneužívajú napr. v dôsledku neexistencie sexuálneho vzťahu s vekovo seberovnými dospelými či ako kompenzáciu svojej sociálnej izolácie v dôsledku nízkej sebaúcty a zlého zvládania krízových životných situácií. Situačný páchatel môže vnímať hravosť dieťaťa, jeho otvorenosť či naopak bojzlivosť, alebo nahé dieťa ako také, ako silný impulz a príležitosť k zneužitiu. Pre nich vhodné prostredie však môžu, no nemusia vedome vytvárať. Nejde však o kriminálnikov, skôr naopak, kriminálna kariéra im nie je vlastná.

Vlastnú typológiu mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí prezentujú americkí kriminológovia Prentky, Knight a Lee,⁴³⁷ ktorú demonštrujeme v nasledujúcej tabuľke.

⁴³⁷ PRENTKY, R. A., KNIGHT, R. A., LEE, A. F. S. *Child Sexual Molestation: Research Issues* [online]. Washington, D.C.: U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, 1997, s. 7 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://www.ojp.gov/pdffiles/163390.pdf>

Tabuľka 3 Typológia páchatelov sexuálneho zneužívania detí podľa Prentky, Knight, Lee

	Interpersonálny	Narcistický	Vykorisťovateľský	Zdržanlivo sadistický	Nesadisticky agresívny	Sadistický
Plánovanie útoku	dlhodobé	strednodobé	krátkodobé	strednodobé	krátkodobé	dlhodobé
Frekvencia kontaktov s deťmi	vysoká	vysoká	nízka	nízka	nízka	nízka
Vzťah medzi páchatelom a obeťou	poznajú sa	poznajú sa/neznámi	nepoznajú sa	nepoznajú sa	nepoznajú sa	nepoznajú sa
Sexuálne aktivity	nekoitálne formy ako ohmatávanie, maznanie, bozkávanie, vzájomná masturbácia	súlož a iné obdobné formy pohlavného styku	súlož a iné obdobné formy pohlavného styku	sexuálne úchylky, umiernený sadizmus	súlož a iné obdobné formy pohlavného styku	sadizmus
Početnosť fyzických poranení obete	nízka	nízka	v závislosti od miery agresie potrebnej k podvoleniu obete	závislé od miery agresie potrebnej k podvoleniu obete	vysoká	vysoká

Inú typológiu mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí ponúka na základe svojej klinickej praxe rakúsky detský psychiater **Max Friedrich**.⁴³⁸ V zásade pritom hovorí o troch typoch ľudí, ktorí sa dopúšťajú predmetnej kriminality. Prvú skupinu predstavujú nepoučení páchatelia, ktorí zneužívanie spáchajú v dôsledku nedostatočnej sexuálnej výchovy a na základe vlastnej zvedavosti či tlaku kamarátov, avšak hneď ako si uvedomia následky svojho konania, skončia s ním. Druhú skupinu predstavujú tzv. oneskorení páchatelia, ktorých vývoj zastal ešte v niekto-

⁴³⁸ FRIEDRICH, M. H., SPRINGER, K. *Tatort Kinderseele: Sexueller Missbrauch und die Folgen*. 2. vyd. Viedeň: Carl Ueberreuter Verlag, 2001, s. 41 a nasl.

rej z raných fáz sexuálneho vývoja jedinca a deti pre nich v tomto smere predstavujú prakticky vrstovníkov. Nemajú sexuálne skúsenosti a sami sa správajú detinsky, pričom sa veľmi často snažia byť v bezprostrednej blízkosti detí ako ich kamaráti či spoluhráči. Tretí typ ľudí páhajúcich sexuálne zneužívanie detí predstavujú napokon podľa Friedricha sadisti, ktorí sa kochajú strachom a bolesťou druhých. Tým obracajú svoje vlastné pocity bezmocnosti z detstva v pravý opak. U týchto páchatelov sa pritom túžba po akejsi pomste a satisfakcii spravidla len stupňuje a potrebujú stále silnejšie dávky takýchto vnemov. Sú v tomto smere preto mimoriadne spoločensky nebezpeční.

Friedrich však pripomína, že neexistujú žiadne vonkajšie znaky, ktoré by odlišovali páchatelov sexuálneho zneužívania detí od bežnej populácie, a preto je vytvorenie typológie mimoriadne náročné. Jeho klinická prax mu totiž ukázala, že sú to spravidla „nenápadní“ ľudia, ktorí vedú život ako každý iný. Bolo by absolútne nesprávne generalizovať, že ide o ľahko identifikovateľných podivínov, monštrá či psychopatov, ako to veľakrát laická verejnosť predpokladá vníma.⁴³⁹ Takíto páchatelia totiž pochádzajú zo všetkých spoločenských vrstiev, dosahujú rôzne stupne vzdelania, vykonávajú najrozličnejšie povolania, sú práve takí nezamestnaní ako iní muži a svoj voľný čas trávia podobne ako ostatní. Tiež však platí, že páchatelia sexuálneho zneužívania detí konajú spravidla premyslene a sú obozretní, používajú leť a manipuláciu, no rovnako podliehajú aj fantáziám. Podľa Friedricha konkrétne stratégie zneužívateľov detí závisia od vlastného životného príbehu páchatela, od jeho psychického vývoja, ktorý bol narušený v určitej fáze jeho života.

⁴³⁹ Opäť sa odvolávame na už zmienený výskum Karkoškovej s názvom „Výskyt CSA a faktory ovplyvňujúce jeho (ne)odhalenie“ (CSA rozumej Children Sexual Abuse, sexuálne zneužívanie detí), ktorý bol realizovaný na vzorke 2 187 mladých dospelých, študentov končiacich ročníkov stredných škôl v Prešovskom a Košickom kraji. Ukončený bol v januári 2016. Podľa Karkoškovej sa v ňom preukázalo veľa mýtov, ktoré kolujú o zneužívaní detí. Medzi ne patria aj stereotypy o páchateloch, kde sa napr. až takmer 71 % z uvedených respondentov vyjadrilo, že páchatelia sexuálneho zneužívania sú psychicky chorí, a tak ľahšie identifikovateľní. Názory expertov sú však, ako opakovane demonštrujeme, zásadne odlišné. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 14 – 15.

Na základe uvedeného potom **Friedrich ponúka nasledujúcu typológiu páchatelov sexuálneho zneužívania detí.**⁴⁴⁰

Tabuľka 4 Typológia páchatelov sexuálneho zneužívania detí podľa Max H. Friedricha

Typ páchatela	Typické prejavy
Infantilný páchatel'	Na základe intenzívneho sexuálneho stimulu z detstva zostal vo svojom sexuálnom vývoji na úrovni dieťaťa. Má nutkanie vracat sa k nemu či už vo svojich fantáziách, alebo skutkoch a na tento účel vyhľadáva detskú pornografiu, uspokojuje sa voyeurizmom detí, resp. ich fotením a nahrávaním na video. Ak je však pristihnutý, prichádza z jeho strany k silnej nevoľi a zapieraniu.
Oidipovský páchatel'	Jeho psychický vývoj zostal zaseknutý vo fáze, v ktorej si chlapci a dievčatá uvedomujú rozdiel medzi pohlaviami, pričom sa u človeka vytvára silná závislosť od rodičov opačného pohlavia, spravidla syna na matke. Táto fáza vývoja psychiky jedinca je dnes pritom čoraz častejšie narušená z dôvodu rozvodu rodičov. Ak sa jedincovi nepodarí prekonať s tým spojené úskalia, zostávajú v ňom celoživotne bolestivé rany, ktoré si potom kompenzuje neraz až extrémnou náklonnosťou k deťom.
Pubertálny páchatel'	Ak človek psychicky zostane vo fáze nastupujúcej puberty, pre ktorú sú príznačné silné pudové sexuálne sily, a nepodarí sa mu rozvinúť zrelú sexualitu, bude sa snažiť v rámci kompenzácie o vytvorenie erotického prostredia pubertálneho veku, ktoré nie je primárne zamerané na genitálnu sexualitu, ale skôr na výmenu opatrných sexuálnych kontaktov a fantazírovania. Takíto páchatelia sa potom spravidla prejavujú v sexuálnych kontaktoch s deťmi bez sexuálnych skúseností a stimuluje ich kúzlom zakázaného.

⁴⁴⁰ FRIEDRICH, M. H., SPRINGER, K. *Tatort Kinderseele: Sexueller Missbrauch und die Folgen*. 2. vyd. Viedeň: Carl Ueberreuter Verlag, 2001, s. 42 – 61.

Typ páchatela	Typické prejavy
Adolescentný páchatel'	V adolescentom veku prichádza k ďalšiemu vývojovému stupňu ľudskej psychiky a sexuality, keď sa pubertálny sexuálny pud postupne sklbi so sexuálnym vzťahom a fantazijná sexualita sa spája so sexualitou už prežitou. Kúzlo prvých reálnych sexuálnych skúseností spočíva v objavovaní, v neistote, ako ďaleko možno pri experimentovaní s prvými sexuálnymi partnermi zísť. Avšak ľudia, ktorí zostali fixovaní v tejto fáze ich psychického vývoja, budú chcieť vzrušenie prvých sexuálnych kontaktov neustále a celoživotne opakovať. Preto sa fixujú a nachádzajú potešenie v sexuálnych kontaktoch s ešte hľadajúcimi, sexuálne stále neistými mladistvými raného pubertálneho veku, ktorí sú pre „skúseného“ páchatela ideálnou „neskúsenou“ obeťou. Takéhoto páchatela značne motivujú potom v ďalšom konaní aj pozitívne odozvy od samotnej mladistvej obeť, ktorá sa cíti byť neraz až ocenená záujmom staršej osoby.
Typ profesor Higgins	Tento typ páchatela dostal pomenovanie po hlavnej mužskej postave muzikálu <i>My Fair Lady</i> . Ide o dominujúceho, skúseného, spravidla solventného muža, ktorý srší sebavedomím a je presvedčený, že práve jeho skúsenosti ho kvalifikujú uviesť neskúsené mladé dievča do sexuality. Rád sa stavia do úlohy učiteľa, ktorý prezentuje obeť leskom nabitý svet dospelých, kupuje obeť darčeky, berie obeť na cesty, do podnikov, čím ich manipuluje, aby obeť úplne stratili schopnosť odporu. Obeť sú často dokonca vďačné za takýto svet snov poskytnutý páchatelom a sú preto ochotné splniť každé jeho sexuálne prianie. Páchatelia tohto typu sa obhajujú tým, že by dieťa alebo mladistvý mali byť vlastne radi, že ho poznali, pretože on im dal všetko a naučil ich sexualite „štýlovým“ spôsobom, na úrovni. Takýmto spôsobom prakticky konzumuje jednu partnerku/partnera za druhou/druhým bez akejkoľvek emocionálnej účasti.
Duševne chorý páchatel/ Nevypočítateľný páchatel'	Predstavuje menšiu skupinu páchatelov, ktorí na základe psychotického vývoja vykazujú nedostatočné zábranné, kontrolné a riadiace mechanizmy. Trpí spravidla stratou vnímania reality a nie je schopný vnímať ani vek, ani vývoj detskej obeť. Je preto nevypočítateľný a ťažko čitateľný.
Senilný páchatel'	Predstavuje naopak relatívne veľký počet páchatelov, pričom ide o mužov vo vyššom veku, ktorí zneužívajú predovšetkým deti v predškolskom a ranom školskom veku. Významnú úlohu pri motivácii týchto páchatelov zohráva aj ich už ochabujúca sexuálna potencia, pričom deti pre neho slúžia ako stimul. Významne ho vzrušuje osobitné fotenie nahých alebo obnažených detí.

V odbornej literatúre má uznávané miesto aj **typológia mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí od americkej sociologičky Kathleen Faller**,⁴⁴¹ ktorá odvodzuje typy páchatelov sexuálneho zneužívania od konkrétnych vzťahov medzi páchatelom a obeťou.

Tabuľka 5 Typológia páchatelov sexuálneho zneužívania detí podľa Kathleen C. Faller

I. Patologickí páchatelia	II. Nepatologickí páchatelia
<p>a) <i>Psychotickí páchatelia</i> – väčšinou schizofrenickí a maniodepresívni jedinci, spravidla rodičia dieťaťa. Riešením je hospitalizácia a primeraná medikamentózna liečba.</p>	<p>a) <i>Páchatel nevlastný otec/matkin priateľ</i> – obidva typy predstavujú vysoké riziko sexuálneho zneužívania, predovšetkým keď sú mladší ako matka predmetného dieťaťa a matka a dcéra si tak vzájomne konkurujú, dcéra preberá sexuálnu rolu matky. Obvyklé manipulovanie otčima máva aj takúto podobu: „Ty mi môžeš poskytnúť radosť, ale tvoja matka nechce.“ „Ak to nechceš, opustím vás“ atď.</p>
<p>b) <i>Mentálne retardovaný páchatel</i> – keď retardovaný páchatel zistí, že jeho sexuálne správanie je úspešné v ohrozovaní detí a mladistvých, preberá úlohu agresora. Keďže má málo príležitostí k nadviazaniu vhodných sexuálnych vzťahov, zameriava svoj sexuálny útok na naivnú detskú obeť.</p>	<p>b) <i>Rozvedený rodič</i> – páchatel, ktorý pri rozvoze nedostane dieťa do opatery, dopúšťa sa sexuálneho zneužívania počas návštevy dieťaťa. Dôvodmi sú napr. pomsta za rozpad rodiny, pomsta exmanželke, že si našla nový vzťah. Deprimovaný páchatel svoj hnev a nenávisť k exmanželke prejaví zneužívaním vlastného dieťaťa.</p>
<p>c) <i>Polymorfné alebo polyincestné rodiny</i> – ide o raritné situácie sexuálneho zneužívania detí, pre ktoré je charakteristické, že obeť je niekoľkokrát zneužitá najmenej dvomi, prípadne aj viacerými páchatelmi, ktorými môžu byť otec a matka, otec a starší syn, starý otec a otec, otec a strýko, otec a iný dospelý atď.</p>	<p>c) <i>Slobodný rodič</i> – slobodný rodič môže byť otec aj matka, ak napr. príde o manželku/manžela a dlhodobo nedokáže nadviazať žiadny nový vzťah. Obeťou sa v takýchto prípadoch stáva potom najstaršie dieťa, ktoré nahrádza absentujúceho rodiča vo všetkých sférach.</p>

⁴⁴¹ FALLER, K. C. *Child Sexual Abuse: An Interdisciplinary Manual for Diagnosis, Case Management and Treatment*. New York: Columbia University Press, 1988, s. 60 – 88.

I. Patologickí páchatelia	II. Nepatologickí páchatelia
<p>d) <i>Pedofilný páchatel</i> – sexuálne orientovaný primárne na deti, chlapcov aj dievčatá. Väčšina páchatelov bola v detstve sama zneužívaná, takže sa vytvára vzťah medzi ich zážitkami z detstva a zneužívaním detí nimi samotnými v dospelosti. Obet' je spravidla rovnakého pohlavia ako páchatel a približne v rovnakom veku, v ktorom bol zneužívaný sám páchatel. V mnohých prípadoch dokonca pedofilný páchatel použije aj rovnaký spôsob zneužitia, akým bol sám ako dieťa zneužitý.</p>	<p>d) <i>Starý muž ako páchatel</i> – vo veku päťdesiat až sedemdesiatpäť rokov, v rôznom vzťahu k dieťaťu, napr. starý otec, rodinný priateľ, sused. Dieťa je pre neho náhradným objektom, na ktorom si kompenzuje absentujúce sexuálne uspokojenie, napr. z dôvodu straty manželky alebo sexuálneho apetítu s manželkou, núteného odchodu do penzie atď.</p> <p>e) <i>Dospievajúci páchatel</i> – spravidla ide o heterosexuálne vzťahy, kde adolescentný páchatel (napr. starší súrodenec, bratranec, strýko, priateľ) vo veku trinásť až dvadsať rokov zneužíva deti mladšie od páchatela aspoň o päť rokov, spravidla do nástupu puberty. Od svojej detskej obete sa líši nielen svojou fyzickou silou, ale aj v chápaní podstaty sexuálneho správania. Páchatela láka zvedavosť a túžba experimentovať.</p>

Ako však poznamenáva Karkošková,⁴⁴² **početné výskumy jasne demonštrujú márnosť vyhranených kategorizácií**, pretože napr. páchatelia sexuálneho zneužívania detí môžu byť rovnako vzrušovaní stimulmi dospelého ako i dieťaťa, pričom iba malá časť pedosexuálnych páchatelov dáva výlučne prednosť detským objektom pred dospelými⁴⁴³ a jedinici s jednou vyhranenou parafíliou sú naozaj zriedkaví.⁴⁴⁴ Aj popredný český klinický psychológ Petr Weiss potvrdzuje, že len časť pedofilov všetkých typov je celoživotne odkázaná výhradne na deviantný spôsob sexuálneho

⁴⁴² KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 74.

⁴⁴³ Tu možno uviesť výskum kanadského forenzného psychológa Rona Langevina, podľa ktorého napr. až tri štvrtiny mužov usvedčených zo sexuálneho zneužívania detí malo sexuálne vzťahy s dospelými ženami. K tomu pozri LANGEVIN, R. Who Engages in Sexual Behaviour with Children? Are Clergy Who Commit Sexual Offences Different from Other Sex Offenders? In: HANSON, R. K., PFÄFFLIN, F., LÜTZ, M. (eds.). *Sexual Abuse in the Catholic Church: Scientific and Legal Perspectives. Proceedings of the Conference „Abuse of Children and Young People by Catholic Priests and Religious“*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2004, s. 30

⁴⁴⁴ ZVEŘINA, J. Forenzní posuzování pachatelů pohlavního zneužívání. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání. Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 139.

uspokojenia. Mnohí z nich žijú vo viac či menej funkčných manželstvách alebo partnerských vzťahoch.⁴⁴⁵ Pridržanie sa vyhranených profilov páchatelov sexuálneho zneužívania detí tak môže mať negatívny vplyv na kvalitu práce v oblasti ich forenzného posudzovania, ako aj na trestnoprávne a iné intervenčné postupy voči nim.

5.2.2 Deviantný cyklus u mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí

Vzhľadom na už uvedené, Karkošková pri vykresľovaní „profilu“ páchatela sexuálneho zneužívania detí považuje za najužitočnejšie priblížiť predovšetkým to, čo charakterizuje jeho konanie.⁴⁴⁶ V tejto súvislosti poukazuje preto na ďalší mýtus spojený s predmetnou kriminalitou, podľa ktorého sú páchatelmi zneužívania deviantné monštrá, ktoré náhodne číhajú na deti v parkoch alebo na detských ihriskách či na opustených uliciach, potom ich sexuálne zneužijú a odstránia.⁴⁴⁷ Prípadne že samotné zneužitie sa stane ako nehoda, niečo, čo sa len stalo, „prihodilo“. Podľa expertov je však omnoho primeranejšie **uvažovať o sexuálnom zneužívaní detí ako deviantnom cykle**, ktorý pozostáva zo série na seba nadväzujúcich myšlienok, pocitov a konaní, ktoré vyvrcholia v sexuálnom napadnutí a ktoré páchatelovi umožňujú ďalej pokračovať v jeho deštruktívnom správaní, a teda sexuálny útok opakovať. Tento deviantný cyklus začína často už pred adolescenciou a je v ňom evidentná postupnosť od zdanlivo nevýznamného zneužívania sexuality až k závažným sexuálnym zločinom. Svoje základy má však už v detstve pedosexuálneho páchatela, a to vďaka jeho disfunkčnému rodinnému a výchovnému prostrediu a disharmonickým vzťahom medzi jeho rodičmi. Mnoho z páchatelov uvádza zo strany rodičov zanedbávanie v detstve, osobitne s absentujúcim otcovským vzo-

⁴⁴⁵ WEISS, P. Charakteristika sexuálnych deviací. In: CHMELÍK, J. a kol. *Mravnosť, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 172.

⁴⁴⁶ K tomu pozri KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obetami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 75 a nasl.

⁴⁴⁷ Forenzné skúsenosti však v drvivej väčšine prípadov preukazujú pravý opak a to, že páchatelia sexuálneho zneužívania sa v skutočnosti k svojim detským obetiam správajú veľmi milo, v spoločnosti majú status bezúhonných ľudí, vedú prakticky nenápadný život, sú výborne informovaní o právnej stránke veci. Veľmi dobre chápu detský spôsob myslenia a vedia, ako majú s deťmi zaobchádzať. Ich stratégie zahŕňajú emocionálnu podporu dieťaťa, ich manipulovanie darčekom alebo peniazmi, využívajú detskú zvedavosť.

rom, resp. mnohí považujú svojich rodičov za nepriateľských a trestajúcich.⁴⁴⁸ Perverzné symptómy sú tak väčšinou pokusom kompenzovať rany z detstva.

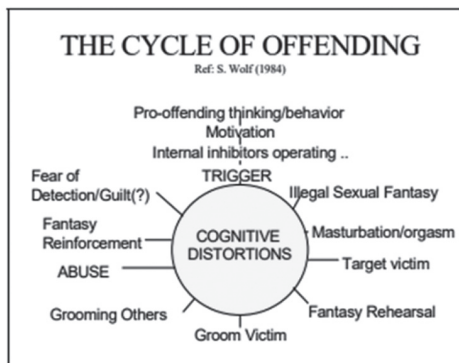
Prvé relevantné pokusy o priblíženie deviantného cyklu u páchatelov sexuálneho zneužívania detí sa objavujú v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Americký klinický psychológ Steven Wolf ako vôbec prvý už v roku 1984 popísal **deviantný cyklus útočenia**, obsahujúci vzájomne sa posilňujúce prvky.⁴⁴⁹ Podľa uvedeného autora trpí páchatel sexuálneho zneužívania nízkou sebaúctou a neverí si, zanedbáva sociálne kontakty, na vlastné pocity zlyhania a beznádeje reaguje nekonštruktívnym spôsobom a na uspokojenie svojich sexuálnych potrieb začína používať v čoraz väčšej miere fantazírovanie, k čomu pristupuje aj využívanie pornografického materiálu. Len čo potom takýto jedinec prekoná svoje vnútorné prekážky, vytypuje si vhodnú detskú obeť a začína sa pokúšať o reálne naplnenie svojich fantázií, pričom obeť manipuluje rôznymi spôsobmi s cieľom získať jej dôveru, prípadne zabezpečiť si jej mlčanie. Po zneužití dieťaťa sa objavuje strach z odhalenia a dočasné pocity viny, ktoré sa snaží opakovane potláčať. To ho však vedie opäť k ďalšej redukcii sebaúcty a cyklus začína odznova. Počas celého tohto procesu sa pritom páchatel snaží napraviť svoj sebaobraz, ospravedlniť svoje konanie a minimalizovať pocity viny. Ide o tzv. *kognitívne distorzie*, čiže akési chyby v myšlienkových vzorcoch, ktoré sú typické pre páchatelov sexuálneho zneužívania detí, ktorí sa snažia negatívne pocity viny zmeniť alebo aspoň neutralizovať použitím odlišných a realite nezodpovedajúcich myšlienkových procesov. Prostredníctvom predefinovania reality sa takto páchatel snaží ospravedlňovať svoj spôsob života a brániť sa morálnym námietkam proti jeho konaniu. Tieto ego-obranné mechanizmy páchatela sexuálneho zneužívania detí sú pritom prítomné prakticky v každom štádiu jeho deviantného cyklu. Podľa Brichcína sú potom vlastne kognitívne distorzie pre sexuálnych deviantov ich obranným pancierom.⁴⁵⁰

⁴⁴⁸ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 171.

⁴⁴⁹ WOLF, S. C. A Multi-factor Model of Deviant Sexuality. *Victimology*. 1985, vol. 10, s. 359 – 374.

⁴⁵⁰ BRICHCÍN, S. *Vina a pocity viny u mravnostních delikventů* [online]. Příspěvek prezentován na II. konferenci o psychoterapii, pastoračním poradenství a pastoraci. Praha: Evangelická teologická fakulta, 1999 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: https://www.ekumenickarada.cz/in/304/sborniky_ke_stazeni

Wolfov model deviantného cyklu útočenia možno pritom demonštrovať na nasledujúcom obrázku (obr. 1).⁴⁵¹

Obrázok 1 Wolfov model deviantného cyklu útočenia

Podobný model ako Wolf predstavil v roku 1986 aj americký sociológ David Finkelhor.⁴⁵² Ten v deviantnom cykle rozlíšil štyri štádiá, resp.

Páchatelia napr. často tvrdia, že oni nemôžu vzdorovať impulzom, držať sa od detí, vzdať sa práce s mládežou atď. Páchateľ tak len za slovo „nemôžem“ skrýva „nechcem“. Taktiež medzi takéto typické distorzie patrí tvrdenie páchatela, že skutočnou obeťou je vlastne on, pretože všetko čo sa stalo, je len dôsledkom toho, že on sám bol v detstve zneužitý alebo zanedbávaný. Pre páchatela je tiež typický selektívny nedostatok časovej perspektívy, keď sa sústreďí len na okamžité uspokojenie, na krátkodobé potešenie, pričom ignoruje budúce dôsledky svojho správania. Páchateľ sexuálneho zneužívania tiež zlyháva v položení sa do pozície druhého, nezamýšľa sa nad tým, čo jeho konanie spôsobuje zneužitému dieťaťu. Zmysel majú len jeho pocity, jeho vôľa, a tak pohŕda dôstojnosťou obeť, ktorú vníma len ako kus mäsa a nie ako ľudskú bytosť. Páchatelia dokonca spravidla obviňujú zo svojho konania samotné detské obeť, keď napr. konštatujú, že dieťa si to zaslúžilo, pretože ho provokovalo svojím správaním alebo že samotné dieťa chcelo mať sexuálny styk s páchatelom, že to dieťa vyhľadávalo vzťah s ním, prípadne že keď dieťa nejavilo žiadne známky odporu, a teda súhlasilo. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Velký Šariš: Ascend, 2013, s. 84 – 85.

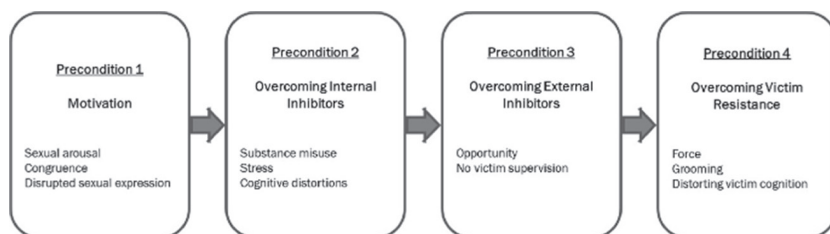
⁴⁵¹ K tomu pozri bližšie SULLIVAN, J. *The Spiral of Sexual Abuse. A conceptual framework for understanding and illustrating the evolution of sexually abusive behaviour* [online]. 2002 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://ncjtc-static.fvtc.edu/Resources/RS00002865.pdf>

⁴⁵² K tomu pozri bližšie FINKELHOR, D. et al. *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*. 1st ed. London: Sage Publications, 1986. 280 s.

predpoklady, ktoré musia byť splnené skôr než dôjde k samotnému zneužitiu, pričom deviantný cyklus uvedený ďalej má podľa Finkelhora vždy lineárny charakter:

1. motivácia k sexuálnemu zneužitiu – vyplýva jednak z toho, že emočné potreby agresora naplňajú deti, pričom ho deti aj sexuálne vzrušujú, a to vzhľadom na skutočnosť, že svoje emočné a sexuálne potreby nedokáže naplniť štandardným spôsobom s vekovo primeraným partnerom/partnerkou;
2. prekonanie vnútorných zábran – teda akési vypnutie sebaregulačných mechanizmov, vďaka ktorým jedinec vzdoruje túžbe zneužiť dieťa. Pri prekonaní vnútorných zábran hrajú pritom významnú úlohu kombinácie takých osobnostných rysov, ako nedostatočné sebaovládanie, znížená schopnosť kontroly sexuálnych a agresívnych impulzov, sklon k zlostným výlevom, bezohľadnosť či opakované „krachy“ v oblasti vzťahov, školy alebo v zamestnaní;
3. prekonanie vonkajších prekážok, ktoré sa objavujú na ceste k zneužitiu dieťaťa;
4. prekonanie odporu samotného dieťaťa s použitím násilia a manipulačných stratégií.

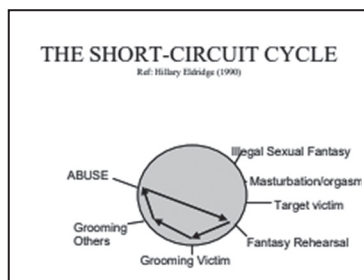
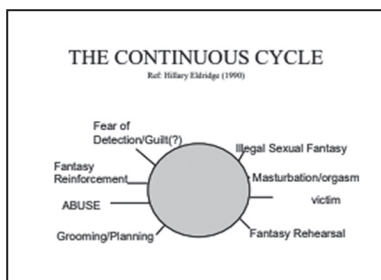
Finkelhorov model lineárneho deviantného cyklu tak možno demonštrovať na uvedenom obrázku (obr. 2).⁴⁵³

Obrázok 2 Finkelhorov model lineárneho deviantného cyklu

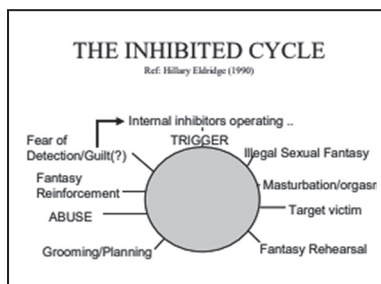
⁴⁵³ K tomu pozri bližšie [online]. [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://www.stopitnow.org.uk/concerned-about-your-own-thoughts-or-behaviour/help-with-inappropriate-thoughts-or-behaviour/self-help/understanding-the-behaviour/understanding-motivations/>

Svoj vlastný **model deviantného cyklu** načrtla v roku 1998 aj britská psychologička **Hilary Eldridge**.⁴⁵⁴ Na rozdiel od Finkelhora jej model deviantného cyklu môže byť jednak kontinuálny (obr. 3) alebo v prípade tzv. skráteného cyklu môžu byť niektoré štádiá aj preskočené (obr. 4), pričom v prípade strachu z odhalenia alebo silných pocitov viny zo zneužitia dieťaťa môže dôjsť u páchatela aj k zablokovaniu alebo zabrzdzeniu a v páchaní zneužívania môže načas dokonca aj prestať, tzv. inhibovaný cyklus (obr. 5).⁴⁵⁵

Obrázok 3 Kontinuálny cyklus

Obrázok 4 Skrátený cyklus

Obrázok 5 Inhibovaný cyklus

⁴⁵⁴ K tomu pozri bližšie ELDRIDGE, H. *Therapist Guide for Maintaining Change: Relapse Prevention for Adult perpetrators of Child Sexual Abuse*. London: Sage Publications, 1998. 184 s.

⁴⁵⁵ K tomu pozri bližšie SULLIVAN, J. *The Spiral of Sexual Abuse. A conceptual framework for understanding and illustrating the evolution of sexually abusive behaviour* [online]. 2002 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://ncjtc-static.ftvc.edu/Resources/RS00002865.pdf>

Napokon uvádzame v odbornej literatúre zrejme najčastejšie citovaný **model deviantného cyklu**, ktorého autorkou je americká expertná forenzná psychologička **Anna Salter**.⁴⁵⁶ V jej deviantnom cykle sexuálneho zneužívania detí možno rozoznať deväť komponentov.

Prvým komponentom je **afekt**, deviantné vzrušenie alebo antisociálny postoj, ktoré sa typicky objavujú ako spúšťače deviantného cyklu. Páchatelia často udávajú svoje silne negatívne emocionálne stavy (napr. hnev, odmietnutie, depresia, nuda) ako východiskové momenty celého cyklu zneužívania. Ako však uvádza Karkošková, tvrdenia páchatelov, že sami boli len obeťou vlastných emócií, nie je ničím iným než snahou ospravedlňovať svoje deviantné správanie.⁴⁵⁷ Páchatelia totiž používajú sex ako prostriedok na zmenu nálady, útechu, únik od riešenia ťažkých situácií. V tomto zmysle teda stačí, že jedinec vníma všetko ako objekt k použitiu a sexuálny útok nastane, keď sa naskytne vhodná príležitosť. Znepokojujúcou črtou mnohých páchatelov sexuálneho zneužívania detí je pritom práve ich esenciálny narcizmus a egocentrizmus, obzvlášť ak sa spája u jedinca aj s ochotou ublížiť.

Druhým krokom v deviantnom cykle je **snaha získať prístup k potenciálnym obetiam**. Ten pritom páchatel získava najčastejšie cez zamestnanie, ktoré umožňuje kontakt s deťmi. Vhodnou možnosťou sú však aj vzťahy s dospelými, dôveru ktorých si cielene získava, aby mal v skutočnosti prístup k samotnému dieťaťu (páchatel sa napr. nastahuje k žene, ktorá ma deti vo veku a pohlavia ako predošlé obeť páchatela, hoci vehementne popiera, že jeho cieľom bolo dostať sa k dieťaťu). Prístup k dieťaťu však môže páchatel získať aj tak, že vyhľadáva miesta alebo podujatia, kde sa deti obyčajne pohybujú, napr. ihriská, obchodné domy, súťaže atď. Napokon nemenej efektívny spôsob, akým pedosexuálny páchatel získava prístup k deťom, je aj jeho enormná snaha o navodenie emočnej blízkosti cez spriatelnenie sa s dieťaťom. Nech už si zvolia akýkoľvek spôsob, vždy im pôjde o to, aby sa dostali do vysokorizikových situácií, kde majú k deťom ľahký prístup.

⁴⁵⁶ K tomu pozri bližšie **SALTER, A. C.** *Transforming Trauma: A Guide to Understanding and Treating Adult Survivors of Child Sexual Abuse*. Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 1995. 376 s.

⁴⁵⁷ **KARKOŠKOVÁ, S.** *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 78.

Hneď ako je páchateľ vo vysokorizikovej situácii, kde má prístup k potenciálnym obetiam, začína **proces zamerania sa na konkrétne dieťa**. Svoj terč si vyberá spravidla podľa toho, že ho niektoré dieťa niečím osobitne priťahuje, napr. fyzickými alebo osobnostnými charakteristikami (dieťa je osamelé, odstrčené inými deťmi alebo naopak, dôverčivé a zhovorčivé), resp. dieťa si vyberie na základe toho, či ho bude môcť bezpečne zneužiť.

Ďalším komponentom tohto deviantného cyklu je páchateľovo **fantazirovanie a plánovanie**. Páchateľ spravidla začína cyklus s masturbačnou fantáziou, často aj o predošlých obetiach, následne si rozplánuje stratégiu, ako vyhladnúte dieťa zmanipuluje či prinúti na sexuálnu aktivitu. Neraz pritom ide o mimoriadne dôkladné a detailné stratégie. Páchateľ sa napr. zameria na dieťa, ktoré ostatné deti vylúčili z hry, a v rámci už opisanej kognitívnej distorzie si povie: „*Ťbohé dieťa, určite sa cíti také osamelé ako ja, možno by som k nemu mohol ísť a prihovoriť sa mu*“ a ponúkne mu sympatiu a emocionálnu podporu.

Nasledujúci komponent spočíva v zapojení zamýšľanej obete do sexuálnej aktivity, k čomu páchatelia používajú **manipuláciu alebo donútenie**. Manipulácia sa pritom objavuje takmer u všetkých páchateľov, či už namiesto donútenia, alebo spolu s ním, keďže budovanie náklonnosti a dôvery, teda emocionálne zvädzanie je najefektívnejší spôsob manipulácie detí aj dospelých. Pre páchateľa je dôležité získať dôveru dieťaťa a často aj jeho rodiny preto, aby minimalizoval riziko odhalenia. Tento proces preto spravidla trvá dlhší čas, niekedy aj týždne či mesiace, pri extrémnej fixácii páchateľa aj roky.

Ďalším krokom páchateľa v deviantnom cykle je **samotný útok**. Podľa zahraničných štúdií pritom asi tretina páchateľov začne sexuálne útoky už v adolescentnom veku, konkrétne vo veku sedemnást rokov alebo ešte skôr, pričom sexuálny záujem o deti v priebehu adolescencie priznáva 50 až 80 % páchateľov.⁴⁵⁸ Naproti tomu priemerný vek páchateľov v čase vyšetrovania a uväznenia sa pohybuje okolo dvadsaťosem až tridsaťsedem rokov, keď je obdobie najvyššej aktivity a recidivity u väčšiny sexuálnych

⁴⁵⁸ K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchateľmi a obetami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 81.

delikventov.^{459, 460} Je dôležité ešte poznamenať, že sexuálne delikventné konanie sa môže postupom rokov stupňovať, čo je dané páchatelovou potrebou po stále väčšom vzrušení. Stupňovanie pritom môže zahŕňať jednak stále dotieravejšie formy útokov, ako aj počet obetí či oboje. Kým sa deštruktívny cyklus podarí zastaviť, veľa sexuálnych delikventov stihne zneužiť naozaj veľké množstvo detí.⁴⁶¹

Nasledujúcim komponentnom deviantného cyklu je podľa Anny Salter **utajovanie**, aby sa páchatel vyhol právnym a sociálnym dôsledkom svojho konania. Je však nesporné, že predmetná kriminalita vykazuje nadpriemerne vysokú mieru latencie.⁴⁶² Spôsoby, ktorými si páchatelia zabezpeču-

⁴⁵⁹ KAFKA, M. P. Sexual Molesters of Adolescents, Ephebophilia and Catholic Clergy: a Review and Synthesis. In: HANSON, R. K., PFÄFFLIN, F., LÜTZ, M. (eds.). *Sexual Abuse in the Catholic Church: Scientific and Legal Perspectives. Proceedings of the Conference „Abuse of Children and Young People by Catholic Priests and Religious“*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2004, s. 48, resp. 54.

⁴⁶⁰ V tejto súvislosti však podotýkame, že uvedené údaje zo zahraničných štúdií celkom nekorešpondujú s dostupnými štatistickými údajmi o veku páchatelov v SR, keď na základe údajov registrovanej kriminality, teda zo štatistík kriminality Ministerstva vnútra SR vyplýva, že v súčasnosti je až okolo 55 % z políciou stíhaných a vyšetrovaných osôb za TČ sexuálneho zneužívania vo veku ešte mladistvých, teda mladších ako osemnásť rokov. Pokiaľ však ide o osoby odsúdené za sexuálne zneužívanie v SR, z dát Ministerstva spravodlivosti SR tu už možno konštatovať, že mladiství dosahujú na počte odsúdených za predmetnú kriminalitu len okolo 42 %, kým dospelí až 58 %. Vyšší vek je však príznačný najmä pre páchatelov, ktorí sa dopúšťajú sexuálneho zneužívania podľa § 201a, 201b a 202 TZ. K tomu pozri bližšie kapitolu 5.4 tejto monografie.

⁴⁶¹ Karkošková v tejto súvislosti odkazuje napr. na zahraničnú štúdiu vykonanú americkou klinickou psychologičkou Carlou van Dam, podľa ktorej tí jedinci, ktorí sa zameriavajú skôr na dievčatá, majú v priemere 50 obetí, kým tí, ktorí sú zameraní na chlapcov, majú v priemere až alarmujúcich 150 obetí. K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 81. V tejto súvislosti však možno poukázať aj na výskum Michell Elliott a kol., ktorý preukázal tú skutočnosť, že počet obetí sa líši v závislosti od toho, či si páchatel k zneužívaniu vyberá cudzie deti alebo deti, s ktorými je v bližšom vzťahu. Kým v prvom prípade sa objavuje tendencia zneužiť konkrétne dieťa skôr jednorazovo a potom hľadať s novým vzrušením ďalšiu obeť, v druhom uvedenom prípade, teda keď je páchatel v bližšom vzťahu s dieťaťom, tu je typickejšia snaha páchatela udržiavať dieťa dlhodobejšie v zneužívajúcom vzťahu, napr. prostredníctvom manipulácií alebo násilia. K tomu pozri bližšie ELLIOTT, M., BROWNE, K., KILCOYNE, J. Child Sexual Abuse Prevention: What Offender Tell us. *Child Abuse & Neglect*. [online]. 1995, vol. 19, no. 5, s. 579 – 594 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://calio.org/wp-content/uploads/2018/02/Child-sexual-abuse-prevention-What-offenders-tell-us.pdf>

⁴⁶² Opäť poukazujeme na predtým citovaný výskum, podľa ktorého už usvedčení páchatelia

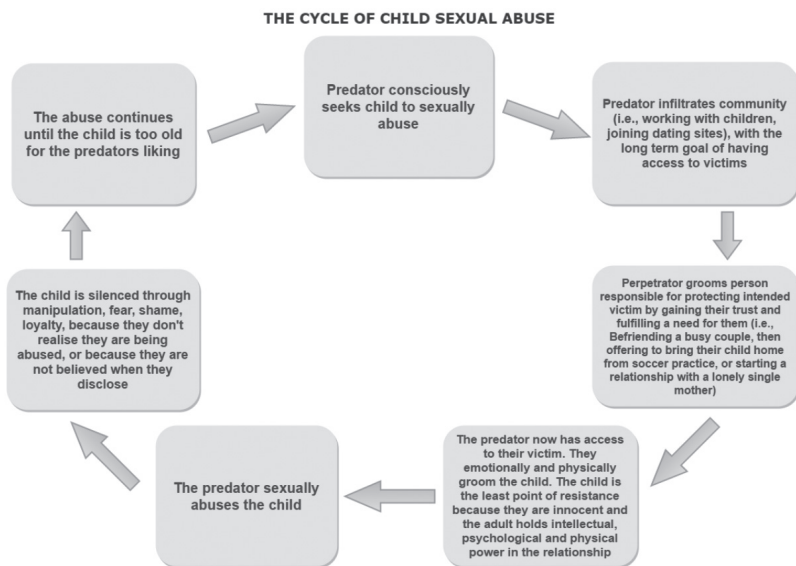
jú mlčanie, sú rôzne. Najčastejšie ide o rôzne sľuby a úplatky, keď páchatel' dieťaťu ponúka peniaze alebo vecné dary, len aby sa dieťa podvolilo. Týmto spôsobom páchatel' uplatňuje tzv. *kompenzačnú moc*. V praxi sa však často vyskytujú aj vyhrážky a násilie, ktorými autor uplatňuje svoju tzv. *trestajúcu moc*. Páchatel' hrozí dieťaťu napr. nejakými nepriaznivými dôsledkami, ak by sa dieťa odmietlo podriaďiť sexuálnym požiadavkám páchatela alebo by ho chcelo prezradiť, pričom sa vyhráza niečím pre dieťa takým bolestným (napr. fyzickou bolesťou, smrťou alebo aj hanbou), že sa dieťa radšej poddá. Nemenej obvyklou taktikou utajovania je však zo strany páchatela aj uisťovanie dieťaťa, že to čo sa deje, je vlastne normálne a prirodzené. Páchatel' napr. dieťaťu tvrdí, že „*toto robia aj iné dievčatká/chlapci, nemusíš sa báť*“, „*maminka by s tým určite súhlasila*“ a podobne. Touto taktikou tak páchatel' uplatňuje svoju podmienenú moc. Diapazón možností utajovania je však ešte pestrejší. Páchatelia obvykle na tento účel napr. s dieťaťom, zvlášť malým, ani nekomunikujú o tom, čo sa deje, len aby dieťa ani náznakom neupozornili na to, že sa s nimi deje niečo neprimerané. Ak sa objaví nejaké podozrenie, páchatel' je k rodine naďalej milý, no zároveň nenápadne bočí od dieťaťa, kým podozrenie nepominie. Pri konfrontácii zapiera, bráni sa, bagatelizuje alebo ospravedlňuje svoje konanie, presúva vinu na dieťa, klame. Tento urputný postoj páchatel'ov sexuálneho zneužívania detí sa v odbornej literatúre označuje ako tzv. „*systém odmietania zodpovednosti*“.⁴⁶³ Pokiaľ je však už skutočnosť len ťažko možné utajovať, páchatel' neváha zmeniť aj miesto bydliska a svoje zamestnanie, len aby s „čistým štítom“ mohol pokračovať niekde inde vo svojich aktivitách. Snaží sa pritom sofistikovane vytvárať o sebe imidž inteligentného, láskavého a slušného človeka.

Posledným komponentom deviantného cyklu sú napokon **pocit viny a hanby**, ktoré neraz prechádzajú u páchatela až do úzkostí, depresie a myšlienok na samovraždu. Ako poznamenáva Karkošková, tieto reakcie môžu ostatní ľudia vnímať ako páchatel'ovo kajúčne prežívanie zodpovednosti nad vlastným správaním, avšak vzhľadom na egocentrizmus, narcizmus a **nedostatok empatie, ktoré sú príznačné pre** deviantných páchatel'ov sexuálneho zneužívania detí, ich vnútorný diskomfort sa točí len

sexuálneho zneužívania v USA priznávajú v priemere 5 ďalších neodhalených sexuálnych útokov, za ktoré neboli oficiálne stíhaní.

⁴⁶³ K tomu pozri bližšie DEEGENER, G. *Kindesmissbrauch – erkennen, helfen, vorbeugen*. Weinheim, Basel: Beltz, 1998. 264 s.

okolo vlastného „ja“. Úprimná kajúcnosť je preto u nich zriedkavá.⁴⁶⁴ Zneužívatelia sa kvôli silnému morálnemu opovrhnutiu a trestnoprávnym následkom podstatne viac obávajú dôsledkov ich samotného odhalenia, t. j. straty partnerky, detí, členov širšej rodiny, práce, príjmu, dobrej povesti a slobody.⁴⁶⁵ Napriek uvedenému však pocit viny u páchatelov predmetnej kriminality nepredstavuje dostatočne efektívny regulátor správania, o čom svedčí, že rozhodujúca väčšina páchatelov je aj napriek vnútornej nepohode schopná pokračovať vo svojom správaní mnoho rokov a z útočenia a ospravedlňovania sa stáva **nekonečný cyklus**. Ten je možné demonštrovať nasledujúcim obrázkom (obr. 6).

Obrázok 6 Nekonečný cyklus

⁴⁶⁴ KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 83.

⁴⁶⁵ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostitute, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 91.

5.3 Ženy ako páchatelky sexuálneho zneužívania detí

V diskusiách o ženách – páchatelkách sexuálneho zneužívania detí sa často objavuje názor, že žena nie je schopná niečo také vykonať. Popieranie páchatelstva žien má pritom mnohé dôvody. Zrejme rozhodujúcim je ten, že sexualizované násilie, osobitne na deťoch, sa jednoducho nezlučuje so spoločenskou úlohou, ktorú žena predstavuje, s tým, ako sa ženy všeobecne správajú k deťom.⁴⁶⁶ Stále sú pomerne rozšírené silné rodové stereotypy o ženách ako starostlivých osobách, ktorým nie je vlastné agresívne či ubližujúce správanie, zvlášť nie k deťom. Skutočnosť, že by žena mohla sexuálne zneužiť dieťa, je pre väčšinu ľudí ešte väčšími nepredstaviteľná než v prípade, že podozrivým páchatelom je muž.⁴⁶⁷ V súčasnosti sa však už vie, že páchatelky, či už konajú samy, alebo s inými páchatelmi, môžu v zásade konať rovnako násilne a kruto ako muži.⁴⁶⁸ Výsledky rôznych výskumov sa však líšia, takže nevychádza jednoznačný obraz reality, a možno konštatovať, že problematika sexuálneho zneužívania zo strany žien ako páchateliek nie je stále podrobne preskúmaná.

Hoci je nespochybniteľné, že väčšina prípadov sexuálneho zneužívania detí je spáchaná mužmi, **prípady spáchané ženami sa rozhodne vyskytujú častejšie, než sa kedysi predpokladalo.** Milfait odhaduje **podiel žien – páchateliek v súčasnosti na 10 – 15 %.**⁴⁶⁹ Jelínek a kol. uvádzajú, že „*podiel žien na páchaní sexuálnej kriminalite na deťoch je veľmi nízky a pohybuje sa ročne do 10 %*“.⁴⁷⁰ Iní autori sú toho názoru, že pomer medzi ženami a mužmi v súboroch páchatelov predmetnej kriminality je 1 : 10 až 1 : 20. Podľa ďalších štúdií je až jedna tretina prípadov sexuálneho zneužívania detí spáchaná ženami.⁴⁷¹ Britská forenzná psychologička **Theresa Gannon**

⁴⁶⁶ K tomu pozri bližšie KAVEMANN, B., BRAUN, G. Frauen als Täterinnen. In: BANGE, D., KÖRNER, W. (eds.). *Handwörterbuch: Sexueller Missbrauch*. Göttingen: Hogrefe-Verlag, 2002, s. 121 – 130.

⁴⁶⁷ KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 85 – 86.

⁴⁶⁸ K tomu pozri bližšie FRIEDRICH, M. H., SPRINGER, K. *Tatort Kinderseele: Sexueller Missbrauch und die Folgen*. 2. vyd. Viedeň: Carl Ueberreuter Verlag, 2001, s. 61 – 62.

⁴⁶⁹ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 97.

⁴⁷⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 345.

⁴⁷¹ K tomu pozri bližšie VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders*. Binghamton, NY: The Haworth Press,

vo výskume z roku 2010 prezentuje, že ženy zodpovedajú za približne 5 % zo všetkých prípadov sexuálneho zneužívania detí.⁴⁷² Najnovšie viktimizačné prieskumy však poukazujú na to, že podiel žien – páchateliek sexuálneho zneužívania detí bude zrejme značne vyšší, okolo 12 %. V policajných štatistikách je napriek tomu podiel žien v skupine páchatelov predmetnej kriminality len okolo 2 %.⁴⁷³ To prakticky naznačuje vyššiu mieru latentie v prípadoch, keď je páchatelom sexuálneho zneužívania žena. V tejto súvislosti možno poznamenať, že pred niekoľkými rokmi reagovali ešte aj psychiatri a klinickí pracovníci laxne a so skepticizmom na ženy – páchatelky a považovali ich za menej vinné a menej škodiace.⁴⁷⁴ Napokon možno konštatovať, že **na základe dát Ministerstva spravodlivosti SR, ženy predstavujú na Slovensku len 2 % zo všetkých odsúdených za sexuálne zneužívanie u nás.**⁴⁷⁵

Z posledných zahraničných výskumov možno pritom o ženských páchatelkách sexuálneho zneužívania detí konštatovať, že priemerný vek žien – páchateliek sa pohybuje v rozpätí dvadsaťšesť až tridsaťšesť rokov, pričom vo vzťahu k obeti sú často v role opatrovateľa, dokonca vo viac ako 50 % prípadov ide o matky vlastných detí. To potvrdzuje aj výskum odborníkov Inštitutu pro kriminológiu a sociálnu prevenciu, ktorí uvádzajú, že **väčšina páchateliek sa trestnej činnosti dopúšťa práve vo svojej rodine.**⁴⁷⁶ Ich obeť sú zväčša v predpubertálnom veku, avšak diagnóza pedofílie je u žien málo pravdepodobná, resp. menej pravdepodobná než u mužov – páchatelov.⁴⁷⁷ Tieto páchatelky spravidla charakterizuje detstvo

2001, s. 56; WEISS, P. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika a léčba*. Praha: Portál, 2002, s. 105.

⁴⁷² GANNON, T. A., CORTONI, F. Female sexual offenders: Theory, assessment and treatment. An introduction. In: GANNON, T. A., CORTONI, F. (eds.). *Female sexual offenders: Theory, assessment and treatment*. West Sussex, UK: John Wiley & Sons, 2010, s. 1 – 7.

⁴⁷³ CORTONI, F. et al. The Proportion of Sexual Offenders Who Are Female is Higher Than Thought: A Meta-Analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 2017, vol. 44, no. 2, s. 145 – 162.

⁴⁷⁴ K tomu pozri bližšie KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 50.

⁴⁷⁵ K tomu pozri bližšie kapitulu 5.4 tejto monografie.

⁴⁷⁶ BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Ženy ako páchatelky závažnej trestnej činnosti*. Praha: IKSP, 2007, s. 38 – 39.

⁴⁷⁷ K tomu pozri bližšie GANNON, T. A., ROSE, M. R. *Female Child Sexual Offenders: Towards Integrating Theory and Practice*. *Aggression and Violent Behavior*. 2008,

poznačené zneužívaním, disfunkčné vzťahy s rodičmi, verbálne, fyzické násilie. Ženy – páchatelky sexuálneho zneužívania opisujú svoju matku obvykle negatívne ako chladnú, dominantnú, kritizujúcu, ktorá im neposkytla dostatočnú starostlivosť. Negatívne vnímajú aj otca, ktorého opisujú ako sebeckého a agresívneho. To máva potom za následok neschopnosť vytvárať bezpečné vzťahové väzby, páchatelky majú nízke sebavedomie, sú osamelé, v intímnych vzťahoch nešťastné. Sexuálna aktivita s dieťaťom je tak mnohokrát pre tieto páchatelky jediný spôsob, akým dokážu zažívať intimitu, cítiť sa bezpečne a milovane.⁴⁷⁸

Pokiaľ ide o **formy sexuálneho zneužívania**, intenzitu, telesné, psychické donucovanie a emocionálne manipulovanie, v odbornej literatúre je medzi autormi zhoda, že prakticky nie je rozdiel medzi páchatelkami a mužmi – páchatelmi sexuálneho zneužívania detí.⁴⁷⁹ Aj ženy – páchatelky pochádzajú z rôznych vrstiev a majú najrôznejšie vzdelanie. Niektoré zneužívajú už veľmi malé deti, bez ohľadu na ich pohlavie. Iné začínajú so zneužívaním, až keď sú deti staršie. Rovnako ako muži, aj ženské páchatelky sexuálneho zneužívania vyhľadávajú svoje obeť vedome, rovnako sa snažia získať si dôveru dieťaťa, vybudovať s dieťaťom určitý vzťah, držať ho v závislosti, využívať jeho priania a potreby a takto ho ovládať. Falošná je aj tá predstava, že sexualizované násilie na deťoch páchané ženou nemá také negatívne následky.⁴⁸⁰ Výskumy preukazujú, že následky môžu byť aj v týchto prípadoch naozaj traumatické. Obete zneužívania sa preto neraz snažia nájsť únik v alkohole, omamných a psychotropných látkach, správajú sa agresívne, majú vo zvýšenej miere samovražedné sklony, trpia depresiami, pomerne frekventované sú u obetí zneužívania následne aj poruchy

vol. 13, no. 6, s. 442 – 461; CORTONI, F., STEFANOV, G. Female Sexual Offenders. In: PROULX, J. et al. *The Wiley Handbook of What Works with Sexual Offenders: Contemporary Perspectives in Theory, Assessment, Treatment and Prevention*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2020, s. 279 – 293; DARLING, A. J., CHRISTENSEN, L. S. Female Child Sexual Offenders. In: BRYCE, I., PETHERICK, W. (eds.). *Child Sexual Abuse: Forensic Issues in Evidence, Impact and Management*. London: Academic Press, 2020, s. 119 – 136.

⁴⁷⁸ GANNON, T. A., ROSE, M. R. Female Child Sexual Offenders: Towards Integrating Theory and Practice. *Aggression and Violent Behavior*. 2008, vol. 13, no. 6, s. 444, resp. 452 – 453.

⁴⁷⁹ MAMOJKOVÁ, E. *Kriminologická charakteristika páchatelá mravnostnej kriminality*. Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, Fakulta práva Janka Jesenského, 2012, s. 58.

⁴⁸⁰ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 97.

príjmu potravy, rozvíjajú sa problémy s pohlavnou identitou, obeť majú v dospelosti často problémy v partnerských vzťahoch.⁴⁸¹

Ženy sa však pomerne často podieľajú na sexuálnom zneužívaní tiež ako spolupáchateľky. Ako príklad možno uviesť matky, ktoré svoje deti už v pomerne nízkom veku zaťahujú do sexuálnych praktík so svojimi partnermi. Dôvodom takéhoto extrémneho správania býva u žien závislosť od muža a strach z rozchodu. Nemožno opomenúť ani tie situácie, nemenej traumatické pre detské obeť, keď matka vie o tom, že jej dieťa je sexuálne zneužívané otcom, otčimom, bratom či rodinným priateľom, no situáciu len pasívne toleruje, a to napriek početným signálom o pomoc zo strany vlastného dieťaťa.

Motívy pre sexuálne zneužívanie bývajú u žien v princípe taktiež podobné ako u mužských páchatelov. V určitých prípadoch ich vedú vyslovene alebo aspoň primárne práve sexuálne motívy, v iných situáciách ide páchatelkám hlavne o to, aby sexuálnym spôsobom uspokojili celý rad svojich emocionálnych potrieb okrem osamelosti, napr. aj pocity hnevu a frustrácie, ktoré si potom vybíjajú na obetiach.⁴⁸² Vo všetkých prípadoch však ide v konečnom dôsledku o to isté ako pri mužských páchateloch, o zneužitie moci a o sexualizáciu násilia.⁴⁸³

⁴⁸¹ KAVEMANN, B., BRAUN, G. Frauen als Täterinnen. In: BANGE, D., KÖRNER, W. (eds.). *Handwörterbuch: Sexueller Missbrauch*. Göttingen: Hogrefe-Verlag, 2002, s. 124.

⁴⁸² KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 50.

⁴⁸³ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008, s. 98.

5.3.1 Typológia páchateliek sexuálneho zneužívania detí

Čírtkovej typológia prezentuje rozdelenie páchateliek sexuálneho zneužívania do troch základných skupín.⁴⁸⁴

Tabuľka 6 Typológia páchateliek sexuálneho zneužívania detí podľa Čírtkovej

Milenka	Spolupáchatelka	Zaťažená páchatelka
Táto žena zneužíva predpubertálne a pubertálne deti, pričom je zameraná prevažne na chlapcov, s ktorými jedná ako s dospelými mužmi – partnermi. Vzniknutý vzťah hodnotí ako milenecký a obeti prisudzuje rolu milenca. Väčšinou sama v detstve zažila zneužívanie alebo nejakú formu násillia. Po odhalení sexuálnych praktík sa snaží presunúť vinu na zvädzaného chlapca. Tvrdí, že sex chcel chlapec, že je už zrelý. V princípe milenka zneužíva chlapcovu prebúdzajúcu sa sexualitu, zvedavosť, a tým ho manipuluje.	Tento typ žien sexuálne zneužíva deti pod nátlakom muža, spravidla svojho partnera. Žena sa nachádza v takej závislosti od muža – páchatela, že reaguje ako väzenkyňa. Muž tak zneužíva silnú emočnú, finančnú či inú závislosť ženy od neho. Obvykle pritom ženu dlhodobo sexuálne sám týral, aby aj takto podlomil jej sebavedomie a prípadnú odvahu vzdorovať. Niektoré páchatelky ukončia sexuálne zneužívanie, len čo sa oddelia od mužského spolupáchatela, ale mnohé v zneužívaní pokračujú paradoxne aj naďalej.	Sú to ženy, ktoré boli v detstve sexuálne zneužívané, často veľmi ťažko, dlho a už v ranom veku. Táto páchatelka koná sama a volí väčšinou svoje vlastné deti, pričom znovu inscenuje vlastnú skúsenosť zneužitia v detstve. Keď sa žena sama stáva mocnou, vládnuou páchatelkou, prežíva pocit vplyvu a následného uvoľnenia. To na ňu pôsobí ako silná motivácia, aby sa zneužívanie opakovalo.

Zaujímavú typológiu žien – páchateliek sexuálneho zneužívania detí publikovala napokon aj austrálska kriminologička **Andrea Darling**.⁴⁸⁵ Výskumnú vzorku tvorilo 136 žien, ktoré v rokoch 2000 až 2016 sexuálne zneužívali deti v kontexte inštitúcií zameraných na výchovu mládeže v Spojenom kráľovstve a Severnej Amerike. Ženy vo vzorke zastávali rôzne profesijné pozície dôvery, t. j. ako učiteľky, pedagogické asistentky, sociál-

⁴⁸⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzná psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 188 – 189.

⁴⁸⁵ DARLING, A. J. *Understanding Female-Perpetrated Child Sexual Abuse in Organisational Contexts*. Doctoral dissertation, 2018, Durham University. In: KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021, s. 51.

ne pracovníčky, športové trénerky a vedúce mládežníckych skupín. Autorka delí páchatelky do nasledujúcich piatich kategórií.

Tabuľka 7 Typológia páchateliek sexuálneho zneužívania detí podľa Darling

Nezrelé regresné páchatelky	Mladé ženy, dvadsiatničky, ktoré si vytvorili príliš úzke citové väzby s deťmi stredného tínedžerského veku, a to pre potreby intimity a sexuálneho uspokojenia. Ide napr. o učiteľky, vychovávateľky, trénerky atď.
Sexuálne rizikové páchatelky	Ženy, tridsiatničky, ktoré boli vo vzťahu s dospelou osobou, ale popritom sa zapájali aj do vysokorizikového sexuálneho správania s adolescentmi. Tu bolo možné badať spravidla jasný úmysel páchatelky, ktorá konala vyslovene s cieľom dosiahnuť sexuálne uspokojenie.
Páchatelky so spasiteľským syndrómom	Išlo o ženy vo veku tridsaťpäť až štyridsaťpäť rokov, zažívajúce krízy vo vzťahoch s dospelými. Aby naplnili svoje vlastné emocionálne a intímne potreby, začali sa angažovať v pomáhaní obetiam. Nevhodnými priateľstvami však len prejavili svoje nezrelé myslenie a správanie.
Neopätovane zamilované	Ženy, tridsiatničky, štyridsiatničky, ktoré mali problémy s duševným zdravím a boli zaľúbené do chlapcov stredného tínedžerského veku, pričom ich považovali za potenciálnych romantických partnerov a vyznávali im lásku. Aj u týchto páchateliek išlo o ich nezrelé uvažovanie.
Psychicky utrápené	Ženy s dlhodobými mentálnymi problémami, ktoré vykazovali až extrémne nezrelé uvažovanie.

5.4 Fenomenológia sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022

Tabuľka 8 Vývoj počtu registrovaných TČ sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022

	§ 201 TZ	§ 201a TZ	§ 201b TZ	§ 202 TZ
2013	476 TČ (80 % objasnenosť)	–	–	4 TČ (25 % objasnenosť)
2014	530 TČ (85 % objasnenosť)	–	–	8 TČ (50 % objasnenosť)
2015	456 TČ (85 % objasnenosť)	–	–	13 TČ (92 % objasnenosť)

5 Vybrané kriminologické aspekty sexuálneho zneužívania detí

	§ 201 TZ	§ 201a TZ	§ 201b TZ	§ 202 TZ
2016	500 TČ (83 % objasnenosť)	5 TČ (20 % objasnenosť)	2 TČ (100 % objasnenosť)	6 TČ (50 % objasnenosť)
2017	486 TČ (77 % objasnenosť)	11 TČ (73 % objasnenosť)	6 TČ (17 % objasnenosť)	14 TČ (57 % objasnenosť)
2018	457 TČ (79 % objasnenosť)	15 TČ (40 % objasnenosť)	8 TČ (38 % objasnenosť)	11 TČ (82 % objasnenosť)
2019	494 TČ (80 % objasnenosť)	13 TČ (46 % objasnenosť)	8 TČ (75 % objasnenosť)	3 TČ (33 % objasnenosť)
2020	446 TČ (73 % objasnenosť)	13 TČ (54 % objasnenosť)	7 TČ (29 % objasnenosť)	2 TČ (0 % objasnenosť)
2021	403 TČ (75 % objasnenosť)	7 TČ (86 % objasnenosť)	3 TČ (33 % objasnenosť)	9 TČ (44 % objasnenosť)
2022	378 TČ (75 % objasnenosť)	10 TČ (90 % objasnenosť)	11 TČ (45 % objasnenosť)	4 TČ (50 % objasnenosť)
CEL-KOVO	4 626 TČ (79 % objasnenosť)	74 TČ (58 % objasnenosť)	45 TČ (48 % objasnenosť)	74 TČ (48 % objasnenosť)

Tabuľka 9 Miera objasnenosti TČ sexuálneho zneužívania v SR celkovo v rokoch 2013 – 2022 a jeho podiel na mravnostnej a celkovej kriminalite v SR

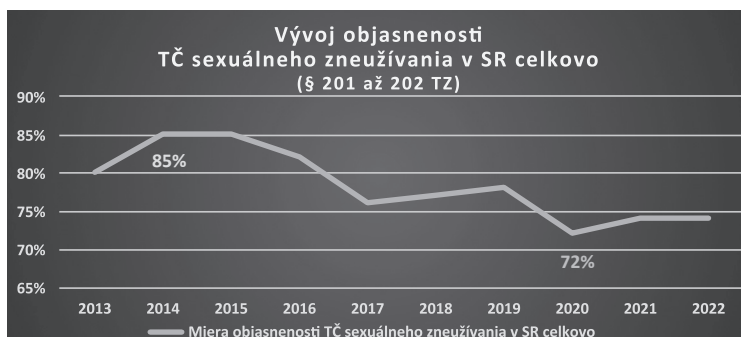
	Miera objasnenosti TČ sex. zneužívania celkovo	Podiel na mravnostnej kriminalite	Podiel na celkovej kriminalite
2013	80 %	60 %	0,53 %
2014	85 %	63 %	0,66 %
2015	85 %	57 %	0,64 %
2016	82 %	54 %	0,70 %
2017	76 %	48 %	0,78 %
2018	77 %	44 %	0,79 %
2019	78 %	47 %	0,88 %
2020	72 %	42 %	0,86 %
2021	74 %	44 %	0,83 %
2022	74 %	35 %	0,74 %
CELKOVO	78 %	49 %	0,74 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe štatistík kriminality MV SR.⁴⁸⁶

⁴⁸⁶ Štatistiky kriminality v Slovenskej republike [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>

Graf 1 Dynamika páchania TČ sexuálneho zneužívania celkovo v SR v rokoch 2013 – 2022

Graf 2 Vývoj miery objasnenosti TČ sexuálneho zneužívania celkovo v SR v rokoch 2013 – 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe štatistík kriminality MV SR.

Komentár k tabuľkám 8 a 9, resp. ku grafom 1 a 2:

Zo štatistík kriminality Ministerstva vnútra SR za roky 2013 až 2022 je evidentné, že dynamika páchania TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ má u nás mierne klesajúcu tendenciu. **Za sledované obdobie rokov 2013 až 2022 došlo k poklesu registrovaných TČ sexuálneho zneužívania o vyše 20 %** (v roku 2013 bolo registrovaných 476 TČ, v roku 2022 ich

bolo 378), aj keď vývojový trend vykazuje za uplynulú dekádu medziročne takmer pravidelne kolísavé hodnoty a trvalo klesajúce čísla predmetných činov máme stabilne len za posledné tri kalendárne roky. Vývoj registrovaných TČ sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ však za uplynulú dekádu prakticky stagnuje, pričom vývojový vrchol bol v roku 2017, keď bolo evidovaných najviac, 14 TČ sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ (na začiatku dekády, v roku 2013 boli registrované 4 TČ, v roku 2022 ten istý počet 4 TČ). Úplne iné vývojové trendy však zaznamenávame pri páchaní sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v zmysle § 201a TZ, resp. v prípade sexuálneho zneužívania dieťaťa pri účasti na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití v zmysle § 201b TZ, kde v oboch prípadoch došlo k pomerne výraznému nárastu registrovanej trestnej činnosti.

Taktiež z uvedených dát MV SR možno konštatovať, že za sledované obdobie rokov 2013 až 2022 bolo v SR ročne registrovaných v priemere 463 TČ sexuálneho zneužívania v zmysle § 201 TZ, takmer 11 TČ sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v zmysle § 201a TZ, vyše 6 TČ sexuálneho zneužívania dieťaťa pri účasti na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití v zmysle § 201b TZ a napokon ročne v priemere viac ako 7 TČ sexuálnych zneužití v zmysle § 202 TZ. Celkovo to za predmetné obdobie rokov 2013 až 2022 znamená 4 626 registrovaných TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ, 74 registrovaných TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ, 45 registrovaných TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ a 74 registrovaných TČ sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ. To súhrnne znamená **4 819 registrovaných TČ sexuálneho zneužívania za uplynulých desať rokov**. Je pritom nepochybné, že skutočná kriminalita bude omnoho vyššia.

Veľmi zaujímavé závery možno vyvodiť, aj pokiaľ ide o vývoj miery objasnenosti predmetnej kriminality. V uplynulej dekáde, teda za sledované obdobie rokov 2013 až 2022, totiž objasnenosť TČ sexuálneho zneužívania celkovo klesla o takmer 8 % (kým v roku 2013 dosiahla objasnenosť až 80 %, v roku 2022 sa už pohybuje len okolo 74 %). Pomerne nižšia objasnenosť je pritom predovšetkým v prípadoch TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ, resp. § 202 TZ. Celkovo je však možné konštatovať, že objasnenosť TČ sexuálneho zneužívania dosahuje trvalo vyššie hodnoty, ako je objasnenosť mravnostnej kriminality. Kým totiž v prípade mravnostnej kriminality celkovo sa v sledovanom období pohybovala objasnenosť

v priemere okolo 68 %, **objasnenosť sexuálneho zneužívania dosahovala hodnoty v priemere okolo 78 %**. Objasnenosť sexuálneho zneužívania pritom vykazuje ešte lepšie hodnoty v porovnaní s objasnenosťou celkovej kriminality v SR, ktorá v sledovanom období rokov 2013 až 2022 dosahovala len okolo 57 %.

Zaujímavým sa nám následne javí aj dlhodobý a pomerne masívny **pokles podielu TČ sexuálneho zneužívania na mravnostnej kriminalite**. Kým v období rokov 2013 až 2014 dosahoval tento podiel až okolo 60 % a viac, **v súčasnosti dosahuje už len okolo 35 %**. Ide teda o pokles podielu sexuálneho zneužívania na mravnostnej kriminalite v SR celkovo až o takmer 42 %. **Stále však ide v súčasnosti o najčastejší mravnostný trestný čin** v SR s miernym náskokom pred TČ rozširovania detskej pornografie podľa § 369 TZ (v roku 2022 bolo registrovaných 403 sexuálnych zneužívaní, resp. 346 TČ rozširovania detskej pornografie).

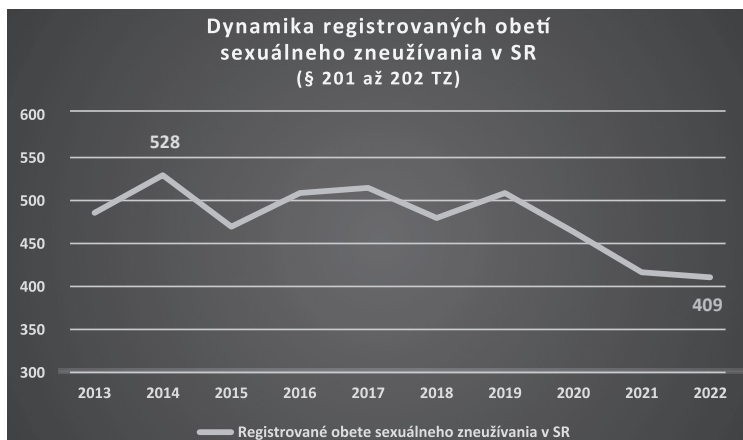
Napriek uvedenému je však potrebné tiež upozorniť na **dlhodobý nárast podielu TČ sexuálneho zneužívania na celkovej kriminalite v SR**. Kým v roku 2013 dosahoval tento podiel len 0,53 % (z 89 617 registrovaných TČ v SR celkovo bolo 480 TČ sexuálneho zneužívania), v roku 2022 už tento podiel dosiahol 0,74 % (celkovo bolo v SR registrovaných 54 586 TČ, z toho 403 sexuálnych zneužívaní), pričom v predpandemickom období atakoval tento podiel až takmer 0,9 %. V posledných 10 rokoch ide teda o nárast podielu sexuálneho zneužívania na celkovej kriminalite v SR o takmer 40 %. To tiež znamená, že celková registrovaná kriminalita v SR za poslednú dekádu klesá výrazne rýchlejšim tempom (pokles až o 40 %) než počet registrovaných TČ sexuálneho zneužívania (pokles len o 16 %).

Tabuľka 10 Vývoj počtu stíhaných osôb a obetí sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022

	Stíhané osoby	Počet obetí
2013	401	484
2014	457	528
2015	405	468
2016	424	507
2017	403	513
2018	408	478
2019	423	507
2020	361	462
2021	355	415
2022	330	409
CELKOVO	3 982 <ul style="list-style-type: none"> • z toho maloletí 6 % • mladiství 53 % • dospelí 41 % • rodič 2,2 % 	4 771 <ul style="list-style-type: none"> • do 6 r. 4 % (objasnenosť 43 %) • 7 – 13 r. 37 % (objasnenosť 77 %) • 14 – 18 r. 58 % (objasnenosť 82 %)

Graf 3 Dynamika vývoja vyšetovaných a stíhaných osôb za TČ sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022

Graf 4 Dynamika vývoja registrovaných obetí TČ sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2013 – 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe štatistík kriminality MV SR.

Komentár k tabuľke 10, resp. ku grafom 3 a 4:

V uvedenej tabuľke a grafoch vidíme vývoj počtu osôb, ktoré boli v uplynulej dekáde vyšetrované, a voči ktorým bolo vedené trestné stíhanie za TČ sexuálneho zneužívania celkovo aj so zohľadnením ich vekového rozloženia. Rovnako ilustrujeme aj vývoj počtu registrovaných obetí predmetnej kriminality v SR za to isté sledované obdobie.

Z dát MV SR vo vzťahu k vyšetrovaným a stíhaným osobám možno konštatovať, že za TČ sexuálneho zneužívania **bolo v SR v rokoch 2013 až 2022 vyšetrovaných a trestne stíhaných celkovo 3 982 osôb. Z toho maloletí tvorili takmer 6 %, mladiství 53 % a dospelí páchatelia 41 %.** Rodičia boli vyšetrovaní a stíhaní v 2,2 % prípadov. Zároveň však považujeme za potrebné upozorniť na to, že v sledovanom období postupne narastá práve podiel stíhaných a vyšetrovaných mladistvých a dokonca aj maloletých. Kým totiž v roku 2013 bol z celkového počtu 401 stíhaných a vyšetrovaných osôb podiel mladistvých len 52 %, na konci dekády v roku 2022 dosahoval tento podiel už 56 %, čo prakticky znamená, že z desiatich trestne stíhaných osôb za TČ sexuálneho zneužívania je v súčasnosti už

takmer 6 z radov mladistvých. Obdobne negatívny trend možno pozorovať aj v náraste podielu vyšetrovaných maloletých (v roku 2013 – podiel 4,5 %; v roku 2022 – podiel maloletých už dosahuje 5,5 % zo všetkých stíhaných a vyšetrovaných osôb za predmetnú kriminalitu v SR).⁴⁸⁷

Pokiaľ ide o registrované obeť sexuálneho zneužívania v SR v štatistikách MV SR za roky 2013 až 2022, tu možno konštatovať, že sa **obetami zneužívania stalo celkovo 4 771 detí**. To teda za poslednú dekádu znamená **priemerne 477** políciou registrovaných zneužitých **detí za rok v SR**. Z celkového počtu obetí bolo pritom **4,2 % vo veku do šesť rokov**, pričom chlapci tvorili 28 % obetí v tejto vekovej kategórii. Následne **vo veku sedem až trinásť rokov bolo 37 %** obetí sexuálneho zneužívania s tým, že chlapci tvorili už len 17 % obetí. Najpočetnejšie zastúpenie na obetiach mali napokon **deti vo veku štrnásť až osemnásť rokov s podielom 58 %**, kde chlapci predstavovali už len 11 % z obetí v tejto vekovej kategórii. Zároveň možno konštatovať, že v prípade sexuálnych zneužívaní, ktorých obeťami sú deti vo veku štrnásť až osemnásť rokov, výrazne stúpa objasnenosť týchto skutkov, ktorá dosahuje okolo 82 %. Naopak, **objasnenosť markantne klesá so znižujúcim sa vekom obetí**, keď pri obetiach sexuálneho zneužívania do šesť rokov dosahuje miera objasnenosti už len niečo vyššie 43 %. Z uvedených dát je tiež zrejmé, že obeťami sexuálneho zneužívania v SR sa v rozhodujúcej miere stávajú dievčatá, pričom **chlapci predstavujú len asi 10 – 14 % obetí**. Ich zastúpenie však priamo úmerne narastá s klesajúcim vekom obetí, keď napr. z obetí vo veku do šesť rokov bolo až 28 % chlapcov, no vo veku štrnásť až osemnásť rokov chlapci ako obeť sexuálneho zneužívania predstavovali už len 11 % obetí.

⁴⁸⁷ Adolescencia je nepochybne časom búrlivých neurokognitívnych, hormonálnych a sociálnych zmien. Jedinci sú ovplyvnení silnými emóciami, chabou sebakontrolou, vyhľadávaním rizika a túžbou po nepoznanom, snahou urobiť dojem na rovesníkov a inými psychosociálnymi tlakmi. Aj keď najnovšie zahraničné výskumy ukazujú, že mladiství, ktorí páchajú sexuálne trestné činy, sa nie nevyhnutne stanú v budúcnosti aj dospelými páchatelmi sexuálnych deliktov a väčšina mladistvých zastaví svoje sexuálne delikventné správanie pred dosiahnutím dospelosti, ide nepochybne o varovný signál v našej spoločnosti, ktorý neradno podceňiť! K tomu pozri bližšie VAN WIJK, A., BOONMANN, C. Juveniles Who Sexually Abuse: The Search for Distinctive Features. In: RIGTHAND, S., MURPHY, W. (eds.). *Handbook of Assessment and Treatment of Adolescents Who Have Sexually Offended* [online]. Brandon, Vermont: The Safer Society Press, s. 49 – 76 [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/319315953_Juveniles_who_sexually_abuse_the_search_for_distinctive_features

Tabuľka 11 Vývoj počtu odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania v SR v rokoch 2018 – 2022

	§ 201 TZ	§ 201a TZ	§ 201b TZ	§ 202 TZ
2018	290 muži: 287 (99 %) ženy: 3 (1 %) mladiství: 125 (43 %) recidivisti: 57 (20 %)	5 muži: 5 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 1 (20 %)	2 muži: 2 (100 %) ženy: 0 mladiství: 1 (50 %) recidivisti: 0	15 muži: 15 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 1 (7 %)
2019	259 muži: 251 (97 %) ženy: 8 (3 %) mladiství: 103 (40 %) recidivisti: 57 (22 %)	8 muži: 8 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 2 (20 %)	5 muži: 5 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 1 (20 %)	10 muži: 9 (90 %) ženy: 1 (10 %) mladiství: 0 recidivisti: 3 (30 %)
2020	224 muži: 219 (98 %) ženy: 5 (2 %) mladiství: 85 (38 %) recidivisti: 28 (13 %)	6 muži: 6 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 2 (33 %)	3 muži: 3 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 0	1 muži: 1 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 1 (100 %)
2021	226 muži: 220 (97 %) ženy: 6 (3 %) mladiství: 107 (47 %) recidivisti: 46 (20 %)	10 muži: 10 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 2 (20 %)	2 muži: 2 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 0	3 muži: 3 (100 %) ženy: 0 mladiství: 0 recidivisti: 2 (67 %)
2022	234 muži: 226 (97 %) ženy: 8 (3 %) mladiství: 95 (41 %) recidivisti: 48 (21 %)	6 muži: 6 (100 %) ženy: 0 (0 %) mladiství: 1 (17 %) recidivisti: 3 (50 %)	3 muži: 3 (100 %) ženy: 0 (0 %) mladiství: 1 (33 %) recidivisti: 2 (67 %)	4 muži: 4 (100 %) ženy: 0 (0 %) mladiství: 0 (0 %) recidivisti: 0 (0 %)

	§ 201 TZ	§ 201a TZ	§ 201b TZ	§ 202 TZ
CEL-KOM	1 233	35	15	33
	muži: 1203 (98 %) ženy: 30 (2 %) mladiství: 515 (42 %) recidivisti: 236 (19 %)	muži: 35 (100 %) ženy: 0 (0 %) mladiství: 1 (3 %) recidivisti: 10 (29 %)	muži: 15 (100 %) ženy: 0 (0 %) mladiství: 2 (13 %) recidivisti: 3 (20 %)	muži: 32 (97 %) ženy: 1 (3 %) mladiství: (%) recidivisti: 7 (21 %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe štatistických ročeniek MS SR.⁴⁸⁸

Komentár k tabuľke 11:

Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR publikovalo v auguste 2022 pomerne rozsiahlu štúdiu o rozhodovaní súdov o trestných činoch sexuálneho násillia v rokoch 2018 až 2021.⁴⁸⁹ V kontexte TČ sexuálneho zneužívania z predmetnej štúdie a z dát MS SR vyplýva, že za posledných 5 štatisticky kompletne spracovaných kalendárnych rokov 2018 až 2022⁴⁹⁰ bolo na Slovensku za TČ sexuálneho zneužívania odsúdených celkovo 1 316 osôb. Z celkového počtu 132 106 odsúdených za posledných 5 rokov v SR tak podiel páchatel'ov odsúdených práve za TČ sexuálneho zneužívania predstavuje 0,9 %.

Napriek tomu, že spracované obdobie 5 rokov je nepochybne príliš krátkym časom na vyvodenie akýchkoľvek relevantných vývojových tendencií, pri pohľade na vývoj počtu odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ v rokoch 2018 až 2022 možno predsa len konštatovať, že postupne prichádza k poklesu ich počtu. To, zdá sa, korešponduje aj s už naznačenými vývojovými tendenciami v dátach MV SR. Za posledných 5 kalendárnych rokov spracovaných Ministerstvom spravodlivosti SR tak

⁴⁸⁸ Štatistické ročenky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/analyticke-centrum-mssr/>

⁴⁸⁹ NOVÁKOVÁ, K., PODOLÁKOVÁ, L., HOREHÁJOVÁ, B. (eds.). *Trestné činy sexuálneho násillia*. Bratislava: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/analyzy_komentare/08_2022_tc_nasilnia/20220825_Komenta%CC%81_r_trestn%C3%A9%C4%8Diny_sexu%C3%A1lného_n%C3%A1silnia_vPE.pdf

⁴⁹⁰ Ministerstvo spravodlivosti SR pred rokom 2018 nezverejňovalo osobitne štatistiky odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania.

došlo k poklesu odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ o 19 % (v roku 2018 – 290 odsúdených, v roku 2022 – 234 odsúdených). Celkovo bolo pritom v rokoch 2018 až 2022 odsúdených za predmetný trestný čin 1 233 páchatelov. Ešte pozitívnejšiu vývojovú tendenciu naznačuje počet odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 202 TZ, kde došlo k poklesu až o 73 % (v roku 2018 – 15 odsúdených, v roku 2022 – 4 odsúdení). Opačnú vývojovú tendenciu naznačuje však počet odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v zmysle § 201a TZ, kde došlo v sledovanom období k nárastu počtu odsúdených o 20 % (v roku 2018 – 5 odsúdení, v roku 2022 – 6 odsúdení). Napokon, pokiaľ ide o poslednú formu sexuálneho zneužívania detí, a to pri účasti na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití podľa § 201b TZ, tu zaznamenávame určitú stagnáciu počtu odsúdených v rozmedzí rokov 2018 až 2022.

Pri pohľade na pohlavie odsúdených možno konštatovať, že **muži predstavovali v rokoch 2018 až 2022 drvivú väčšinu všetkých páchatelov odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania** v zmysle § 201 až 202 TZ, a to až takmer 98 % (z 1316 odsúdených bolo až 1285 mužov a iba 31 žien).

Pokiaľ ide o **vek odsúdených**, zo štatistických ročeniek MS SR vyplýva, že z celkového počtu odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ bol v sledovanom období rokov 2018 až 2022 **pomer mladistvých z celkového počtu odsúdených až 42 %**. Naopak, v prípade trestného činu sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby (§ 201a TZ), najviac odsúdených bolo vo veku tridsaťšesť až päťdesiat rokov (45 %). To je výrazne vyššia veková kategória, ako je vekový priemer odsúdených za sexuálne trestné činy celkovo (osemnásť až dvadsaťpäť rokov). Jedným z možných vysvetlení je, ako sme sa už o tom zmienili, že páchatelia tohto typu sexuálneho trestného činu sa spravidla vyznačujú viacerými sociálno-psychologickými nedostatkami, napr. nízkym sebavedomím, problematickým budovaním vzťahov atď., čo im spôsobuje výrazné komplikácie pri nadväzovaní medziludských a intímnych kontaktov. Jedným z následkov je vyhľadávanie kontaktu cez online platformy práve s mladistvými, pretože tí páchatelov nezastrašujú do takej miery ako interakcie s dospelými v reálnom svete. Heretik uvádza, že u obetí detského predpubertálneho veku bývajú páchatelmi väčšinou hetero- či homosexuálni pedofili s nápadne vysokým zastúpením páchatelov vyššieho veku (tretina nad päťdesiat rokov), pričom viac ako 2/3 z nich nemajú pravidel-

né heterosexuálne styky a vzrušujú sa najmä neskúsenosťou a pasivitou objektov. Pri samotnom čine ide najčastejšie o nekoitálne aktivity, hladkanie, obchytávanie, expozíciu genitálu, prípadne s masturbáciou páchatela. Naopak skupina páchatelov pohlavného zneužitia obetí pubertálneho veku je veľmi rôznorodá, od len o niečo starších rovesníkov až po pseudopedagogické zneužitie podstatne staršou autoritou (učiteľom, vychovávateľom).⁴⁹¹ Pokiaľ ide o prípady sexuálneho zneužívania dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov pri účasti na sexuálnych aktivitách (§ 201b TZ), najpočetnejšiu vekovú kategóriu predstavovali páchatelia vo veku 51 až 60 rokov (25 %). Vo všeobecnosti však možno v tejto súvislosti opäť konštatovať, že o páchateloch sú stále rozšírené viaceré, dnes už prekonané stereotypy.⁴⁹² Podľa Karkoškovej, ktorá sa odvoláva na Radu Európy, sa však páchatelia sexuálneho zneužívania zvyčajne javia ako normálni, obyčajní ľudia, pričom podľa údajov EÚ až v 70 – 85 % prípadov je páchatelom niekto, koho dieťa pozná a komu dôveruje.⁴⁹³

Z hľadiska trestnej politiky SR v predmetnej oblasti možno konštatovať, že **v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ** bolo v rokoch 2018 až 2022 celkovo odsúdených 1233 **páchatelov**, pričom **najčastejšie ukladaným trestom bol podmienený trest odňatia slobody**, ktorý bol uložený v sledovanom období až v 81 % prípadov, s priemernou dĺžkou trestu 24,5 mesiaca (t. j. približne dva roky). Len pripomíname, že v základnej skutkovej podstate § 201 ods. 1 TZ je výška trestu odňatia slobody stanovená na tri roky až desať rokov. Jedným z možných vysvetlení veľkého podielu podmienených trestov je v tomto prípade tá skutočnosť, že najväčšie zastúpenie na páchaní sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ majú páchatelia vo veku od osemnásť do dvadsaťpäť rokov, spravidla osoby

⁴⁹¹ HERETIK, A. *Forenzná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 328. K tomu pozri aj kap. 3.3 tejto monografie.

⁴⁹² Ku kriminologickej analýze páchatelov sexuálneho zneužívania detí pozri bližšie kapitoly 5.1 – 5.3 tejto monografie.

⁴⁹³ KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 15. K tomu pozri bližšie tiež portál EÚ: *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online*. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>

blízke veku mladistvých, čo je poľahčujúca okolnosť,⁴⁹⁴ resp. osoby vo veku od pätnásť až osemnásť rokov, teda mladiství.⁴⁹⁵ **Nepodmienečný trest odňatia slobody bol odsúdeným páchatelom uložený iba v 17 % prípadov**, pričom pomer uložených nepodmienečných trestov za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ priamo úmerne stúpa s vekom páchatelom (k tomu pozri aj tabuľku 13).⁴⁹⁶ Priemerná dĺžka nepodmienečných trestov predstavovala 56 mesiacov (t. j. viac než 4 a pol roka). Súdny ukladali tresty bližšie k dolnej hranici trestnej sadzby.

Pokiaľ ide o trestný čin sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby (§ 201a TZ), v sledovanom období došlo k odsúdeniu celkovo 35 osôb. Podmienečné tresty, hoci prevažujú aj v tomto prípade, boli uložené už len v 58 % prípadov s priemernou dĺžkou takmer 15 mesiacov. Priemerná dĺžka nepodmienečných trestov dosahovala 53 mesiacov (takmer 4 a pol roka).

Za trestný čin sexuálneho zneužívania dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov pri účasti na sexuálnych aktivitách (§ 201b TZ) došlo v období rokov 2018 až 2022 k odsúdeniu 15 osôb. Podmienečné tresty odňatia slobody boli uložené v 67 % prípadov s priemernou dĺžkou trestu dvanásť mesiacov.

Z hľadiska kriminálnej geografie možno napokon konštatovať, že **najviac odsúdených za TČ sexuálneho zneužívania je v SR dlhodobo v Prešovskom a Košickom kraji. Miera recidívy sa pohybuje okolo 20 %**, čo je však asi len polovica miery celkovej recidívy v SR.

⁴⁹⁴ § 127 ods. 2 TZ: „Osobou blízkou veku mladistvých sa rozumie osoba, ktorá dovŕšila osemnásť rok svojho veku a neprekročila dvadsaťjeden rokov svojho veku.“

§ 36 písm. d) TZ: „Poľahčujúcou okolnosťou je to, že páchatel spáchal trestný čin vo veku blízkom veku mladistvých alebo ako osoba vo vyššom veku, ak táto skutočnosť mala vplyv na jeho rozumovú alebo vôľovú spôsobilosť.“

⁴⁹⁵ V prípade mladistvých má v zmysle § 97 ods. 1 TZ plniť trest najmä výchovnú funkciu. Podľa § 117 ods. 2 TZ „nepodmienečný trest odňatia slobody môže súd mladistvému uložiť len za podmienky, že by vzhľadom na okolnosti prípadu, osobu mladistvého alebo vzhľadom na predtým uložené opatrenia uloženie iného trestu zjavne nevedlo k dosiahnutiu účelu trestu podľa tohto zákona“. Nie je preto prekvapením, že pri tejto vekovej skupine bol vo viac ako 97 % prípadov uložený podmienečný trest odňatia slobody, kým v prípade osôb blízkych veku mladistvých tak bolo v 86 % prípadov.

⁴⁹⁶ Napr. u odsúdených vo vekovej kategórii dvadsaťšesť až tridsaťpäť rokov súdy uložili nepodmienečné tresty odňatia slobody u viac ako 37 % páchatelov, u odsúdených vo veku tridsaťšesť až päťdesiat rokov súdy uložili nepodmienečné tresty odňatia slobody už u 45 % z nich a odsúdeným vo veku päťdesiatjeden až šesťdesiat rokov boli nepodmienečné tresty odňatia slobody za TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ uložené až u vyše 60 % z nich.

Tabuľka 12 Podiel odsúdených z hľadiska ich veku za TČ sexuálneho zneužívania v SR

Vekové kategórie	§ 201 TZ	§ 201a TZ	§ 201b TZ
do 18 rokov	34 %	0 %	8 %
od 18 do 25 rokov	44 %	10 %	25 %
od 26 do 35 rokov	10 %	34 %	8 %
od 36 do 50 rokov	8 %	45 %	17 %
od 51 do 60 rokov	3 %	10 %	25 %
nad 60 rokov	2 %	0 %	17 %

Tabuľka 13 Percentuálny podiel uložených nepodmienečných a podmienených trestov odňatia slobody za TČ sexuálneho zneužívania v SR podľa § 201 TZ u páchatelov podľa veku

§ 201 TZ	Nepodmienečné tresty v %	Podmienečné tresty v %
páchatel do 18 rokov	2,8 %	97,2 %
od 18 do 25 rokov	13,7 %	86,3 %
od 26 do 35 rokov	37,2 %	62,8 %
od 36 do 50 rokov	45,3 %	54,7 %
od 51 do 60 rokov	60,7 %	39,3 %
nad 60 rokov	54,5 %	45,5 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe štúdie Analytického centra MS SR.⁴⁹⁷

⁴⁹⁷ NOVÁKOVÁ, K., PODOLÁKOVÁ, L., HOREHÁJOVÁ, B. (eds.). *Trestné činy sexuálneho násillia* [online]. Bratislava: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/analyzy_komentare/08_2022_tc_nasilnia/20220825_Komenta%CC%81r_trestn%C3%A9_%C4%8Diny_sexu%C3%A1lneho_n%C3%A1silnia_vPE.pdf

VÝSLEDKY A ZÁVERY

Početné štúdie poukazujú na **enormný výskyt sexuálneho zneužívania detí v súčasnej spoločnosti celosvetovo**. Podľa posledných správ Rady Európy každé ôsme dieťa na svete je dnes obeťou nejakej formy sexuálneho násillia v reálnom živote alebo online, pre porovnanie **v Európe je to každé piate dieťa**. K zneužívaniu pritom dochádza najmä zo strany osôb, ktoré dieťa dôverne pozná, v dôsledku čoho je pre deti ťažké takúto situáciu oznámiť a vyrovnáť sa s ňou. **70 až 85 % detských obetí vo veku od jedného do osemnásť rokov pozná osoby, ktoré ich zneužívajú**. Jedna tretina zneužitých detí sa však nikdy nikomu nezdôverí, takže takéto činy sú do veľkej miery nedostatočne oznamované. Je preto ťažké zmerať skutočný rozsah tohto problému a počet známych prípadov predstavuje dozaista len špičku ľadovca.⁴⁹⁸

Mnohé obeť lapené v pasci sexuálneho zneužívania pritom ani len netušili, osobitne napr. pre svoj nízky vek, že to, čo sa deje, je špecifické zlo, ktoré sa rozhodne diať nemá. Páchateľ sa snažil prezentovať predmetné aktivity ako normálnu a neškodnú činnosť, zároveň však ako niečo, o čom sa nemá hovoriť! Ako poznamenáva v tejto súvislosti Karkošková, elitná slovenská expertka pre oblasť sexuálneho zneužívania detí, „*zlo je, žiaľ, mnohokrát rafinované maskované*“.⁴⁹⁹ Obeť sú neraz zatiahnuté akoby do iného sveta, o ktorom okrem nich a páchatela spravidla nikto iný ani netuší, a ak by aj tušil, zo všetkého najviac si bude priať (a zvyčajne sa aj správať), akoby to ani nebola pravda. Niekedy si ľudia z blízkeho okolia dieťaťa azda aj všimnú rôzne symptómy a disfunkcie, ale keďže nerozumejú príčinám a súvislostiam, sú náchylní posudzovať a odsudzovať, podceňovať a ignorovať. Následky traumy pritom nezmiznú samy od seba. Problém sa nerozplynie, ak pred ním zatvoríme oči alebo ak budeme pred ním utekať.

Sexuálne zneužívanie má pritom potenciál silne deformovať vnímanie reality: ten, kto nie je vinný, a teda obeť, cíti sa ako vinník. Obeť si postupom času vyčíta, ako si uvedomuje traumy, ktorá sa jej stala, že sa nedokázala lepšie brániť, že hľadala pomoc alebo že ju nedokázala nájsť, že

⁴⁹⁸ K tomu pozri bližšie [online]. [cit. 2023-11-21]. Dostupné na internete: <https://human-rights-channel.coe.int/stop-child-sexual-abuse-in-sport-en.html>

⁴⁹⁹ KARKOŠKOVÁ, S. *Obeť sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš, Kanaš: Ascend, 2014, s. 13.

prehovorila až teraz nie už vtedy, že zabudla i že si pamätá. Táto nepravá vina je výdatne živená aj mylnými predstavami o fenoméne sexuálneho zneužívania detí.

Medzi **obvyklé mýty o sexuálnom zneužívaní** odborníci zaraďujú napr. to, že samotné sexuálne zneužívanie je len zriedkavým javom, prípadne že sa stáva inde vo svete, no nie v našej krajine a určite nie v našom bezprostrednom okolí. Z policajných dát pritom vyplýva, že len na Slovensku máme ročne registrovaných v priemere takmer 500 TČ sexuálneho zneužívania. A to je len tá pomyselná špička ľadovca. Ide pritom dlhodobou a štatisticky najčastejší mravnostný trestný čin v SR.

Mylná je aj tá mienka, že ide o jednorazový čin, ktorý musí zahŕňať pohlavný styk. V skutočnosti pritom ide o celú škálu rôznych sexuálnych aktivít, pričom nedotykové formy sexuálneho zneužívania a dotykové formy bez penetrácie sa vyskytujú omnoho častejšie než formy zahŕňajúce vaginálny alebo análny styk.⁵⁰⁰

Veľmi rozšírený je aj ten mýtus, že ak to deti dovoľia, ak sa páchatel nespráva násilne, ak dieťa nepovie „nie“ a nesťažuje sa, resp. nevykazuje prejavy traumy, nie je to zneužívanie. O to viac v prípadoch adolescentných obetí, ktoré dokonca možno pri zneužívaní zažívajú aj vzrušenie. V skutočnosti však v prípadoch sexuálneho zneužívania detí pôjde vždy o násilie na dieťaťu, a to bez ohľadu na to, či páchatel presadzuje svoje sexuálne záujmy fyzickým atakom na dieťa, alebo jeho psychickým zastrašovaním či odmeňovaním, prípadne iným zvýhodňovaním (napr. poskytnutím odmeny za vytvorenie pornografického zobrazenia),⁵⁰¹ alebo pôjde o sexuálny kontakt z obojstrannej „lásky“ v rámci citového vzťahu medzi páchatelom a poškodeným/poškodenou, a teda bez použitia násilia, či dokonca na výslovnú žiadosť zneužitej maloletej osoby.⁵⁰² Zodpovednosť v plnej miere prináleží páchatelom a nie obetiam. Dieťa nemá takú poznávaciu kapacitu, aby porozumelo povahe sexuálneho kontaktu a dalo naň informovaný súhlas. Staršie deti síce môžu už značne lepšie chápať význam sexuálnej aktivity, ale nemusia byť schopné aktívneho odporu. Častou črtou zneužívania

⁵⁰⁰ KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 15.

⁵⁰¹ KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 364.

⁵⁰² BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011, s. 426.

je totiž sofistikovaná psychická manipulácia zo strany páchatela a zrada dôvery, ktorá obranné reakcie obete dokonale paralyzuje.⁵⁰³

Obyvklou predstavou laickej verejnosti je aj to, že deti bývajú zneužitie spravidla neznámym páchatelom, resp. že typickí páchatelia sexuálneho zneužívania detí sú čudáci, retardovaní, sociálne neprispôsobiví ľudia, ľahko identifikovateľné monštrá. Pritom páchatelia sa javia v skutočnosti ako normálni, obyčajní ľudia a rozhodujúca väčšina prípadov sexuálneho zneužívania je spáchaná osobami, ktoré dieťa pozná a ktorým dôveruje, ako sme to už uviedli. Značne rozšírené stereotypy o nebezpečnom cudzincovi teda hrubo relativizujú riziko napadnutia niekým známym, spravidla z rodinného, školského alebo voľnočasového prostredia dieťaťa. V skutočnosti je pritom sexuálne napadnutie zo strany blízkej osoby nielen zásadne častejšie, ale zároveň pre obeť aj toxickéjšie, pretože zvyšuje pravdepodobnosť oneskoreného odhalenia, nepodporujúcich reakcií okolia smerom k obeť a o to bolestivejších následkov pre dieťa.⁵⁰⁴

Uvedené mýty o sexuálnom zneužívaní detí tak zľahčujú nielen samotný problém, ale i jeho následky, spôsobujú zmätok v prisudzovaní zodpovednosti za zneužívanie a oslabujú akčný potenciál spoločnosti. Jednotlivci i sociálne systémy ešte aj v súčasnosti neraz zlyhávajú v úlohe poskytovať obeť pomoc a podporu, čím len prispievajú k ďalšej traumatizácii obeť.

Z historického hľadiska však fenomén sexuálneho zneužívania nie je ničím novým. Medzi zásadnými konklúziami prvej, historickej kapitoly tejto monografie totiž možno uviesť, že doslova „kultúra“ rôznorodých foriem sexuálneho zneužívania bola prítomná už v antickom Grécku, kde boli sexuálne vzťahy medzi dospelými mužmi v postavení milovníkov a chlapcami v postavení milovaných nielenže tolerované, ale dokonca žiaduce, keďže prípadná absencia staršieho milovníka mala negatívny vplyv na povest' chlapca. Išlo o tzv. *pederastiu*, teda lásku dospelého muža k dospievajúcemu chlapcovi, pričom cieľom takéhoto vzťahu bolo svojimi skúsenosťami a formovaním hlavne naučiť mladých chlapcov čestným hodnotám a logickému mysleniu, ktoré im pomôžu pripraviť sa na dospelosť. Dospelý milenec bol muž starší ako dvadsať rokov a považoval sa za plnohodnotného občana. Naopak mladší chlapec, teda milovaný, mal mať

⁵⁰³ FREYD, J., BIRRELL, P. *Blind to Betrayal: Why We Fool Ourselves We Aren't Being Fooled*. New Jersey: Wiley | Turner Publishing Company, 2013. 224 s.

⁵⁰⁴ KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívaní detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 15.

iba dvanásť alebo trinásť až sedemnásť rokov. Obe strany však mali byť vo vzťahu rovnocenné. Koncepty takýchto vzťahov sa pritom nielenže nepovažovali za úchylku, ale dokonca ich dôverne môžeme poznať aj z antického umenia.

V antickom Ríme platili vo vzťahu k deťom odlišné princípy správania. Na rozdiel od antického Grécka bola totiž základnou cnosťou mládeže tzv. *pudicitia*, teda princíp telesnej čistoty a nedotknuteľnosti, ktorá bola dokonca aj sakrálné uctievaná. A aj sa keď kult mravnej čistoty postupne v Rímskej ríši na prelome letopočtov prakticky úplne vytratil, Rimania nikdy neholdovali opísaným gréckym praktikám, pretože ich nevnímali kladne.⁵⁰⁵

Je však nesporné, že **myšlienka fyzickej a mravnej integrity dieťaťa ako trestnoprávne chránenej hodnoty sa dostáva do popredia až v legislatíve predovšetkým 20. storočia**, aj keď osobitne pod vplyvom doktríny Katolíckej cirkvi v stredovekých európskych právnych poriadkoch nájdeme aj trestanie nemanželského pohlavného styku v prípade, ak boli obeťami dievčatá a smilstva proti prirodzenosti, ak šlo o pohlavný styk muža s chlapcom. Približne od 18. storočia dochádza aj k zákonnému vymedzeniu vekovej hranice stanovujúcej sexuálny kontakt za trestný. Spočiatku bol však minimálny vek pre legálny sex stanovený veľmi nízko a pohyboval sa v rozmedzí dovŕšeného desiateho až dvanásteho roku veku. Zvýšenie nastalo začiatkom 20. storočia, keď sa vo väčšine európskych krajín táto hranica zvýšila na trinásť rokov. Tieto hranice sa však zo začiatku týkali takmer výlučne len dievčat, až následne sa začala ochrana vzťahovať aj na heterosexuálne styky s maloletými chlapcami. Homosexuálny pohlavný styk bol spravidla trestný bez ohľadu na vek.⁵⁰⁶

Po vzniku prvej Československej republiky v roku 1918 spôsoboval aj v trestnom práve stále sa uplatňujúci právny dualizmus zásadné odlišnosti v prístupe k predmetnej kriminalite v českých krajinách a na Slovensku. Odlišné boli nielen trestné kódexy, keď v Čechách zostal v pôsobnosti rakúsky Trestný zákonník č. 117/1852 ř. z. o zločinoch, prečinoch a priestupkoch, kým na území Slovenska sa aplikoval uhorský zákonný článok V/1878 Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch, ale aj samotný kon-

⁵⁰⁵ WILLIAMS, A. C. *Roman Homosexuality: Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity*. New York: Oxford University Press, 1999, s. 107 a nasl.

⁵⁰⁶ MITLÖHNER, M. Právni aspekty sexuálneho zneužívania. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání: Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 18 – 19.

cept trestných činov, ktoré sa dotýkali pohlavného zneužívania detí, a napokon sa logicky líšila aj samotná trestná politika v tomto smere.

Napriek viacerým snahám o unifikáciu trestného práva, či už v podobe osnovy 1926, alebo osnovy 1937, stav právneho dualizmu ukončil až **zákon č. 86/1950 Sb. Trestný zákon**, ktorý sa stal účinným od 1. augusta 1950 a dôstojnosť človeka chránil predovšetkým v druhom diele siedmej hlavy osobitnej časti TZ 1950. Bol pritom výrazne punitívnejší než dovtedy platná právna úprava. Predmetný kódex zaviedol novú skutkovú podstatu **TČ pohlavného zneužívania** obsiahnutú v § 239 TZ 1950, ktorá obsahovala všeobecný subjekt, teda páchatelom mohla byť ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba a už nielen muž, ako to bolo v uhorskom TZ 1878 platnom dovtedy na území Slovenska. Veková hranica trestnej zodpovednosti bola v zmysle § 10 TZ 1950 stanovená od dosiahnutia pätnásteho roku veku. Na druhej strane absolútna ochrana pred akoukoľvek formou sexuálneho zneužívania sa poskytovala každej osobe mladšej ako pätnásť rokov, teda rovnako dievčatám aj chlapcom, a to opäť na rozdiel od uhorskej právnej úpravy, ktorá chránila len dievčatá do dovŕšenia štrnásteho roku veku, a aj to len „počestné“, navyše výlučne pred suložou, čiže bez postihovania ostatných foriem pohlavného zneužívania. Nový TZ 1950 tak postihoval akýkoľvek zásah do intímnej sféry osoby mladšej ako pätnásť rokov, čiže rovnako vykonanie sulože, ako aj iný spôsob pohlavného zneužívania, čo nadväzovalo na právnu úpravu podľa rakúskeho TZ 1852. Za iný spôsob pohlavného zneužívania, aj keď tento pojem nebol v TZ 1950 definovaný, považoval sa v zmysle judikatúry orálny styk, análny styk, masturbácia, ohmatávanie pohlavných orgánov, prs, stehien atď., ak je taký kontakt možné považovať za sexuálne zneužitie, teda nejde o náhodný dotyk alebo napr. kontakt smerujúci k zdravotnému alebo hygienickému ošetreniu tela.⁵⁰⁷

Druhá základná skutková podstata **TČ pohlavného zneužívania** bola obsiahnutá v § 240 TZ 1950 a zabezpečovala ochranu osôb až do dovŕšenia osemnásteho roku veku, ak išlo o osobu zverenú do páchatelovho dozoru a páchatel zneužíval jej závislosť. Oba tieto znaky pritom museli byť

⁵⁰⁷ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR z 21. februára 1957, sp. zn. 1 Tz 3/57 (R 34/1957): „Jestliže se pachatel dotýká osoby mladší než patnáct let, aby se pohlavně vydráždil (ukojil nebo jinak uspokojil), jde o jiné zneužití takovéto osoby ve smyslu § 239 odst. 1 alin. 2 tr. zák., i když k pohlavnímu vydráždění nakonec nedošlo.“

v zmysle judikatúry naplnené kumulatívne,⁵⁰⁸ čiže súd musel obligatórne skúmať, či páchatel zneužil závislosť zverenej osoby, čo jednak daný čin uľahčilo, no zároveň to zvýšilo jeho závažnosť. Zverenie do páchatelovho dozoru, čiže právo a zároveň aj povinnosť páchatela bdieť nad danou osobou, nemuselo spočívať podľa judikatúry iba v právnom pomere medzi páchatelom a obeťou,⁵⁰⁹ postačoval aj faktický stav dominancie,⁵¹⁰ ktorý bol rozhodujúci pre vytvorenie vzťahu osobnej závislosti.

K ďalšej rekodifikácii trestného práva hmotného prišlo **zákonom č. 140/1961 Zb. Trestný zákon**, ktorý sa stal účinným od 1. januára 1962. Systematika právnej úpravy TČ pohlavného zneužívania v TZ 1961 zostala zachovaná ešte z TZ 1950, takže obdobne nachádzame **dve základné skutkové podstaty podľa § 242 a 243 TZ 1961**. Obe základné skutkové podstaty pritom zostali zachované aj z hľadiska obligatórnych znakov. Absolútna ochrana bola naďalej poskytovaná osobám mladším ako pätnásť rokov bez ohľadu na pohlavie, pohlavnú zrelosť a sexuálne skúsenosti, a to pred všetkými formami pohlavného zneužívania, či už vo forme súložie, alebo inými spôsobmi bez ohľadu na prípadný súhlas zneužitej osoby, ktorý by tak mal vplyv len pri posudzovaní závažnosti činu.⁵¹¹ Veková hranica ochrany zostala zachovaná aj v prípade osoby zverenej do páchatelovho dozoru na úrovni osemnástich rokov. Veková hranica trestnej zodpovednosti zostala v zmysle § 11 TZ 1961 stanovená od dosiahnutia pätnásteho roku veku. Určité korekcie boli uskutočnené len v prípade trestných sadziieb, keď sa v základnej skutkovej podstate § 242 TZ 1961 znížila trestná sadzba na jeden až osem rokov, čím sa mierne depenalizovalo predmetné konanie v porovnaní s TZ 1950, kde bola horná hranica trestu odňatia slobody až desať rokov.

V 60. a 70. rokoch minulého storočia však postupne nastal v československej aplikačnej praxi nežiaduci trend, ktorý začal klásť oveľa väčší dô-

⁵⁰⁸ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR zo 14. septembra 1956, *sp. zn. 1 Tz 281/1956* (R 90/1956): „*K naplnění skutkové podstaty trestního činu pohlavního zneužití podle § 240 tr. zák. musí být splněn jak znak tohoto trestního činu, že jde o osobu svěřenou dozoru pachatele, tak i znak, že pachatel zneužil její závislosti. Ze skutečnosti, že šlo o osobu svěřenou dozoru pachatele, nelze bez dalšího dovodit, že šlo též o zneužití závislosti takové osoby. Soud musí proto tento znak vždy zvlášť zjišťovat.*“

⁵⁰⁹ Rozhodnutie Krajského súdu v Liberci z 11. júna 1952, *sp. zn. 4 Tk 142/1952* (R 47/1953).

⁵¹⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR, *sp. zn. Kr I 647/23* zo 14. marca 1924.

⁵¹¹ K tomu pozri KRUPAUER, J. § 242. In: BREIER, Š. a kol. *Trestný zákon. Komentár*. Bratislava: Osveta, 1964, s. 830.

raz na spáchanie pohlavného zneužívania súložou, pričom v prípade iných spôsobov sa vnímala typová závažnosť ako oveľa menšia, na základe čoho sa odborná verejnosť čoraz častejšie prihovárala za vytvorenie dvoch skutkových podstát pohlavného zneužívania, kde by sa prostredníctvom trestnej sadzby jasne odlišila súlož od ostatných praktík s ustanovením miernejšieho trestu.⁵¹² Sám zákonodarca v dôvodovej správe k TZ 1961 totiž zdôrazňoval, že „jako pohlavní zneužívaní podľa § 242 se postihne vedle soulože s osobou mladší 15 let jiné závažné pohlavní zneužití takové osoby“, preto pri menej závažných prípadoch súdy apelovali na skúmanie naplnenia materiálnych podmienok TČ. Najvyšší súd ČSSR dokonca zdôrazňoval, že naplnenie týchto podmienok je potrebné náležite skúmať „zejména tehdy, jestliže pachatel a poškozená si jsou věkově blízcí a existuje mezi nimi vzájemný citový vztah“, a to aj vtedy, ak „pachatelovo jednání sice formálně již naplňuje zákonný znak ‚jiným způsobem pohlavně zneužije‘, jde však o počínání nepřilíš intenzivní (např. ohmatávání prsou přes oděv apod.). Jestliže půjde v podobných případech o pachatele mladistvého, musí soudy pečlivě hodnotit všechny rozhodné skutečnosti, neboť není možno vyloučit, že za výše uvedených okolností bude stupeň nebezpečnosti činu pro společnost malý ve smyslu zák. ustanovení § 75 tr. zák. a mladistvý proto nebude trestně odpovědný.“⁵¹³ Aj vo vtedajšej odbornej literatúre sa objavili názory, ktoré poukazovali na to, že dozrievajúca mládež sama medzi sebou bežne praktizuje určité sexuálne druhy správania ako ohmatávanie a bozkávanie sa, pričom nemožno vylúčiť, že k narušeniu fyzickej integrity chránenej osoby došlo len zo zvedavosti alebo zo vzájomného citového vzťahu.⁵¹⁴ A aj keď sa v súdnej praxi skutočnosť, že páchatel zneužíval obeť iným spôsobom ako súložou, nepokladala za okolnosť, ktorá by bola dôvodom na aplikáciu mimoriadneho zníženia trestu,⁵¹⁵ aplikačná prax sa predsa stávala čoraz

⁵¹² K tomu pozri HLADIL, V. Ze zasedání legislativní sekce pro trestní právo. *Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 5, s. 294.

⁵¹³ Zovšeobecňujúci materiál Najvyššieho súdu ČSSR z 19. januára 1982, č. Tpjf 158/80 (R 17/1982).

⁵¹⁴ JANDA, V. K postihu trestného činu pohlavného zneužívania. *Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 2, s. 94.

⁵¹⁵ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z 23. novembra 1965, *sp. zn. 3 Tz 49/65* (R 5/1966): „U trestního činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. nelze výjimečně okolnosti případu ve smyslu § 40 odst. 1 tr. zák. spatřovat v tom, že pachatel osobu mladší 15 let pohlavně zneužíval jiným způsobem než souloží.“

tolerantnejšou pri hodnotení a sankcionovaní TČ pohlavného zneužívania a nedostatočne zohľadňovala jeho nebezpečnosť pre spoločnosť.

Po páde totalitného režimu boli posledné rekodifikačné snahy trestného práva hmotného v SR završené prijatím **zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon** v znení neskorších predpisov. Rekodifikovaný Trestný zákon účinný od 1. januára 2006 používa názov trestného činu „Sexuálne zneužívanie“ a tento trestný čin zaradil do druhého dielu (TČ proti ľudskej dôstojnosti) druhej hlavy osobitnej časti TZ (Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti). V čase prijatia rekodifikovaného TZ 2005 bol TČ sexuálneho zneužívania upravený v dvoch paragrafových ustanoveniach, a to v § 201 a 202 TZ 2005. Rekodifikácia z roku 2005 sa pritom v zásade vyznačuje z hľadiska právnej úpravy sexuálneho zneužívania zachovaním kontinuity v jej podstatných črtách podľa TZ 1961. Naďalej zostali zachované veková hranica absolútnej ochrany pred sexuálnymi aktivitami na úrovni pätnástich rokov, v objektívnej stránke rozlišovanie medzi súložou a iným spôsobom sexuálneho zneužitia, systematické rozdelenie na dve základné skutkové podstaty TČ garantujúce ochranu jednak detí do pätnástich rokov a taktiež zverených osôb do osemnástich rokov. Zo zmien je potrebné uviesť predovšetkým plošné zvýšenie trestných sadziieb v základnej skutkovej podstate z jeden až osem rokov v TZ 1961 na tri roky až desať rokov v TZ 2005.

Pokiaľ ide o **právny stav *de lege lata***, tu je potrebné konštatovať, že naša právna úprava je v tomto smere významne ovplyvnená medzinárodnými a európskymi záväzkami Slovenskej republiky. V kontexte boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí je pritom nutné vyzdvihnúť predovšetkým **Dohovor OSN o právach dieťaťa z 20. novembra 1989**.⁵¹⁶ Tento dokument je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom presadzovania práv detí, pričom definuje občianske, politické, ekonomické, sociálne, zdravotné a kultúrne práva detí. Štáty, ktoré ratifikovali Dohovor o právach dieťaťa, sa zaviazali rešpektovať a zabezpečiť dodržiavanie všetkých práv garantovaných týmto dokumentom.⁵¹⁷ Z hľadiska predmetu nášho záujmu je pritom potrebné vyzdvihnúť najmä ustanovenie čl. 34, ktorého znenie je:

⁵¹⁶ Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb.

⁵¹⁷ V zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb

„Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania.“

Kľúčovým právnym predpisom Rady Európy je v oblasti boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí v súčasnosti **Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z 25. októbra 2007.**⁵¹⁸ Jeho prelomový význam spočíva predovšetkým v tom, že práve predmetný Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, ako medzinárodná zmluva, prvýkrát určil a kriminalizoval trestný čin pohlavného zneužívania, pamätajúc aj na najnovšie formy zneužívania páchané prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.

Boj proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii predstavuje v súčasnosti aj jednu z kľúčových oblastí legislatívnej činnosti EÚ v oblasti trestného práva. Povinnosť kriminalizovať sexuálne zneužívanie detí pritom vyplýva predovšetkým zo **smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii.**⁵¹⁹ Táto smernica sa stala prvým komplexným právnym nástrojom EÚ, ktorým sa stanovili minimálne pravidlá týkajúce sa boja proti predmetnej kriminalite. Ako na to poukázala Európska komisia už v návrhu predmetnej smernice, sexuálne zneužívanie a vykorisťovanie detí, ako aj výroba, rozširovanie a prechovávanie detskej pornografie, sú fenomény so značným cezhraničným rozsahom, a preto je nevyhnutné zabezpečiť efektívnu ochranu práv detí vo všetkých členských štátoch EÚ. K transpozícii smernice do nášho právneho poriadku prišlo pritom zákonom č. 204/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. augusta 2013. Táto novela nielenže zmenila definíciu dieťaťa, ktorým je treba v zmysle § 127 ods. 1 TZ rozumieť osobu mladšiu ako osemnásť rokov, ak TZ neustanovuje inak, ale zaviedla, definovala, resp. rozšírila aj pojmy „*detská prostitúcia*“ (§ 132 ods. 2 TZ), „*detská pornografia*“ (§ 132 ods. 4 TZ) a „*detské pornografické*

a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

⁵¹⁸ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR č. 164/2016 Z. z.

⁵¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011).

predstavenie“ (§ 132 ods. 5 TZ). Okrem toho sa predmetnou novelou doplnili aj dve nové základné skutkové podstaty TČ sexuálneho zneužívania, a to v podobe § 201a TZ, resp. § 201b TZ a významne sa zmenilo aj znenie § 202 TZ.

Vo vzťahu k **slovenskej právnej úprave TČ sexuálneho zneužívania *de lege lata*** sme toho názoru, že sme na takmer 50 stranách poskytli jej naozaj precíznu analýzu, na ktorú si čitateľa osobitným spôsobom dovolíme odkázať aj z tohto miesta. Tu by sme preto radi skôr ešte raz poukázali na existujúce **nedostatky našej právnej úpravy**.

Tie sa prejavujú medziiným napr. v dikcii **ustanovenia § 201a TZ**, teda sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby (kybergrooming), účelom ktorého je postihovať už samotné vykonanie návrhu páchatelom na stretnutie sa s dieťaťom s cieľom ho sexuálne zneužiť, ku ktorému však reálne ani nemusí prísť, dokonca dieťa ani nemusí na správu páchatela čo i len odpovedať. K dokonaniu tak príde už samotným odoslaním takejto správy s daným úmyslom páchatela. Ide o závažný nedostatok slovenského zákonodarcu v transpozícii čl. 6 smernice 2011/93/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorá vyžaduje zo strany páchatela po tomto návrhu aj vykonanie faktických činov vedúcich k takémuto stretnutiu. Slovenská právna úprava tak vníma uvedené požiadavky smernice veľmi rozširujúco, a to zrejme iba v dôsledku legislatívnej nedôslednosti nášho zákonodarcu.⁵²⁰ Je potrebné si uvedomiť, že účelom smernice vo všeobecnosti je zabezpečiť trestnosť určitých skutkov a ak trestnoprávny kódex danej krajiny už obsahuje ustanovenie postihujúce takéto skutky, nie je potrebné konštruovať nové, osobitné ustanovenia. Slovenský zákonodarca však akoby pri transpozícii smernice nezhľadil možnosť kvalifikovania uvedeného konania ako TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ vo vývinovom

⁵²⁰ V tejto súvislosti možno uviesť napr. právnu úpravu Spojeného kráľovstva upravujúcu obdobný trestný čin v ustanovení § 16 zákona o sexuálnych trestných činoch z roku 2003, *Sexual Offences Act 2003*, podľa ktorého dôjde k dokonaniu trestného činu až vo chvíli, keď sa páchatel s obeťou naozaj stretne, teda ak páchatel vycestuje za obeťou alebo obeť vycestuje za páchatelom. Naproti tomu napr. francúzska právna úprava postihuje páchatela kybergroomingu obdobne ako v SR, a teda už za vykonanie sexuálneho návrhu osobe mladšej ako pätnásť rokov za využitia elektronických komunikačných zariadení, avšak v prípade, že v dôsledku tohto návrhu skutočne aj dôjde k osobnému stretnutiu páchatela s dieťaťom, súd môže uložiť vyšší trest. Avšak už žiadanie pornografických snímok od dieťaťa je zasa samostatným trestným činom napr. v Španielsku.

štádiu prípravy, keďže ide už v jeho základnej skutkovej podstate o zločin a príprava na zločin je trestná podľa § 13 TZ. Je pritom evidentné, že lákáním detí k sexuálnym praktikám si páchateľ úmyselne vytvára podmienky na spáchanie zločinu. Náš zákonodarca však toto v predmetnom prípade nerešpektuje a zbytočne vytvoril ustanovenie, ktoré sa aplikuje, ak sexuálne zneužitie nedospelo do štádia pokusu, ale konanie sa obmedzilo len na kontaktovanie dieťaťa v rámci elektronickej komunikácie. Paradoxnou sa preto javí skutočnosť, že ak by sa elektronické kontaktovanie kvalifikovalo ako príprava na sexuálne zneužívanie podľa § 201 ods. 1 TZ, uplatnila by sa podstatne vyššia trestná sadzba ako v prípade aplikácie subsidiárneho ustanovenia § 201a TZ, ktorým mali byť naplnené požiadavky čl. 6 smernice a čl. 23 dohovoru.⁵²¹

Navyše, slovenský zákonodarca spravil chybu pri transpozícii uvedenej smernice aj v tom zmysle, že kontaktovanie dieťaťa páchateľom obmedzil v dikcii § 201a TZ výlučne elektronickej formou. Nie je nám pritom jasné, prečo sa postihuje kontaktovanie výlučne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby. Ak teda páchateľ kontaktuje dieťa iným spôsobom, napr. osobne, prostredníctvom inej osoby či zanechaním odkazu na papieri, bola by vylúčená trestnosť za prečin v zmysle § 201a TZ (trestná sadzba šesť mesiacov až tri roky) a do úvahy by prichádzala v princípe za takmer rovnaký spôsob vykonania kvalifikácia skutku ako prípravy na zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ, kde sa trestná sadzba pohybuje už od troch do desať rokov trestu odňatia slobody. Vzorom právnej úpravy *de lege ferenda* by nám preto v tomto smere mohlo byť napr. znenie § 193b českého TZ č. 40/2009 Sb. Česká transpozícia totiž vo viacerých smeroch dokonca prevyšuje nároky samotnej smernice o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí.

Okrem toho by sme radi poukázali aj na problematickú dikciu § 201a TZ: „Kto..., pričom sám nie je dieťaťom.“ Zrejme opäť nedopatrením slovenského zákonodarcu totiž takto došlo k zavedeniu tretieho okamihu nástupu trestnej zodpovednosti u fyzických osôb v našom trestnom práve,⁵²²

⁵²¹ BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, č. 2, s. 11.

⁵²² Vznik trestnej zodpovednosti je v zmysle § 22 ods. 1 TZ stanovený v SR na dovŕšenie štrnásteho roku veku. Výnimku predstavuje v zmysle ustanovenia § 22 ods. 2 TZ len TČ sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ, kde trestná zodpovednosť vzniká až dovŕšením pätnásteho roku veku páchateľa, ako sme sa o tom už opakovanne zmienili.

pričom sám zákonodarca túto výnimku dokonca zabudol začleniť do ustanovenia § 22 ods. 2 TZ o veku ako okolnosti vylučujúcej trestnú zodpovednosť. Z nášho pohľadu nezmyselné naviazanie vzniku trestnej zodpovednosti pri tomto trestnom čine podľa § 201a TZ na dosiahnutie veku až osemnástich rokov prinesie so sebou zákonite ďalšie páčivé aplikačné problémy. Napríklad ak by sa protiprávneho konania podľa § 201a TZ dopustila osoba staršia ako pätnásť rokov, ale mladšia ako osemnásť rokov, nemôže byť trestne zodpovedná za predmetný prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201a TZ, do úvahy však prichádza trestná zodpovednosť za prípravu na zločin sexuálneho zneužívania v zmysle § 13 ods. 1 k § 201 ods. 1 TZ, prípadne za prípravu na zločin výroby detskej pornografie podľa § 13 ods. 1 k § 368 ods. 1 TZ. Podľa § 13 ods. 2 TZ je pritom príprava na zločin trestná podľa trestnej sadzby ustanovenej za zločin, ku ktorému smerovala, čo v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ znamená trestnú sadzbu trestu odňatia slobody na tri roky až desať rokov. Problém potom spočíva v tom, že na takéhoto mladistvého páchatela by sa vzťahoval prísnejší trestný postih za to isté konanie ako na dospelého, u ktorého takéto konanie podlieha § 201a TZ s trestnou sadzbuou trestu odňatia slobody len na šesť mesiacov až tri roky.⁵²³ Podľa vzoru Fedorovičovej⁵²⁴ preto navrhujeme vypustenie formulácie špecifikujúcej subjekt daného trestného činu „pričom sám nie je dieťaťom“ a do ustanovenia § 22 ods. 2 TZ upravujúceho okolnosť vylučujúcu trestnú zodpovednosť z hľadiska veku vo vzťahu k trestnému činu sexuálneho zneužívania vsunúť okrem § 201 aj § 201a TZ, čo by znamenalo, že trestne zodpovedným pri oboch trestných činoch sexuálneho zneužívania by bol ten, kto v čase spáchania trestného činu dovŕšil vek pätnásť rokov. Dikcia ustanovenia § 22 ods. 2 TZ by potom mohla znieť takto: „Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 a 201a nie je trestne zodpovedný ten, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku.“

Aplikačné problémy však vyvoláva aj znenie § 201b TZ, ktorý transponuje čl. 2 a 3 uvedenej smernice. Ide o prípady sexuálneho zneužívania

⁵²³ ČENTĚŠ, J., KOLCUNOVÁ, M. Kybergrooming v slovenskom Trestnom zákone. *Státní zastupitelství*. 2020, č. 1, s. 21.

⁵²⁴ FEDOROVÍČOVÁ, I. *Pandémia – Kyberpriestor – Sexuálne zneužívanie. Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 54.

dieťaťa jeho účasťou na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití. Toto ustanovenie však pôsobí zmätočne až nadbytočne, keďže kriminalizuje konania, ktorých postih už bol zaručený ustanovením § 201 TZ. Kardinálnou otázkou je v tomto smere, že napr. v čom má spočívať účasť dieťaťa na sexuálnych aktivitách alebo sexuálnom zneužití a akým spôsobom má byť dieťa zneužitá, ak sa priamo na takých aktivitách nezúčastňuje.

Ďalší nedostatok sa opäť spája so subjektom skutkovej podstaty, ktorý je aj v prípade § 201b TZ všeobecný, čiže páchatelom sexuálneho zneužívania môže byť v zmysle uvedeného ustanovenia ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba. Avšak na rozdiel od sexuálneho zneužívania podľa § 201, resp. § 201a TZ v rámci tohto trestného činu zákonodarca neobmedzil trestnú zodpovednosť z hľadiska veku páchatela (opäť zrejme nedopatrením), na základe čoho Turay konštatuje, že trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201b TZ sa môže dopustiť už aj osoba, ktorá dovŕšila štrnásť rokov.⁵²⁵

Zákonodarcovi tak musíme opäť vytknúť chybu, keďže vznik trestnej zodpovednosti by sa mal aj na § 201b TZ vzťahovať až dovŕšením pätnásteho roku veku páchatela, obdobne ako to § 22 ods. 2 TZ stanovuje pre sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ, a to v nadväznosti na predmet útoku. Prokeínová, Laciak, Mencerová a ďalší sa preto domnievajú, že vznik trestnej zodpovednosti nastáva pri sexuálnom zneužívaní podľa § 201b TZ dovŕšením pätnásteho roku veku. Ide teda o zjavný rozpor § 22 TZ s § 201a, resp. § 201b TZ. Od účinnosti doplnených dvoch základných skutkových podstát trestného činu sexuálneho zneužívania v podobe § 201a, resp. § 201b TZ boli prijaté viaceré novely Trestného zákona, na základe čoho bolo možné niektorou z nich už dávno pristúpiť k náprave tohto stavu. Mencerová preto navrhuje v rovine *de lege ferenda*, aby text § 22 ods. 2 TZ znel nasledujúco: „*Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 a 201b nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201a nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil osemnásť rok svojho veku.*“⁵²⁶

⁵²⁵ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 352.

⁵²⁶ MENCEROVÁ, I. Legislatívne nedostatky transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ. In: JELÍNEK, J., IVOR, J. (eds.). *Trestní právo Evropské unie a jeho*

V predloženej vedeckej monografii sa napokon v kontexte návrhov *de lege ferenda* zaoberáme aj v praxi čoraz častejšie sa vyskytujúcou situáciou, keď orgány činné v trestnom konaní vyšetrojú skutok, ktorého sa dopustil mladistvý na osobe mladšej ako pätnásť rokov, ktorá však už dovŕšila napr. aspoň štrnásť rok veku a s ktorou má mladistvý páchatel citový vzťah, ktorý prerástol aj do sexuálnej roviny. Vo svojom mimoriadne podnetnom článku uvažuje o praktických dosahoch uvedenej situácie aj Surmánec, ktorý sa zamýšľa nad trestným postihom v takýchto situáciách, ktoré nemusia byť vždy primerané voči konkrétnym okolnostiam prípadu.⁵²⁷ **Pro futuro** by preto bolo namieste viesť **odbornú diskusiu aj o vytvorení novej, a to privilegovanej skutkovej podstaty** s týmto znením: „Mladistvý, ktorý vykoná súlož s osobou vo veku od štrnásť do pätnásť rokov, alebo ktorý takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, pričom tak učiní na základe citového vzťahu k tejto osobe alebo na základe súhlasu tejto osoby, potrestá sa odňatím slobody na osemnásť mesiacov až päť rokov.“

Aj v kontexte aktuálne prebiehajúcich trendov smerom k restoratívnej justícii má tento návrh viacero pozitív, a preto sa mu podrobne venujeme dokonca v osobitnej podkapitole. Tu opäť vzhľadom na možnosti práce uvedieme aspoň toľko, že s argumentáciou Surmánka možno do veľkej miery súhlasiť. A neboli by sme v tomto smere ani vôbec inovatívni, keďže podobnú právnu úpravu sme našli a analyzovali aj v trestných zákonoch Maďarska (§ 198 maďarského TZ), Rakúska (§ 206 ods. 4 rakúskeho trestného zákonníka), Nemecka (§ 176 ods. 2 nemeckého TZ), Švajčiarska (čl. 187 ods. 2 švajčiarskeho TZ) či Talianska (čl. 609-*quater* talianskeho *Codice Penale*). Zákonodarca by mal skutočne v nadväznosti na učenie o právnom štáte veľmi starostlivo zvážiť, ktoré skutky je potrebné kriminalizovať a následne aj to, do akej miery je tieto skutky potrebné penalizovať či skôr depenalizovať. Uvedený autorov **návrh má jednoznačne tendenciu k depenalizácii trestného práva vo vzťahu k mladistvému**, hoci za súčasného rešpektovania potreby ochrany objektu predmetnej privilegovanej skutkovej podstaty. Viedol by zároveň k napĺňaniu zásady, ktorá by mala platiť osobitne pri trestných konaniach proti mladistvým, ktoré by sa mali

vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané dne 22. dubna 2015 v Praze. Praha: Leges, 2015, s. 309.

⁵²⁷ SURMÁNEK, E. *Sexuálne zneužívanie uskutočnené mladistvými, úvahy de lege ferenda* [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.ulpianus.sk/blog/sexuálne-zneužívanie-uskutočnené-mladistvými-de-lege-ferenda>

vyznačovať cieľom čo najmenej trestať a čo najviac vychovávať, pričom ak je nutné trestať, tak aj trestom vychovávať a polepšovať. Možno dodať, že v súčasnej Európe existuje viacero hnutí, ktoré chcú dosiahnuť zníženie vekovej hranice legálneho sexuálneho života,⁵²⁸ argumentujúc už naznačenou akceleráciou biologického a psychologického vývinu súčasnej mládeže a nízkou spoločenskou nebezpečnosťou sexu so súhlasom maloletej „obete“. Odporcovia takejto liberalizácie však poukazujú na fakt, že predčasná iniciácia sexuálneho života zmení psychosexuálne prežívanie na celý život a jeho hlavným rizikom je konzumný a polygamný prístup k sexu. Tento názor je nepochybne do veľkej miery tiež namieste.⁵²⁹

Tak sa napokon dostávame aj k **najdôležitejším zisteniam druhej, kriminologickej časti** tejto vedeckej monografie. V jej rámci sme sa najprv venovali predovšetkým analýze osobnosti páchatela sexuálneho zneužívania a jeho motivácii, resp. mechanizmom a špúšťačom, ktoré akcelerujú osobnosť páchatela v kontexte predmetnej trestnej činnosti. Na základe toho potom prostredníctvom tabuliek a grafov sme demonštrovali viacero typológií páchatelov sexuálneho zneužívania detí.

Vo vzťahu k páchatelom predmetnej kriminality pritom platí, že **neexistuje všeobecný alebo typický psychosociálny profil, ktorý by vystihoval každého páchatela sexuálneho zneužívania detí**. To nám potvrdili aj početné domáce a zahraničné výskumy, ktoré dovedna konštatujú, že pre páchatelov predmetnej kriminality je príznačná pomerne širokospektrálna diverzita. **Páchatelom sexuálneho zneužívania detí môže byť dnes prakticky ktokoľvek** bez ohľadu na vek, pohlavie, rasový a etnický pôvod, vie-

⁵²⁸ V tejto súvislosti je možné pre zaujímavosť uviesť, že zákonom povolená veková hranica pre pohlavný styk sa v európskych krajinách pohybuje od trinásť do sedemnášť rokov, pričom polovica krajín má hranicu štrnásť rokov a menej. V Španielsku je táto hranica najnižšia a to trinásť rokov, kým napr. v Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Taliansku, Bulharsku, Srbsku, Čiernej Hore dosahuje hranica legálneho pohlavného styku štrnásť rokov, v Českej republike, Francúzsku, Švédsku, Chorvátsku, Slovinsku, Rumunsku či Grécku je hranica legálneho sexu stanovená na pätnásť rokov. Táto hranica je následne stanovená na dosiahnutie šestnásť rokov napr. vo Švajčiarsku, Belgicku, Holandsku, Nórsku, Fínsku, Veľkej Británii, Rusku a na Ukrajine. V Írsku je hranica stanovená na sedemnášť rokov a na Malte a v Turecku dokonca až na osemnášť rokov.

⁵²⁹ K diskusii na predmetnú tému tiež pozri ZVEŘINA, J., UZEL, R., HRDLIČKOVÁ, L. Poškodilo by mladistvé snížení věkové hranice pro sexuální styk? *Psychologie dnes*. 2009, roč. 15, č. 9, s. 32 – 33; taktiež napr. HERETIK, A. *Forenzná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 328.

rovyznanie, úroveň vzdelania, povolanie, socioekonomický status či úroveň mentálneho zdravia.

Karkošková, popredná slovenská expertka v predmetnej oblasti, v tejto súvislosti konštatuje, že „z *diagnostického hľadiska je najviac znepokojivou charakteristikou páchatelov ich poväčšine zjavná normalita. Výskumy potvrdzujú, že mnoho páchatelov nemá žiadnu patológiu rozlíšiteľnú na základe psychologických testov alebo klinického interview.*“⁵³⁰ Aj viaceré, v monografii citované americké štúdie potvrdzujú, že páchatelia sexuálneho zneužívania detí nezdieľajú žiadnu všeobecne definovateľnú osobnostnú črtu, ktorá by ich jednoznačne odlišovala a identifikovala od bežnej populácie. Ak aj *ad hoc* vykazujú niektoré znaky psychopatie (ako je nedostatok empatie, impulzívne správanie a chabá kontrola správania), ale nie nevyhnutne v takej miere, aby spĺňali kritériá pre diagnózu psychopatie.⁵³¹

Medzi odborníkmi je v celosvetovom meradle taktiež jednoznačná zhoda na tom, že **páchatelmi sexuálneho zneužívania detí sú predovšetkým muži**. Podiel mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí sa pritom odhaduje na **asi 85 – 90 %**. V odbornej literatúre pritom nachádzame v tejto súvislosti poväčšine predovšetkým rozlíšenie mužských páchatelov do dvoch základných skupín, a to na chronických a fixovaných trpiacich poruchou sexuálnej preferencie, pričom sú buď primárne, alebo výhradne sexuálne orientovaní len na deti, resp. na regresných a situačných, ktorí nie sú primárne sexuálne orientovaní na deti a zo sexuologického hľadiska sú spravidla bez diagnostikovania sexuálnej deviácie v podobe poruchy voľby sexuálneho objektu, pričom zdanlivo vedú normálny heterosexuálny život. Do kontaktov pedohebefilného charakteru sa preto dostávajú pod tlakom nejakej vonkajšej stresovej situácie (napr. úmrtia či odcudzenia manželky či straty zamestnania atď.), pričom podnetom k odštartovaniu sexuálneho zneužívania je dostupnosť dieťaťa ako sexuálneho objektu. Preto ide v tomto prípade často práve o rodinných príslušníkov. Spúšťačom však bývajú aj alkoholom či drogami oslabené zábrany, sociosexuálne experimentovanie (sexuálny turizmus), poruchy osobnosti impulzívneho typu atď.

V odbornej literatúre však možno nájsť aj ďalšie **typológie mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí**, pričom v predloženej práci sme

⁵³⁰ KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia SR, 2021, s. 43.

⁵³¹ VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders*. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001, s. 87 – 88.

analyzovali aspoň typológie od austrálskeho profesora sociológie Patricka O'Learyho a jeho kolektívu, ktorí hovoria o predátorských, príležitostných a situačných páchateloch sexuálneho zneužívania, typológiu amerických kriminológov Prentkyho, Knight a Lee, typológiu páchatelov sexuálneho zneužívania detí vytvorenú na základe klinickej praxe rakúskeho detského psychiatra Maxa Friedricha, resp. typológiu mužských páchatelov sexuálneho zneužívania detí americkej sociologičky Kathleen Faller.

Ako však poznamenáva Karkošková,⁵³² početné výskumy jasne demonštrujú márnosť vyhranených kategorizácií, pretože napr. páchatelia sexuálneho zneužívania detí môžu byť rovnako vzrušovaní stimulmi dospelého, ako i dieťaťa, pričom iba malá časť pedosexuálnych páchatelov dáva výlučne prednosť detským objektom pred dospelými a jedinci s jednou vyhranenou parafíliou sú naozaj zriedkaví. Aj popredný český klinický psychológ Petr Weiss potvrdzuje, že len časť pedofilov všetkých typov je celoživotne odkázaná výhradne na deviantný spôsob sexuálneho uspokojenia. Mnohí z nich žijú vo viac či menej funkčných manželstvách alebo partnerských vzťahoch.⁵³³ Pridržanie sa vyhranených profilov páchatelov sexuálneho zneužívania detí tak môže mať podľa expertov negatívny dosah na kvalitu práce v oblasti ich forenzného posudzovania, ako aj na trestnoprávne a iné intervenčné postupy voči nim.

Pri vykresľovaní „profilu“ páchatela sexuálneho zneužívania detí preto autori považujú za najužitočnejšie priblížiť predovšetkým to, čo charakterizuje jeho konanie. O sexuálnom zneužívaní detí v tejto súvislosti možno hovoriť ako o **deviantnom cykle**, ktorý pozostáva zo série na seba nadväzujúcich myšlienok, pocitov a konaní, ktoré vyvrcholia v sexuálnom napadnutí a ktoré páchatelovi umožňujú ďalej pokračovať v jeho deštruktívnom správaní, a teda sexuálny útok opakovať. Tento deviantný cyklus začína často už pred adolescenciou a je v ňom evidentná postupnosť od zdanlivo nevýznamného zneužívania sexuality až k závažným sexuálnym zločinom. Svoje základy má však už v detstve pedosexuálneho páchatela, a to vďaka jeho disfunkčnému rodinnému a výchovnému prostrediu a disharmonickým vzťahom medzi jeho rodičmi. Mnoho z páchatelov uvádza zo strany rodičov zanedbávanie v detstve, osobitne s absentujúcim otcovským

⁵³² KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013, s. 74.

⁵³³ WEISS, P. Charakteristika sexuálnych deviací. In: CHMELÍK, J. a kol. *Mravnosť, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 172

vzorom, resp. mnohí považujú svojich rodičov za nepriateľských a trestajúcich. Perverzné symptómy sú tak väčšinou pokusom kompenzovať rany z detstva. V uvedenom kontexte sme preto demonštrovali Wolfov model deviantného cyklu útočenia, 4 štádiá deviantného cyklu amerického sociológa Davida Finkelhora, model deviantného cyklu od britskej psychologičky Hilary Eldridge a napokon v odbornej literatúre zrejme najčastejšie citovaný model deviantného cyklu, ktorého autorkou je americká expertná forenzná psychologička Anna Salter.

Hoci je nepochybné, že väčšina prípadov sexuálneho zneužívania detí je spáchaná mužmi, prípady spáchané ženami sa rozhodne vyskytujú častejšie, než sa kedysi predpokladalo. Z posledných zahraničných výskumov, bohato demonštrovaných aj v tejto monografii, možno pritom **o ženských páchatelkách** sexuálneho zneužívania detí konštatovať, že priemerový vek žien – páchateliek sa pohybuje v rozpätí 26 – 36 rokov, pričom vo vzťahu k obeti sú často v role opatrovateľa, dokonca vo viac ako 50 % prípadov ide o matky vlastných detí. To potvrdzuje aj výskum odborníkov Inštitutu pro kriminologii a sociální prevenci, ktorí uvádzajú, že **väčšina páchateliek sa trestnej činnosti dopúšťa práve vo svojej rodine.**⁵³⁴ Ich obeť sú zväčša v predpubertálnom veku, avšak diagnóza pedofílie je u žien málo pravdepodobná, resp. menej pravdepodobná než u mužov – páchatelov. Tieto páchatelky spravidla charakterizuje detstvo poznačené zneužívaním, disfunkčné vzťahy s rodičmi, verbálne, fyzické násilie. Ženy – páchatelky sexuálneho zneužívania opisujú svoju matku obvykle negatívne ako chladnú, dominantnú, kritizujúcu, ktorá im neposkytla dostatočnú starostlivosť. Negatívne vnímajú aj otca, ktorého opisujú ako sebeckého a agresívneho. To máva potom za následok neschopnosť vytvárať bezpečné vzťahové väzby, páchatelky majú nízke sebavedomie, sú osamelé, v intímnych vzťahoch nešťastné. Sexuálna aktivita s dieťaťom je tak mnohokrát pre tieto páchatelky jediný spôsob, akým dokážu zažívať intimitu, cítiť sa bezpečne a milovane.

Pokiaľ ide o **formy sexuálneho zneužívania**, intenzitu, telesné, psychické donucovanie a emocionálne manipulovanie, v odbornej literatúre je medzi autormi zhoda, že prakticky nie je rozdiel medzi páchatelkami a mužmi – páchatelmi sexuálneho zneužívania detí. Aj ženy – páchatelky

⁵³⁴ BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Ženy ako páchatelky závažnej trestnej činnosti*. Praha: IKSP, 2007, s. 38 – 39.

pochádzajú z rôznych vrstiev a majú najrôznejšie vzdelanie. Niektoré zneužívajú už veľmi malé deti, bez ohľadu na pohlavie detí. Iné začínajú so zneužívaním, až keď sú deti staršie. Rovnako ako muži, aj ženské páchatelky sexuálneho zneužívania vyhľadávajú svoje obeť vedome, rovnako sa snažia získať si dôveru dieťaťa, vybudovať s dieťaťom určitý vzťah, držať ho v závislosti, využívať jeho prania a potreby a takto ho ovládať.

V rámci kriminologickej analýzy sme sa napokon venovali aj **fenomenológii páchania a postihovania TČ sexuálneho zneužívania v SR** za posledných 10 štatisticky úplne spracovaných rokov, či už ide o dáta z dielne Ministerstva vnútra SR, Generálnej prokuratúry SR alebo Ministerstva spravodlivosti SR. A niektoré štatistické zistenia nás ohromili.

Z hľadiska celkového zhodnotenia dát možno konštatovať, že **v sledovanom období rokov 2013 – 2022 bolo v Slovenskej republike registrovaných celkovo 4 819 TČ sexuálneho zneužívania**. Trestný čin sexuálneho zneužívania je tak dlhodobo najčastejším mravnostným trestným činom v SR. Podiel registrovaných trestných činov sexuálneho zneužívania na celkovej registrovanej kriminalite v SR predstavoval pritom v sledovanom období od 0,53 % v roku 2013 po 0,74 % v roku 2022, čo znamená, že v posledných 10 rokoch prišlo k nárastu tohto podielu v SR až o takmer 40 %.

Z hľadiska štruktúry páchatelov predmetnej kriminality podľa pohlavia konštatujeme, že Políciou SR bolo v sledovanom **období rokov 2013 až 2022 celkovo vyšetrovaných a stíhaných 3 982 osôb**. Muži predstavujú v SR dlhodobo až 98 % páchatelov sexuálneho zneužívania. V tomto smere teda nie sme výnimkou z globálnych „štandardov“ analyzovaných už predtým. **Najviac páchatelov sexuálneho zneužívania je pritom vo vekovej kategórii mladistvých (53 %)**.

Pokiaľ ide o **obeť sexuálneho zneužívania**, celkovo ich bolo **registrovaných 4 771**, z toho 50 – 60 % obetí je vo veku štrnásť až osemnásť rokov, pričom **až 90 % z nich sú ženského pohlavia**. S klesajúcim vekom obetí sa potom síce výrazne znižuje aj ich počet, no zásadným spôsobom aj objasnenosť prípadov. Relatívne vyšší podiel chlapcov je u obetí nižšieho veku.

Pozitívne hodnotíme, že od roku 2013 došlo v absolútnych číslach v poslednej dekáde k poklesu registrovaných TČ sexuálneho zneužívania o takmer 16 % a že počet odsúdených za predmetnú kriminalitu klesol dokonca o vyše 20 %. Pozitívne vnímame aj uvážene individualizovanú trestnú politiku súdov v predmetnej oblasti, osobitne vzhľadom na skutočnosť,

že prevažná časť odsúdených sú mladiství, resp. osoby blízke veku mladistvých a mladí dospelí.

Negatívne hodnotíme potom na druhej strane jednak pokles objasnenosti sexuálneho zneužívania o takmer 8 %, pričom v súčasnosti dosahuje miera objasnenosti tejto trestnej činnosti len 74 %, ale tiež aj dlhodobý nárast podielu sexuálneho zneužívania na celkovej kriminalite v SR v poslednej dekáde o takmer 40 %, o čom sme sa už zmienili.

Ako alarmujúci však hodnotíme predovšetkým dlhodobý nárast podielu mladistvých aj maloletých páchatelov sexuálneho zneužívania. Mladiství pritom predstavujú v súčasnosti podľa policajných štatistík až 53 % políciou stíhaných a vyšetrovaných osôb a 42 % odsúdených za predmetnú trestnú činnosť. Aj keď je puberta a adolescencia časom búrlivých hormonálnych a sociálnych zmien u človeka, dlhodobý nárast podielu mládeže na páchaní sexuálneho zneužívania musí byť varovným signálom pre spoločnosť. To potvrdzujú aj štatistiky Generálnej prokuratúry SR, keď v prípadoch sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ predstavovali mladiství páchatelia vo veku šesťnásť až osemnásť rokov každoročne najpočetnejšiu vekovú skupinu páchatelov v sledovanom období rokov 2013 až 2022. V ostatných prípadoch (§ 201a až 202 TZ) sexuálneho zneužívania sú páchatelia spravidla vo vyššom veku, a to od tridsať do šesťdesiat rokov.

Trestné stíhania za sexuálne zneužívanie sa pritom na prokuratúre v súčasnosti končia vo väčšine prípadov podaním obžaloby, a to až v 60 % prípadov, čo je výrazný posun od začiatku nami sledovaného obdobia v roku 2013, keď sa trestné stíhania končili podaním návrhu na dohodu o vine a treste a podaním obžaloby v približne rovnakom pomere 45 %. **Z hľadiska trestnej politiky súdov** následne konštatujeme, že v prípadoch sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ sa odsúdeným najčastejšie ukladajú podmienené tresty odňatia slobody, a to až v 81 % prípadov, pričom priemerná dĺžka trestu je okolo 24 mesiacov. Pri ostatných formách sexuálneho zneužívania sa podiel nepodmienených trestov odňatia slobody už výraznejšie navyšuje.

Z hľadiska kriminálnej geografie napokon konštatujeme, že **najviac odsúdených** za sexuálne zneužívanie je v **Prešovskom a Košickom kraji** a že **miera recidívy** je pri tejto trestnej činnosti možno prekvapujúco výrazne nižšia (20 %), ako je slovenský priemer recidívy za celkovú kriminalitu (vyše 38 %).

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY, PRAMEŇOV A ZDROJOV

I. Knižné diela, monografie, komentáre, učebné texty, články v zborníkoch

1. BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Ženy ako páchatelky závažnej trestnej činnosti*. Praha: IKSP, 2007. 115 s. ISBN 978-80-7338-063-2.
2. BLAŽEK, R. Detská pornografia na internete a možnosti boja proti nej. In: HULLOVÁ, M. (eds.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník vedeckých štúdií a odborných článkov z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie. Bratislava 2015*, s. 27 – 42. ISBN 978-80-8054-646-5.
3. BORČEVSKÝ, P. K niektorým problematickým aspektům trestného činu navozování nedovolených kontaktů s dítětem. In: TAUCHEN, J., KOLUMBER, D., ČEP, D. (eds.). *Trestné činy proti svobode a lidské důstojnosti včera a dnes*. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 187 – 199. ISBN 978-80-280-0444-6.
4. BORZOVÁ, D. Výsluch dieťaťa ako obeť mravnostnej kriminality. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015*, s. 177 – 189. ISBN 978-80-805-646-5.
5. BRICHČIN, S., WEIS, P., NETÍK, K. Osobnostní charakteristiky pachatelů sexuálních deliktů. In: BRICHČÍN, S. a kol. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. Praha: PCP, 1996. 108 s. ISBN 80-85121-16-6.
6. BRTKO, R. *Filozofickoprávne východiská prirodzeného práva v klasicom a justiniánskom období rímskeho práva*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2013. 171 s. ISBN 978-80-7160-344-3.
7. BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel*. Praha: C. H. Beck, 2010. 1130 s. ISBN 978-80-7400-324-0.
8. BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel*. Bratislava: C. H. Beck, 2011. 1608 s. ISBN 978-80-7400-394-3.
9. CORTONI, F., STEFANOV, G. Female Sexual Offenders. In: PROULX, J. et al. *The Wiley Handbook of What Works with Sexual Offenders: Contemporary Perspectives in Theory, Assessment, Treatment and Prevention*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2020, s. 279 – 293. ISBN 978-11-1943-945-5.
10. ČENTĚŠ, J., KOLCUNOVÁ, M. Maloletý ako obeť sexuálneho deliktu. In: *Obeť kriminality – Victims of Crime. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie na tému Obeť kriminality*. Bratislava: Eurokódex, 2010, s. 85 – 97. ISBN 978-80-894-4736-7.
11. ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020. 998 s. ISBN 978-80-8155-096-6.

12. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 978-8-86473-86-4.
13. ČÍRTKOVÁ, L. *Právní psychologie v aktuálních tématech*. Praha: Galén, 2023. 376 s. ISBN 978-80-7492-694-5.
14. DARLING, A. J., CHRISTENSEN, L. S. Female Child Sexual Offenders. In: BRYCE, I., PETHERICK, W. (eds.). *Child Sexual Abuse: Forensic Issues in Evidence, Impact and Management*. London: Academic Press, 2020, s. 119 – 136. ISBN 978-0-2819-435-5.
15. DAVIDSON, J., GOTTSCHALK, P. (eds.). *Internet Child Abuse: Current Research and Policy*. Abingdon, Oxfordshire: Routledge, 2011. 189 s. ISBN 978-0-415-55980-5.
16. DEAN, S. *Sexual Predators: How to recognize them on the Internet and on the street. How to keep your kids away*. Los Angeles – Aberdeen: Silver Lake Publishing, 2007. 252 s. ISBN 978-1-563-43794-5.
17. DEGENER, G. *Kindesmissbrauch – erkennen, helfen, vorbeugen*. Weinheim, Basel: Beltz, 1998. 264 s. ISBN 978-3-407-85736-1.
18. DOLENSKÝ, A., HATALA, V., KUDLÍK, A., NOVOTNÝ, O., SOLNAŘ, V. *Česko-slovenské trestné právo. Zväzok II: Osobitná časť*. Bratislava: Osveta, 1964. 280 s.
19. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1568 s. ISBN 978-80-7478-79-4.
20. ELDRIDGE, H. *Therapist Guide for Maintaining Change: Relapse Prevention for Adult perpetrators of Child Sexual Abuse*. London: Sage Publications, 1998. 184 s. ISBN 97-07-6191-130-2.
21. FALLER, K. C. *Child Sexual Abuse: An Interdisciplinary Manual for Diagnosis, Case Management and Treatment*. New York: Columbia University Press, 1988. 428 s. ISBN 978-02-3187-969-9.
22. FEDÁKOVÁ, P. Špecifiká výsluchu obzvlášť zraniteľnej obeť trestného činu sexuálneho zneužívania. In: SUJA, M., BARTA, M., CEHLÁRIK, L. (eds.). *Pokroky v kriminalistike 2021. Zborník vedeckých štúdií*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 74 – 89. ISBN 978-80-8054-928-2.
23. FEDOROVIČOVÁ, I. Účel trestu a jeho význam vo vzťahu k skutkovej podstate trestného činu sexuálneho zneužívania. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., HAN-GÁČOVÁ, N. a kol. *Sankcie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 88 – 97. ISBN 978-80-8168-97-4.
24. FINKELHOR, D. et al. *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*. London: Sage Publications, 1986. 280 s. ISBN 978-08-0392-749-0.
25. FISCHER, T. *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: C. H. Beck, 2018. 2723 s. ISBN 978-3-406-70874-9.

26. FREYD, J., BIRRELL, P. *Blind to Betrayal: Why We Fool Ourselves We Aren't Being Fooled*. New Jersey: Wiley | Turner Publishing Company, 2013. 224 s. ISBN 978-04-7060-440-3.
27. FRIEDRICH, M. H., SPRINGER, K. *Tatort Kinderseele: Sexueller Missbrauch und die Folgen*. 2. vyd. Viedeň: Carl Ueberreuter Verlag, 2001. 208 s. ISBN 978-38-0003-823-7.
28. GANNON, T. A., CORTONI, F. Female sexual offenders: Theory, assessment and treatment. An introduction. In: GANNON, T. A., CORTONI, F. (eds.). *Female sexual offenders: Theory, assessment and treatment*. West Sussex, UK: John Wiley & Sons, 2010, s. 1 – 7. ISBN 978-0-470-68344-6.
29. GREGOR, M. *Rímsky štát a právo za vlády cisára Augusta*. Praha: Leges, 2018. 200 s. ISBN 978-80-7502-304-9.
30. GROTH, A. N., HOBSON, W., GARY, T. S. The Child Molester: Clinical Observations. In: CONTE, J., SHORE, D. A. (eds.). *Social Work and Child Abuse*. New York – London: Haworth Press, 1982, s. 129 – 144. ISBN 978-0-9177-249-8-5.
31. HAJDÚKOVÁ, T., BACIGÁL, I. Využitie virtuálnej komunikácie cez internet ako prostriedok ku sexuálnemu zneužívaniu detí. In: HULLOVÁ, M. (eds.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 221 – 225. ISBN 978-80-805-646-5.
32. HERETIK, A. *Forenzná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019. 608 s. ISBN 978-80-566-1213-2.
33. HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na deťoch. Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. 224 s. ISBN 978-80-7387-545-9.
34. HULLOVÁ, M. Zahraničné skúsenosti s kontrolou trestnej činnosti súvisiacej so sexuálnym zneužívaním v oblasti trestného práva (Belgické kráľovstvo, Poľská republika a Česká republika). In: VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. *Teória a prax vyšetrovania – interdisciplinárne aspekty. Zborník vedeckých prác vydaných Katedrou vyšetrovania Akadémie Policajného zboru v Bratislave*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017, s. 35 – 45. ISBN 978-808054-709-7.
35. CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 978-80-7178-739-6.
36. CHOVANEC, M., VAJZER, L. *Psychologicko-právne aspekty práce s obeťami vo vyšetrovaní násilnej trestnej činnosti*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2022. 106 s. ISBN 978-80-8054-975-6.
37. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4.
38. JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. 631 s. ISBN 978-807502-499-2.

39. KAFKA, M. P. Sexual Molesters of Adolescents, Epehebophilia and Catholic Clergy: a Review and Synthesis. In: HANSON, R. K., PFÄFFLIN, F., LÜTZ, M. (eds.). *Sexual Abuse in the Catholic Church: Scientific and Legal Perspectives. Proceedings of the Conference „Abuse of Children and Young People by Catholic Priests and Religious“*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2004, s. 60 – 62. ISBN 978-882097-54-0.
40. KARKOŠKOVÁ, S. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš: Ascend, 2013. 216 s. ISBN 978-80-971470-0-6.
41. KARKOŠKOVÁ, S. *Obeť sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš – Kanaš: Ascend, 2014. 351 s. ISBN 978-80-971470-1-3.
42. KARKOŠKOVÁ, S., TRUSKOVÁ, V. Sexuálne zneužívanie detí: rámce a limity klinicko-psychologických súdnoznanekých posudkov. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 226 – 237. ISBN 978-80-8054-646-5.
43. KARKOŠKOVÁ, S. Sexuálne zneužívanie detí: vzorce kontraintuitívnych reakcií obeť. In: HULLOVÁ, M. (ed.). *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly. Zborník u medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015, s. 190 – 205. ISBN 978-80-8054-646-5.
44. KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezínok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021. 232 s. ISBN 978-80-973526-2-2.
45. KAVEMANN, B., BRAUN, G. Frauen als Täterinnen. In: BANGE, D., KÖRNER, W. (eds.). *Handwörterbuch: Sexueller Missbrauch*. Göttingen: Hogrefe – Verlag, 2002, s. 121 – 130. ISBN 3-8017-1188-9.
46. KIRSCH, L. G., FANNIFF, A. M. Treatment of Sexual Offenders. In: BART KLIKA, J., CONTE, J. R. (eds.). *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. 4th Edition. Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 2018, s. 348 – 365. ISBN 978-15-0634170-5.
47. KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020. 780 s. ISBN 978-80-571-0251-9.
48. KRUPÍČKA, J. Kybergrooming – zrcadlo spoločnosti? In: GRÍVNA, T., RICHTER, M., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Vliv nových technologií na trestní právo*. Praha: Auditorium, 2022, s. 349 – 354. ISBN 978-80-87284-95-7.
49. LANNING, K. V. Cyber „pedophiles“: A Behavioral Perspectives. In: HAZELWOOD, R. R., BURGESS, A. W. (eds.). *Practical Aspects of Rape Investigation. A Multidisciplinary Approach*. 4th ed. Boca Raton: CRC Press, 2009, s. 381 – 407. ISBN 978-14-2006504-6.

50. MALÁ, E. Týrané, zanedbávané a sexuálne zneužívané dieťa. In: HORT, V. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 386 – 388. ISBN 978-80-7367-404-5.
51. MAMOJKOVÁ, E. *Kriminologická charakteristika páchatela mravnostnej kriminality*. Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, Fakulta práva Janka Jesenského, 2012. 280 s. ISBN 978-80-89267-68-2.
52. MAŠLANYOVÁ, D., SZABOVÁ, E. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. 4. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. 654 s. ISBN 978-80-7380-862-4.
53. McALINDEN, A. M. „Grooming“ and the Sexual Abuse of Children: Institutional, Internet and Familial Dimensions. Oxford: Oxford University Press, 2012. 376 s. ISBN 978-0-19-958372-0.
54. MENCEROVÁ, I., TOBIÁŠOVÁ, L., TURAYOVÁ, Y. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. 2. aktualizované a prepracované vydanie. Šamorín: Heuréka, 2015. 501 s. ISBN 978-80-8173-011-5.
55. MENCEROVÁ, I. Legislatívne nedostatky transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ. In: JELÍNEK, J., IVOR, J. (eds.). *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané dne 22. dubna 2015 v Praze*. Praha: Leges, 2015, s. 33 – 312. ISBN 978-80-7502-080-2.
56. MICHANČOVÁ, S. Potreba prevencie sexuálneho zneužívania v organizáciách venujúcich sa voľnočasovým aktivitám detí a mládeže. In: KUBÍK, F., MICHANČOVÁ, S. (eds.). *Problematika voľného času detí a mládeže. Zborník z vedecko-odbornej konferencie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2007, s. 159 – 164. ISBN 978-80-8068-643-7.
57. MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
58. PLUTARCHOS. *Životopisy slávnych Grékov a Rimanov. Prvý zväzok*. Bratislava: Kalligram, 2008. 1052 s. ISBN 978-80-8101-091-0.
59. POWELL, A. *Paedophiles, Child Abuse and the Internet: A Practical Guide to Identification, Action and Prevention*. Oxon: Radcliffe Publishing, 2007. 208 s. ISBN 978-18-577-774-3.
60. PROKEINOVÁ, M., LACIAK, O. *Sexuálne zneužívanie detí a zverených osôb a trestnoprávna ochrana obetí trestných činov*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2021. 109 s. ISBN 978-80-571-0350-9.
61. PROKEINOVÁ, M. Efektívnosť vylúchu obetí sexuálneho zneužívania v prípravnom konaní. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.). *Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022, s. 352 – 362. ISBN 978-80-571-0546-6.
62. PROVAZNÍK, J. Výslech zvlášť zraniteľné obete z pohľadu viktimologického a kriminalistického. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach*

- restných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 168 – 177. ISBN 978-80-7160-474-7.
63. ROMŽA, S. Právo obete na ochranu pred opakovanou viktimizáciou. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach trestných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 178 – 183. ISBN 97- 80-7160-474-7.
64. SALTER, A. C. *Transforming Trauma: A Guide to Understanding and Treating Adult Survivors of Child Sexual Abuse.* Thousand Oaks, USA: Sage Publications, 1995. 376 s. ISBN 978-0803-955-09-7.
65. SERGENT, B. *L'Homosexualité initiatique dans l'Europe ancienne.* Paríž: Payot, 1986. 297 s. ISBN 978-22-2814-130-7.
66. SETO, M. C. *Pedophilia and Sexual Offending Against Children. Theory, Assessment, and Intervention.* 2nd ed. Washington, DC: American Psychological Association, 2018. 329 s. ISBN 978-1-4338-2926-0.
67. SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes.* Ostrava: KEY Publishing, 2014. 448 s. ISBN 978-80-7418-213-6.
68. STIFFEL, H., TOMAN, P., SAMÁŠ, O. *Trestný zákon. Stručný komentár.* Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010. 938 s. ISBN 978-80-8078-370-9.
69. STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. II. zväzok.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. 1536 s. ISBN 978-80-7676-534-4.
70. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9.
71. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné.* 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.
72. ŠAMIN, S. Aktuálne trendy v páchaní sexuálne motivovaných trestných činov so zameraním na maloleté osoby. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. Zborník príspevkov z 2. ročníka vedeckej konferencie doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 307 – 315. ISBN 978-80-8054-825-4.
73. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s. ISBN 978-80-7400-732-3.
74. VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders.* Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001. 240 s. ISBN 978-0789007438.
75. VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech: Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence.* Praha: Portál, 1999. 144 s. ISBN 80-7178-286-6.

76. WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání: Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000. 212 s. ISBN 80-7169-795-8.
77. WEISS, P. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba*. Praha: Portál, 2002. 351 s. ISBN 80-7178-634-9.
78. WILLIAMS, A. C. *Roman Homosexuality: Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity*. New York: Oxford University Press, 1999. 408 s. ISBN 978-01-9511-300-6.
79. ZÁHORA, J. *Zákon o obetiach trestných činov. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 416 s. ISBN 978-80-8168-850-8.
80. ZÁHORA, J., ZEMAN, Š., MASLEN, M. *Trestné činy proti ľudskej dôstojnosti v sexuálnej oblasti*. Trnava: Typi Universitas Tyrnaviensis. Vydavateľstvo Trnavskej univerzity, 2022. 288 s. ISBN 978-80-568-0593-0.
81. ZVERĚINA, J. Forenzní posuzování pachatelů pohlavního zneužívání. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání. Pachatelé a oběti*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 138 – 145. ISBN 80-7178-634-9.

II. Časopisecké diela, články a štúdie v odborných periodikách

1. BAILEY, J. M., BERNHARD, P. A., HSU, K. J. An Internet Study of Men Sexually Attracted to Children: Correlates of Sexual Offending against Children. *Journal of Abnormal Psychology*. 2016, vol. 125, no. 7, s. 989 – 1000. ISSN 1939-1846.
2. BECKER, J. V., QUINSEY, V. L. Assessing suspected child molesters. *Child Abuse & Neglect*. 1993, vol. 17, no. 1, s. 169 – 174. ISSN 0145-2134.
3. BELEŠ, A. Sexuálne zneužívanie z komparatívneho pohľadu. *Trestní právo*. 2019, roč. 23, 2019, s. 9 – 17. ISSN 1211-2860.
4. BLATNÍKOVÁ, Š., ZEMAN, P. Registrace sexuálních delikventů – nástroj ochrany společnosti nebo slepá ulička? *Trestní právo*. 2015, roč. XIX, č. 2, s. 4 – 14. ISSN 121-2860.
5. BLAŽEK, R. Sexuálne zneužívanie spáchané pri výkone určitých povolání. *Justičná revue*. 2018, roč. 70, č. 12, s. 1393 – 1402. ISSN 1335-6461.
6. BRICHČÍN, S. K internetové pedosexuální delikvenci. *Kriminalistika*. 2013, roč. 46, č. 3, s. 208 – 213. ISSN 1210-9150.
7. CORTONI, F. et al. The Proportion of Sexual Offenders Who Are Female is Higher Than Thought: A Meta – Analysis. *Criminal Justice and Behavior*. 2017, vol. 44, no. 2, s. 145 – 162. ISSN 0093-8548.
8. ČENTĚŠ, J., KOLCUNOVÁ, M. Kybergrooming v slovenskom Trestnom zákone. *Státní zastupitelství*. 2020, č. 1, s. 18 – 27. ISSN 1214-3758.
9. ČÍRTKOVÁ, L. Spolehlivost psychologických indicií při podezření na sexuální zneužívání. *Kriminalistika*. 2015, roč. XXXXVIII, č. 2, s. 103 – 111. ISSN 120-9150.

10. Diskusný príspevok predsedu Nejvyššího soudu dr. Urválka na celostátní poradě 24. – 26. 4. 1961. *Socialistická zákonnost: časopis pro právní praxi*. 1961, roč. 9, č. 6, s. 333 – 344. ISSN 0037-8305.
11. FEDOROFF, J., MORAN, B. Myths and misconceptions about sex offenders. *The Canadian Journal of Human Sexuality*. 1997, vol. 6, no. 4, s. 263 – 276. ISSN 1188-4517.
12. FEDOROVIČOVÁ, I. Domová prehliadka ako významný zdroj informácií pri obhajobanovaní a vyšetrovaní sexuálnej trestnej činnosti. *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianaе*. 2020, roč. XXXIX, č. 2, s. 22 – 39. ISSN 1336-6912.
13. GANNON, T. A., ROSE, M. R. Female Child Sexual Offenders: Towards Integrating Theory and Practice. *Aggression and Violent Behavior*. 2008, vol. 13, no. 6, s. 442 – 461. ISSN 1359-1789.
14. HERRNRITT, V. Několik poznámek k otázce sterilisace. In: *Pocta k sedmdesátým narozeninám univ. prof. Dr. Augusta Miříčky. Sborník věd právnických a státních Československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. XXXIII, s. 126 – 127.
15. HLADIL, V. Ze zasedání legislativní sekce pro trestní právo. *Socialistická zákonnost: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 5, s. 292 – 295. ISSN 0037-8305.
16. HULLOVÁ, M. Sexuálne zneužívanie detí ako spoločenský fenomén. *Notitiae Iudiciales Academiae Collegii Aedilium in Bratislava*. 2015, roč. 1, č. 1, s. 43 – 59. ISSN 245-6954.
17. JANDA, V. K postihu trestného činu pohlavného zneužívání. *Socialistická zákonnost: časopis pro právní praxi*. 1975, roč. 23, č. 2, s. 94. ISSN 0037-8305.
18. KARKOŠKOVÁ, S. Problematika podozrení/obvinení zo sexuálneho zneužívania detí v kontexte rozhodovania o úprave styku rodičov a maloletých detí. *Justičná revue*. 2014, roč. 66, č. 8 – 9, s. 957 – 979. ISSN 1335-6461.
19. KARKOŠKOVÁ, S. Mýty o zneužívání detí ako výzva pre prevenciu. *Sociálna prevencia*. 2016, č. 1, s. 14 – 15. ISSN 1336-9679.
20. KARKOŠKOVÁ, S. Jediná šanca vypovedať verzus sekvenčný výsluch suspektných detských obetí sexuálneho zneužívania. *Státní zastupitelství*. 2018, roč. 16, č. 2, s. 22 – 28. ISSN 1803-7631.
21. KARKOŠKOVÁ, S., MIKULÁŠKOVÁ, G. Rámce a roviny krivých obvinení zo sexuálneho zneužívania detí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2018, roč. XXVI, č. 3, s. 419 – 452. ISSN 1210-9126.
22. KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a proti detskej pornografii (analýza novej právnej úpravy na úrovni EÚ). *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, s. 1461 – 1475. ISSN 1335-6461.
23. KLIMEK, L. Boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu detí a detskej pornografii: minulosť, súčasnosť a (očakávaná) budúcnosť v legislatíve EÚ. *Trestní právo*. 2012, roč. 16, č. 1, s. 27 – 33 (1. časť), resp. č. 2/2012, s. 13 – 19 (2. časť). ISSN 1211-2860.

24. LEVENSON, J. S. The Impact of Sex Offender Residence Restrictions: 1,000 Feet From Danger or One Step From Absurd? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 2005, vol. 49, no. 2, s. 168 – 178. ISSN 1552-6933.
25. MARSHALL, W. L. et al. A Critique of Current Child Molester subcategories. A Proposal for an Alternative Approach. *Psychology, Crime & Law*. 2015, vol. 21, no. 3, s. 205 – 218. ISSN 1477-2744.
26. MITLÖHNER, M. K některým příčinám sexuálních trestních činů. *Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi*. 1981, roč. 29, č. 10, s. 602 – 610. ISSN 0037-8305.
27. MOZNER, F., KYJAC, Z. Právo obvineného na obhajobu versus práva detských obetí sexuálneho násillia. *Trestní právo*. 2018, roč. 22, č. 3, s. 36 – 40. ISSN 1211-2860.
28. POPOVIČ, J. Reedícia noriem o najťažších deliktach a delikty proti mravom a predpisy trestného zákona Slovenskej republiky. *Studia theologica*. 2021, roč. 23, č. 2, s. 171 – 191. ISSN 1212-8570.
29. PROKEINOVÁ, M. Vyfabulované obvinenia zo sexuálneho zneužívania dieťaťa. *Justičná revue*. 2018, roč. 70, č. 4, s. 462 – 465. ISSN 1335-6461.
30. PROKEINOVÁ, M. Nezrovnalosť v zákone v otázke veku v súvislosti s trestným činom sexuálneho zneužívania. *Justičná revue*. 2020, roč. 72, č. 2, s. 227 – 230. ISSN 133-6461.
31. PROKEINOVÁ, M. Predmet útoku pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2021, roč. XXVII, č. 11, s. 19 – 23. ISSN 1335-1079.
32. REBRO, K. Cisár Augustus – zákonodarca. *Právny obzor*. 1941, roč. 24, č. 2, s. 119 – 128. ISSN 0032-6984.
33. WOLF, S. C. A Multi – factor Model of Deviant Sexuality. *Victimology*. 1985, vol. 10, s. 359 – 374. ISSN 0361-5170.
34. ZVEŘINA, J., UZEL, R., HRDLIČKOVÁ, L. Poškodilo by mladistvé snížení věkové hranice pro sexuální styk? *Psychologie dnes*. 2009, roč. 15, č. 9, s. 32 – 33. ISSN 121-9607.

III. Medzinárodné a európske predpisy, usmernenia, odporúčania, správy

1. Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa, New York, 20. november 1989.
2. Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, Lanzarote 25. október 2007.
3. Charta základných práv Európskej únie (Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016, s. 389 – 405).
4. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1232 zo 14. júla 2021 o dočasnej výnimke z určitých ustanovení smernice 2002/58/ES, pokiaľ ide o používanie technológií poskytovateľmi interpersonálnych komunikačných služieb nezá-

- vislých od číslovania na spracúvanie osobných a iných údajov na účely boja proti online sexuálnemu zneužívaniu detí (Ú. v. EÚ L 274/41, 30. 7. 2021).
5. Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú pravidlá predchádzania sexuálnemu zneužívaniu detí a boja proti nemu z 11. mája 2022. COM(2022) 209 final.
 6. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia EÚ pre účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí z 24. júla 2020. COM(2020) 607 final.
 7. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa z 24. marca 2021. COM(2021) 142 final.
 8. Recommendation No. R(91)11 of the Committee of Ministers to member States concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults z 9. septembra 1991.
 9. Recommendation Rec(2001)16 of the Committee of Ministers to member states on the protection of children against sexual exploitation z 31. októbra 2001.
 10. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o predchádzaní obchodovania s ľuďmi, boji proti nemu a o ochrane obetí, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15. 4. 2011).
 11. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011).
 12. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa zavádzajú minimálne pravidlá pre práva, podporu a ochranu obetí trestného činu a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14. 11. 2012).
 13. Správa Komisie (ES) zo 16. novembra 2007 založená na článku 12 rámcového rozhodnutia Rady z 23. decembra 2003 o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii. KOM(2007) 716.
 14. Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade zo 16. decembra 2016 posudzujúca rozsah, v akom členské štáty prijali opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu so smernicou 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii. COM(2016) 871 final.
 15. Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade zo 16. decembra 2016 hodnotiaca vykonávanie opatrení uvedených v článku 25 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii. COM(2016) 872 final.

16. Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. marca 2015 o sexuálnom zneužívaní detí na internete (Ú. v. EÚ C 316, 30. 8. 2016, s. 109 – 112).
17. Uznesenie Európskeho parlamentu z 26. novembra 2019 o právach dieťaťa pri príležitosti 30. výročia prijatia Dohovoru OSN o právach dieťaťa (2019/2876(RSP)).

IV. Vnútroštátne právne predpisy Slovenskej republiky (v znení neskorších predpisov)

1. Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb.
2. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR č. 164/2016 Z. z.
3. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 424/2004 Z. z.
4. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.
5. Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.
6. Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon.
7. Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.
8. Zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby.
9. Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.
10. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
11. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.
12. Zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
13. Zákon č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov.
14. Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
15. Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
16. Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti.
17. Zákon č. 86/1950 Zb. Trestný zákon.
18. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb.

V. Judikatúra a rozhodovacia činnosť súdov

1. Nález Ústavného súdu SR z 11. marca 1999, *sp. zn. PL. ÚS 15/98*.
2. R 17/1982.
3. R 17/1982.
4. R 17/1982.

5. R 25/1980 – I.
6. R 28/1985.
7. R 3/1981.
8. R 38/2005.
9. R 31/1964.
10. Rozhodnutie Krajského súdu v Liberci z 11. júna 1952, *sp. zn. 4 Tk 142/1952* (R 47/1953).
11. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR z 21. februára 1957, *sp. zn. 1 Tz 3/57* (R 34/1957).
12. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR zo 14. septembra 1956, *sp. zn. 1 Tz 281/1956* (R 90/1956).
13. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z 23. novembra 1965, *sp. zn. 3 Tz 49/65* (R 5/1966).
14. Rozhodnutie Okresného súdu v Poprade, ktorý vydal trestný rozkaz z 5. novembra 2020, *sp. zn. 8 T 73/2020*.
15. Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 22. januára 2014, *sp. zn. 3 Tdo 55/2013*.
16. Rozsudok Okresného súdu Kežmarok z 13. augusta 2020, *sp. zn. 7 T 77/2020*.
17. Rozsudok Okresného súdu Lučenec z 28. júla 2020, *sp. zn. 2 T 80/2020*.
18. Rozsudok Okresného súdu Michalovce z 18. augusta 2020, *sp. zn. 26 T 20/2020*.
19. Rozsudok Okresného súdu Rožňava z 3. apríla 2019, *sp. zn. 15 T 29/2019*.
20. Rozsudok Okresného súdu Trebišov z 9. apríla 2020, *sp. zn. 3 T 28/2020*.
21. Rozsudok Okresného súdu v Trnave zo 14. mája 2007, *sp. zn. 1T 88/2006*.
22. Rozsudok Okresného súdu Veľký Krtíš z 18. júna 2018, *sp. zn. 10 T 23/2018*.
23. Rozsudok Okresného súdu vo Veľkom Krtíši zo 4. októbra 2018, *sp. zn. 3 T 15/2018*.
24. Rozsudok Vrchného súdu v Olomouci z 20. októbra 2004, *sp. zn. 5 To 100/2004* (R 42/2006).
25. Rt 17/1982.
26. Rt 17/1982.
27. Rt 17/1982; Rt 54/1988.
28. Rt 31/1992.
29. Rt 47/1953.
30. Rt 6/1984;
31. Stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR č. 116/2012 z 12. decembra 2011 (Rt 116/2012).
32. Trestný rozkaz Okresného súdu Košice – okolie z 11. decembra 2020, *sp. zn. 5 T 125/2020*.

33. Trestný rozkaz Okresného súdu Malacky z 25. júna 2019, *sp. zn. 1 T 46/2019*.
34. Trestný rozkaz Okresného súdu Skalica z 21. mája 2019, *sp. zn. 6 T 24/2019*.
35. Trestný rozkaz Okresného súdu Vranov nad Topľou z 30. novembra 2020, *sp. zn. 13 T 98/2020*.
36. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 12. decembra 2019, *sp. zn. 15 Tdo 1154/2019*.
37. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 19. júna 2019, *sp. zn. 3 Tdo 457/2019*.
38. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 21. októbra 2015, *sp. zn. 8 Tdo 1228/2015*.
39. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 30. apríla 2013, *sp. zn. 3 Tdo 275/2013*.
40. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 13. apríla 2016, *sp. zn. 8Tdo 402/2016*.
41. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 19. júla 2017, *sp. zn. 8 Tdo 751/2017*.
42. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 20. mája 2009, *sp. zn. 3Tdo 550/2009*.
43. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 24. marca 2005, *sp. zn. 5 Tdo 251/2005*.
44. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 26. januára 2007, *sp. zn. 11 Tdo 759/2006*.
45. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 27. marca 2018, *sp. zn. 6 Tdo 320/2018*.
46. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 28. februára 2017, *sp. zn. 4 Tdo 170/2017*.
47. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 30. apríla 2013, *sp. zn. 3Tdo 275/2013*.

VI. Online zdroje

1. *Anbahnung von Sexualkontakten zu Unmündigen § 208a StGB* [online]. [2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/anbahnung-von-sexualkontakten-zu-unmuendigen>
2. *Atti sessuali con minorenni: cosa si rischia a fare sesso con minori?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.studiolegalederosamistretta.it/atti-sessuali-con-minorenni-art-609-quater-c-p/>
3. BARTH, J., BERMETZ, L., HEIM, E., TRELLE, S., TONIA, T. The current prevalence of child sexual abuse worldwide: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Public Health* [online]. 2013, vol. 58, no. 3, s. 469 – 483 [2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://typeset.io/papers/the-current-prevalence-of-child-sexual-abuse-worldwide-a-39e7ncixyk>
4. BELEŠ, A., GREGOR, M. Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Československu. *Historia et Theoria Iuris*. Vedecký časopis Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty venujúci sa právnym dejinám, právnej teórii a príbuzným oblastiam [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 9 [cit. 2023-10-10]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2018-2.pdf
5. BLAŽEK, R. *Aktuálne trendy v počítačovej kriminalite. Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 95 – 104 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na inter-

- nete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo_kriminalologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf
6. BRICHČÍN, S. *Vina a pocity viny u mravnostných delikventů. Příspěvek prezentován na II. konferenci o psychoterapii, pastoračním poradenství a pastoraci* [online]. Praha: Evangelická teologická fakulta, 1999 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: https://www.ekumenickarada.cz/in/304/sborniky_ke_stazeni
 7. BUTCHART, A., FÜRNISS, T., HARVEY, A. P., MIAN, M. *Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence* [online]. Geneva: World Health Organisation and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect, 2006, s. 10 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_eng.pdf?sequence=1
 8. Dôvodová správa k zákonu o zaistení majetku [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: https://www.epi.sk/dovodova_sprava/dovodova_sprava_k_zakonu_c_312_2020_z_z.htm
 9. ELLIOTT, M., BROWNE, K., KILCOYNE, J. Child Sexual Abuse Prevention: What Offender Tell us. *Child Abuse & Neglect* [online]. 1995, vol. 19, no. 5, s. 579 – 594 [2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://calio.org/wp-content/uploads/2018/02/Child-sexual-abuse-prevention-What-offenders-tell-us.pdf>
 10. *Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí z 26. januára 2022. COM(2022) 28* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/82703>
 11. FALLER, K. C. *Child Sexual Abuse: Intervention and Treatment Issues* [online]. U.S. Department of Health and Human Services. 115 s. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na internete: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED366162.pdf>
 12. *Fare sesso con una minorenne è reato?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://avvocatomattiafontana.com/sexo-minorenne-reato/>
 13. FEDOROVÍČOVÁ, I. Pandémia – Kyberpriestor – Sexuálne zneužívanie. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 54 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo_kriminalologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf
 14. GILLARD, A., ST-PIERRE, E., RADZISZEWSKI, S., PARENT, S. Putting the Puzzle Back Together – A Narrative Case Study of an Athlete Who Survived Child Sexual Abuse in Sport. *Frontiers in Psychology* [online]. 2022, vol. 13 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.856957/full>

15. HAMRANOVÁ, D. Aplikračné problémy v oblasti trestného postihu páchatelov sexuálneho zneužívania detí cez internet. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 58 – 65 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zborník_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo__kriminologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf
16. *Children and Youth Protection in Belgium* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na internete: <https://www.protection-of-minors.eu/en/country/BE>
17. CHEIT, R. E., FREYD, J. J. Let's have an honest fight against child sex abuse. *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter* [online]. 2005, vol. 21, no. 6, s. 8 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://pages.uoregon.edu/dynamic/jjf/articles/cf05.pdf>
18. *Information document prepared by the Secretariat of the Lanzarote Committee 2022* [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/information-note-the-council-of-europe-convention-on-the-protection-of-16807962a7>
19. JABLONICKÝ, T. Pokus o reformu československého trestného práva – osnova trestného zákona z let 1921 – 1926. *Právněhistorické studie* [online]. 2013, roč. 43, č. 1, s. 84 – 96 [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: https://karolinum.cz/data/clanek/1130/PHS_43.84-96.pdf
20. JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Poznámky k sexuálnemu zneužívaniu* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2020, s. 50 [cit. 25. 10. 2023]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívanie.pdf
21. JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb, znalecké dokazovanie a ostatné dôkazné prostriedky, kontradiktórne vedenie výsluchu dieťaťa a zverenej osoby v súdnom konaní* [online]. Prednáška konaná 28. až 29. marca 2018 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Kolcunova_Sexualne_zneužívanie_deti_a_zverenych_osob.pdf
22. JUSTIČNÁ AKADÉMIA SR. *Sexuálne zneužívania detí a zverených osôb* [online]. Prednáška konaná 4. februára 2019, s. 54 [cit. 23-10-30]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Sexualne_zneužívanie_deti.pdf
23. KARKOŠKOVÁ, S., ROPOVIK, I. The Prevalence of Child Sexual Abuse among Slovak Late Adolescents. *Journal of Child Sexual Abuse* [online]. 2019, vol. 28, no. 4, s. 452 – 471 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/326133049_The_prevalence_of_child_sexual_abuse_among_Slovak_late_adolescents

24. KEŠICKÝ, D. a kol. *Forenznopsychologické aspekty sexuálneho zneužívania detí. Záverečná správa výskumného projektu január 2013 – október 2017* [online]. Bratislava: eSlovensko Bratislava, o. z., 2017. 84 s. [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: <https://www.zodpovedne.sk/index.php/sk/component/jdownloads/finish/3-prieskumy-a-vyskumy/109-forenznopsychologicke-aspekty-sexualneho-zneuzivania-deti?Itemid=0>
25. *Kinder und Jugendliche* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://www.oesterreich.gv.at/themen/jugendliche/jugendrechte/4/1/Seite.1740210.html>
26. KLETTKE, B., HALLFORD, D. J., MELLOR, D. J. Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review* [online]. 2014, vol. 34, no. 1, s. 45 – 53 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: https://www.academia.edu/16491730/Sexting_prevalence_and_correlates_A_systematic_literature_review
27. KOOL, R. Prevention by All Means? A Legal Comparison of the Criminalization of Online Grooming and its Enforcement. *Utrecht Law Review* [online]. 2011, vol. 7, no. 3, s. 50 [cit. 2023-11-02]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/228199416_Prevention_by_All_Means_A_Legal_Comparison_of_the_Criminalization_of_Online_Grooming_and_its_Enforcement
28. KOPECKÝ, K. České deti a Facebook 2015 – výskumná zpráva [online]. Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2023-10-24]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/289251413_Ceske_deti_a_Facebook_2015_-_vyzkumna_zprava
29. LAKATOS, A. *Szexuális visszaélés*. [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://lakatosdr.eu/szakteruletek/buntetotojog/nemi-erkolcs-elleni-buncselekmenyek/szexualis-visszaeles/>
30. LALOR, K., McELVANEY, R. Overview of the nature and extent of child sexual abuse in Europe. In: In Council of Europe (ed.). *Protecting children from sexual violence – A comprehensive approach* [online]. Strasbourg: Council of Europe, 2010, s. 13 – 43 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=aaschsslbk>
31. LEAR, A. *Ancient Pederasty: an Introduction* [online]. [cit. 2023-10-10]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/6347593/Ancient_Pederasty_an_introduction
32. LECLERC, B., PROULX, J. An Opportunity View of Child Sexual Offending: Investigating Nonpersuasion and Circumstances of Offending Through Criminological Lens. *Sexual Abuse* [online]. 2018, vol. 30, no. 7, s. 869 – 882 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1079063217729158>
33. LORKO, J., TARABOVÁ, N. Kybergrooming a jeho trestnoprávne a kriminologické aspekty. In: *Kybernetická kriminalita v čase krízy. Zborník príspevkov z medziná-*

- rodnej vedeckej online konferencie Bratislavské právnické fórum 2021 [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021, s. 110 – 120 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_Sekcia_12_Trestne_pravo_kriminologia_a_kriminalistika_FINAL.pdf
34. MAGNI, E. A. *Art. 609-quater. C. P.: Atti sessuali con minorenni* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: <https://www.avvocatoeoloalessandromagni.it/art-609-quater-c-p-atti-sessuali-con-minorenni/>
35. MARTINEZ-PRATHER, K., VANDIVER, D. M. Sexting among Teenagers in the United States: A Retrospective Analysis of Identifying Motivating Factors, Potential Targets, and the Role of a Capable Guardian. *International Journal of Cyber Criminology* [online]. 2014, vol. 8, no. 1, s. 21 – 35 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: <https://digital.library.txst.edu/server/api/core/bitstreams/8121689c-cb8d-4425-91ae-cbb6330b1f3f/content>
36. *Missbrauch eines Autoritätsverhältnisses § 212 StGB* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/missbrauch-eines-autoritaetsverhaeltnisses>
37. MURPHY, W. J. The Overlapping Problems of Prosecution Sample Bias and Systematic Exclusion of Familial Child Sex Abuse Victims from the Criminal Justice System. *Journal of Child Sex Abuse* [online]. 2003, vol. 12, no. 2, s. 129 – 132 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/8600004_The_Overlapping_Problems_of_Prosecution_Sample_Bias_and_Systematic_Exclusion_of_Familial_Child_Sex_Abuse_Victims_from_the_Criminal_Justice_System
38. NEMCOVÁ, M. *Sexuálne zneužívanie detí na internete a jeho nárast s príchodom pandémie* [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: <https://www.pravne-noviny.sk/sexualne-zneuzyvanie-deti-na-internete-a-jeho-narast-s-prichodom-pandemie>
39. NÉMETH-ALMASI, J. *Suggestions to the new Recommendation on the protection of children against sexual exploitation* [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/recommendation-rec200116-committee-ministers-member-states>
40. NETKOVA, B., MUSTAFA, A. Q. International Legal Standards in Combating Child Online Sexual Abuse and Exploitation. *Journal of Liberty and International Affairs* [online]. 2021, vol. 6, no. 3, s. 111 – 122 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/241/207>
41. NOVÁKOVÁ, K., PODOLÁKOVÁ, L., HOREHÁJOVÁ, B. (eds.). *Trestné činy sexuálneho násillia* [online]. Bratislava: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/analyzy_komentare/08_2022_tc_nasilnia/20220825_

- Komenta %CC %81r_trestn %C3 %A9_ %C4 %8Diny_sexu %C3 %A1lleho_n %C3 %A1silia_vPE.pdf
42. O'LEARY, P., KOH, E., DARE, A. *Grooming and child sexual abuse in institutional contexts* [online]. Sydney: Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse, 2017, s. 1 – 29. Dostupné na internete: <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2018/04/Research-Report-Grooming-and-child-sexual-abuse-in-institutional-contexts-Prevention.pdf>
 43. PIROŠÍKOVÁ, M. *Ochrana obetí* [online]. Omšenie: Justičná akadémia SR, marec 2018 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na internete: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/Pirosikova_Ochrana_obeti.pdf
 44. *Predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí online. EÚ a jej členské štáty spolupracujú s cieľom účinne bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí online a chrániť obeť pomocou bezpečnostných stratégií* [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/prevent-child-sexual-abuse-online/#rules>
 45. PRENTKY, R. A., KNIGHT, R. A., LEE, A. F. S. *Child Sexual Molestation: Research Issues* [online]. Washington, D.C.: U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, 1997, s. 7 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://www.ojp.gov/pdffiles/163390.pdf>
 46. *Príručka Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v krízových a núdzových situáciách – Hlavné záväzky štátov podľa Lanzarotského dohovoru o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním* [online]. zo septembra 2022 [cit. 2023-10-16]. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/prirucka-o-ochrane-deti-pred-sexualnym-vykorisťovanim-a-sexualnym-zneužívanim-a-sexualnym-zneužívanim/1680a8aec7>
 47. PROKEINOVÁ, M. In dubio pro reo vo vzťahu k trestnému činu sexuálneho zneužívania. In: *Zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019, s. 235 – 240 [cit. 2023-10-23]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF_2019/ZBORNÍK_sekcia_2__Trestne_pravo_FINAL_FINAL.pdf
 48. PROKEINOVÁ, M. Obete pedofílie. In: *Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atribúty o obetiach trestných činov. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 161 [cit. 2023-10-19]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/bpf_2018_new/Zbornik_BPF2018_sekcia_1.pdf
 49. *Sexual violence against children online. Input from the Swiss Foundation for the Protection of Children for the General Comment on children's rights in relation to the di-*

- gital environment* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné na internete: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CRC/GCChildrensDigitalEnvironment/OtherStakeholders/Swiss_Foundation_for_the_Protection_of_Children.docx
50. *Sexueller Mißbrauch von Unmündigen § 207 StGB* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/sexueller-missbrauch-von-unmuendigen>
 51. *Schwerer sexueller Mißbrauch von Unmündigen § 206 StGB* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné na internete: <https://kocher-bucher.at/sexualstrafrecht/schwerer-sexueller-missbrauch-von-unmuendigen>
 52. SULLIVAN, J. *The Spiral of Sexual Abuse. A conceptual framework for understanding and illustrating the evolution of sexually abusive behaviour* [online]. 2022 [cit. 2023-11-17]. Dostupné na internete: <https://ncjtc-static.fvtc.edu/Resources/RS00002865.pdf>
 53. SURMÁNEK, E. *Sexuálne zneužívanie uskutočnené mladistvými – úvahy de lege ferenda* [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.ulpianus.sk/blog/sexualne-zneužívania-uskutočnené-mladistvými-de-lege-ferenda>
 54. ŠAMKO, P. *Výklad znakov skutkovej podstaty trestných činov sexuálneho zneužívania a výroby detskej pornografie* [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a143-vyklad-znakov-skutkovej-podstaty-trestnych-cinov-sexualneho-zneužívania-a-vyroby-detskej-pornografie>
 55. Šiesta periodická správa Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/10182/2402884/012+%C5%A0iesta+perispr%C3%A1va+o+dick%C3%A1+Slovenskej+republiky+o+implement%C3%A1cii+Dohovoru+o+pr%C3%A1vach+die%C5%A5a%C5%A5a>
 56. Štatistické ročenky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/analyticke-centrum-mssr/>
 57. Štatistiky kriminality v Slovenskej republike [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>
 58. *UN General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment* [online]. 2. marca 2021 [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/053/43/PDF/G2105343.pdf?OpenElement>
 59. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie pro pomáhající profese* [online]. Praha: Portál, 1999, s. 174 [cit. 2023-09-26]. Dostupné na internete: <http://msk.comehere.cz/pspompr.pdf>

60. VAN DAM, C. *Identifying Child Molesters: Preventing Child Sexual Abuse by Recognizing the Patterns of the Offenders* [online]. Binghamton, NY: The Haworth Press, 2001. 242 s.; WEBB, R., MITCHELL, J. A *Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na internete: <https://childluresprevention.com/resources/molester-profile/>
61. VAN WIJK, A., BOONMANN, C. Juveniles Who Sexually Abuse: The Search for Distinctive Features. In: RIGTHAND, S., MURPHY, W. (eds.). *Handbook of Assessment and Treatment of Adolescents Who Have Sexually Offended* [online]. Brandon, Vermont: The Safer Society Press, s. 49 – 76 [cit. 2023-11-18]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/319315953_Juveniles_who_sexually_abuse_the_search_for_distinctive_features
62. Vážný 1230 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 213/22 z 9. júna 1923 [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4334>
63. Vážný 1259 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 357/23 z 1. septembra 1923 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4334>
64. Vážný 1547 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR, *sp. zn. Kr I 647/23* zo 14. marca 1924. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4324>
65. Vážný 1622 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 751/23 z 3. mája 1924 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4324>
66. Vážný 2094 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 401/25 z 18. septembra 1925 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4360>
67. Vážný 2321 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 518/25 z 19. marca 1926 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4322>
68. Vážný 2443 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 420/26 z 20. júla 1926 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4322>
69. Vážný 2714 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 786/26 z 26. marca 1927 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4314>
70. Vážný 316 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 409/20 z 30. decembra 1920 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4386>

71. Vážný 3426 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 470/28 z 22. 3. 1929 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4393>
72. Vážný 3740 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm II 228/29 z 21. januára 1929. [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4366>
73. Vážný 395 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr II 265/20 Zm II 518/25 z 12. marca 1921 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4328>
74. Vážný 4151 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Zm I 468/30 z 24. apríla 1931 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4402>
75. Vážný 84 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 326/19 zo 4. októbra 1919 [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4386>
76. Vážný 863 tr., rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR Kr I 1189/21 z 27. mája 1922 [online]. [cit. 2023-10-11]. Dostupné na internete: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/4370>
77. Výročná správa Internet Watch Foundation 2020 [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: Child Sexual Abuse Online Trends & Data in 2020 – IWF
78. WACHS, S., KSINAN JISKROVA, G., VAZSONYI, A. T., WOLF, K. D. A cross – national study of direct and indirect effects of cyberbullying on cybergrooming victimization via self – esteem. *Psicologí a Educativa* [online]. 2016, vol. 22, no. 1, s. 1 – 10 [cit. 2023-10-25]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/296618814_A_cross_-_national_study_of_direct_and_indirect_effects_of_cyberbullying_on_cybergrooming_victimization_via_self_-_esteem
79. WEBB, R., MITCHELL, J. *A Profile of the Child Molester. An Educational Toolbox* [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné na internete: https://childluresprevention.com/resources/molester_-_profile/
80. WHITAKER, D. J., LE, B., HANSON, K. R., BAKER, CH. K. Risk Factors for the Perpetration of Child Sexual Abuse: A Review and Meta – analysis. *Child Abuse & Neglect* [online]. 2008, vol. 32, no. 5, s. 539 [cit.2023-11-13]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/12891683/Risk_factors_for_the_perpetration_of_child_sexual_abuse_A_review_and_meta_analysis
81. WINTERS, G. M., JEGLIC, E. L. The Sexual Grooming Scale – Victim Version: The Development and Pilot Testing of a Measure to Assess the Nature and Extent of Child Sexual Grooming. *Victims & Offenders* [online]. 2022, vol. 17, no. 6, s. 921 [cit. 2023-10-29]. Dostupné na internete: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/15564886.2021.1974994?needAccess=true>

82. *Záverčné odporúčania Výboru OSN pre práva dieťaťa ku Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správe Slovenska* [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organ/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/dokumenty/crc_c_svk_co_3-5_24197_e_sk_preklad.pdf
83. *Závery o prioritách EÚ v oblasti spolupráce s Radou Európy na roky 2023 – 2024* [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5422-2023-INIT/sk/pdf>
84. *Závery Rady Európskej únie z 8. októbra 2019 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí (12862/19)* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné na internete: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12862-2019-INIT/SK/pdf>
85. Zovšeobecňujúci materiál Nejvyššího soudu ČSSR z 19. januára 1982, č. Tpjf 158/80 (R 17/1982), v skrátenej verzii pod názvom „*Zhodnocení poznatků o soudní praxi při rozhodování o trestných činech proti lidské důstojnosti podle oddílu druhého hlavy osmé zvláštní části trestního zákona*“ [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/2532/1/2>